مه خپه کیږه!

لیکوال: دکتور عائض القرني

ژباړن: استاد فرید احمد هلال

کتاب خپرندویه ټولنه

بسم الله الرحمن الرحيم

د اندېښنو په کردابونو کې د هیلو او خوښیو څرک

د عربي نړۍ د پېژندل شوي لیکوال دوکتور عائض القرني د شاهکار اثر لا تحزن پښتو ژباړه:

لیکوال: دوکتور عائض القرني

ژباړن: استاد فرید احمد هلال

د چاپ حقوق له خپرندويې ټولنې سره خوندي دي

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم	:	مه خپه کېږه!
ليکوال	:	دوکتور عائض القرني
ژباړن	:	استاد فريد احمد هلال
خپرندوی	:	کتاب خپرندويه ټولنه
کمپوز	:	پخپله ژباړن
چاپ کال	:	۱۳۹۲ لمريز کال
چاپ شمېر	:	۱۱۰۰
چاپ وار	:	څلورم (٤)

د ترلاسه کېدو ځايونه

- محمديه کتابپلورنځی: د ګمرک جامع جومات تر څنګ تالاشي ځوک جلال آباد.
- وحدت کتابپلورنځی: اسحاقزی مارکېټ، لانديني پوړ، جلال آباد ښار:۰۷۷۷۶۳۳۰۳۵

ټولو غمځپلو پښتنو

ورونو ته ډالۍ

(هلال)

لړليک

د ژباړن خبرې	۲۰
د دويم چاپ سريزه	۲٤
د لاتحزن کتاب په اړه يو څو ټکي	۲٦
د لومړي چاپ سريزه	۲۸
۱- يا الله!	۳۲
۲- الله تعالٰی سره د مينې لارې چارې	۳۳
۳- نېکمرغي	۳٤
٤- فکر وکړه او شکر وباسه!	۳٥
٥- تېر په هېر	۳۸
٦- نننۍ ورځ	۳۸
۷- مستقبل تر راتلو پرېږده	٤۰
۸- په ښېګړه کې د زړه رښتينې خوښي نغښتې ده	٤۲
۹- هوښياران شئ	٤۲
۱۰- خلکو نه د مننې تمه مه کوه!	٤۳
۱۱- له وزګارتيا نه ګټه پورته کړه!	٤٥
۱۲- پردۍ پېښې مه کوه!	٤٦
۱۳- قضا او قدر	٤۷
۱٤- په تنګسه پسې اساني وي	٤۸
۱٥- له ترشو نه خواږه شربت جوړ کړه	٥۰
۱٦- څوک به د يوه اندېښمن فرياد واوري؟	٥۲

۱۷-په کور کښېنه	٥٣
۱۸- عوض له الله تعالیٰ نه وغواړه!	٥٤
۱۹- ايمان ژوند دی	٥٧
۲۰- نرمه لهجه	٥٩
۲۱- د الله تعالیٰ په ياد زړونه ډاډ منېږي	٦٠
۲۲- کينه	٦١
۲۳- بدلون	٦٢
۲٤- ژوند چې څرنګ دی هماغسې يې ومنئ	٦٣
۲٥- د راحت نسخه	٦٤
۲٦- د مصيبت علاج	٦٨
۲۷- لمونځ	٦٩
۲۸- صبر	٧٠
۲۹- د ټولې نړۍ غمونه پر سر مه اخله	٧١
۳۰- همت مه بايلئ	٧٢
۳۱- د الله پر وېش خوښ اوسه	٧٤
۳۲- جنت او د هغه پراخي را ياده کړه	٧٦
۳۳- په هر کار کې منځلاري	٧٨
۳٤- غم او اندېښنه مطلوب نه ده	٧٩
۳٥- د اندېښنو د لمنځه وړلو دعا	٨٢
۳٦- مناجات	٨٣
۳۷- موسکا	٨٤
۳۸- مه خپه کيږئ!	٨٧
۳۹- د دردونو نعمت	٨٨
٤۰- د پوهې لورنه	٩١

٤١- د خوښۍ تر لاسه کولو هنر ٩٣
٤٢- د خوښۍ د تر لاسه تعالیٰ کولو یو بل هنر ٩٤
٤٣- د همدغه هنر یو بل اصل ٩٥
٤٤- مه خپه کېږه! ٩٧
٤٥- خپلې ولولې په کابو کې ساتل ٩٨
٤٦- رسول الله ﷺ د صحابه وو لپاره لویه نېکمرغي وه ١٠٠
٤٧- د ژوند ستړتیا شا ته وغورځوه ١٠٢
٤٨- اندېښنه مه کوه! ١٠٤
٤٩- د الله جل جلاله پر لورنو وویاړه ١٠٧
٥٠- تقدیر ١١٢
٥١- وقفه ١١٦
٥٢- همېشه د الله تعالیٰ ذکر کوه! ١١٨
٥٣- د الله تعالیٰ له لوري مه نهیلی کېږه! ١٢٠
٥٤- له ښښنې او تېرېدنې نه کار اخلئ! ١٢١
٥٥- ته ډېر څه لرې! ١٢٢
٥٦- په دنیا پسې مه خپه کېږه! ١٢٣
٥٧- مه خپه کېږه او غمونه شا ته وغورځوه! ١٢٤
٥٨- د خلکو پر نیوکو مه خپه کېږه! ١٢٦
٥٩- پر بې وزلتوب مه خپه کېږه ١٢٦
٦٠- د باطلپالو پر نیوکو مه خپه کېږه! ١٢٨
٦١- وقفه ١٣٠
٦٢- د الله تعالیٰ په پرېکړه خوښ اوسه! ١٣١
٦٣- د خلکو د واکچلونو پر څارنه مه خپه کېږه! ١٣٢
٦٤- له خلکو سره ښېګڼې کوه! ١٣٤

٦٥- د يوې ناوړه خبرې په اورېدو مه خپه کېږه!	١٣٦
٦٦- وقفه	١٣٩
٦٧- صبر پر مصيبتونو د برې لار ده	١٣٩
٦٨- دې ته مه ګوره، چې خلک له تا سره څه کوي...؟!	١٤٢
٦٩- د رزق پر تنګسيا مه خپه کېږه!	١٤٢
٧٠- ځينې عوامل مصيبتونه سپکوي	١٤٣
٧١- له پردي شخصيت نه ګټه مه پورته کوه!	١٤٤
٧٢- د نورو په شخصيت کې ډوبېدل ځانوژنه ده	١٤٥
٧٣- د ګوښه ژوندانه غوره اغېز	١٤٦
٧٤- پر سختيو مه خپه کېږه!	١٤٧
٧٥- وقفه	١٤٨
٧٦- له شپږ ډوله درملو درلودو سره هم خپه يې؟!	١٥٠
٧٧- مه خپه کېږه! له صبر نه کار واخله	١٥١
٧٨- وقفه	١٥١
٧٩- کتاب ښه ملګرى دى	١٥٢
٨٠- د کتاب لوستنې ګټې	١٥٤
٨١- وقفه	١٥٥
٨٢- مه خپه کېږه! دلته يوه بله ننداره...	١٥٥
٨٣- نړۍ والې خبرې	١٥٦
٨٤- له ځانه دغه پوښتنې و کړه	١٥٨
٨٥- غم او اندېښنه ځواکمنې له مينځه وړي...	١٥٩
٨٦- خپلې معاملې په ډاډه زړه حل کړه	١٦٠
٨٧- د خپل رب په اړه ښه اټکل ولره!	١٦١
٨٨- کله دې چې خيالات زوروي	١٦١

۸۹- له مثبت او جوړونکي نقد نه مه وېرېږه! ۱٦۲
۹۰- د اریانتیا پر ځای کار وکړه! ۱٦۳
۹۱- ډېرې خپرونې صحت او حقیقت نلري ۱٦٤
۹۲- نرمي انسان له ډېرو ستونزو ژغوري ۱٦٤
۹۳- وقفه ۱٦۷
۹٤- چې پر الله باوري يې؛ نو مه خپه کېږه! ۱٦۸
۹۵- پر وړو وړو خبرو مه خپه کېږه! ۱۷۱
۹٦- ښښنه او تېرېدنه ۱۷۳
۹۷- نړۍ له همداسې خلکو ډکه ده ۱۷۵
۹۸- له ازمېښتونو مه وېرېږه! ۱۷۷
۹۹- انسان خپله يوه کوچنۍ نړۍ ده ۱۷۸
۱۰۰- ځينې مصيبتونه ګټور هم وي ۱۷۹
۱۰۱- ايمان ښه درملنه ده ۱۸۲
۱۰۲- الله تعالٰی د اړ مشرک دعا هم قبلوي ۱۸۲
۱۰۳- مه خپه کېږه! ژوند زموږ تر تصوره هم لنډ دی. ۱۸٤
۱۰٤- ډاډه او قانع اوسه! ۱۸٦
۱۰۵- د رب پر پرېکړه خوښي ټول غمونه لمنځه وړي ۱۸۷
۱۰٦- د تقدير پرېکړه نه بدلېږي، که ته مرې او که چوې!! ۱۸۸
۱۰۷- د يوه غړي له لاسه په ورکولو پر نورو شکر وکړه! ۱۸۹
۱۰۸- خت اوړي راوړي ۱۹۰
۱۰۹- په نړۍ کې وګرځۍ! ۱۹۱
۱۱۰- د ژوند په وروستيو شېبو کې هم خوښ اوسه! ۱۹۲
۱۱۱- د مصيبتونو رازونه ۱۹٤
۱۱۲- د دې نړۍ ارزښت ۱۹۵

۱۱۳- د ایمان ارزښت	۱۹٦
۱۱٤- وقفه	۱۹٦
۱۱٥- غمځپلي	۱۹۷
۱۱٦- چې مسلمان يې، نو بيا مه خپه کېږه!	۱۹۹
۱۱۷- د نېکمرغۍ له اسبابو څخه	۲۰۳
۱۱۸- د نېکمرغۍ عناصر	۲۰٤
۱۱۹- بې اجله مرګ نشته	۲۰٥
۱۲۰- یا ذالجلال والاکرام	۲۰۷
۱۲۱- د مسلمان په ژوندانه کې درې اخترونه وي.	۲۰۸
۱۲۲- درې شيان، ناوړه شيان	۲۱۱
۱۲۳- وقفه	۲۱٤
۱۲٤- له حسدګر نه وېرېدونکی	۲۱٤
۱۲٥- خپل خوی سم کړه!	۲۱٥
۱۲٦- اندېښنه مه کوه!	۲۱٦
۱۲۷- د ګناهونو پايلې	۲۱۸
۱۲۸- په روزۍ پسې مه لاهانده کېږه!	۲۲۰
۱۲۹- د هدايت راز	۲۲۱
۱۳۰- که سپېڅلی ژوند غواړې نو دغه لس کارونه وکړه	۲۲۳
۱۳۱- ... په دنیا او اخرت کې بریالي دي.	۲۲٦
۱۳۲- وقفه	۲۲۸
۱۳۳- حقيقت او واقعيت ومنه نو بې غمه به شې	۲۲۸
۱۳٤- له دې کیسې نه دغه درس ترلاسه کېدای شي	۲۳۱
۱۳٥- ... اندېښنه لرې، ښايي هغه لمنځه ولاړ شي.	۲۳٥
۱۳٦- اندېښنه د بدمرغۍ لاره ده	۲۳٦

۱۳۷- په استغفار بند قلفونه پرانستل کېږي ۲٤۰
۱۳۸- په لګښت کې له اقتصاده کار واخله ۲٤۳
۱۳۹- له غیرالله سره اړیکې مه ساتئ! ۲٤٦
۱٤۰- د ازادۍ خوند ۲٤۹
۱٤۱- سفیان ثوري او خاورینه تکیه ۲٤۹
۱٤۲- د چا کنځاوې درته هېڅ زیان نشي رسولای ۲۵۰
۱٤۳- په کایناتو کې ښکلا وګورئ! ۲۵۲
۱٤٤- په حرص کې څه ګټه نشته ۲۵٤
۱٤۵- د نېکمرغۍ عناصر ۲۵۵
۱٤٦- مقام او منصب ۲۵٦
۱٤۷- راځئ چې ځانځه ته ولاړ شو ۲۵۸
۱٤۸- صدقه او خیرات سینه پراخوي ۲٦۱
۱٤۹- وقفه ۲٦۳
۱۵۰- قران یو برکتي کتاب دی ۲٦۳
۱۵۱- شهرت په ترلاسه کولو ټینګار مه کوه! ۲٦٤
۱۵۲- سپېڅلی ژوند ۲٦۵
۱۵۳- له ستونزو او پېښو مه وېرېږه! ۲٦٦
۱۵٤- د بندګۍ غوښتنې ۲٦۷
۱۵۵- له پاچاهۍ نه تر نجارۍ پورې ۲٦۸
۱۵٦- له احمقانو سره ناسته ولاړه د اندېښنو لامل ده! ۲۷۰
۱۵۷- د توحید مناظر ۲۷۲
۱۵۸- وقفه ۲۷۷
۱۵۹- خپل ظاهر او باطن دواړو ته پاملرنه وکړه ۲۷۷
۱٦۰- الله ته پناه یوسه ۲۷۹

۱٦۱- پر الله تعالیٰ توکل کول	۲۷۹
۱٦۲- درې متفق علیه څیزونه	۲۸۰
۱٦۳- ظالم الله ته وسپاره	۲۸۰
۱٦٤- کسری او بوډۍ	۲۸۱
۱٦٥- کله نا کله نیمګړتیا هم کمال وي	۲۸۲
۱٦٦- هغوی هم ومنله	۲۸٦
۱٦۷- څو شیبې له احمقانو سره	۲۸۸
۱٦۸- فقط ایمان د خلاصون لاره ده	۲۹۰
۱٦۹- کفار هم درجې لري	۲۹۲
۱۷۰- پولادي عزم	۲۹٤
۱۷۱- د الله تعالیٰ طرف ته	۲۹٤
۱۷۲- د روزۍ پر ځنډېدو مه خپه کېږه	۲۹٦
۱۷۳- د ژوند ارزښتمنې شیبې	۳۰۰
۱۷٤- غوره بدله	۳۰۱
۱۷٥- د ښو چارو په ترسره کولو خوښي ترلاسه کېږي	۳۰۲
۱۷٦- ګټور علم او زیاني علم	۳۰۳
۱۷۷- پراخه معلومات او ژور فکر	۳۰٦
۱۷۸- له ځانه سره حساب وکړه!	۳۰۸
۱۸۹- دفاعي سامان آلات ترلاسه کړئ	۳۱۰
۱۸۰- خلک راخپل کړه	۳۱۱
۱۸۱- وګرځه او د الله تعالیٰ د قدرت نښې وګوره!	۳۱۳
۱۸۲- غم او اندېښنه	۳۱٤
۱۸۳- د جنت قیمت	۳۱٥
۱۸٤- ریښتوني مینه	۳۱۷

١٨٥- د ځانوژنې پېښې	٣١٧
١٨٦- د راحت بنسټونه	٣١٨
١٨٧- مجازي مينه	٣١٩
١٨٨- د مجازي عشق لاملونه	٣١٩
١٨٩- د ورونو حقونه	٣٢٠
١٩٠- الله تعالیٰ رازق دی	٣٢٠
١٩١- د لمانځه ګټې	٣٢١
١٩٢- مه ډارېږه!	٣٢٢
١٩٣- له څلورو شیانو ډډه وکړه	٣٢٣
١٩٤- پر خپل رب ډاډمن اوسه	٣٢٣
١٩٥- دوه ګټورې خبرې	٣٢٤
١٩٦- د مصیبتونو ګټې	٣٢٦
١٩٧- علم هدایت، درملنه او روغتیا ده	٣٢٦
١٩٨- نېکمرغي خدایي ورکړه ده	٣٢٧
١٩٩- ښه یادښت د اوږده عمر زېری دی	٣٢٨
٢٠٠- سترې مرثیې	٣٢٩
٢٠١- له دغه درباره هېڅوک هم بېنوا نه ځي	٣٣٠
٢٠٢- خپل تاریخ پخپله ولیکه!	٣٣١
٢٠٣- موږ ټول د نېکمرغۍ په لټه کې یو خو.....!	٣٣٥
٢٠٤- جنت او دوزخ	٣٣٦
٢٠٥- الم نشرح لک صدرک	٣٣٧
٢٠٦- د ښه ژوندانه مفهوم	٣٣٨
٢٠٧- نېکمرغي څه ده؟	٣٣٩
٢٠٨- سپېڅلې خبرې الله تعالیٰ ته پورته کېږي	٣٤٠

۲۰۹- د الله تعالٰی رانیول خورا سخت دي ۳٤۱
۲۱۰- ستا د دروازې مخې ته زه ولاړیم ۳٤۳
۲۱۱- امن شرعاً او عقلاً مطلوب دی ۳٤٥
۲۱۲- دنیوي جاه او جلال لمنځه ځي ۳٤٦
۲۱۳- د فضایلو اکتساب د نېکمرغۍ معراج دی ۳٤۸
۲۱۴- نېکۍ ته انتظار او په ترسره کولو یې ډیل مه کوئ! ۳٥۰
۲۱٥- جنتونه او نعمتونه هلته دي، نه دلته ۳٥۰
۲۱٦- د الهي منهج دښمنان ۳٥۱
۲۱۷- د دې نړۍ حقیقت ۳٥٤
۲۱۸- د نېکمرغۍ کیلي ۳٥٦
۲۱۹- او دې خلکو ځنګه ژوند کاوه؟ ۳٥٦
۲۲۰- د صبر او ثبات په اړه د پوهانو ویناوې ۳٥۹
۲۲۱- د الله تعالٰی په اړه اټکل بې ګټې نه وي ۳٥۹
۲۲۲- د صبر مېوه خوږه وي ۳٦۰
۲۲۳- د اندېښنو د معمولي ګڼلو په اړه د پوهانو ویناوې ۳٦۲
۲۲٤- مه خپه کېږه! که مال نه لرې... ۳٦۳
۲۲٥- مه خپه کېږه، د کایناتو کتاب ته ځیر شه ۳٦۳
۲۲٦- یا اله العلمین ۳٦۸
۲۲۷- مه خپه کېږه! ورځې هسې هم د ارهټ منګوټې دي ۳۷۱
۲۲۸- د پرېکړې ورځ را روانه ده ۳۷۲
۲۲۹- په خپګان دې دښمن خوشحالېږي ۳۷۳
۲۳۰- نېک فالي او بد فالي ۳۷٥
۲۳۱- ای انسانه! ۳۷٦
۲۳۲- د الله تعالٰی پېژند ګلوي ۳۷۷

۲۳۳- داسې غمځپلي	۳۷۸
۲۳٤- د خوښۍ ګلان	۳۸۳
۲۳٥- چې له مور خوشحاله دي مور هم ترې خوشحاله یو	۳۸٤
۲۳٦- پر تقدیر ناخوښ بدمرغه دي	۳۸٤
۲۳۷- د رضا ګټې	۳۸٥
۲۳۸- له خپل رب سره جګړه مه کوه!	۳۸٦
۲۳۹- د الله تعالیٰ حکم پلي او پرېکړه یې عادلانه ده	۳۸٦
۲٤۰- سلامتیا په رضا کې ده	۳۸۷
۲٤۱- رضا او خوښي امن او سوکالي رامنځته کوي	۳۸۷
۲٤۲- د رضا ثمره شکر دی	۳۸۸
۲٤۳- پر تقدیر ناخوښ د شیطان ښکار دی	۳۸۹
۲٤٤- رضا نفسي هوا لمنځه وړي	۳۹۰
۲٤٥- وقفه	۳۹۰
۲٤٦- د خلکو په تېروتنو سترګې پټوه !	۳۹۱
۲٤۷- روغتیا او وزګارتیا	۳۹٤
۲٤۸- الله تعالیٰ د مؤمنانو دوست دی	۳۹٥
۲٤۹- د نېکمرغۍ پر لور	۳۹٦
۲٥۰- عزت او کرامت هم ازمېښت دی	۳۹۷
۲٥۱- همېشنۍ خزانې	۳۹۸
۲٥۲- لوړ همتونه	۳۹۹
۲٥۳- ناروغي او درمل	٤۰۰
۲٥٤- چمتو اوسئ	٤۰۲
۲٥٥- فکر وکړئ	٤۰۳
۲٥٦- هوډ	٤۰۳

۲۵۷- د دنیوي ژوند حقیقت	٤٠٤
۲۵۸- امن چېرته دی؟	٤٠٦
۲۵۹- له ارحم الرحمین ذا ت سره معامله	٤٠٧
۲٦۰- د نېک فالۍ په لور	٤٠٨
۲٦۱- د دغې نړۍ ژوند تر سترتیا پرته نور څه نه دی	٤٠٨
۲٦۲- انسان پر صفتونو پېژندل کېږي	٤٠٨
۲٦۳- ته همداسې پیدا شوی یې	٤٠٩
۲٦٤- ښه ذهن سپېڅلتیا ته اړتیا لري	٤١٠
۲٦۵- که ښه شوې؛ نو نړۍ به هم درته ښه ښکاري	٤١١
۲٦٦- داسې نه، بلکې داسې	٤١٣
۲٦۷- خلکو ته سینه پراخه کړه!	٤١٥
۲٦۸- پړاو پر پړاو	٤١٥
۲٦۹- پر وړو وړو نعمتونو هم شکر وکړئ	٤١٦
۲۷۰- درې ارزښتناکې خبرې	٤١٧
۲۷۱- ډاډه اوسئ!	٤١٧
۲۷۲- ثوابي چارې له ناوړه پای څخه ژغورل کوي	٤١٩
۲۷۳- شریعت اسان دی	٤٢٠
۲۷٤- د جهاد پایله	٤٢١
۲۷۵- د الله تعالیٰ د قدرت نښو ته ځیر شئ!	٤٢٢
۲۷٦- تجربوي خبرې	٤٢٢
۲۷۷- د ذهني ناروغیو حل	٤٢٤
۲۷۸- ستا ارزښت ستا ایمان او اخلاق دی	٤٢٤
۲۷۹- نېکمرغه خلک	٤٢٧
۲۸۰- بد مرغه خلک	٤٢٩

۲۸۱- له ښځو سره ښه چلن کوئ!	٤٣٠
۲۸۲- له موسکا څخه یې پیل کړئ	٤٣٢
۲۸۳- د غچ اخیستنې ولولې پالل، خپل زړه خوړل دي	٤٣٥
۲۸٤- د خوښۍ لار	٤٣٦
۲۸٥- صبرناک خلک د الله تعالیٰ د لطف په انتظار کې	٤٣٧
۲۸٦- پر هماغه څه ټینګار وکړه، چې ته پرې سودمن کېږې	٤٣٩
۲۸۷- مور یې دوی او هغوی ټولو ته ورکوو	٤٤٠
۲۸۸- الله تعالیٰ مؤمنانو ته لارښوونه کوي!	٤٤٢
۲۸۹- نه هغه او نه دغه	٤٤٤
۲۹۰- د صبر توښه	٤٤٥
۲۹۱- ولیان څوک دي؟	٤٤٥
۲۹۲- الله تعالیٰ پر خپلو بندګانو لوراند دی	٤٤٦
۲۹۳- الله تعالیٰ له داسې ځایه روزي ورکوي...	٤٤٧
۲۹٤- هماغه ذات (الله تعالیٰ) د بارانه ورونکی دی	٤٤٨
۲۹٥- الله تعالیٰ تر دې غوره عوض ورکړ	٤٤٩
۲۹٦- یوازې له الله تعالیٰ څخه یې غواړه	٤٥٠
۲۹۷- ارزښتمنې شېبې	٤٥٢
۲۹۸- په تنګسه کې به څوک پکار یږي؟	٤٥٣
۲۹۹- د مرګ نا اشنا کیسه	٤٥٤
۳۰۰- کله ناروغي هم د شفا ذریعه وي	٤٥٥
۳۰۱- د ولیانو کرامت	٤٥٦
۳۰۲- د الله تعالیٰ وکالت بس دی	٤٥٧
۳۰۳- وقفه	٤٥٨
۳۰٤- حلال خواړه د دعا د قبلېدو لامل کېږي	٤٥٩

۳۰۵- له الله تعالیٰ نه خوښ اوسه!	٤٦١
۳۰٦- د نخلې په سیمه کې	٤٦٣
۳۰۷- داسې لورنې	٤٦٤
۳۰۸- رضا که څه هم پر سپرغیو وي	٤٦٥
۳۰۹- پرېکړه کول	٤٦٧
۳۱۰- د مؤمن طبیعت	٤٦٩
۳۱۱- چې څه کرې، هغه به رېبې	٤٧١
۳۱۲- لومړی پرې خپله عمل وکړه	٤٧٢
۳۱۳-رښتینی راحت په جنت کې دی	٤٧٣
۳۱٤- له نرمۍ څخه کار واخله نو هدف به ترلاسه کړئ	٤٧٤
۳۱۵- د زړه خوښي	٤٧٧
۳۱٦- د نېکمرغۍ لپاره لاندیني اصول په پام کې ولرئ.	٤٧٨

د ژباړن خبرې

نحمده و نصلی علی رسوله الکریم اما بعد!

خوږو لوستونکيو!

د نامتو ليکوال دوکتور عائض القرني دغه شاهکار اثر لاتحزن (مه خپه کېږه!) د خپرو شويو نسخو له شمېره ثابتېږي، چې په رښتيا يې پر خلکو ژبني کوډي او زړونو ته لار کړې او د نبي کريمﷺ د هغې وينا مصداق ګرځېدلی، چې فرمايي:

«إِنَّ مِنَ الْبَيَانِ لَسِحْرًا»

يا لکه د شرر ساپي لاندينی بيت، چې وايي:

ځينې غزلې زړه ته لارې کوي

ځينې الهام سړي ته خوب وروليږي.

عائض القرني د خپل دې اثر پر مټ له انسانيت سره د بشپړې خوا خوږۍ ثبوت وړاندې کړی او هڅه يې کړې، چې پر مسلمانانو سربېره ټول انسانيت له ستونزو او انديښنو خلاص کړي او يوه ښه او سوکاله ټولنه رامنځته شي، که د ځانځانۍ په دې مادي دور کې درته څوک د يوه داسې خواخوږي خبره وکړي، چې پرته له څه تمې ستاسې د خوښيو او سوکاليو غوښتونکی

دی؛ نو ښايي ډېر لږ خلک يې ورسره ومني، هغه ځکه چې د انسانانو فطرتونه د مادياتو زولنو داسې ښکېل کړي، چې پر هر چا يې بدګومانه کړي دي، چې دا په اصل کې د بلوسګرو له مودو راهيسې هغه خورې کړې لومې دي، چې نن يې مسلمانان پکې له غبرګو پښو نښلولي دي.

د ډېرو فکرونه خو يې داسې مسخر کړي، چې ټولې ښې او بدې چارې د مادياتو زېرنده بولي، د خير ښېګړې خبرې ورته هسې مسخره ښکاري، که په مخ کې يې د چا ستاينه وکړې، چې پلانکی ډېر سخي دی؛ که ستا مخاطب تر تا لوړ پوړی وي؛ نو پر دې خبره دې رټي، چې په دې وخت کې سخا سخا نه وي، بلکې د څه دنيوي تمې لپاره به دغه کار کوي، که ورته ووايې چې پلانکی استاد ډېر مخلص او خواري کښ، يا پلانکی.... نو په ډول ډول خبرو دې خوله در ترې او که ټيټ پوړی وي؛ نو له ځانه سره به بوګنېدو دې خبره بې خونده کوي او دا هر څه ځکه، چې د ډېرو خلکو فطرتونه خراب شوي دي، د خېر، ښېګړې ماده پکې پاتې نه ده، له دې امله دوی نور هم پر ځان قياسوي، دا چې دوی معنوياتو ته ارزښت نه ورکوي او په مادياتو پسې ځغلي؛ نو ځکه ورته هر څه داسې سر چپه ښکاري، هر چا ته د شک په سترګه ګوري او دا خپله ځيرکي بولي، سره له دې چې همدغه يې ستره ناپوهي او په لوی لاس ځان د وهمونو غېږ ته ور غورځول دي.

له همدغو شکونو او وهمونو نه د اندېښنو او غمونو سر نښلي او بيا انسان، لکه د خس و خشاک په مخه کوي او ژوند يې بې خونده کوي.

عائض القرني د همدغو شکونو او وهمونو د مخنيوي په پار دغه ليکنه

کړي او لوستوال يې خپلې نيمګړتيا او د بل ښېګړو ته ځير کړي، چې دا خپله د نېکمرغۍ لومړی اصل ګڼل کېږي.

په پای کې يو دوه يادونې اړينې بولم، هغه دا چې په لاتحزن کې د راغليو آيتونو ژباړه مې د کشاف صاحب له هغې ژباړې راخيستې، چې د پوهنې وزارت چاپ کړې، بله دا چې د عائض القرني دا اثر (لا تحزن) ما د اردو ژبې له دوو بېلا بېلو نسخو راژباړلی، چې يوه يې ”عطريف شهباز ندوي“ ژباړلې او مکتبة العلم خپره کړې او بله يې (اداره تاليفات اشرفيه“ خپره کړې، زه له اردو ژبو ليکوالو او ژباړنو مننندوی يم او خپلې تولې ژباړې د دوی پوروړې بولم، ځکه که دوی ليکنې او داسې ارزښتمنې ژباړې نه وای کړې؛ نو ما به څه او له کومه را ژباړلی.

الله تعالی دې د دغسې مخلصو ليکوالو او ژباړنو قلمونه چلنده وساتي، چې د ټولنې د سمون لپاره يې متې رانغښتې وي ـ امين.

ستاسې د دعاوو په هيله

فريد احمد هلال

farid.hilal06@gmail.com

۰۰۹۳۷۷۵۲۰۳۵۰۰

بسم الله الرحمن الرحيم

زما د کتاب لوستوالو ملګرو!

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

اما بعد!

زه له تاسي ټولو لوستوالو مننه کوم، چي خپل ارزښتمن وخت مو زما د کتاب لوستو ته ورکړی، زه ځان ستاسي د دغي ښېګړي پوروړی بولم او ستاسي لپاره په ستر درشل کي لاسونه لپه کوم، الله تعالیٰ دي ستاسي ژوند له اندېښنو نه خوندي او په ډېره وساتي، دا چي زما او ستاسي تر منځ د دي کتاب د لوستو له برکته اشنايي پیدا شوي؛ نو ځکه له زړه نه درته دعا کوم او د عربي په دي شعر (چي ژباړه يي په لاندي ډول ده) خپلي خبري رانغاړم:

د قدرت چاري خپل مسیر ته پرېږده او خپل ماغزه پاک کړه، د سترګو په رپ کي الله تعالیٰ حالات بدلوي.

ستاسي خواخوږی ملګری

عائض القرني

١٤٢٨\١١\٢٥

د دویم چاپ سریزه
(یو میلیون خپرې شوې نسخې)

الحمدلله والصلاة والسلام علی رسول الله وآله وصحبه وبعد:

زه پر دې د الله تعالیٰ شکر کوم، چې خلکو زما دا لیکنه خوښه او د استفادې وړ وبلله، چې دا یوازې د هغه ذات رحم او پېرزو ده، ګنې په دې کې زما غونډې د کمزوري لیکوال څه کمال نه و.

زما د دې کتاب لپاره همدومره ویاړ بس دی، چې د زړه له تله مې له خپلو قدرمنو لوستوالو سره د دې ارماني دنیاګۍ د غمونو او اندېښنو لوړو او ژورو په راسپکولو کې ونډه اخستې ده، زه بیا هم له دوی مننډوی یم، چې د خپل ارزښتمن وخت څو دقیقې یې زما دکتاب لوستو ته ځانګړې کړې او په دې سره یې ما ته درنښت راوباښه.

ما تر دې دمه ډېر کتابونه لیکلي؛ خو لا تحزن (مه خپه کېږه!) پکې یوه ځانګړې لیکنه ده، چې زما په اند په لسو زامنو کې د هماغه ګران او خواږه زوی بڼه لري، چې په دغو تکیو کې ورته اشاره شوې:

إِذْ قَالُوا لَيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَىٰ أَبِينَا مِنَّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ

"کله چې د یوسف علیه السلام ورونو په خپل منځ کې سره وویل: دا یوسف علیه السلام او د هغه ورور، دواړه زموږ پلار ته له موږ ټولو نه زیات ګران دي په

داسې حال کې، چې مور يو پوره تولګۍ يو.“

ګرانو لوستونکيو!

دا دی د دې کتاب پوره يو ميليون نسخې د لوستونکيو ترمنځ واوښتې را واوښتې او دا کومه مبالغه او ځانښوونه نه، بلکې يوه دقيقه شمېرنه ده، چې زه يې د خپل رب پيرزوينه بولم او داسې هم نه ده، چې ما ګوندې کوم داسې فکر او نوښت رامنځته کړی، چې مخکنې خلک ورڅخه عاجز او وروستنې ورته ګوته په خوله او ريان دي - استغفرالله- خو يو راز دی او هغه دا چې ما د غمجنو او اندېښمنو خلکو په اندېښنو او غمونو کې ځان برخوال ګڼلی او له دردمنو خلکو سره مې د هغوی پر دردونو يو ځای ژړلي؛ خو هغوی تر ما غوره دي، ځکه چې تر ما له مخه يې ژړلي دي، لکه هاغه د يوه عربي شاعر خبره چې:

”که ما د هغې په عشق کې تر هغې له مخه ژړلي وای؛ نو زړه به مې ډاډمن شوی و او پښېمانه به هم نه وم؛ خو هغې تر ما له مخه ژړلي او د هغې اوښکو راته ژړا راوستې، نو دغه وياړ له ما له مخکې د هغې په برخه شوی“

عائض بن عبدالله القرني

د لاتحزن کتاب په اړه یو څو ټکي

دا یوه څېړنیزه، په زړه پورې او زړه راښکونکې مطالعه ده، موضوع یې د انساني ژوندانه هغه ستونزې او اندېښنې دي، چې انسان د بدفالۍ، رنځ، اریانتیا، بې باورۍ، زړه تنګۍ او نامیدۍ پشان له رواني ناروغیو سره مخ کوي.

دا کتاب د الهي وحې په رڼا، د سنتو په لارښوونه او د انساني سلیم فطرت د غوره تجربو، ژوندیو بېلګو، په زړه پورې کیسو او د زړه راښکونکي ادب په رڼا کې د زمانې د ستونزو د هوارې په زړه پورې لارې چارې درښيي، په دې کې د صحابه کرامو له وېناوو، د تابعینو له نصیحتونو، د نوموتو شاعرانو له غوره شعرونو، د نامتو طبیبانو له غوره وړاندیزونو او د ساینسپوهانو له لارښوونو نه ښکې ګټه اخیستل شوې، د دې تر څنګ ښکې د لوېدیځ او ختیځ اوسنۍ او لرغونې هغه څېړنې هم ځای ځای ښکې وړاندې شوې، چې په چاپې او غربیزو رسنیو کې خپرې شوې دي، داسې ویلای شو، چې دا د لوستونکیو لپاره د ازمایل شویو نسخو پر مټ چمتو شوی یو خوندور مرکب معجون دی، چې لوستونکی ډاډمنوي، خوښ او هیله من یې ساتي او له غمونو یې خلاصوي.

د انساني ژوندانه د سوکالۍ په اړه ډېر څه لیکل کېږي او خپرېږي او له

دې کتاب لا تحزن (مه خپه کېږه!) سره یو ځای به هم په سلګونو لیکنې او کتابونه د لوستوالو لاسته ورغلي وي؛ خو بیا هم د لاتحزن ځانګړنه دا ده، چې دا د هر سلیم عقل خاوند ته یو پرانستی لیک او له دردمنو زړونو راوتلی دردمن غږ دی، چې د الفاظو بڼه یې خپله کړې، لکه د متنبي هغه شعر، چې وایي:

"ته د یوه اندېښمن مېین د ملامتولو حق تر هغې نه لرې، چې د عشق وینه دې د هغه په څېر په رګونو کې ځغلېدلې نه وي"

د لومړي چاپ سریزه

الحمدلله! والصلوة والسلام علی رسول الله، وعلی اله وصحبه.

وبعد!

ګرانه لوستونکیه! مخکې له دې چې لا تحزن (مه خپه کېږه!) کتاب د عقل، منطق، قران او سنت په تله وتلې، لومړی یې باید ټول په ټوله ولولې او تر لوستو وروسته یې په دغو تلو وتلې، ځکه تر هغې چې یو شی په لاس لمس نشي، ونه څکل شي او یا بوی نشي؛ نو تر هغې یې په اړه پرېکړه ستونزمنه وي او دا به ناسمه وي، چې د یوې مسئلې په اړه له پوره پوهې او تحقیق پرته فتوی صادره کړی شي.

دا کتاب مې د هغو خلکو لپاره لیکلی، چې له ستونزو او اندېښنو سره لاس او ګرېوان دي، اندېښنو یې له سترګو خوبونه وړي وي، د ژوند ترخو پېښنو یې د خولې خوند ورخراب کړی وي او تاسې ووایئ، چې نن سبا به داسې څوک وي، چې له هېڅ ډول ستونزې او ستونزمنو حالاتو سره نه وي مخ شوی؟

بل په دې کتاب کې به قراني آیتونه، حدیثونه، شعرونه، عبرتناکې کیسې، ګټورې نکتې او بېلګې ستاسې مخې ته راشي او پر دې سربېره پکې د تجربه کارو د هغو نسخو لنډیز موندلای شئ، چې د ماتو زړونو

غمجنو نفسونو او د اندېښمنو روحونو لپاره يې وړاندې کړي دي.

دا ليکنه تاسې ته د ډاډ، خوښۍ او نېکمرغۍ پيغام دربښي او تاسې دې ته هڅوي، چې له ژونده خوند واخلئ او ښه په خوښۍ يې تېر کړئ او د دې تر څنګ به تاسې ته دا هم وښيي، چې د زمان، مکان، ژوند، کاينات او له خلکو سره په تعامل کې له فطرت سره د مخالفت پايله څه کېداى شي.

دا کتاب ستاسې د فطرت خرابېدو، له نېغې لارې نه د اوښتو او له ژونده د بېزارۍ مخنيوى کوي، په دې مانا چې د دې کتاب لارښوونې به دې زړه او روح ته ښکته شي او وخت په وخت به درته غږ کوي، چې د ښو پايلو په پامنيوې پر خپلو وړتياوو باوري شه او لا يې پر مخ بوځه، د ژوندانه ترخه يادونه او غمونه هېر کړه؛ خو د دې لړۍ په پيل کې د ځينو اړينو خبرو پامنيوى ضروري دى.

١: د کتاب موخه ښه ژوند، ډاډ، د سينې پراخي او د يوه روښانه راتلونکي تمه پيدا کول دي، چې په دې کې د الله تعالٰى لورنه، پر هغه توکل، ښه ګمان او پر تقدير د ايمان يادښت دى، د دې پايله دا ده چې د ننني ورځې په فکر کې شه، د راتلونکې په اړه مه اندېښمن کېږه، د الله تعالٰى نعمتونه او پېرزوينې را په زړه کړه او شکر پرې اوباسه.

٢: په دې کتاب کې د موضوع اړوند قرآني آيتونه، نبوي حديثونه، عبرتناکې کيسې، بېلګې، اغېزناکه شعرونه، د پوهانو او طبيبانو ويناوې او ورځنۍ تجربې راټولې شوې دي، چې ډېرې ګټورې او د کار خبرې دي، هسې سرخوږونکې نصيحت، فکري عياشي او سياسي نظربازي نه ده، بلکې د انساني ژوند په ښه کولو تېنګار کوي.

٣: که څه هم دا کتاب د مسلمانانو او نامسلمانو دواړو لپاره ګټور دى؛ خو د انساني احساساتو او اروا په اړه په خبرو اترو کې مې دين، فطرت او رباني منهج په پام کې نيولى دى.

٤: په دې کتاب کې د لوېديځوالو او ختيځوالو وينايزې ملغلرې پرتې دي او دا مې يوازې په دې موخه راخيستې، لکه چې ويل کېږي "پوهه د مؤمن ورک شوی شی دی، که يې هر چېرته مونده کړي؛ نو تر ټولو ډېر حقدار يې همدا دی"

٥: د لوستونکيو د اسانتيا په پامنيوي په دې کتاب کې ځانګړې حواشې نه دي کارېدلې، بلکې په کوم ځای کې، چې اړتيا محسوس شوې؛ نو په متن کې دننه د ماخذ يادونه شوې، د دې لپاره چې د لوستونکي د لوست لړۍ ونه شلېږي.

٦: همدا شان په ماخذ کې د جز، مخ او شمارې يادونه نه ده شوې او ما ته همدا لار ګټوره ښکاره شوې، ځکه مې کله نا کله له ماخذ نه بشپړ عبارت راخيستی او کله مې بل معنی مفهوم راخيستی.

٧: د ايت شمېرې او د حديثونو د تخريج په راوړلو مې د کتاب د حجم ډېرولو هڅه نه ده کړې، سره له دې چې که په کوم حديث کې څه کمزورتيا وي؛ نو هغه مې په ګوته کړې؛ خو د صحيح او حسن حديث درجې مې کله بيان کړې او کله مې پرې چوپتيا غوره کړې، ځکه چې د ضعف له کړۍ نه ووت؛ نو بيا د عمل وړ دی، هغه حسن وي او که صحيح او دا ټولې چارې يو د لنډون په پامنيوي تر سره شوي او بل دا چې لوستونکی له تکراره وساتل شي.

٨: لوستونکی به په دې کتاب کې د ځينو مضامينو او معانيو تکرار محسوس کړي؛ خو دغه مضامين پر بېلا بېلو سبکونو بيان شوي او دغه هر څه د دې لپاره، چې خبره د لوستونکي مغزو ته ښه ورننوځي شي او په همدې موخه په قران کريم کې هم همدا سبک کارېدلی دی.

دا يو څو خبرې وې، چې د لوستونکي مخې ته کېښودل يې ضروري وو او که لوستونکی د دغو خبرو په پامنيوي کتاب مطالعه کړي؛ نو هيله من يم، چې ډېره ګټه به ترې واخلي او د دې کتاب په اړه به د ښې پرېکړې کولو جوګه شي.

د دې کتاب مخاطب ټول دي، کومه ځانګړې ډله او يا د کوم ځانګړي هېواد او ښار خلک نه دي، بلکې هر هغه څوک دی، چې د ښه ژوندانه پلټونکی وي، لکه چې يو شاعر وايي:

"ما په دې کې داسې ملغلرې پيلې دي، چې خپله ځلېږي او د خپلې ځلا څرګندولو لپاره لمر او سپوږمۍ ته اړتيا نه لري، ځکه چې د دې سترګې کوډګرې دي او تندی يې د هندي تورې په څېر ځلېږي."

عائض بن عبدالله القرني

١ یا الله!

﴿يَسْـَٔلُهُۥ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِى شَأْنٍ ۝﴾

"د اسمانونو او ځمکو ټول مخلوق له همدې الله تعالیٰ نه غوښتنې کوي او هغه هره ورځ په یوه بېل شان کې وي."

کله چې په دریاب کې توپان راشي او د دریاب اوبه په خپو شي، توندې هواګانې را والوځي؛ نو بېړۍ وان او ورسره سپاره خلک په یوه خوله همدې ذات ته په چیغو سر کېږي او پر ژبو يې د یا الله! یا الله! نارې وي.

که لاروی او یا کاروانونه په شاړو دښتو کې لار ورکه کړي؛ نو هم همدا الله تعالیٰ رابلي.

کله چې پر طلبګارو ټولې دروازې وتړل شي، غوښتونکیو ته څه نه ورکړ کېږي او څوک يې فریاد نه اوري؛ نو هغوی الله تعالیٰ رابولي او الله تعالیٰ په هر حال د خپل بنده فریاد اوري.

کله چې ځمکه له خپلې ټولې پراخۍ سره درباندې تنګه شي، له غم او اندېښنې نه دې سا راخپه شي؛ نو الله تعالیٰ ته غږ کړه او هغه راوبله، لکه یو شاعر وایي:

"کله چې د زمانې مصیبتونو را لاندې کړم او د خلاصي لار مې ورکه شوه؛ نو نیمه شپه را پاڅېدم او خپل رب ته په زاریو شوم، د هغې له برکته مې راتلونکې هره ورځ له خوښۍ ډکه او روښانه شوه"

ښې او غوره کلمې بره الله تعالیٰ ته خېژي همدا شان له زړه نه دعا،

مظلومې اوښکې، له درده زړېروي دا ټول الله تعالیٰ ته رسېږي، د اړتیا پر مهال د نیمو شپو په دعاوو کې هماغه ذات ته لاسونه لپه کېږي، په ستونزمنو حالاتو کې سترګې هماغه لور ته ور اوړي او په پېښو کې هماغه ذات ته فریاد کېږي.

په سخته کې همدې الله تعالیٰ ته زاري او فریاد کېږي، زړه او روح په الله تعالیٰ ډاډمنېږي، احساسات او اعصاب په دې سره یخېږي، تللی عقل بېرته راګرځي او زړه پر دې ډاډ منېږي، چې الله تعالیٰ له خپل بنده سره د رحم چلن کوي.

الله تعالیٰ: خومره ښکلی او خوږ نوم دی، چې په زړه پورې سم تعبیر لري، له الله تعالیٰ پرته په دې نامه بل څوک نشته او نه سیال لري، د ده د نامه په اخیستو زړونه باغ، باغ کېږي او له ټولو دنیوي اندېښنو نه بې پروا کېږي، یوازې د نامه په اخیستو کې یې دومره خوند او برکت دی ...

لکه یو شاعر وایي:

"ستا د جلال او قدوسیت د بیان لپاره به د الفاظو زېرمې ختمې شي؛ خو تعبیر به یې بیا هم نیمګړی پاتې وي، یانې دغه تعبیر د الفاظو د وس خبره نه ده."

۲ الله تعالیٰ سره د مینې لارې چارې

د الله تعالیٰ له ولیانو نه نقل دي، چې په زړه کې د الله تعالیٰ د محبت پیدا کولو لارې چارې په لاندې ډول دي:

۱: د الله تعالیٰ پېرزوینې رایادول او پر هغې شکر کول.

۲: له نېکانو سره ناسته ولاړه، د هغوی حالات، پېښې او کتابونه لوستل.

۳: د ژوند په ټولو چارو کې د سنتو پامنیوی.

موږ ته الله تعالیٰ فرمايي، چې تاسې له ما سره اړيکه ټينګه کړئ او زما شئ، بيا موږ پر خپل کار ښه پوهېږو، تاسې ما راضي کړئ؛ نو زه به له تاسې خوښ شم، د دې داسې مثال دی، لکه يو پاچا او ولسمشر يوه لويه مېلمستيا وکړه، په هغې کې د هېواد ټولو اميرانو او ريسانو ګډون لاره، وزيرانو، ريسانو ټولو مېلمنو او کوربنو هماغه يو شان خواړه وخوړل، چې ورته چمتو شوي ول، په خوړو کې يې څه توپير نه و؛ خو مرتبې يې بېلابېلې وې.

۳ نېکمرغي

- په ايمان او نېک عمل کې د ښه ژوند راز نغښتی دی.
- پوهه او معرفت تر لاسه کړه، ديني کتابونه لوله! څکه په دې سره غمونه او انديښنې لرې کېږي.
- له ګناهونو توبه او باسه، دالله تعالیٰ نافرماني پرېږده، څکه دا ژوند تباکوي.
- د قرآن کريم تلاوت ډېر کوه او تفسير يې هم مطالعه کوه.
- د الله تعالیٰ ذکر ډېر کوه، څکه په دې سره زړه ژوندی کېږي.
- له خلکو سره ښېګړه کوه، چې په دې کې د زړه سکون نغښتی دی.
- زړه له حسد او کينې نه پاک وساته، بې ځايه خبرې او له اړتيا ډېر خوراک کول پرېږده.
- د نن په فکر کې اوسه، تېر هېر کړه او د راتلونکي غمونه پر ځان مه باروه.
- په انديښمنو حالاتو کې په ناوړه سوچونو پسې مه درومه.
- غوسه مه کوه! په هر حال صبر کوه او ځان له ښېښنې سره اشنا کړه.
- ستونزې او مشکلات ځان ته مه ډېروه، بلکې ښه تدبير وکړه.
- په ستونزمنو حالاتو کې شته نعمتونه را ياد کړه، چې مصيبت درنه

سپک شي.

- بده خبره ټېڅپله ویونکي ته زیان رسوي.
- له دنیوي تمې پرته له خلکو سره د الله لپاره ښه کوه!.
- په اندېښمنو حالاتو کې د یوه ښه کار په اړه فکر کوه او ځان په هغې کې بوختوه.
- د نن کار سبا ته مه پرېږده!.
- الله تعالیٰ چې څه شتمني، روغتیا او داسې نور درکړي، پر هغې خوښ اوسه!
- له نږدې او لرې ټولو خپلوانو سره ښه چار چلن کوه.
- همېشه له الله تعالیٰ نه د بښنې، عافیت او نېکو چارو وس غواړه!
- یو بزرګ فرمایي:

ما دوه داسې شیان زده کړي، چې د ژوندانه په ټولو ستونزو کې یې راته اساني رابښلې، له هغو نه یو ''همت'' او بل د ''وخت پابندي'' ده، د دغو دواړو شیانو په کارولو سره له لویې نه لویه ستونزه اسانېږي او د ژوند په هر پړاو کې دغه دواړه شیان ازمول شوي دي.

٤ فکر وکړه او شکر وباسه!

که تاسې د الله تعالیٰ درکړیو نعمتونو ته ځېر شئ؛ نو ځان به د الله سبحانه وتعالیٰ په بې شمېره نعمتونو کې له سر نه تر پښو پورې ډوب ومومئ، لکه چې الله تعالیٰ فرمایي:

﴿إِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ○﴾

''که تاسې د الله تعالیٰ د نعمتونو شمېرل وغواړئ؛ نو نه یې شئ

شمېرلای حقیقت دا دی، چې هغه ډېر ښېونکی او مهربان دی.''

بره، ښکته، مخې ته، شا ته، له هر لوري پر تاسې الله تعالیٰ خپل نعمتونه لورولي دي، روغ بدن، سولیز چاپېریال، کور، کالي، خوراکي او څښاکي توکي د موافقې هوا او اوبو شتون، سترګې، ژبه، لاس و پښې دا ټول څومره اریانوونکي نعمتونه دي، یانې له تا سره ټوله نړۍ شته؛ خو پرې نه پوهېږې!.

﴿وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً﴾

''خپل ښکاره او پټ نعمتونه یې پر تاسې تمام کړي دي.''

ته دوې سترګې، یوه ژبه، دوې شونډې، دوه لاسونه او دوې پښې هم لرې.

﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾

''نو تاسې به د خپل رب کوم کوم نعمت دروغ ګڼئ؟''

تاسې ته دا څه وړه خبره ښکاري، چې سرې دې پر خپلو پښو ګرځې!؟ ډېر داسې خلک شته له دغه نعمته بې برخې دي او پر خپلو پښو د ګرځېدو په ارمان وي.

ته څومره په خواره خوب ویده یې؛ خو څومره داسې سترګې شته، چې د درد او یا څه ستونزې له امله د خوب لارې خاري او که الله تعالیٰ مه کړه! غمونه او اندېښنې دې له سترګو خوبونه وتښتوي، ته بیا ویده کېدای شې!؟ همداشان تا خپله ګېډه له خوندورو خوړو ډکه کړه؛ خو څومره داسې خلک شته، چې د ناروغۍ او یا نېستۍ له امله له خوندورو خوړو نه بې برخې دي او که د هغوی په څېر ستا ګېډه هم له ناروغیو او دردونو ډکه شي؛ نو څنګه به دې خوراک، څښاک ته زړه وشي؟!

الله تعالیٰ درته اوریز ځواک (۱) درکړی، چې له امله یې اورېدل کولای

۱ قوت سمعي

شې او څومره داسې خلک شته، چې ښه روغ جوړ غوږونه لري؛ خو اورېدل پرې نشي کولای، تا ته يې ليدونکې سترګې درکړې دي سره له دې، چې تا به په ټولنه کې څومره ړانده ليدلي وي، چې د ليدو په ارمان وي. دې ته فکر وکړه، چې اورېدل کولای شې کوڼ نه يې، ليدل کولای شې ړوند نه يې، په بدن روغ يې، کندم نه يې، عقلمن يې، لېونی نه يې، له څومره سترو امتيازاتو برخمن يې!

دا ووايه چې د احد د غره هومره پر سرو زرو به دې يوه سترګه ورکړې؟!

د يوې سترې ماڼۍ په بدل کې به د ژبې پرېکولو ته غاړه کېږدې؟!

د سر له ويښتو نه د پښو تر ګوتو پورې د الله تعالیٰ په بې شمېره لورنو کې نغښتل شوی يې؛ خو ته پرې نه پوهېږې او بيا هم په غمونو او انديښنو کې لالهانده ژوند کوې سره له دې، چې په تن روغ او په ګېډه موړ يې، ولې د مفقود په اړه انديښنه او پر شته شکر نه کاږې؟!

په مالي تاوان خپه؛ خو پر الهي ډاليو او نعمتونو بې پروا پروت يې، دې ته ځير شه او شکر پرې وکاږه، ځکه قرآن کريم دې لور ته بلنه کوي، لکه چې فرمايي:

﴿وَفِي أَنفُسِكُمْ ۚ أَفَلَا تُبْصِرُونَ﴾

"او پخپله ستاسې په خپل وجود کې ډېرې نښې شته ايا تاسې په ځيرکتونکي نه يئ؟"

د ځان، خپلو خپلوانو او چاپېريال په اړه ښه سوچ وکړه؛ نو هر څه به در ته په ډاګه شي.

﴿يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنكِرُونَهَا﴾

"دوی د الله تعالیٰ ښېګڼه پېژني، بيا ورڅخه منکرېږي."

٥

تېر په هېر

تېر را په زړه کول او په اړه يې په زړه کې کرل رېبل ستره ناپوهي او لېونتوب دی، ځکه داسې سوچ ښې ارادې وژني، همدا لامل دی چې هوښياران تېرې خبرې زېرمه کوي، زنځيرونه پرې اړوي او بيا يې نه يادوي، ځکه چې تېر شي؛ نو هېر شي.

پوهان وايي د تېرو خبرو په يادولو اندېښمن کېدل بې ګټې دي، ځکه مړي را ژوندي کول، لمر بېرته ختيځ ته او ماشوم د مور ګېډې ته ستنول، شيده بېرته تييونو (سينو) ته اوښکې بېرته سترګو ته ستنول ستاسې په وس کې نشته او هوښيارتيا دا ده، چې اوسنی وخت را کلک کړئ او په تېرو پسې ونه ژاړئ، ځکه په تېرو غمونو ژړل داسې دي، لکه چې په روانه سړی شا ته ګوري او تاسې پوهېږئ، چې کاروان همېشه مخ په وړاندې درومي؛ نو تاسې هم د ژوند د لارې مخالفت مه کوئ!.

٦

نننی ورځ

د عمر رضي الله عنه وينا ده، کله چې سبا راپاڅئ؛ نو د ماښام انتظار مه کوئ، ځکه ستاسې همدغه ورځ ده.

مه په تېرو سوچونو کې ډوبېږئ او مه د راتلونکې په اړه دومره

---

٢ : لکه په پښتو کې متل دی چې: ''توکلې لاړې نه راګرځي''

اندېښمن کېږئ، ځکه ستاسې ژوند نننۍ ورځ ده، که خپل ټول فکر نننۍ ورځې ته راټول کړئ؛ نو د کلونو کار پکې کولای شئ!

پر نننۍ ورځ خوښ شئ، پر خپله روزۍ او کور صبر او شکر وکړئ او د الله تعالی پر خوښۍ ځان خوشحاله کړئ.

﴿فَخُذْ مَآ ءَاتَيْتُكَ وَكُن مِّنَ ٱلشَّٰكِرِينَ﴾

"نو څه چې زه درکړم هغه واخله او شکر پرې ادا کړه."

تاسې ته پکار ده چې په خپلو زړونو او مغزو کې د دې عبارت "نننۍ ورځ ستاسې ده" انځور کېښوئ.

که تاسې نن خوندور خواړه او توده ډوډۍ خوړلې وي؛ نو د تېرې ورځې لوږه او سړه سپوره تاسې ته څه زیان اړولای شي!؟ خپله نننۍ ورځ د ګټورو چارو په ترسره کولو کې تېره کړه! او هسې یې مه ضایع کوه!

په حدیث شریف کې دي، هر ورځ چې لمر راوخېژي؛ نو ورځ دا اعلان کوي "که نن ورځ څه ښه کار کولای شې؛ نو ویې کړه، ځکه چې زه بیا نه راځم" او د نن کار سبا ته نه دي پرېښودل پکار، ځکه په تېر پښېمانتیا څه ګټه نه لري او د راتلونکي په اړه د خوبونو لیدل نه دي پکار، هغه هسې وهمونه او د چا په وس کې نه وي؛ نو ځکه که څه کول غواړې همدا نن یې وکړه!

که ته د خپل ځان په اړه پولادي هوډ ولرې؛ نو هغه به تا دې نظریې ته سرکوزی کړي چې:

"زما ژوند فقط همدغه یوه ورځ ده"

له دې امله نننۍ ورځ شېبه په شېبه د خپل زړه او اندامونو پر تزکیه او د خپلو اعمالو پر سمونه بوخت اوسه او دا ووایه، چې همدا نن به زه ژوندی یم، د خپل رب په عبادت کې به کوښښ وکړم او همدا نن ورځ به زه په خپل

زړه کې د فضیلت نیالګی کېنوم او د شرارت ونه به ورڅخه له بېخه وباسم.

همدا نن ورځ به زه ژوندی یم، نن باید له خلکو سره ښېګړه وکړم، د مسلمان ورور په جنازې پسې به لاړ شم، د کوم ناروغ پوښتنه به وکړم، کوم ورور به مرسته وکړم او له کوم بېوزله نه به دفاع وکړم، پر کشرانو شفقت او د مشرانو عزت به وکړم.

هو! همدا نن ورځ به زه ژوندی یم؛ خو ای ماضي! د لمر له پرېوتو سره ته هم ولاړې، ستا پر تلو به ژړا ونه کړم اوس مې ته نشې لیدلای چې ستا د بیا راتلو لپاره به ودرېږم، اوس ته د همېشه لپاره لاړې او ای مستقبله! ته خو په یوه پټه او غیبي نړۍ کې استوګن یې، ستا په اړه خپل نفس له وهمونو سره نشم تړلای، سبا هېڅ هم نه دی، ځکه هغه لا راغلی نه دی.

ای انسانه! د نېکمرغۍ په قاموس کې همدغه نننۍ ورځ ارزښتمنه ده او ټپلو فضایلو یې راسمبال کړه.

۷ مستقبل تر راتلو پرېږده

﴿أَتَىٰ أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ﴾

"د الله تعالی فیصله راغله اوس د هغې لپاره تلوار مه کوئ."

بیړه او تادي مه کوئ، ایا تاسې له پیدابښت نه مخکې بچی غواړئ؟ مېوه له پخېدو نه مخکې خوړل خوښوئ؟ سبا راتلونکی دی؛ خو څه حقیقت لري؟ ځکه نه یې وجود شته او نه یې څه خوند.

موږ باید په حال کې ځانونه بوخت کړو، نه دا چې له راتلونکیو ستونزو وډار شو، ځکه الله تعالی پوهېږي، چې هغه مهال را لاندې کولای شو که

نه؟ څکه معلومه نه ده، چې سبانۍ ورځ لیدلای شو که نه؟! نېکمرغي او بدمرغي یې ترلاسه کولای شو او که نه؟! مهمه دا ده چې سبانۍ ورځ په یوه غیبي نړۍ کې پرته ده؛ پله تر رسېدو له مخه پر پله تلل ناپوهي ده، ښایي پله ته تر رسېدو له مخه پل ونړېږي او یا موږ ور ونه رسېږو او دا هم کېدای شي چې ور ورسېږو؛ خو روغ جوړ پرې پورې نه وځو!!

د راتلونکې په اړه ذهن ته پراخه ځای ورکول او د یوه غیبي کتاب پرانستل شرعاً او عقلاً ناوړه کار دی، څکه دا له سیوري سره پهلواني ده، په دې نړۍ کې زیاتره خلک د خپل راتلونکي په اړه د لوږې او تندې، فقر او نېستۍ، غم او درد اټکلونه کوي، چې دغه ټولې شیطاني وسوسې او دسیسې دي، لکه چې الله تعالیٰ فرمايي:

﴿اَلشَّيْطٰنُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَ يَاْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَآءِ ۚ وَ اللّٰهُ يَعِدُكُمْ مَّغْفِرَةً مِّنْهُ وَفَضْلًا ۗ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيْمٌ ۝﴾

"شیطان تاسې له فقر نه وېروي او شرمناك چلن غوره کولو ته مو هڅوي، خو الله تعالیٰ خپل بخشش او پېرزوینې ته تاسې هیله من کوي، الله تعالیٰ د ډېر پراخ لاس خاوند او پوه ذات دی."

زیاتره خلک پر دې ژاړي، چې سبا به وږی او تږی او یا په غمونو کې ښکېل شي، د چا ژوند چې د بل ذات په واک کې وي، هغه ته نه ښايي چې خپل ځان له یوه نامعلوم سبا سره ګرو کړي.

سبا تر هغې پرېږده چې راشي، د سبا د حوادثو په اړه مه پوښته، څکه ته همدا نن ورځ بوخت یې! ننۍ ورځ نغده او سبانۍ نسیه ده؛ نو تعجب پر هغه چا، چې نغده پر نسیه بدلوي او هغه هم د داسې ورځې په اړه، چې لمر یې لا نه دی راختلی.

٨ په ښېګړه کې د زړه رښتيني خوښي نغښتې ده

په اندېښنو کې له خلکو سره ښېګړه کوه! له بېچاره سره مرسته کوه، وږي ته خواړه ورکوه او د ناروغ پوښتنه کوه! چې نېکمرغي دې په برخه شي.

له خلکو سره په ورين تندي مخ کېدل کټ مټ نېکي ده، همدا شان په حديث شريف کې دي، يوه بد لمنه ښځه الله تعالٰی پر دې ښښلې وه، چې پر تږي سپي يې اوبه څښولې وې او د دغې نېکۍ له برکته ورته جنت ورکړ شو.

حسن بصري رحمه الله فرمايي:

"يوه صحابي يوه داسې ښځه وليده، چې تر اسلام له مخه يې پېژنده، له ښځې سره يې څه خبرې اترې وکړې او ترې روان شو؛ خو په تلو کې يې په ښځه پسې شا ته ورکتل، چې له دېواله سره په جنګ شو او پر مخ د خوږېدو اثر پاتې شو، کله چې رسول الله ﷺ ته ورغی او خپله کيسه يې ورته وکړه؛ نو رسول الله ﷺ ورته وفرمايل، کله چې الله تعالٰی چا ته د خير اراده وکړي؛ نو په دنيا کې يې ګناهونه رژوي."

٩ هوښياران شئ

ناپوه خلک الله تعالٰی ته ښکنځل کوي؛ نو زه او ته لا څوک يو، همدا شان که زه او ته پوهه تر لاسه کړو او يا کومې ښې چوکۍ ته ورسېږو؛ نو

همدغه نا پوه خلک به بیا پر موږ هم نیوکې کوي او ردې بدې به راپسې وايي، په زړونو نیمګړتیاوې به په موږ کې رابرسېره کوي.

که ښه کار کوې؛ نو هم دغسې خلک دې په خوله کې ښه نه اړوي، تر هغې چې له هغه ښه کاره لاس په سر نشې؛ نو ځکه هوښیاران وايي، چې پر ځمکه ناست شخص له غورځېدو خوندي وي.

ناپوه خلک پردې غوسه دي، چې ته تر هغوی ډېره پوهه لرې او یا دې ډېره شتمني تر لاسه کړې؛ نو ځکه دوی پر تا نیوکې کوي او دوی دې تر هغې نه ښښي، چې له هغو ټولو نعمتونو لاس په سر نشې، چې الله تعالی درباندې لورولي دي او ټولې ښېګڼې له ځانه ایسته نه کړې، ناپوه خلک همدا غواړي؛ خو ته پښې کلکې لګوه! ځکه که د دوی په خبرو کې راغلې؛ نو خپل ژوند به برباد کړې.

تاسې د داسې خلکو ژبې نشئ تړلای، هو! د دوی خبرې، ناوړه نیوکې او ردې بدې په خپله سینه کې ښخولای شئ، هغه داسې چې له سره ورته وخت مه ورکوئ او پر خبرو یې باک مه کوئ، د دې پر ځای چې د هغوی پر نیوکو خپل ماغزه وسوځوئ او خپل ارزښتمن وخت خراب کړئ، دغه ارزښتمن وخت د پوهې په ترلاسه کولو کې ولګوئ، ښه عادتونه راخپل کړئ او که تاسې غواړئ، چې په ټولو خلکو کې مقبول او د هر چا د سترګو تور شئ؛ نو دا ناشونې ده، ځکه همېشه به دې یو څوک په مخالفت کې وي.

۱۰ خلکو نه د منني تمه مه کوه!

الله سبحانه وتعالی بندګان د دې لپاره پیدا کړي، چې د هغه عبادت وکړي، روزي د دې لپاره ورکوي، چې شکر یې وکړي؛ خو زیاتره بنده ګان

الله تعالیٰ پرېږدي او د غیر الله عبادتونه او منني کوي، مانا دا چې انکار، زیاتی، جفا او ناشکري په انساني خټه کې اغښل شوي صفتونه دي، له دې امله که له چا سره څه ښېګڼه وکړې او هغه دې ښېګړه له پامه وغورځوي؛ نو دومره غمجنېدل پرې نه دي پکار، بلکې کړې نېکي هېره کړه، چې ګڼې له چا سره دې څه ښېګړه کړې، ځکه تا چې د کوم خالق او رب لپاره نېکي کړې، هغه ډېر قدردان دی او ستا دغه ښېګړه يې په يوه لويه اعمالنامه کې ليکلې، له هغه سره يې ډېره لويه بدله شته او هغه ذات د چا ښېګړې له پامه نه غورځوي.

له دې امله پکار ده، چې له هر چا سره ښېګړه يوازې د الله لپاره وشي، ځکه په داسې صورت کې د يو چا سرغړاوی او مخ اړونه تا نشي زيانمنولای.

نړۍ ستاسې مخې ته يو پرانستی کتاب دی، که يې ولولئ؛ نو دا کټ مټ د هماغه پلار کيسه ده چې له بچي سره څومره ستونزې وګالي، د هغه د ښوونې روزنې، خوراک، څښاک او جامو لپاره خپلې ټولې خوښۍ تر پښو لاندې کړې؛ خو کله يې چې همدغه بچی را لوی شي، بيا د مور و پلار په نافرمانۍ پسې متې راونغاړي؛ نو د پلار خوار په زړه به يې څه تېرېږي؛ خو ځان ته پردې خبره ډاډ ورکوي، چې دغه هر څه يې د الله تعالیٰ لپاره کړي او هغه به يې بدله ورکړي.

د الله جل جلاله له دره هېڅ غوښتونکی بېنوا نه راستنېږي، الله جل جلاله ارومرو د غوښتونکي غوښتنه پوره کوي، ځکه چې د هغه خزانې پراخې دي او په ورکړه نه تشېږي؛ نو موږ ته پکار ده، چې له هماغه نه يې وغواړو او پر را کړيو نعمتونو يې شکر وکړو، ځکه په دې لړ کې دوه مقامه دي، چې يو يې شکر او بل يې صبر دی او پر دې دواړو له موږ سره د کاميابۍ ژمنه شوې، لکه چې الله تعالیٰ فرمايي:

﴿لَئِن شَكَرۡتُمۡ لَأَزِيدَنَّكُمۡ﴾

"که تاسې شکر وباسئ؛ نو پر تاسې به لا زیاته پېرزوینه وکړم."

همدا شان له صبر سره یې ملتیا ښوولې ده:

﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ۝﴾

"الله تعالیٰ د صبرناکو ملګری دی."

۱۱ له وزګارتیا نه ګټه پورته کړه!

د وزګارو خلکو ماغزه هم وزګار وي، ځکه په عادي چارو کې ځانونه بوختوي، په ژوندانه کې وزګار او بېکاره خلک هماغه دي، چې همېشه په تا ویلو ما ویلو سر وي ، چې دغه هر څه خپله د وزګارتیا زېږنده ده.

په وزګار وخت کې که دې ځان بوخت نه کړ؛ نو غمونو او اندېښنو ته ځان چمتو کړه، ځکه وزګارتیا تېر یادونه را تازه کوي او انسان په اندېښنو کې ښکېلوي، په دې اړه د هوښیارانو سپارښتنه دا ده، چې وزګار مه کېنه، که نور هیڅ نه وي؛ نو ځان په نېکو چارو کې بوخت وساته، په لمونځونو، تسبیحاتو، تلاوت او د دیني کتابونو په مطالعه ځان بوخت کړه.

﴿رَضُوا بِأَن يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ﴾

"هغوی په کور کې د ناستو کسانو په جمله کې شاملېدل خوښ کړل."

که بېکاره او وزګار ناست وې، نو دغه وزګارتیا به درته زړې، اوسنۍ او د راتلونکيو ټولو اندېښنو دوسیې پرانیزي!

وزګارتیا یو داسې عذاب دی، چې انسان د غفلت په زندان کې بندي کوي او پایله یې لېونتوب دی.

د وزګارې ناستې پر ځای نورو ته څه ګټه ورسوه، تا ته زما همدا سپارښتنه ده، که وزګارتیا دې په بوختیا بدله کړه؛ نو د نږدې (۵۰٪) طبیبان به دې د نېکمرغۍ ضمانت وکړي.

وګوره! بزګران او نان وايان د اشعارو په زمزمه سهار وختي خپل کار ته درومي؛ خو ته لا د غفلت پر بستره پروت خپلې سترګې زبېښې.

۱۲ پردۍ پېښې مه کوه!

پردۍ پېښې مه کوه! او په نورو کې ځان مه ویلې کوه! ځکه ډېر خلک په ناسته ولاړه، خبرو اترو او چار چلن کې پردی تقلید کوي، چې دوی هم د هماغه چا غوندې ښکاره شي، چې دوی یې تقلید کوي، همدا لامل دی، چې د دغسې خلکو هر کار له تکلفه ډک وي او دا یو تلپاتې عذاب دی.

له آدمعليه السلام راهیسې تر ننه پورې دوه انسانان یو ډول نه دي تېر شوي، چې په کړه وړه کې کټ مټ یو شان وي؛ نو ته کله د بل په شان کېدای شي، ځکه ته بېل شی یې او په تاریخ کې سارى نلرې، زید، عمر، بکر نور څیزونه دي، ته له هغو جلا یې، د هغوی تقلید مه کوه! پر خپلو پښو ودرېږه او حرکت وکړه!.

﴿ وَلِكُلٍّ وِجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ﴾

"د هر چا لپاره یو لوری دی، چې هغه ته مخ اړوي؛ نو تاسې د ښېګڼو په لوري په ځغاسته شئ!."

خپله خپلواکي او معیشیت له لاسه مه ورکوه! د الهي وحې له اصولو سره سم خپل ځان مهذب کړه؛ ستا خوند، رنګ بېل دی او د نورو بېل، هر څوک

په خپل رنګ پېژندلای شي او زموږ د رنګ، ژبې قدرت او طاقت اختلاف د الله تعالیٰ د قدرت له نښانو څخه ګڼل کېږي، له دې نه مخالفت مه کوه!.

۱۳ قضا او قدر

پر تا راغلې مصیبت نورو ته او پردی‌ستونزې تا ته څه زیان نشي اړولای، ځکه قلم وچ شوی، مخونه او پاڼې پورې شوې او تقدیر لیکل شوی دی.

﴿مَآ أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَا فِىٓ أَنفُسِكُمْ إِلَّا فِى كِتَٰبٍ مِّن قَبْلِ أَن نَّبْرَأَهَآ﴾

"هېڅ مصیبت داسې نشته، چې په ځمکه کې یا ستاسې پر خپل نفس نازلېږي او موږ هغه له پیدا کولو نه مخکې په یوه کتاب کې نه وي لیکلی."

چې دا هر څه مخکې له مخکې په تقدیر کې لیکل شوي دي؛ نو بیا د یوه نږدې خپلوان پر مړینه او یا مالي زیان باندې دومره مه اندېښمن کېږه! بلکې له صبر او شکر نه کار واخله، چې ګناهونه دې وبښل شي او الله تعالیٰ درڅخه راضي شي او په دې سوچ کې مه ډوبېږه! ګنې را روان مصیبتونه او تاوانونه به تم کړای شې او یا به ښیښه له ماتېدو وژغورلای شې، بلکې الله تعالیٰ چې څه غواړي هماغه به کېږي.

﴿لَّن يُصِيبَنَآ إِلَّا مَا كَتَبَ ٱللَّهُ لَنَا﴾

"موږ ته هېڅکله څه (ضرر یا ښېګڼه) نه رسېږي مګر هغه چې الله تعالیٰ راته لیکلي دي."

﴿لَا يُسْـَٔلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْـَٔلُونَ ۝﴾

"هغه د خپلو چارو لپاره (د چا په وړاندې) مسوول نه دی او دوی ټول مسوول دي."

اعصاب به دې ارام او زړه به دې هله ډاډه شي، چې د الله تعالٰی پر قضاء او تقدير بشپړ باور ولرې.

پر دې مه خپه کېږه! چې ته نړېدونکی دېوال او رواني اوبه ودرولای نشې او را الوتی باد ايسارولای نشې، د الله تعالٰی پرېکړه نافذه ده:

﴿فَمَن شَآءَ فَلْيُؤْمِن وَمَن شَآءَ فَلْيَكْفُرْ﴾

"اوس که د چا زړه غواړي ودې يې مني او که د چا زړه غواړي منکر دې شي."

د الله تعالٰی قضاء او تقدير ته په سړه سينه ځان وسپاره او دا مه وايه چې که داسې مې کړي وای؛ نو داسې به شوې وو! بلکې داسې وايه، چې همدا د الله تعالٰی تقدير او پرېکړه وه.

١٤ په تنګسه پسې اساني وي

ای انسانه! تر لوږې او تندې وروسته مړښت او خړوبېدل شته، له بې خوبۍ نه پس خوب او په ناروغۍ پسې روغتيا شته! ورک به را پيدا شي، لار ورکی به لار ومومي او په تياره پسې رڼا راځي.

شپې ته ووايه، چې سباون به دې دغه تور پلو در ټول کړي، د غرونو لوړې او ژورې به ځلانده شي.

انديښمن ته زېری ورکړه، چې ناڅاپي خوښي به دې ارومرو لمن رانيسي.

کله چې صحرا او دښته درته اوږده شي او لاپسې اوږدېږي؛ نو پر دې باوري شه، چې د دغې غځېدلې صحرا تر شا شنه باغونه او تکې شنې درې شته چې د ننداره‌چیانو د ورتلو لارې څاري.

پړی چې څومره سختېږي، هومره شلېدو ته نږدې کېږي همدا راز اوښکې په موسکا او ډار په امن بدلېدلای شي، خپل لاس مه تنګوه! ځکه حالات تل همداسې نه وي او د مصیبت د ختمېدو انتظار هم عبادت دی.

تاسې ته معلومه ده، چې د نمرود بل کړي اور ابراهیم علیه السلام ونه سوځولای شو، ځکه چې الله تعالیٰ ورته د سلامتیا کړکۍ پرانستې وه، لکه چې الله تعالیٰ فرمايي:

﴿قُلْنَا يَٰنَارُ كُونِى بَرْدًا وَسَلَٰمًا عَلَىٰٓ إِبْرَٰهِيمَ ۝﴾

"موږ ورته وویل، چې ای اوره! پر ابراهیم یخ شه او سلامتیا جوړ شه."

د قلزم بحر ته ګوره موسی علیه السلام یې عرق نه کړای شو، ځکه چې الله تعالیٰ ورته د نه ډوبولو امر کړی و:

﴿قَالَ كَلَّآ ۖ إِنَّ مَعِىَ رَبِّى سَيَهْدِينِ ۝﴾

"موسی علیه السلام وویل: هېڅکله داسې نه ده، بلکې له ما سره زما رب دی، هغه به ارومرو ما ته لارښوونه وکړي."

پېغمبر صلی الله علیه وسلم د ثور په سمځه کې خپل ملګري ته وویل، چې مه خپه کېږه! الله تعالیٰ له موږ سره مل دی.

ځینې غلامانو ته تر خپلې غلامۍ او تنګسې پرته نور څه نه تر سترګو کېږي، ځکه هغوی کور ته ګوري د کور دروازې ته نه ګوري، کوټې ته ګوري؛ خو دکوټې کړکۍ ته نه ګوري، لږ سر راپورته کړئ، سترګې وغړوئ او د دغو دېوالونو تر شا هم د فکر نېلی وځغلوئ، دغه پراخه ځمکه پر ځان

مه راتنګوئ، حال پر خپل حال نشي پاتې کېدلای او سوکالۍ ته انتظار
ویستل پر خپل ځای غوره عبادت دی.

ورځې سلواغو، زمانه ځاګانو او شپې رسیو ته ورته دي، غیب پټ دی، حکیم ذات هره ورځ په بېل بېل شان کې وي، کېدای شي الله تعالی تر دې وروسته څه اسانتیا درباندې راولي.

﴿إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۝﴾

"رښتیا چې له سختۍ سره اساني هم شته."

۱۵ له ترشو نه خواږه شربت جوړ کړه

پوه او هوښیار هغه څوک دی، چې تاوانونه پر ګټو بدلوي او ناپوه خلک ځانته یو مصیبت دوه کوي، لکه د اسلام ستر پیغمبرﷺ چې له مکې نه وویستل شو؛ نو مدینې ته لاړ او هلته یې داسې دولت جوړ کړ، چې د تاریخ سترګې یې مړې کړې.

احمد بن حنبل رحمه الله زندان ته وا چول شو او پر دُرو ووهل شو؛ نو د حدیثو امام ترې جوړ شه.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله بند ته واچول شو او چې راخلاص شو؛ نو د علم دروازې یې پرانستلې.

سرخي د څاه تل ته وغورځول شو، بېرته د فقهې له شل ټوکیز کتابه سره راووت.

ابن الاثیر په خپل کور کې تر ځار لاندې شو، هلته یې جامع الاصول او النهایه ولیکل.

ابن الجوزي رحمه الله له بغداده وشړل شو، هلته يې سبعه قرائت تجويد کړ.
مالک بن الريب که د مرګ په تبه ونيول شو؛ نو يوه داسې قصيده يې هم وويله، چې د عباسي دولت د ټولو شاعرانو د ديوانونو ځواب وايي.
د ابن ذويب الهذلي اوه ځامن په يوه نښته کې له مينځه ولاړل او له دغه غمه يې داسې مرثيه يې وويله، چې زمانه ورته ګوته په خوله او تاريخ ورته چکې ووهلې.
له دې امله د کوم آفت په رامنځته کېدو د هغه روښانه اړخونه وګوره، لکه که څوک د ليمو ترشې اوبه درکړي؛ نو ته پکې لږه بوره ور واچوه او که منګور درته ډالۍ کړی شي؛ نو ارزښتمن پوستکی يې په کار راوله، که لړم دې وچيچي؛ نو پوه شه، چې زهر به يې د مار د زهرو پر ضد درته ګټه ورسوي او ستونزمنو حالاتو کې له واکه مه وځئ، چې مېوه يې ترلاسه کړئ.

عسى ان تكرهوا شيئا و هو خير لكم

"کېدای شي تاسې يو شی بد ګڼئ او هغه ستاسې لپاره ښه وي"
د فرانسې له مشهور انقلابه مخکې د هغه هېواد دوه نامتو شاعران په بند محکوم شول، په دغو دواړو کې يو کس به په هر څه کې نېک فال نيوه او بل يې بدفاله و، بله ورځ دواړو په کړکۍ کې سر ښکاره کړ؛ نو نېک فاله کس ستورو ته په کتو وموسکل او بدفال نيونکي کس پر سرک دوړې او ګردونه وليدل؛ نو ايسته په ژړا شو.
وګوره د ژوندانه دغه دواړه نقطه نظر سره څومره توپير لري؟ له دې کيسې نه موخه دا ده، چې نړۍ يوازې له شره ډکه نه ده، بلکې په هر مصيبت کې ښه اړخونه هم وي، هغه يې کتل پکار دي.

۱٦

څوک به د یوه اندېښمن فریاد واوري؟

هغه کوم ذات دی، چې په اندېښنو او ستونزمنو حالاتو کې ورته لاسونه لپه کېږي، مخلوق ترې غوښتنې کوي، په یاد یې ژبې لمدې او په زړونوکې ځای لري؟!

هو! هغه ستر ذات الله سبحانه وتعالی دی، پر موږ او تاسې حق لري، چې په تنګسه او پراخۍ، غم او خوښۍ کې یوازې د هماغه په وړاندې د منښتې سرونه ښکته کړو، له هغه نه یې وغواړو او پر هغه باور وکړو، ځکه چې تر دې پرته بله چاره نشته او په داسې حال کې د الله تعالی له لوري چټکې مرستې راځي، چې په هغې سره زموږ ستونزې هوارېږي او له لاسه وتلې نعمتونه بېرته ترلاسه کېدای شي، ناروغ شفا مومي او بېوزله مرستندویه.

﴿ أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ ﴾

"څوك دی چې د بېکس او بېوس دعا اوري کله چې هغه یې وبلي."

﴿ فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ﴾

"کله چې دغه خلك په بېړۍ کې سپرېږي؛ نو له الله تعالی نه په خالص اعتقاد سره دعا غواړي."

زه دلته تا ته هغه دعاګانې نه راوړم، چې غمونه او اندېښنې لرې کوي، د احادیثو کتابونو ته مراجعه وکړه، هلته به دغه ډول دعاګانې ومومې!!

زه وایم له خپل رب سره اړیکې ښې کړه، جوړه ورسره وکړه او له هغه

څخه يې د قوي ايمان پر بنسټ وغواړه؛ نو هر څه به ترلاسه کړې، ګنې هر څه به وبايلې.

له خپل رب نه غوښتل عبادت دی، څوک چې الله تعالی ته په دعا کې زيار باسي غمونه او اندېښنې به يې لرې شي؛ ټولې رسۍ او پړې شلېدلای شي؛ خو د الله تعالی رسۍ ډېره غښتلې ده؛ هره دروازه تړل کېدلای شي؛ خو د الله تعالی دروازه د هر چا په وړاندې پرانستې ده، الله تعالی ډېر نږدې او د خلکو پر اضطراري حالت ښه خبر دی او فرمايي:

﴿ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾

"ما وبولئ زه به ستاسې دعاوې قبولې کړم."

کله چې دې ستونزې په مخه کړې او په ربړو اخته شې؛ نو د الله تعالی نوم واخله او له هغه نه مرسته وغواړه، هغه ته سر په سجده شه؛ نو د خپلواکۍ تاج به پر سر کړې!

د هغه په دروازه کې ودرېږه! او تر هغې انتظار وباسه، چې دروازه درته پرانيزي.

۱۷ په کور کېنه

مسنون او شرعي ګوښه کېدل دې ته وايي، چې له شري، وزګارو او له ناسمو عقيدو لرونکيو خلکو نه ځان ګوښه کړای شي او له ټولو هغو شيانو نه ځان ګوښه کول اړين دي، چې له الله تعالی نه دې لرې باسي، څکه چې بېکاره او په لهو او لعب اخته خلک تا ته له بدمرغۍ پرته نور څه نشي درکولای! نو له دوی څخه د ګوښه کېدو په صورت کې به دې زړه ډاډه او

روح تازه وي، ماغزه به دې ښه کار کوي.

له هغه څه نه ګوښه کېدل، چې د خير او اطاعت په وړاندې خنډ کېږي يو په زړه پورې علاج دی، چې د زړونو طبيبانو تجربه کړی او زه به يې درته وښيم: د شر او فساد له بنداړونو نه په ګوښه کېدو کې د عقل پياوړتيا، د عزت او ناموس ساتنه ده، غوره مجالس او اختلاط لمونځونو او جماتونو ته راټولېدل، د علم او خير په چارو کې برخه اخستل دي.

د لټۍ او بېکارۍ له ځايونو نه ځان لرې وساتئ، پر خپلو تېروتنو وژاړئ، خپله ژبه په واک کې وساتئ او کرار په کور کېنئ، ځکه چې له بېکاره خلکو سره ناسته ولاړه د ځان په خلاف جنګ او خپل داخلي امن بربادول دي، ځکه چې ناپوهان هسې اوازې او چټيات خپروي، فتنو او حادثو ته له ځانه مرچ او مصاله تبې کوي، چې دغه کار يې د خلکو تر منځ اندېښنې راپورته کوي او دغه اندېښنې انسان له مرګه مخکې څو څو ځله وژني.

نو زما هيله دا ده، چې په خپله کوټه کې کېنه، له خپل کار سره کار ولره او د خير په چارو کې پراخه برخه اخله، د شر او فساد په مجالسو کې له برخې اخستنې ډډه وکړه، په دې سره به مو ژبې له پردي غيبته خلاصې او زړه به مو له سکونه ډک وي، ارزښتمن وخت به مو نه ضايع کېږي او له بدو ګمانونو به خلاص ياست.

۱۸ عوض له الله تعالىٰ نه وغواړه!

هيڅ شی داسې نشته، چې الله تعالىٰ ترې انسان بې برخې کړي او عوض يې ور نه کړي، په حديث شريف کې دي، که يو څوک په ړندوالي صبر وکړي؛ نو د دې په بدل کې به الله تعالىٰ ورته جنت ورکړي.

مَنْ أَخَذْتُ حَبِيبَتَهُ فَصَبَرَ عوَّضتُه منهما الْجَنَّةِ

"که د چا سترګې واخیستل شوې او صبر یې پرې وکړ؛ نو په جنت کې به تر هغه غوره بدله ورکړي."

په کوم مصیبت خواشیني نه ده پکار، ځکه دغه مصیبت چې د چا له لوري دی، هغه ذات د دې د عوض او غوره بدلې ژمنه هم کړې ده په دې شرط، چې صبر پرې وشي، ځکه په جنت کې به صبر ناکو خلکو ته ویل کېږي:

﴿سَلَٰمٌ عَلَيۡكُم بِمَا صَبَرۡتُمۡۚ فَنِعۡمَ عُقۡبَى ٱلدَّارِ ۝﴾

"پر تاسې سلامتیا ده، څنګه چې تاسې په دنیا کې له صبر څخه کار واخیست، د هغه په برکت نن تاسې د دې ور ګرځېدلي یاست؛ نو څه ښه دی دغه د اخرت کور!."

په ابن کثیر تفسیر کې له سعید ابن جبیر رحمه الله نه نقل دي، هغه فرمایي چې (اِنَّا لِلّٰهِ وَ اِنَّا اِلَیْهِ رٰجِعُوْنَ) د لوستو لارښوونه یوازې دې امت ته شوې، یانې د دوی ځانګړنه ده او تېر امتونه سره له خپلو پېغمبرانو له دې نعمت نه بې برخې ول، همدا شان یو ځل د رسول اللهﷺ د پیزارو مزی وشلېد؛ نو رسول اللهﷺ (اِنَّا لِلّٰهِ وَ اِنَّا اِلَیْهِ رٰجِعُوْنَ) وویل، صحابه وو وپوښته، چې ایا دا هم څه مصیبت دی، رسول اللهﷺ ورته وفرمایل، مؤمن چې له هر ناخوښي کار سره مخ شي؛ د هغه لپاره هغه یو مصیبت دی.

له ابوهریرهرضي الله عنه نه روایت دی، رسول اللهﷺ فرمایلي دي، که په تاسې کې د چا د بوټانو مزی وشلېږي؛ نو (اِنَّا لِلّٰهِ وَ اِنَّا اِلَیْهِ رٰجِعُوْنَ) دې وایي، ځکه چې دا هم مصیبت دی.

همدا شان له ابن عباسرضي الله عنه نه روایت دی، رسول اللهﷺ فرمایلي دي، چا چې د مصیبت، پر مهال (اِنَّا لِلّٰهِ وَ اِنَّا اِلَیْهِ رٰجِعُوْنَ) وویل؛ نو الله تعالٰی به یې

د مصیبت تلافي وفرمایي، اخرت به یې ښه کړي او د ضایع شوي شي په بدل کې به ورته تر هغې ښه ورکړي؛ نو له دې امله پکار ده، چې د مصیبت پر مهال (اِنَّا لِلّٰهِ وَ اِنَّا اِلَیْهِ رٰجِعُوْنَ) د مانا او مفهوم په پامنیوي وویل شي، ځکه دا د الله تعالٰی د لورنې او په غوره بندګانو کې د شمېرېدو لامل دی.

موږ باید د صبر پایلې او اجر ته وګورو.

﴿اُولٰٓئِكَ عَلَیْهِمْ صَلَوٰتٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ وَ رَحْمَةٌ وَ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُوْنَ﴾

''چې پر هغو به د هغو د رب زیاتې پېرزوینې او رحمت وي او همدغه شان خلك پر سمه لار روان دي.''

د دې نړۍ ژوند لنډ او تنګ دی، خزانې یې خوارې او سپکې دي، د اخرت لورنې سترې او همیشنۍ دي! چا چې دلته مصیبتونه وګالل، په اخرت کې به یې سوکالي په برخه شي؛ څوك چې دلته سترې شو، هلته به دمه شي! د دې نړۍ مصیبتونه هماغو خلکو ته درانه او ستر ښکاري، چې دې نړۍ ته په درنه سترګه ګوري او تر خپلې اندازې زیات ارزښت ورکوي، د دغې نړۍ پر مصیبت اخته باید خپلې پایلې ته ځیر شي.

﴿فَضُرِبَ بَیْنَهُمْ بِسُوْرٍ لَّهٗ بَابٌ بَاطِنُهٗ فِیْهِ الرَّحْمَةُ وَ ظَاهِرُهٗ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ﴾

''بیا به د هغو تر منځه یو دېوال حایل کړای شي، چې په هغه کې به یوه دروازه وي، په هغې دروازه کې دننه به رحمت وي او د باندې عذاب.''

۱۹ ایمان ژوند دی

په ټوله مانا بدمرغه هغه څوک دي، چې د ایمان رڼا او د یقین شتمني نه لري! دغسې خلک همېشه نامراده، خوار او ذلیله وي.

﴿وَمَنْ اَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِىْ فَاِنَّ لَهٗ مَعِيْشَةً ضَنْكًا﴾

"او څوك چې زما د ذکر (قرآن) نه د نصیحت له درس، نه مخ واړوي د هغه لپاره به په دنیا کې تنګ ژوند وي."

په رب العلمین ذات ایمان لرل نفسونه له غمونو او نهیلیو خلاصوي او بې ایمانه ژوند هېڅ خوند نه لري، ملحدین او بې ایمانه خلک پخپل ژوند تنګ وي، ځان پرې بوج وي؛ خو د خلاصون لار نه مومي.

امام احمدؒ د نوف بکالي له خولې وايي، چې دوه کسان د ماهیانو په ښکار پسې ووتل، په دوی کې یو مسلمان او دویمنی کافر و، کافر د دام خورولو پر مهال خپل معبودان رابلل، سره له دې به یې دام له ماهیانو ډکېده او مسلمان به د دام خورولو پر مهال الله تعالیٰ راباله؛ خو بیا به یې هم په دام کې هېڅ ماهي نه نښته او دام به یې تش راخووت، دا لوبه تر ماښامه همداسې روانه وه، په پای کې د مسلمان په دام کې هم یو ماهي ونښت، هغه په نه زړه له دامه راخلاص کړ؛ نو هغه ماهي یې هم له لاسه اوبو ته ټوپ کړې، مسلمان ښکاري تش لاسی راستون شو او هغه کافر ډېر ماهیان ښکار کړي ول، د دې اریانوونکې پېښې په لیدو یوه ملایک له الله تعالیٰ نه پوښتنه وکړه، چې ای زما ربه! ستا یو مؤمن بنده، چې یوازې تا رابولي او هغه دې داسې تش لاسی او بېنوا راستنېږي او هغه کافر دې دومره ماهیان

ښکار کوي، د دې څه لامل کېدای شي؟ الله تعالی ملایک ته هغه ماڼۍ ورروښودله، چې د دغه مؤمن لپاره یې په جنت کې تیاره کړې وه او ملایک یې وپوښته، چې ایا د دې ماڼۍ ترلاسه کولو وروسته به دغه مؤمن په ننني تش لاسي راستنېدو څه خواشیني ښکاره کړي؟؟ بیا یې هغه ځای ورروښود، چې په دوزخ کې یې د هغه کافر لپاره تیار کړی و او ملایک یې وپوښت: ایا هغه دنیوي شیان چې په دنیا کې کافر ته ورکړ شوي هغه د دوزخ له دې تلپاتې عذابه ژغورلای شي؟؟ ملایک وویل ستا په ذات قسم! چې داسې نشي کېدای.

له اوږدو مشاهدو او تجربو وروسته عقل دې پایلې ته رسېدلی دی، چې بتپالي خرافات، کفر، لعنت او الحاد سوچه دروغ دي، رسولان رښتني دي، ټوله پاچاهي او عزت د الله سبحانه وتعالی په لاس کې دی، هغه پر هره څه قادر دی او څومره دې چې دغه ایمان قوي او یا کمزوری و؛ نو هماغومره نېکمرغي او سوکالي به دې په برخه وي.

من عمل صالحا من ذکر او انثی و هو مؤمن فلنحیینه حیاة طیبة و لنجزینهم باحسن ماکانوا یعملون.

"چا چې په تاسې کې نېک عمل وکړ، هغه سړی وي او که ښځه، په داسې حال کې چې مؤمن وي؛ نو موږ به هغه ته سپېڅلی ژوند ورپه برخه کړو او د هغه د عملونو به یې څو چنده ښه بدله ورکړو."

سبحان الله، الله تعالی ایمان ته څومره ارزښت ورکړی؛ نو موږ ته پکار ده، چې د دغې ارزښتمنې پانګې قدر وکړو او د څه ستونزې له امله بې همته نشو، الله تعالی زموږ لپاره داسې نعمتونه تیار کړي، چې نه د چا سترګو لیدلي، نه د چا غوږونو اورېدلي او نه د چا په زړه کې تېر شوي دي؛ خو الله تعالی مه کړه! که څوک دغه ارزښمنه پانګه پر دنیوي خوندونو او راحتونو وپلوري او په دغه وخت کې ورته مرګ راشي؛ نو له مرګ سره به

له داسې دردناکو عذابونو سره مخ شي، چې بیا به د دوزخ په اور کې له ژړا او پښېمانتیا پرته هډ څ تر لاسه نه کړي. (الله تعالی دې ترې مونږ او تاسې په خپل فضل او کرم وساتي _امین)

۲۰ نرمه لهجه

نرمي هر څه ته ښکلا وربښي او په یو شي کې د نرمۍ نشتوالی د ښکلا نشتوالی دی، په نصیحت، خبرو، اترو کې نرمي او پر شوندو مسکا یو داسې صفت دی، چې د نېکمرغه خلکو په برخه وي او مؤمن د صفت پلوه د شاتو مچۍ ته ورته دی، چې پاک خوري او پاک جوړوي؛ او کله چې پرګل کېني؛ نو ګل نه ماتوي او الله تعالی د نرمۍ په بدل کې یو څا ته هغه څه ورکوي چې د سختۍ په بدل کې یې بېخي نه ورکوي.

په انساني ټولنو کې ځینې داسې وګړي هم وي، چې مجلس ته په راتلو یې ګډونوال خواشیني کېږي، ځکه دوی بد اخلاقه وي او ځینې داسې هم وي، چې یوه مجلس او تالار په راتلو یې تود هرکلی کېږي، د خلکو زړونه ورته دعاګانې کوي، ځکه چې هغوی په خپل ټولنیز ژوند کې، له خلکو سره په راکړه ورکړه کې نرم او ښه چلن کړی وي او په تلو یې خلک یو تر بله پوښتنه کوي او د نشتوالي په صورت کې یې کمی محسوسوي.

دغه ډول خلک په خپلې عاطفې او نرمۍ سره د حسد دېوالونه نړوي؛ بدي یې هېره وي؛خو ښېګړه یې یاده وي، له دې امله خلک ورڅخه په امن او سلامتیا کې ژوند کوي او د شر تمه ترې نه لري، ګواکې همداسې مسلمانان د بشپړ ایمان خاوندان دي، لکه چې رسول الله ﷺ فرمایي:

الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالمؤمن مَنْ أَمِنَهُ

النَّاسُ عَلَى دِمَائِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ[٣]

''کامل مسلمان هغه څوک دی، چې خلک يې له ژبې او لاس نه په امن وي او کامل مؤمن هغه څوک دی، چې د خلکو وينې او مالونه ورڅخه په امن وي.''

۲۱ د الله تعالیٰ په ياد زړونه ډاډ منېږي

ربښتنولي د الله تعالیٰ خوښه، د حقيقت بيان او د زړونو پاکوالی دی چې تجربه يې قوي دليل دی!

د الله تعالیٰ ذکر د اجر له پلوه خورا ستر عمل دی، چې سينې پراخوي.

﴿فَاذْكُرُونِىٓ أَذْكُرْكُمْ﴾

''تاسې ما ياد کړئ زه به تاسې ياد کړم.''

د الله تعالیٰ ذکر په دې دنيا جنت دی، که څوک ورڅخه بې برخې شي؛ نو له اخروي جنت نه هم بې برخې کېږي، دا د هر بري په لور يوه مستقيمه تګلاره ده، د الله تعالیٰ په ذکر او يادولو سره زړونه خوښي او ډاډ مومي.

د اريانتيا خبره دا نه ده، چې ذکر کوونکي څنګه په ډاډ کې ژوند کوي؛ بلکې اريانتيا دا ده، چې د الله تعالیٰ له ياده بې پروا خلک څنګه ژوند کوي؟!

﴿أَمْوَٰتٌ غَيْرُ أَحْيَآءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ۝﴾

''مړه دي نه ژوندي او هغو ته هېڅ معلومه نه ده، چې هغوی به کله (دويم ځل ژوندي) راپاڅول شي.''

---

٣ : سنن الترمذي ت شاکر (٥ / ١٧)

ای هغو کسانو! چې د شپې خوب نه درځي، له درده ژاړئ او د مصيبتونو ښکار شوي ياست! راشئ د الله تعالٰی نوم ياد کړئ!

﴿هَلْ تَعْلَمُ لَهُۥ سَمِيًّا ۝﴾

"ايا شته ستا په علم کی کومه هستي د هغه سيال؟."

څومره چې الله تعالٰی يادوې، هومره به دې زړه ته ډاډ رسېږي، ځکه چې د الله تعالٰی په ذکر کې د توکل ټولې ماناوې پرتې دي!

الله تعالٰی نږدې دی، ستا غږ اوري، ستاسې دعاوې قبلوي؛ نو يوازې د هغه په وړاندې د خشوع او خضوع وزرې وغوړوئ او د خپل پالونکي لور ته متوجه شه؛ نو د دنيا او اخرت نېکمرغي به مو په برخه شي.

﴿فَـَٔاتَىٰهُمُ ٱللَّهُ ثَوَابَ ٱلدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ ٱلْـَٔاخِرَةِ﴾

"په پای کې الله تعالٰی هغو ته د دنيا ثواب هم ورکړ او تر هغه غوره ثواب يې په اخرت کې هم ورپه برخه کړ"

۲۲ کينه

کينه د کينسر ناروغۍ غوندې د انسان هډوکي شپېلوي او دا يوه داسې ناروغي ده، چې ورو ورو روح او بدن دواړه د فساد پر درشل ودروي او چا څومره ښه ويلي، چې کينه ناک انسان راحت نه لري ، کينه ناک د ښوزلتوب په څادر کې ظالم او د دوستۍ په جامه کې دښمن دی.

کينه څومره بد او ناوړه شی دی، چې تر هر څه له مخه خپله پر حسدګر برید کوي او وژني يې.

زه خپل ځان او تاسې ته په ټینګار سره وایم، چې له حسده ځان و ساتئ، پر نورو ولورېږئ، د الله تعالیٰ د لورنې مورد وګرځئ، له نورو سره حسد کول د خپل زړه غوښې خوړل، د غمونو تازه کول او پر ځان د خوب حرامول دي.

غمونه او اندېښنې د حسد زېږنده ده، چې د سپېڅلي ژوند او راحت په نسبت پرېکړه کوي او د الله تعالیٰ انصاف ناسم جوتول غواړي او له شرعي منهج نه سرغړونه کوي.

افسوس، چې حاسد پر یو داسې ناروغۍ اخته دی، چې نه پرې ثواب مرتب دی او نه اجر، همداسې د اور په خوړلن کې ولاړ دی، چې یا دې ومري او یا د خلکو لورنې لمنځه لاړې شي.

له هر چا سره مصالحت کېدلای شي؛ خو له حسدګر سره نشي، له هغه سره مصالحت همدا دی، چې د الله تعالیٰ له نعمتونو او لورنو څخه تنازل وکړې، خپل سپېڅلي خصائص او مناقب له لاسه ورکړې! که دا کار دې وکړ؛ نو ښایي له تا څخه خوښ شي.

۲۳ بدلون

د انسان په خټه کې د نوښت خوښول اغښل شوي دي، چې امله یې تل د نوښت په هڅه کې وي او په دې سره یې سترړیا له مینځه ځي، د بېلګې په ډول په کور کې کټ بستره او نور اړوند شیان پراته دي؛ نو ستا طبیعت په هغې کې د بدلون غوښتنه کوي، د انسان د دغې غوښتنې په پامنیوي الله تعالیٰ په کال کې دولس میاشتې ټاکلي دي، په میاشتو کې اونۍ؛ په اونیو کې ورځې او بیا یې د سبا بېګا لړۍ، بېلابېل خوراکي او څښاکي توکي، بېلا بېل

دول عبادتونه، دا هر څه خپله بدلون ته لاره سازوي.

که دا بېلا بېل شیان نه وای؛ نو انسان به زړه تنګی وای، الله تعالیٰ پر خپل ذکر د ټینګار په لړ کې فرمايي: هغه خلک په ناسته، ولاړه او په ډډه اوښتو سره د الله تعالیٰ ذکر کوي.

ځکه چې د بدلون په رامنځته کېدو سره انسان خوښي محسوسوي.

٢٤ ژوند چې څرنګ دی هماغسې يې ومنئ

د دې نړۍ ژوند له ستونزو ډک دی، ځکه چې نه د خپلې خوښې ملګری وندلای شي نه کور، په هر څه کې به د ناخوښۍ څه نا څه څرک وي.

د دنيوي ژوند په لذتونو کې خړپړتيا ده، لنګر يې زيات دی، څېره يې وه او طبعيت يې په بېلا بېلو رنګونو کې ګډ دی! دلته انسان له ډول ډول نو سره لاس او ګرېوان کېږي.

مېړه دی او که ښځه، پلار دی او که زوی، دوست دی او که ملګری، ر دی او که دفتر، هر چېرته خړوالی شته! د دغه ډول شرارت، حرارت د ال په اوبو سره سوکړه، چې سر په سر پاتې شي او نور دې الله تعالیٰ خير ن کړي.

الله تعالیٰ په دغې نړۍ کې خير او شر دواړه اېښي دي، په اخرت کې يې خير ښه پايله، صلاح او سرور يې په جنت کې راټول کړي دي، همدا شان او غمونه يې دوزخ ته ورټول کړي دي.

په حديث کې راځي چې:

أَلَا إِنَّ الدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ مَلْعُونٌ مَا فِيهَا إِلَّا ذِكْرُ اللَّهِ وَمَا وَالَاهُ وَعَالِمٌ أَوْ مُتَعَلِّمٌ[٤]

"نړۍ او په نړۍ کې چې څه دي له مخې لعنتي دي؛ خو هغه چې د الله تعالیٰ پر یاد بود تعلیم او تعلم بوخت دي."

پر شته شکر وباسه! په دنیوي چارو کې تر ځان ښکته خلکو ته ګوره او په دین کې تر ځان لوړو خلکو ته؛ نو هله به له ژونده خوند واخلې، له واقعیت سره سم ژوند وکړه او د خیال پر نیلي مه سپرېږه! دنیا چې څرنګ ده همغسې یې ومنه! کمال او بشپړتیا د دنیا شان نه دی.

په نړۍ کې ته نشې کولای، چې کامله ښځه ترلاسه کړې! ځکه په حدیث کې راغلي چې:

لَا يَفْرَكْ مؤمن مؤمنةً، إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقًا رَضِيَ مِنْهَا آخَرَ.

"یو مؤمن مېړه باید له خپلې مؤمنې ښځې کرکه ونکړي، ځکه که د هغې یو خوی یې ښه نه ایسي؛ نو پر بل (خوی) دې ترې راضي شي."

له همدې امله موږ باید د مصلحت رویه غوره کړو او یو بل ته نږدې شو، له بښنې او تېرېدنې کار واخلو او یو شمېر معاملې بېخي شا ته وغورځوو.

٢٥ د راحت نسخه

ښي او کیڼ لور ته وګوره! د ډېرو غمځپلیو خلکو اوښلنې سترګې به ووینې، لور په لور، کور په کور، هره سیمه او هره دره کې به د دردونو له امله ځړېروي واورې! نو هله به پوه شې، چې څومره په مصیبت اخته شته

---

[٤]: سنن الترمذي ت شاكر (٤ / ٥٦١)

او خومره صبرناک! ته یوازې نه یې، له تا پرته ډېر ناروغان شته، چې له مودو راهیسې د دردونو پر بستره اوږې راوړې او د ځږیروي دروند غږ یې راخېژي، چې په لیدو به یې تا ته خپل مصیبت لږ ښکاره شي.

د زندانونو تورې خونې او سمڅې له داسې بندیانو ډکې دي، چې له کلونو راهیسې یې لمر په سترګو نه دی لیدلی، دوی ته په کتو باور ولره، چې دا نړۍ د مؤمن لپاره د زندان په څېر ده.

یوه ورځ به دغه سترې مانۍ رنګې وویني، د دنیا شپې او ورځې له نېستۍ، مرګ، ېېلتانه او ناروغۍ څخه عبارت دي.

﴿وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا لَكُمُ الْأَمْثَالَ ۝﴾

"او تاسې ته څرګنده شوه، چې موږ له هغو سره څه چلن وکړ او د هغو د مثالونو په راوړلو موږ تاسې پوهولي هم وئ."

له خپلو مصیبتونو سره ځان داسې عادي کړه، لکه یو صحرايي اوښ، چې پر ډبرو او ازغیو هم چوکېږي، خپل مصیبتونه د چاپیریال له خلکو سره پرتله کړه، تر تا له مخه د زمانې په مسیر کې تللیو خلکو ته پام وکړه؛ تا ته به د هغوی په پرتله ځان پاچا ښکاره شي.

وګوره د اسلام ستر لارښود رسول الله ﷺ ته، چې غاښونه یې شهیدان کېږي، پر سپېڅلې بي بي یې منافقان تورونه لګوي اویا تنه یاران یې شهیدان کېږي، کوډګر، کاهن، لیونی او درواغجن ورته ویل کېږي! دغه یو ازمېښت و، چې دی ورسره مخ شوی و او ترده له مخه زکریا علیه السلام وژل شوی، ابراهیم علیه السلام اور ته غورځول شوی، عمر، عثمان، علي رضی الله عنهم پر همدې تګلاره تللي!

﴿أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُم مَّثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلِكُم مَّسَّتْهُمُ الْبَأْسَاءُ وَالضَّرَّاءُ﴾

"ايا تاسې دا انګېرئ، چې همداسې به جنت ته ننوځئ، په داسې حال کې چې لا تر اوسه پر تاسې هغه هر څه نه دي تېر شوي، چې له تاسې نه پر مخکنيو مؤمنانو راغلي و؟؟ پر هغو ستونزې راغلې، کړاوونه ورته ورسېدل او ولړزول شول."

﴿حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾

الله تعالیٰ ته د چارو سپارل، پر هغه توکل کول، د هغه پر پرېکړه خوښېدل، پر هغه ښه ګومان کول، د هغه پر ژمنه باوري کېدل او د مصيبت د ختمېدو انتظار کول د ايمان سترې مېوې او صفتونه دي.

کله چې ابراهيم عليه السلام اور ته وغورځول شو؛ نو داسې يې وويل:

﴿حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۝﴾

"زموږ لپاره الله تعالیٰ کافي دی او هماغه ډېر ښه کارساز دی."

نو الله تعالیٰ ورته له اور نه ګلزار جوړ کړ.

زموږ پيغمبر صلی الله عليه وسلم او د هغه ياران، چې کله د قريشو له خوا له ګوابښ سره مخ شول؛ نو داسې يې وويل:

﴿حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۝ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ۝﴾

"زموږ لپاره الله تعالیٰ کافي دی او هماغه ډېر ښه کارساز دی، الله تعالیٰ ډېر ستر لوروونکی دی."

انسان د خپلې کمزورۍ له امله نشي کولای يو په يو له حوادثو سره پهلواني وکړي، خو دی به خپله ستونزه او ضعف الله تعالیٰ ته عرض کوي او پر هغه به تکيه او توکل کوي.

﴿وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ۝﴾

"پر الله تعالیٰ ډاډه اوسئ که تاسې مؤمنان یاست."

څوک چې غواړي د خپل ځان خواخوږی شي؛ نو پر قوي، زورور او غني رب دې توکل وکړي او همدغه خبره دې خپل شعار وګرځوي چې:

﴿حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾

"زموږ لپاره الله تعالیٰ کافي(دی او هماغه ډېر ښه کار ساز دی."

که مال نه لرې او پوروړی یې؛ نو بیا هم غږ وکړه چې:

﴿حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾

"زموږ لپاره الله تعالیٰ کافي دی او هماغه ډېر ښه کار ساز دی."

که د ظلم له زوره او د دښمن له شوره وېرېږې؛ نو غږ وکړه چې:

﴿حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۞ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا﴾

"زموږ لپاره الله تعالیٰ کافي دی او هماغه ډېر ښه کار ساز دی او ستا لپاره ستا رب لارښوونکی او مرستندوی کافي دی."

هغه چې سینه پراخوي او غمونه شا ته تمبوي، د الله تعالیٰ پر څمکه سیر او سفر کول او د کایناتو په غوړول شوي کتاب کې د قدرت قلم ته ځیرنه ده، چې د وجود پر صفحاتو یې د ښکلا شهکاري وګورې!

له واره له کوره راوځه! وړاندې وروسته، ښکته پورته، لوړو و ژورو، ونو او غنو، غرو رغو کې فکر وکړه!

هو! همدا اوس ووځه! له سترګو دې د ناپوهۍ تورې پردې لرې کړه او د کایناتو په ننداره کولو سبحان الله ووایه؛ نو ډېر څه به تر لاسه کړې!!!

د دې پر عکس په یوه تنګه کوټه کې ځای پر ځای کېدل د ځانوژنې لپاره تر ټولو ښه لاره ده! ستا دغه تنګه کوټه نړۍ نه ده! او نه ته عبارت له ټولو خلکو څخه یې! نو ولې دې ځان هېڅ په هېڅه د غمونو چاپېریال ته

سپارلی؟!

﴿انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا﴾

"ووځئ که سپك يئ که درانه."

طبيبوهان وايي که څوک د نفسي ثقالت ښکار شي پر سترګو يې تياره راشي، کور پرې تنګ شي؛ نو سفر دې وکړي! نو راځه له موږ سره يو ځای سفر وکړه، په کايناتو کې فکر وکړه او نېکمرغي تر لاسه کړه.

﴿وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَٰذَا بَاطِلًا﴾

"او د اسمانونو او ځمکې په پيدايښت کې غور او فکر کوي (هغوی په غير ارادي توګه غږ کوي چې) زموږ ربه! دا ټول شيان تا بابيزه او بې مقصده نه دي هست کړي."

۲۶ د مصيبت علاج

امام ابن الجوزي رحمه الله فرمايي، که يو څوک په يوه مصيبت کې ښکېل شوی وي او ځان ترې خلاصول غواړي؛ نو ور ته ډګار ده، چې دغه مصيبت په خپل ذهن کې دومره لوی وانګېري، چې راتلونکي ټول مصيبتونه ورته واړه ښکاره شي او همداشان دې د دغه مصيبت په بدل کې ترلاسه کېدونکي ثواب ته سوچ وکړي، چې دا هسې نه دی، بلکې پر دې مصيبت د صبر په پايله کې دومره لوی اجر هم راکړ کېږي، بل بايد پر دې وپوهېږي، چې تر دې هم بدتر شته؛ نو هله به ورته پېښ شوی مصيبت غنيمت ښکاره شي.

همدا شان که مصيبتونه نه وای؛ نو چا به د راحت د راتلو تمه نه کولای،

بل باید له ستونزو سره لاس او ګرېوان کس پر دې پوه اوسي، چې دا ستونزمن حالت به د ده په کور کې هومره پاتې وي، لکه يو نا اشنا مېلمه چې څومره له چا کره تم کېږي، څکه داسې کس په خپل کار، يا په خپل هدف پسې ګرځي، له چا کره شپې ورځې نه تېروي او چې کله بېرته خپل کور و کلي ته ستون شي؛ نو د خپل کوربه ستاينه او غندنه کوي، که ښه مېلمستيا يې ورکړې وي؛ نو په خپلو بنداړونو کې ستايي او ښه چلن يې ورسره نه وي کړی؛ نو غندي يې، لکه چې خلک د يوه مېلمه په اړه داسې سوچ کوي، هسې نه چې سبا راپسې خبرې وکړي، له دې امله يې ښه قدر کوي؛ نو مؤمن ته پکار دي، چې د ستونزو او مصيبتونو همداسې مېلمستيا وکړي، خپل ټول بدني غړي په واک کې ولري، په دې فکر هسې نه، چې له ژبې يې کومه تېره پاتې خبره ووځي او (د مصيبت مېلمه) ترې خپه لاړ شي.

۲۷ لمونځ

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱسْتَعِينُوا۟ بِٱلصَّبْرِ وَٱلصَّلَوٰةِ﴾

"ای مؤمنانو په صبر او لمانځه سره له الله تعالیٰ نه مرسته وغواړئ."

کله چې غمونه او اندېښنې ستا د زړه کور ته مخه کړي؛ نو راولاړ شه، اودس وکړه او خپل رب ته سر په سجده شه، په دې سره به دې زړه ډاډمن او هره ستونزه به درته وړه ښکاره شي.

عايشه ابیٰ فرمايي رسول اللهﷺ ته به چې کله کومه ستومزه ورپېښه شوه؛ نو پر لمانځه به ودرېده او بلال ته به يې ويل چې:

يَا بِلَالُ أَرِحْنَا بِالصَّلَاةِ.

"ای بلاله! موږ (پر لمانځه) دمه کړه."

د صلاة الخوف یانې د وېرې پر مهال د لمانځه فلسفه هم دا ده، چې په دې سره ایمان پیاوړی او زړونه ورسره ډاډمنېږي.

پنځه وخته لمونځ پر موږ د الله تعالیٰ ستره لورنه ده، ځکه په دې سره ګناهونه ښنل کېږي، درجې اوچتوي او د ډېرو بدني او روحاني ناروغیو شفا پکې نغښتې ده.

تاسې هغه چا ته ځېر شئ، چې لمونځ نه کوي او جومات ته یې شا کړې وي، په ظاهره به درته خوښ او ژوندي ښکاري؛ خو د روحانیت له پلوه مړه دي، ځکه داسې کسان تل په یوه نه یوه اندېښنه کې ښکېل وي.

۲۸ صبر

د صبر په ګانه ځانونه پسولل د هوډمنو او عقلمنو خلکو صفت دی، دغه خلک که له ستونزو سره مخ شي؛ نو په صبر خپل زړه ډاډمنوي او د ایمان په ځوالي د حالاتو مقابله کوي، همدا شان که زه او ته صبر ونکړو؛ نو څه به وکړو؟! ایا تر صبر پرته بله چاره شته؟! که لرې یې نو موږ ته یې هم راوښایاست!؟

له لویانو څخه یو تن غمونو او مصیبتونو په مخه کړ، لا به له یوه نه خلاص نه و، چې بل به یې پر کهاله اړولي وو؛ خو د دغو ټولو پر وړاندې به یې صبر سپر کړی و، لویان تل له ستونزو سره همداسې پهلواني کوي.

ابوبکر صدیق رضي الله عنه یو ځل ناروغ شو، د طبیب راغوښتو په اړه ترې اجازه وغوښتل شوه؛ نو ویې فرمایل، چې طبیب زه کتلی یم، خلکو وپوښته،

چې څه يې درته ووېل، هغه وفرمایل، چې طبيب (الله تعالٰی) وايي زما چې څه خوښه شي هغه کوم.

صبر وکړه هو! الله تعالٰی ته صبر وکړه او خپلې غوره پايلې ته انتظار وباسه، ځکه چې د صبر مېوه خوږه وي.

ما د لويانو سيرت او تاريخ لوستی، چې د غمونو انبارونه به يې پر سرونو پرېوتل؛ خو د حق لپاره به، لکه د غرونو ثابت ولاړ وو، يوازې دا نه بلکې د مصيبتونو مقابله به يې کوله او حوادثو ته به يې ننګونې ورکولې، تر دې چې د غمونو له ترورږمېو په راوتو به بريمن شول.

۲۹ د ټولې نړۍ غمونه پر سر مه اخله

څه خلک داسې وي چې پر خپله بستره د خوب لپاره غځېدلي وي؛ خو په مغزو کې يې نړيوالې جګړې اوړي راوړي، هسې يې خپله وينه توده کړې وي او په دغه خيالي جنګ کې دوی ته په غنيمت کې ډول ډول اندېښنې او ستونزې په لاس ورځي، چې په پايله کې د معدې زخم، فشار او د شکرې پر ناروغۍ اخته شي! له پېښو سره يو ځای درومي، د نرخونو په لوړېدو يې غوسه سرته خېژي، د باران په نه کېدو شور او ځوږ کوي......

﴿يَحۡسَبُونَ كُلَّ صَيۡحَةٍ عَلَيۡهِمۡ﴾

"دوی هر زورور اواز د ځان پر ضد ګڼي."

داسې خلکو ته زما سپارښتنه دا ده، چې د ځمکې کره دې پر سر نه باروي، پېښو او حوادثو ته دې په کولمو کې ځای نه ورکوي، بلکې پر ځمکه دې يې پرېږدي، ځينې خلک اسپنج ته ورته زړونه لري، پېښې او حالات

پرې ډېر ژر اغېز ښندي او اندېښنې يې په اسانۍ ښکار کولای شي، دغه ډول زړه نړدې دی، چې ګوګل ونړوي او سړی لمنځه یوسي.

حقپال خلک له دغه ډول پېښو نه عبرت او پند اخلي، ایمان یې لاپسې پیاوړی کېږي! د دې پر عکس د بې زړه خلکو ترهه او وېره لاپسې زیاتېږي! دغه ډول بې زړه خلک د دغه ډول وهمونو په پایله کې هره ورځ ځانونه پر پخه چاړه وژني.

که تیکاو او سپېڅلی ژوند غواړې؛ نو د پېښو پر وړاندې په اتلولۍ مبارزه وکړئ، ځان تر پېښو هم پیاوړی کړئ؛ نو بریمن به شئ.

افسوس د هغو کمزورو خلکو پر زړونو! چې پېښې اوحوادث یې لکه د وچې پاڼې رپوي.

﴿وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَىٰ حَيَاةٍ﴾

"ته به ارومرو دوی له بل هر چا نه د ژوند حریصان ومومې."

خو هوډ من او غیرتمن خلک د الله تعالیٰ په مرسته او ژمنه باوري وي.

﴿فَأَنزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ﴾

"پر هغو یې ډاډېینه نازله کړه."

۳۰ همت مه بایلئ

ډېر خلک داسې وي، چې همت یې بایللی وي او پر ځای ناست وي، که دوی وپوښتل شي؛ نو ډېرې وړې خبرې دوی بې زړه کړي وي، لکه تاسې د مدینې منافقانو ته ځیر شئ کله، چې هغوی جهاد ته وبلل شول؛ نو هغوی د

ځومره عادي شي له امله همت وبايله او د جهاد ډګر ته له وتلو پاتې شول، ځکه له دغو منافقانو سره يوازې د خپلې ګېډې غم و، چې که جهاد ته لاړ شو؛ نو پاخه فصلونه مو خرابېږي، قرآن کريم د هغو منافقانو حال داسې بيان کړی، چې کله دوی جنګ ته وبلل شول؛ نو د هغوی پر ژبو داسې بانو او عذرونو واکمني کوله:

﴿لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ﴾

"په ګرمۍ کې مه ووځئ."

﴿ائْذَنْ لِي وَلَا تَفْتِنِّي﴾

"ما ته رخصت راکړه او ما په فتنه کې مه اچوه."

﴿بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ﴾

"زموږ کورونه بې سرپرسته تر خطر لاندې دي."

﴿نَخْشَى أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ﴾

"موږ وېرېږو چې موږ په کوم غم لتاړ نشو."

﴿مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا﴾

"الله تعالٰی او د هغه پېغمبرﷺ چې له موږ سره کومې ژمنې کړې وې، هغه له غولونې پرته نور څه نه وې."

څومره لوېدلي او ټيټ احساسات، څومره بې همتي؟! په رېښتيا هم د ښېږو پهلوانان، دکورونو او ماڼيو قهرمانانو، سترګې نه پورته کوي، چې په آسمان کې د فضيلت ستوري وګوري د هغوی همت او علمي مورال يوازې ښه موټر، ښه ماڼۍ او ښې جامې وي.

همدغه د انسانيت تر ټولو لويه ستونزه ده، چې تر دې نړۍ پرته بل لوړ

هدف نلري، چې د هغه د ترلاسه کولو هڅه وکړي! وايي چې له لوښي نه اوبه ایسته کړی شي، نو هوا پکې ځای پر ځای شي، بیا نو د هماغه کار په اړه، چې ته يې مهم ګڼې، فکر وکړه، چې ایا د دې وړ دی، چې خپله غوسه، وینه او عقل هر څه ورکړې، دا خو یوه ناچله او تاواني سودا ده.

اروا پوهان وايي چې د هر شي لپاره يو مناسب حد وټاکه! ځکه الله تعالیٰ د کایناتو په نظام کې د هر شي لپاره یوه اندازه ټاکلې ده، لکه چې الله تعالیٰ فرمايي:

﴿قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا﴾

"الله تعالیٰ د هرشي لپاره یوه اندازه ټاکلې ده."

نو هرې قضيې او پېښې ته خپل وزن او حجم ورکړه؛ له کمي او زیاتي نه ځان وساته.

د پېغمبرﷺ یارانو ته، چې د ونې تر سیوري لاندې يې له هغه سره په وفادارۍ بیعت وکړ او د الله تعالیٰ خوښي يې ترلاسه کړه! خو یو سړي، چې دغه وخت هغه ته خپل اوښ تر هر څه ډېر ارزښتمن و له دې امله د بیعت له دغه وياړه بې برخې شو.

۳۱ د الله پر وېش خوښ اوسه

پکار ده چې د الله تعالیٰ پر وېش خوښ شئ، د الله تعالیٰ پر در کړیو نعمتونو شکر وکړئ، ځکه په قرآن کریم کې هم ځای پر ځای د شکر حکم شوی دی، تاسې د مخکنیو علماوو سیرت وڅېړئ، چې هغوی په ځومره تنګسه کې سوکاله ژوند تېر کړی دی، سره له دې چې هیڅ دنیوي شتمني ورسره نه وه، نه هغوی ښکلې ودانۍ او نه خدمتګاران درلودل؛ خو

بیا هم خوشحاله وو او سرومال يې له دينه ځاراوه، د دوی په مقابل کې به داسې خلک هم ووينئ، چې هر ډول دنيوي نعمتونه ورسره وو؛ خو همدغه نعمتونه يې د بدمرغۍ لامل شول، له دې سره په تړاو يو څه خبرې وړاندې تېرې شوې؛ خو دلته يې لږ په تفصيل سره راوړوو او هغه دا چې په مالي، بدني او له هر پلوه د الله تعالیٰ په ورکړه خوښ او راضي اوسه؛ کټ مټ همدغه قرآني منطق دی، لکه چې فرمايي:

﴿فَخُذْ مَآ اٰتَيْتُكَ وَ كُنْ مِّنَ الشّٰكِرِيْنَ﴾

"نو څه چې زه درکړم هغه واخله او شکر پرې ادا کړه."

ځکه چې هغوی د حق منهج او سم فطرت سره تلل ونکړه؛ او دا د دې دليل دی، چې هر څه په يوه تله نشي تلل کېدای! وګوره يو سړي به نړيوال سند او برې ليک ترلاسه کړی وي؛ خو د هغه له علم نه به چا ته يوه ذره خير هم نه وي رسېدلی! په مقابل کې به يې ځينې داسې خلک وي، چې له محدوده پوهې سره به يې د خير او ګټې چينې رواني کړې وي.

که نېکمرغي غواړې؛ نو پر هماغه صورت خوښ او راضي اوسه، چې الله تعالیٰ ترکيب کړی، دغه راز په هغه واک او ځواک خوښ او راضي اوسه، چې الله تعالیٰ درته دربښلی دی.

بلکې ځينې زهد پالي به دا هم درته ووايي، چې په هغه نعمت، چې ته پکې يې پر لږ څيز هم رضاء اوخوښي څرګنده کړه.

عطاء بن رباح په خپله زمانه کې يو ستر عالم و، نوموړی يو ازاد شوی غلام و، چې له رنګه تک تور و، په بدن شل او په سر پک و، په مقابل کې يې احنف بن قيس د عربو حليم سړی، چې وچ کړس بدن يې درلوده، په ملا نری، لنډې پونډۍ او وړه کوپړۍ يې درلوده؛ اعمش د خپلې زمانې لوی حديثپوه و، چې دی هم له ازاد شويو غلامانو څخه و، بېوزله او فقير، په

سترګو ضعیفه او تل به یې شلېدلې جامې په تن وې! بلکې تر دوی له مخه پېغمبران علیهم الصلاة والسلام تېر شوي دي، چې ډېر یې د مېږو او وزو شپانه و! داؤد عليه السلام اهنګر و، زکریا عليه السلام نجار و، ادریس عليه السلام خیاط و، سره له دې چې د بشریت تر ټولو غوره وګړي وو.

په هر صورت د الله تعالیٰ پر مواهبو خوښ اوسه! دا چې نه مال لرې او نه جمال، دا د الله تعالیٰ وېش دی.

﴿نَحۡنُ قَسَمۡنَا بَيۡنَهُم مَّعِيشَتَهُمۡ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا﴾

"د دوی د دنیوي ژوندانه ټېرولو وسایل خو موږ د دوی په منځ کې وېشلي دي."

۳۲ جنت او د هغه پراخي را یاده کړه

په ژوند کې انسان له هر ډول حالاتو سره مخ کېږي، کله تنګسه او کله خوشحالي وي؛ نو که څه ورځې ته غمجن اووسې، یا دې چا حق تر پښو لاندې کړ او یا یې دربانډې تېری وکړ؛ نو ته د دغو ستونزو په بدل کې د جنت نعمتونه را په زړه کړه، که داسې دې وکړل؛ نو ټولې اندېښنې به دې ختمې شي او له ډېر لوی تاوان نه به خلاص شې.

عقلمن هماغه څوک دي، چې د اخرت لپاره کار کوي، ځکه چې هماغه همېشنی کور دی او تر ټولو ناپوه هغه څوک دي، چې په دې فاني نړۍ پسې نښتي وي او همداسې خلک د مصیبت پر مهال ډېر اندېښمن او پر خپلو کړو پښېمان ښکاري، ځکه دوی سپکه او بې ارزښته نړۍ په پام کې نیولې او هغه همېشنی کور یې هېر کړی؛ نو له دې امله د داسې کسانو غوښتنه

دا وي، چې په دې دنیوي ژوند کې دې موږ له هېڅ ډول داسې ستونزې سره مخ نشو، چې زموږ خوښي کموي.

که دوی د جهالت او وحشت دغه توره او چټله پرده له سترګو پورته کړي؛ نو حقایق به ورته په ډاګه شي او د همېشه والي په کور (جنت) کې به خپلې مانۍ، حورې او غلمان په جوته توګه وګوري.

ایا موږ په دې اړه کله اوږد فکر کړی، چې په جنت کې استوګن خلک نه مرګ لري او نه اندېښنه، نه لوږې او ژورې لري، نه زړښت لري او نه فنا، په داسې کوټو کې به استوګنه ولري، چې ظاهر به یې له باطنه او باطن به یې له ظاهره ښکاري.

هلته داسې څه شته، چې نه سترګو لیدلي، نه د هغې په اړه غوږونو څه اورېدلي او نه د کوم انسان په خوا خاطر کې راغلي دي، یو سپور به یې د ونې تر سیوري لاندې سل کاله مزل کوي؛ خو بیا به یې هم لندولای نشي، یوه خیمه یې شپېته میله اوږد والی لري، ویالې یې پر اوبو، شیدو، شاتو او شرابو تر و تازه او ډکې بهېږي، مانۍ یې ښکلې او تختونه یې اوچت دي.

لنډه دا چې د ارمانونو او هیلو د پوره کېدو ځای جنت دی او په جنت کې هر څه شته!

کله چې مسیر د دغه ستر او نه فنا کېدونکي کور لور ته وي؛ نو د دې نړۍ غمونه بیا انسان ته ډېر سپک او واړه ښکاري.

نېکې چارې تر سره کړه، چې د الله تعالی جنت ته ورشې او د هغه په ګاونډ کې استوګن شې.

﴿سَلَٰمٌ عَلَيۡكُم بِمَا صَبَرۡتُمۡۚ فَنِعۡمَ عُقۡبَى ٱلدَّارِ ۝﴾

او هغوی (جنتیانو ته به په جنت کې) ووايي، چې پر تاسې سلامتیا ده، څنګه چې تاسې په دنیا کې له صبر څخه کار واخیست د هغه

په برکت نن تاسې د دې ورځ ګرځېدلي یاست ، نو څه ښه دی دغه د اخرت کور!

۳۳ په هر کار کې منځلاري

منځلاري (اعتدال) يو شرعي او عقلي مقصد دی او که څوک نېکمرغه ژوند غواړي؛ نو خپلې هيلې دې په واک کې ولري او په هر حال کې دې له منځلاري نه کار واخلي، هغه د غوسې او که د نرمۍ حالت وي، همدا شان په هر څه کې له کمي او زياتي نه ځان ساتل پکار دي، ځکه عدل دومره اړين څيز دی، چې دين هم له ميزانه (تلې) سره رالېږل شوی دی او دنيوي ژوند پر عدل ولاړ دی.

ډېر بې لارې او ستومانه هماغه څوک دی، چې په خپلو هيلو او هوس پسې ځغلي او غاړه يې ورته ايښې وي، ځکه دی هر وخت د حوادثو ښکار شوی او د ژوند زاويې ورته تورتم شوې وي، دغه ډول خلک په حقيقت کې په خيالاتو او اوهامو کې ژوند کوي، ان تر دې چې کله داسې فکر کوي ګڼې ټول خلک د ده پر ضد دي، له دې امله يې همېشه له وسوسو، غمونو او اندېښنو سره کور وي.

وېرول او ترهول شرعاً ممنوع دي؛ خو طبعاً اسانه دي او دا چارې هماغه څوک سرته رسوي، چې له دين او له ژونديو ارزښتونو څخه بې برخې وي، الهي اصول او مبادي ونه پېژني؛ نو داسې خلک بيا:

﴿يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ﴾

''دوی هر زورور اواز د ځان پر ضد ګڼي.''

ښه ډاډه ژوند کوه او هسې اټکلي پېښې په ذهن کې مه انځوروه، ځکه زیاتره چې له څه شي وېرول کېږي، هغه له سره وجود نلري او یا یې وقوع هېڅ شوني نه وي او د ځان ډاډمن کولو یوه طریقه دا هم ده، چې له کوم مصیبت څخه ډارېږې؛ نو د هغې تر وقوع له مخه د هغې اټکلي بد او ناوړه صورت په ذهن کې ځای پر ځای کړه، په دې سره به ته بیا له وسوسو او اوهامو څخه خوندي پاتې شې او هره لویه ستونزه به درته کوچنۍ ښکاري.

ای زما هوښیاره وروره! د مچ له وزرو نه غرونه مه جوړوه، بلکې له اقتصاد او اعتداله کار واخله، د محبت او کرکې په اړه په حدیث شریف کې راغلي، چې په دوستۍ کې ډېر مه خوږېږه! کېدای شي دغه کس دې سبا ته دښمن شي او په دښمنۍ کې هم ډېر مه تریخېږه، ښایي همدغه کس یوه ورځ ستا دوست شي؛ نو له دې امله په هر کار کې منځلاري پکار ده.

﴿عَسَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوَدَّةً ۚ وَاللَّهُ قَدِيرٌ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ○﴾

"لرې نه ده چې الله تعالٰی یو وخت ستاسې او د هغو خلکو ترمینځ مینه واچوي، چې له هغو سره نن تاسې دښمني را اخیستې ده. الله تعالٰی غټ قدرت لري او هغه غفور رحیم دی."

۳٤ غم او اندېښنه مطلوب نه ده

د غم او اندېښنې داسې څرګندونه ناروا ده، چې انسان شرعي پولې ونړوي، په قرآن کریم کې له دې کاره ځای پر ځای ژغورنه راغلې، ځکه چې غم او اندېښنې زړه مړاوی کوي او له عبادت نه یې اړوي، وینه سړوي

او غم د بدن لپاره د کینسر په څېر دی او د دې راز دا دی، چې غم انسان بې زوره کوي، له کاره يې وباسي او شيطان ته تر ټولو خوښ کار دا دی، چې انسان اندېښمن کړي، له همدې امله رسول اللهﷺ له هغو چارو منع فرمايلې، چې له امله يې مسلمان اندېښمن او غمجنېږي.

په دې اړه الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا﴾

"بې زړه کېږئ مه، اندېښمن کېږئ مه."

﴿وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ﴾

"او د دوی پر حال خپل زړه مه خوروه."

﴿لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾

"مه خفه کېږه! الله تعالیٰ له موږ سره دی."

همدا شان په يوه بل ځای کې فرمايي:

﴿فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾

"پر دوی به هيڅ خوف او وېره نه وي او نه به دوی غمجن وي."

ګورئ شريعت د يوه مسلمان د خوښۍ او نا خوښۍ په پامنيوي فرمايي که په يوه مجلس کې درې کسه ناست وي؛ نو دوه کسه دې په خپل منځ کې پټې خبرې نه کوي، هسې نه چې په دې سره د درېيم کس زړه ته څه خبره راشي او هغه اندېښمن کړي.

خپګان مطلوب او مقصود نه دی او نه پکې څه ګټه شته! د اسلام ستر پيغمبرﷺ له حزن څخه په دې ټکيو کې الله تعالیٰ ته پناه ور وړې ده:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الهَمِّ وَالحَزَنِ[٥]

"ای الله تعالیٰ! له غم او اندېښنې څخه تا ته پناه دروړم."

په وهم او حزن (غم، اندېښنه) کې توپير دا دی، چې اندېښمن کېدو ته (هم) وايي او کله چې دغه اندېښنه له ټول زړه راچاپېره شي، بيا (حزن) بلل کېږي؛ خو دا دواړه د زهرو هماغه ترخې کپلې دي، چې روحيه کمزورې کوي، بې همتي اوملامتيا رازېږوي ؛ څومره ښايسته شی چې په نظر ورځي ورته بد برېښي؛ د ژوند ټولې خوښۍ او نېکمرغۍ په دردونو بدلوي.

په هر صورت انسان بايد په يوه نا يوه ډول ځان پر غم او اندېښنو لاسبرى وساتي او الله مه کړه! که کوم غم سره مخ شئ؛ نو په تدبير ترې ځان خلاصول پکار دي.

له دې امله جنتيان چې کله جنت ته دننه شي؛ نو داسې به ووايي:

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ﴾

"هغه ذات د ستايني وړ دی، چې غم او اندېښنه يې له موږ څخه لرې کړه."

او دا د دې دليل دی، چې هغوی په دنيا کې ارومرو غمجن او اندېښمن شوي ول، همدا شان د يوه نېک کار په پاتې کېدو غمجنېدل ښه کار دی؛ خو د الله تعالیٰ په نافرمانۍ کې د پرېوتو له امله چې کله انسان غمجنېږي؛ نو دا هم د دې خبرې دليل دی، چې د دغه کس زړه لا ژوندی دی، ځکه پر ګناه خپه شو او د مؤمن هيڅ خپګان بې ځای نه ځي، بلکې په هره اندېښنه د مؤمن ګناهونه ښښل کېږي؛ خو د دې دا مانا نه ده، چې انسان دې غمونه وغواړي، يا غمونه عبادت وګڼل شي او يا ګڼې اسلام د دې خبرې سپارښتنه کړې، چې تاسې له الله تعالیٰ څخه غمونه وغواړئ، ځکه که داسې وای؛ نو

[٥]: صحيح البخاري (٤ / ٣٦)

رسول الله ﷺ به خپل ټول ژوند په غمونو او اندېښنو کې تېر کړی و؛ خو هسې نه دي شوي، بلکې د هغه سینه ډېره پراخه وه، همېشه به يې پر شونډو موسکا خپره وه، خوښ او نېکمرغه و، له دې امله موږ او تاسې ته هم پکار ده، چې د ځان لپاره خوښی ولټوو او له الله جل جلاله نه ښه ژوند وغواړو.

حافظ ابن حجر رحمه الله په (منبهات) کې دا حديث راخيستی، چې رسول الله ﷺ يوه ورځ د صحابه وو يوه ټولي ته ورغی او هغوی يې وپوښتل، چې په څه حال کې مو سبا کړ؟ عرض يې وکړ، چې د ايمان په حالت کې مو سبا کړ، رسول الله ﷺ وپوښتل، چې ستاسې د ايمان نښه څه ده؟ هغوی يې په ځواب کې وويل (زموږ د ايمان نښه دا ده) چې موږ پر ستونزو صبر کوو، په پراخی کې د الله تعالی شکر کوو او د هغه پر پرېکړه خوښ يو (د دغه ځواب په اورېدو) هغه ﷺ وفرمايل د کعبې په رب مې دې قسم وي، چې تاسې کلک او رښتني مؤمنان ياست.

۳۵ د اندېښنو د لمنځه وړلو دعا

عبدالله بن عباس رضي الله عنه فرمايي، چې ما وهب بن منبه وپوښت، چې (ته خو اسماني کتابونه مطالعه کوې) ايا په کوم کتاب کې دې د اندېښنو د لمنځه وړلو په اړه کومه په زړه پورې نسخه تر سترګو شوې، چې د سختې اندېښنې پر مهال په کارولو سره له واره اندېښنې لمنځه يوسي؟؟ وهب بن منبه وويل هو دا دعا ده:

اللهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا مَنْ يَمْلِكُ حَوَائِجَ السَّائِلِينَ. وَيَعْلَمُ ضَمِيرَ الصَّامِتِينَ: فَإِنَّ لِكُلِّ مَسْأَلَةٍ مِنْكَ سَمْعًا حَاضِرًا وَجَوَابًا عَتِيدًا،

وَلِكُلِّ صَامِتٍ مِنْكَ عِلْمًا مُحِيطًا بَاطِنًا. مَوَاعِيدُكَ الصَّادِقَةُ وأَيَادِيكَ الْفَاضِلَةُ وَرَحْمَتُكَ الْوَاسِعَةُ أَنْ تَفْعَلَ بِي

المجالسة وجواهر العلم (٦ / ١٣٩)

ابن عباس رضي الله عنهما فرمايي، چې دا دعا ما ته په خوب کې راښوول شوې وه او زه نه پوهېږم، چې بل چا ته به هم دا دعا معلومه وي!

٣٦ مناجات

د اوسنيو حالاتو په پامنيوي موږ بايد په شپه او ورځ کې يو وخت وټاکو، چې پکې له الله تعالیٰ نه د دنيا او اخرت د ښېګړو غوښتنه او د فتنو له شرونو نه پکې پنا وغواړو.

راځه! چې د غمونو او اندېښنو د لرې کولو لپاره په دې څو ګرمو دعاګانو الله تعالیٰ ته غږ پورته کړو.

«لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الأَرْضِ. وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ لَا إِلَهَ إِلا أَنْتَ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ».

«اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو، فَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ، وَأَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيَّ الْقَيُّومَ، وَأَتُوبُ إِلَيْهِ. لَّآ إِلٰهَ إِلَّآ أَنْتَ سُبْحٰنَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٨٧﴾ اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ ابْنُ عَبْدِكَ ابْنُ أَمَتِكَ. نَاصِيَتِي بِيَدِكَ، مَاضٍ فِيَّ حُكْمُكَ، عَدْلٌ فِيَّ قَضَاؤُكَ، أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ، سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ او أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ او

عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ او اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ. أَنْ تَجْعَلَ الْقرآن رَبِيعَ قَلْبِي، وَنُورَ صَدْرِي، وَجَلَاءَ حُزْنِي، وَذَهَابَ هَمِّي».

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْبُخْلِ وَالْجُبْنِ، وَضَلَعِ الدَّيْنِ، وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ» حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيْلُ ﴿﴾ آل ١٧٣

همدا شان په قرآن او حديث كې د سبا او بېگا نور ډېر گټور ذكرونه او دعاگانې شته، په دې لړ كې(٦) هغه كتابونه مطالعه كول پكار دي او ځانگړي ډول په ناسته ولاړه او په هر حال كې دا دعا"حَسْبُنَا اللّٰهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيْلُ" ډېره ډېره ويل پكار دي.

٣٧ موسكا

موسكا او تبسم د غم علاج او د ټپي زړونو مرهم دی او دا د روح په سوكالۍ او د زړه په خوښۍ كې ستره ونډه لري! د اسلام ستر پېغمبرﷺ به هم كله نا كله موسكل ان تر دې، چې مبارک غاښونه به يې ښكاره شول! خو په خندا كې له اسرافه كار اخيستل نه دي پكار! ځكه په كړس خندا زړه وژني.

له توسط او منځلارۍ څخه كار واخله (له مسلمان ورور سره په موسكا مخ كېدل صدقه ده) خو په چا پوري خندل او له ملنډو وهلو څخه منع

---

٦ : د شيخ ابو محمد امين الله البشاوري حفظه الله كتاب "دذكر او دعا مستند كتاب" ډېر سودمن دی

راغلې، خوش مزاجه انسان نه يوازې د ځان په ګټه وي، بلکې خپل خپلوان ورسره هم خوشحاله وي، داسې کس د کار وړتيا لري او له نورو سره ښه چار چلن کوي، که ما ته اختيار راکړ شي، چې په مال، دولت او نېکمرغه زړه کې يو شی خوښ کړه؛ نو زه به پکې نېکمرغه زړه خوښ کړم، ځکه د داسې بد خويه کس پر شتمنۍ څه، چې ورته وګورې؛ نو داسې ښکاري ګنې د کوم خپلوان له جنازې راستون شوی دی.

پر هغه ښکلې ښځه څه، چې له فساده ډکه وي، تر دې؛ خو هغه ښځه زر ځلې ښه ده، چې ظاهري ښکلا نلري؛ خو اخلاق يې ښکلي وي او په خپل ښه خوی له کوره جنت جوړ کړي.

عربو به خوش مزاجه او داسې انسان خوښاوه، چې تل به يې پر شونډو موسکا خپره وه او د دې پر عکس توند خويه او غوسه ناک کس د چا هم نه خوښېږي.

توند خويه او غوسه ناک خلک د دنيا شنه باغونه کله ليدلای شي، ځکه هر انسان د خپل مزاج مطابق دنيا ته ګوري، چې څوک د ښکلو خيالاتو او ښه مزاج خاوند وي؛ نو هغه ته دنيا هم ښکلې او رنګينه ښکاري؛ خو د دې پر عکس په نړۍ کې داسې خلک هم شته، چې په هر څه کې بدمرغي رابرسېره کوي او داسې نېکمرغه خلک هم شته، چې په هر څه کې نېکمرغي پلټي.

که يو څوک تل پردۍ نيمګړتياوې پلټي؛ نو خبره ان تر کنځاوو او ښېتې رسېږي او په دې ډول له يوې وړې خبرې نه د ټول کور سکون اور واخلي، ځيني خلک داسې هم وي، چې د يو چا له خبرې سم مفهوم وانه خيستلای شي؛ نو ټڅپله هم اندېښمن او د نورو لپاره هم د سر درد شي، ځکه که د ده خپل ژوند تنګ وي؛ نو غواړي چې په بل چا پورې هم ژوند اور کړي او په داسې خلکو کې د شر او فساد د ډېرولو وړتيا وي، دوی د شر له زړي نه

لویه ونه جوړوي او د خير لور ته يې هېڅ پام نه اوړي.

ژوند يو فن دی، چې زده کړې ته اړتيا لري، ځينې خلک دنيوي مال او متاع ته بلا ډېر ارزښت ورکوي؛ خو ښه ژوند ته له سره په غړېدلو سترګو نه ګوري، ځکه د دوی په زړونو او مغزو کې دې خبرې ځای نيولی وي، چې کله شتمن شي؛ نو ټولې خوښۍ به خپله ورپه برخه شي؛ خو دوی تېروتي دي، ځکه تاسې به ډېر داسې شتمن ليدلي وي، چې د خوب په ارمان وي، ځکه دوی پر شتمنۍ خپل سکون او ارام پلورلی وي، سره له دې چې مال او دولت د ژوند د هوساينې ذريعه ده، نه د ژوندون موخه، کله چې ذريعه موخه وګڼل شي؛ نو خپله ژوند له ستونزو او کړاوونو سره مخ کېږي او کله، چې يو څوک په وړوکيو شيانو او مقصدونو کې ښکېل شي؛ نو داسې کس د ژوند اهمو مقاصدو په اړه له سره سوچ نشي کولای او نه څه ګټور ګام پورته کولای شي، ځکه د ده نظر بيا هومره لوړ پرواز نشي کولای.

د اسلام سپېڅلي دين په عقائدو او عباداتو، سلوک او اخلاقو کې په منځلارۍ امر کړی! نه ترېو تندی او نه په ډکه خوله قهقهه خندا، بلکې توسط ، منځلاري، وقار، متانت او روح خوښي پکار ده.

ابو تمام وايي:

تر ابو علي جار شم، چې د هيله من لپاره د سباون پيغام او روڼ ستوری دی، ښه سنګين اوخوش مزاجه سړی دی، کله نا کله ټوکې هم کوي؛ خو ټوکې د هغه عادت نه دی.

انسان بايد پردې وپوهېږي، چې هغه د بې ګټې چارو لپاره دې نړۍ ته نه دی راليږل شوی، بلکې ورته پکار دي، چې د ځان لپاره لوړ هدف وټاکي؛ خپلې ټولې هلې ځلې د هغې موخې د ترلاسه کولو لپاره ګړندۍ کړي او نهيلي دې د ځان په لور نه راپرېږدي، ځکه د ا د همت څواک بې زوره کوي.

۳۸ مه خپه کېږئ!

که څه هم له ستونزو سره په مخ کېدو خپه کېدل یوه فطري خبره ده؛ خو خپګان پر ځان مه لاسبرى کوئ، ځکه چې پرون دې غم او اندېښنه و ازمایله، څه ګټه يې در ونه رسوله په دې مانا، که د چا زوى په ازموينه کې پاتې شو؛ نو په خپګان څه هغه بریالى شو؟! که پلار دې مړ شو او تا يې خپګان د همېشه لپاره د زړه مشغولا وګرځوله؛ نو ایا هغه به پرې را ژوندى شي؟! پر سوداګریز تاوان خپګان دې تاوان بېرته راډکولاى شي کړ څه!؟.

مه خپه کېږه! ځکه پرون پر یوه مصیبت خپه شوې نن ورځخه مصیبتونه جوړ شو! پر بېوزلتوب خپه شوې لادې په سر زیات کړل او لا دې دښمن پر ځان خوشحاله او په ځان پورې وخنداوه.

مه خپه کېږه! ځکه له خپګان سره پراخه کور ښایسته ښځه، ستره شتمني، لوى منصب او اولادونه هم درته څه ګټه نشي رسولاى.

مه خپه کېږه! ځکه خپګان به درته له خوږو اوبو نه زهر، له ګلابو نه مړه غوټۍ او له باغ نه به درته دښته جوړه کړي او ژوند به دې لا پسې تریخ کړي.

مه خپه کېږه! په داسې حال کې چې دوه سترګې، دوه غوږونه دوه پښې، دوه لاسونه او داسې نور بدني غړي هم لرې، په بدن روغ، په جامه پټ، په سولېيز چاپېریال کې ژوند کوې؛ بیا به نو:

﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾

"تاسې به د خپل رب کوم کوم نعمتونه دروغ وګڼئ؟"

رسول الله ﷺ فرمايي، کله چې يو څوک غمجن شي او دا دعا ووايي؛ نو الله تعالیٰ به ترې غم لرې کړي او پر ځای به يې خوښي وروبښي، د دغه حديث راوي، عبدالله بن مسعود رضي الله عنه وايي صحابه وو عرض وکړ، چې ای د الله رسوله! موږ يې زده نه کړو؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل، چې هر اورېدونکی دې دغه دعا زده کړي:

اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ ابْنُ عَبْدِكَ ابْنُ أَمَتِكَ، نَاصِيَتِي بِيَدِكَ، مَاضٍ فِيَّ حُكْمُكَ، عَدْلٌ فِيَّ قَضَاؤُكَ، أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ، سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ او أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ او عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ او اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ، أَنْ تَجْعَلَ الْقرآن رَبِيعَ قَلْبِي، وَنُورَ صَدْرِي، وَجَلَاءَ حُزْنِي، وَذَهَابَ هَمِّي وَغَمِّي.[۷]

مه خپه کېږه! په داسې حال کې، چې پر خپل دين باور لرې، د استوګنې لپاره کور لرې، د خوراک څښاک لپاره خواړه او اوبه لرې، په زړه پورې جامې او د ډاډمنې لپاره پيمخې ښځه لرې؛ نو بيا پر څه خپه يې؟!

۳۹ د دردونو نعمت

درد او غم همېشه بد نه وي، بلکې کله نا کله د يو چا ښه په دردونو ګاللو کې نغښتې وي! دعاګانې او رښتني تسبيحات له دردمن سره مله وي.

زده کوونکی د زده کړې په بهير کې دردونه ګالي؛ نو هله ورڅخه عالم جوړېږي، په پيل کې سوزېږي؛ خو په پای کې رڼا ورکوي.

شاعر هم په پيل کې ربړېږي، کړېږي او د خپل زړه وينې خوري، لنډه

۷ : عمل اليوم والليلة لابن السني (۱ / ۳۰۰)

دا چې کړاونه ګالل يې پر يو اغېزمن ادب واوړي؛ نو مشاعر او زړونه په خوځښت راولي.

کوم زده کوونکي چې په خپله خوښه خپلسرى ژوند پيل کړى وي او د علم په پلټنه کې يې سختۍ نه وي ګاللې، له بحران او ستونزو سره نه وي مخ شوى، دغسې زده کوونکى همېشه تمبل او لټ وي، په علم کې يې هېڅ خير او برکت نه وي.

کوم شاعر، چې ستونزې ونه ګالي او د زړه وينې د کاغذ پر مخ توى نکړي، شعر او شاعري يې هم بې خونده وي، ځکه دغسې شاعري له زړه نه سرچينه نه اخلي! بلکې له ژبې راوتلې وي

تر دې هم په لوړه سطحه مثال د هماغو لومړنيو مسلمانانو دى، چې د پېغمبري دورې په شروع کې يې ژوند کاوه؛ هغوى د اوچت ايمان، پاکو زړونو، ريښتينې لهجې، ژورې پوهې خاوندان وو، ځکه يې له حق سره د ملګرتيا په ډګر کې تر بل هر چا زياتې ربړونې ګاللې وې، لکه چې الله سبحانه و تعالٰى يې په اړه فرمايي:

﴿مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطَئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴾

"د مدينې اوسېدونکيو او د شاوخوا باندچيانو ته دا هېڅکله نه ښايېدله، چې د الله تعالٰى پېغمبر يې پرېښى او په کور ناست واى او له هغه نه په بې پروايۍ سره د خپلو خپلو ځانونو په فکر کې شوي واى، ځکه چې داسې به هېڅکله نه وي، چې هغوى د الله تعالٰى په

کار کې د لوړې تندې او بدني تکليف څه کړ وګالي او د حق د منکرانو چې کومه لاره بدې شي هغوی پرې کوم ګام واخلي او له کوم دښمن نه (چې له حق سره يې دښمني وي) څه غچ واخلي او د هغه په بدل کې هغو ته يو نېك عمل ونه ليکل شي، دا باوري ده، چې الله تعالیٰ د نېکانو د خدمت حق نه ضايع کوي.''

پر دې سربېره نورې داسې بېلګې هم شته، چې د لوړو او ژورو په ګاللو يې غوره نوښتونه رامنځته کړي دي.

﴿وَّلٰكِنْ كَرِهَ اللّٰهُ انْۢبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيْلَ اقْعُدُوْا مَعَ الْقٰعِدِيْنَ﴾

''خو د هغو پاڅون له سره د الله تعالیٰ خوښ نه و، ځکه خو يې هغوی سست کړل او وويل شول، چې کېنئ له ناستو سره.''

دلته ما ته مالك بن الريب شاعر را ياد شو، چې د بېلتانه درنو غمونو ځپلی او د ژوند وروستی ساګانې يې په خوله کې وې! نوموړی د خپل ځان په مرثيه کې وايي:

ايا تا ونه ليدم چې بېلارې مې په لار موندنه بدله کړه او د ابن عفان په لښکر کې مې د کفارو پر ضد غزا وکړه!

دا يوازې د الله تعالیٰ لورنه وه، چې د هغه په اطاعت کې مې د رقمتين په مقام کې خپل زامن او مال پرېښودل.

دغه دردمن شاعر تر پايه همداسې دردمنه قصيده ويلې چې غوږنې ځيرږوي.

هغه واعظ چې د خپل وعظ په دردونو کې رېږېږي، د هغه خبرې د زړونو تل ته ننوځي، ځکه چې وعظ يې له درده سرچينه اخيستې وي.

٤٠ د پوهې لورنه

﴿وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ ۚ وَكَانَ فَضْلُ اللهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا ۝﴾

"او تا ته يې هغه څه ښودلي دي چې تا ته معلوم نه وو او پر تا د الله تعالٰی لورنه ډېره زياته ده."

ناپوهي د ضمير مړينه او د ژوند وژل دي، چې دا د عمر تباهي ده.

﴿إِنِّيٓ أَعِظُكَ أَن تَكُونَ مِنَ الْجٰهِلِينَ ۝﴾

"زه تا ته نصحيت کوم، چې خپل ځان د ناپوهانو په ځېر ونه ګرځوې!"

د دې پر عکس له علم پرته انسان هسې مړی دی، بې علمي د مړو په څېر ژوند کول دي او علم د سترګو روښنايي او د روح غښتلتيا ده.

د پوهې پر مټ انسان له خپل زړه نه تنګي لرې او ډاډمنې تر لاسه کولای شي، پوهه ده چې له لاسه وتلی شي بېرته انسان ته په واک کې ورکولای شي او دا هم انساني فطرت دی، چې له نويو شيانو سره اشنايي پيدا کوي او د دې پر عکس ناپوهي د زړه او روح سکون لمنځه وړي، په ناپوهۍ کې نننۍ ورځ هم د پرون په څېر ده؛ نو که څوک نېکمرغي غواړي، بايد پوهه تر لاسه کړي، چې نن يې له پرون سره توپير ولري، په دې مانا چې نن يې بايد تر پرونه ښه وي

د پوهې په اړه الله تعالٰی په قرآن کريم کې فرمايي:

﴿وَقُل رَّبِّ زِدْنِي عِلْمًا ۝﴾ ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝﴾

''او دعا و کړه، چې ای پروردګاره! ما ته لا زیات علم راکړه .... ولوله (ای پېغمبره!) د خپل رب په نامه، چې هغه پیدا کړ.''

همدا شان رسول الله ﷺ فرمايي:

مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ (٨)

''د چا په اړه چې الله تعالی د خیر اراده وکړي؛ نو په دین کې پوهه ورنصیب کړي''

هېڅ ناپوه او په صفر کې ضرب دې پر مال، جاه او جلال نه ویاړي، ځکه چې د هغه ژوند پوره نه دی.

بقي بن مخلد له اندلس نه په دې نیت د بغداد لار ونیوله، چې هلته به له امام احمد بن حنبل رحمه الله نه د حدیثو علم زده کړي، تاسې ته ښايي معلومه وي، چې د اندلس او بغداد ترمنځ څومره اوږد واټن دی، یو تېز رفتاره ګاډی چې ښه تېز مزل وکړي؛ نو ایله په میاشت کې رسېدلای شي او دا د علم تږی له اندلس نه بغداد ته پلی روان شو، بغداد ته تر رسېدو وروسته پر دې پوه شو، چې امام احمد بن حنبل رحمه الله د خلق القرآن مسئلې له امله په کور کې تر څار لاندې بندي دی او څوک ورسره د لیدنې کتنې حق نلري، بقي بن مخلد وپتیله، چې تر دومره مزله وروسته که له لاسته راوړنې پرته بېرته ستون شم؛ نو دا ښه نه ده، ځکه خواري به مې بې ځایه لاړه شي، له ځان سره يې پرېکړه وکړه، چې زه به يې د دروازې مخې ته کېنم تر دې، چې ورسره وګورم.

دېرې شپې ورځې يې د امام صاحب د وره مخې ته تېرې کړې، لنډه دا چې د هغه خدمتګار راووت؛ نو بقي بن مخلد ورته خپله کيسه وکړه، چې د څه لپاره راغلی او څه غواړي، امام صاحب چې خبر شو؛ نو په څه بهانه

٨ : صحيح البخاري (١ / ٢٤)

يې ورسره وكتل او دواړه پر دې پرېكړه همنظري شول، چې ته د سوالګر په جامه راځه، زما د كور مخې ته كېنه او خيرات غواړه؛ نو زه به هم د خيرات دركولو په بانه دروځم او په منډه به يو حديث درته وايم، دواړو تر يوه كاله پورې همداسې كول او كال ورروسته، چې بقي خپل ګلي ته ستون شو؛ نو مسند بقي بن مخلد يې وكښه، چې ټوله د علم نړۍ يې پرې خړوبه كړه او خپله د كتاب ليكوال به ان شاءالله له ټولو دنيوي ستونزو بې پروا د جنت په باغونو كې مزې كوي.

٤١ د خوښۍ تر لاسه كولو هنر

د زړه خوښي او ثبات لوى نعمت دى، ځكه چې د زړه خوښۍ ذهن ته ثبات او نفس ته ډاډمني وربښي، د دې په بركت په انسان كې د نوښت او پنځونې وړتيا راوټوكېږي!

ويل كېږي چې سرور او خوښي لاسته راوړل يو داسې هنر دى، چې زده كړې ته اړتيا لري، څوک كه پر دې هنر وپوهېږي، چې سرور څه ډول تر لاسه كېږي او ګټه ترې څنګ اخيستل كېداى شي؛ نو هله به د ژوند په خوږو پوه شي.

په دې لړ كې تر ټولو لومړنى اصل دا دى، چې انسان بايد زغمناک وي، له مصيبتونو سره د مخ كېدو په صورت كې بايد زغم ونه بايلي او نه له خنډونو سره د مقابلې پر مهال د دوه زړه توب ښكار شي، ځكه زړه چې څومره غښتلى او پاک وي؛ نو روح به هومره روڼ او ځواكمن وي او بيا په زغرده له ستونزو سره مقابله كولاى شي.

د دې پر عكس د فطرت له كړكېچونو سره له مقابلې نه ډارېدل او دوه

زړه توب رنځونو، دردونو او وهمونو ته لار جوړوي يانې د مصيبتونو پر مهال واوېلا کول او پر وړو وړو خبرو هيجاني کېدل اندېښنې او لا ډېرې ستونزې راولاړوي؛ خو هغه څوک چې د غوسې پر مهال له صبر او زغمه کار اخلي، ټولې ستونزې يې په اسانه هوارېږي.

کله چې يو ځوان له مرګ سره لوبې کولای شي؛ نو د ستونزو او مصيبتونو ګالل ورته اسانه خبره وي.

د سرور او خوښۍ د دښمنانو تګلاره تنګ نظري او د نورو په پرتله يوازې خپل ځان ته ارزښت ورکول دي، الله تعالیٰ خپلو دښمنانو ته په دې ټکيوکې اشاره کړې:

﴿أَهَمَّتْهُمْ أَنفُسُهُمْ﴾

"هغوی ته يوازې همدی خپلو ګټو ارزښت درلود."

دغه ډول لنډ فکري او ځانپالي خلک، ټولې ښېګڼې په خپل ځان کې ګوري او نور ټول مخلوق يې تر سترګو کم راځي، د نورو په اړه هيڅ فکر نه کوي او نه د بل لپاره ژوند کوي، يانې په هر څه کې خپلې ګټې په پام کې نيسي ؛ نو موږ بايد يو څه شېبې د بل لپاره هم ژوند وکړو، لږ د بل د ګټو په خاطر د خپلو ګټو قرباني ورکړو؛ نو هله به سوکاله او له خوښۍ ډک ژوند ولرو.

٤٢ د خوښۍ د تر لاسه کولو يو بل هنر

د دغه هنر يو بل مهم اصل دا دی، چې خپل فکر ته واګې واچوه، خپلسری يې مه پرېږده او که همداسې خپلسری يې پرېږدې؛ نو د غمونو دوسيې به

درته را پرانيزي او له پيداښت نه تر ننه پورې د نهيليو ټولې کيسې به درته وکړي، ژوبله ماضي او اندېښمن مستقبل به دې مخې ته نېغ ودروي؛ چې هغه ستا احساساتو ته په ټوله مانا ټکان ورکوي! نو خپل فکر د يوه ګټور عمل په سرته رسولو متمرکز کړه.

﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ﴾

"پر هغه الله تعالیٰ توکل وکړه، چې ژوندی دی او هېڅکله مړکېدونکی نه دی."

٤٣ د همدغه هنر يو بل اصل

يو بل اصل يې دا هم دی چې دې نړۍ ته فقط هومره ارزښت ورکړه، چې څومره ارزي! دنيا هسې لهو او لعب دی؛ نو له دې دنيا نه مخ اړول پکار دي! ځکه چې دا د بېلتانه سکنۍ او د فجايعو ناسکه مور ده! دغسې صفت لرونکې شی دومره د پامور کله کېدای شي؟!

يو عربي شاعر وايي:

ورونو! مونږ په يوه داسې کلي کې اوسېږو، چې همېشه پکې د بېلتانه کارغه کاغ کاغ کوي.

مونږ په دنيا پسې ژاړو، سره له دې چې په دنيا کې راټول شوي خلک اورمرو يو له بله سره جلا شوي!.

دېر هغه غټان څه شول، چې پراخه خزانې يې راټولې کړې وې؟! نه هغوی پاتې شول او نه يې خزانې!.

په حديث شريف کې راځي، چې علم په تعلم او حلم په تحلم سره

منځته راځي.

د ژوندانه د ادابو په ترڅ کې ویل کېږي، چې خوښي او د خوښۍ لاملونه په هڅې او کوښښ سره ترلاسه کېدای شي، چې بیا وروسته طبعي ښه خپلوي او د دنیا ژوند یوازې د دې وړ هم نه دی، چې هغه ته فقط په تریو تندي وکتل شي!

یوه عربي شاعر څومره ښه ویلي دي، چې ژباړه یې په لاندې ډول ده:

''د مرګ فرمان په ټول مخلوق کې جاري دی، ځکه چې دا نړۍ تلپاتې کور نه دی.''

دلته کله نا کله یو انسان د بل د مرګ خبر خپروي؛ په داسې حال کې، چې خپله د ده خبر خپور شي.

دا هم حقیقت دی چې له ژوندانه څخه ټول په ټوله د خپګان نښې او اغېز نشې لرې کولای، ځکه ژوند همداسې پیدا شوی.

﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي كَبَدٍ﴾ ﴿إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنسَانَ مِن نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ﴾ ﴿خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾

''په حقیقت کې موږ انسان په سختۍ کې پیدا کړی دی ـ موږ انسان له یوې ګډې شوې نطفې نه پیدا کړ، چې هغه وازمایو ـ مرګ او ژوند یې د دې لپاره پېدا کړی، چې تاسې وازمایي او وګوري چې له تاسې نه کوم یو د ډېر ښه عمل کوونکی دی.''

لکه د جنتیانو هغه خبره، چې وایي به:

﴿وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ﴾

''او دوی به ووایي، چې شکر دی د هغه الله تعالیٰ لپاره، چې له موږ نه یې غم ایسته کړ.''

او دا د دې دلیل دی، چې له ټولو غمونو اندېښنو څخه د خلاصون یواځینی کور جنت دی، فقط هلته ټول په ټوله غمونه او اندېښنې پای ته رسېدلای شي."

﴿وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِم مِّنْ غِلٍّ﴾

"د هغو په زړونو کې، چې د یو بل په خلاف کوم خیری وي هغه به موږ ایسته کړو."

حلفتْ لنا أنْ لا تخون عهودَنا ... فكأَنها حَلَفَتْ لنا أنْ لا تَفِي

"موږ ته یې قسم خوړلی، چې له موږ سره به په شویو ژمنو کې خیانت نه کوي، لکه څنګه یې چې له موږ سره پر بې وفایۍ هم قسم خوړلی."

کله، چې معامله همداسې ده؛ نو پوه او هوښیار سړی هغه څوک دی، چې دنیا ته پر خپل ځان د واکمنۍ چانس ورنه کړي او د نړۍ غمونو او اندېښنو ته تسلیم نشي، بلکې مقابلې ته یې ملا وتړي.

٤٤ مه خپه کېږه!

که ته غریب یې! خلک پورورړي دي!
که ته ګاډی نه لرې، خلک پښې نه لري!
که ته له مصیبتونو سرټکوې، خلک له کلونو راهیسې په کټ پراته دي!
که تا یو زوی له لاسه ورکړی، خلکو ډېر زامن له لاسه ورکړي!
مه خپه کېږه!

ځکه ته مسلمان يې، پر الله تعالٰی او د هغه پر رسولانو، کتابونو، ملائکو، تقدير او د اخرت په ورځ ايمان لرې، داسې خلک شته چې دغه هر څه درواغ ګڼي!

مه خپه کېږه:

که ګناه درڅخه شوې وي؛ نو توبه وباسه!

که د بدۍ مرتکب شوی يې؛ نو استغفار ووايه!

که غلطي دې کړې وي؛ نو اصلاح يې کړه! ځکه چې د الله تعالٰی رحمت پراخه او د توبې دروازه يې پرانستې ده.

مه خپه کېږه!

ځکه خپګان اعصاب کمزوري کوي او له سترګو خوبونه وړي!

يو شاعر وايي:

ځومره مصيبتونه دی، چې سړی ورڅخه تنګ شي، له خلاصونه يې نهيلی شي سره له دې ، چې له الله تعالٰی سره يې د هواري لارې شته، پکار ده، چې په دغسې حال کې انسان يوازې يو الله جل جلاله ته خپل ټول پام ور واړوي .

٤٥ خپلې ولولې په کابو کې ساتل

ډېره خوښي او ډېر خپګان انسان بېواکه کوي

په حديث شريف کې راغي چې:

زه له دوو ناوړه چيغو څخه ژغورل شوی يم، چې يوه يې د خوښۍ او بله يې د مصيبت پرمهال د انسان له خولې وځي .

﴿لِّكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ﴾

"(دا هر څه د دې لپاره دي) چې تاسې ته که هر زيان وي، چې پر هغه باندې زړه ماتي نشئ او څه چې الله تعالیٰ تاسې ته درکوي پر هغه ونه غوړېږئ."

په حديث شريف کې راځي چې:

"صبر هغه دی، چې د صدمې په پيل کې وشي"

څوک چې په غم او خوښۍ کې پر خپلو احساساتو واکمن او لاسبری شو، هغه د ټيکاو، رسوخ، نېکمرغۍ او راحت مرتبه ترلاسه کړه!

د ديني ښوونو غوښتنه همدا ده، چې په خوښۍ او غم دواړو کې خپل نفس په واک کې ولرې، ياني د خوښۍ په تر لاسه کولو د الله تعالیٰ شکر وکاږې، د مصيبت پر مهال د صبر او زغم لمن پرېنږدې او په داسې حالاتو کې بيواکه کېدل انسان د منځلاريتوب له کرۍ باسي، په دې اړه په حديث شريف کې موږ ته د داسې دعا غوښتلو لارښوونه شوې، چې:

وَأَسْأَلُكَ الْعَدْلَ فِي الرِّضَاءِ وَالْغَضَبِ

"ای الله تعالیٰ موږ ته په غوسه او خوښۍ دواړو حالتونو کې منځلاري را په برخه کړه."

څوک چې پر خپلو عواطفو او احساساتو لاسبری دی او هر يوه ته يې خپل مقام ورکړ؛ نو حق او حقيقت يې درک کړ.

٤٦
رسول اللهﷺ د صحابه وو لپاره لويه نېکمرغي وه

زموږ پېغمبرﷺ خلکو ته له الهي دعوت سره راغی!سره له دې چې دنیا یې هدف نه وه، باغونه او خزانې یې نه درلودې او نه په کومه لويه ماڼۍ کې اوسېده، مینه والو به یې ورسره د لوږو، تندو، لوړو او ژورو په ګاللو بیعت کاوه، پلیونو یې پر ټولو ستونزو ورسره سترګې پټولې، په هر ډول ستونزمنو حالاتو کې به لکه د شپول ترې راتاوېدل.

د ده پلیوني د ابو طالب په دره کې محاصره شول، د خوراک څښاک لارې پرې وتړل شوې، د دهﷺ په خلاف شعرونه ویل کېدل پیل شول، خپلو خپلوانو یې د جنګ تابیا نیولې او د دهﷺ په وړاندې توره کښلې جنګېدل؛ خو سره له دې یې هم پلیونو ملتیا پرېښنبوده او نه یې ورسره په مینه کې څه کمی راغی!

کافرانو پرې ډول ډول سختې وازمایلې؛ خو هغوی بیا هم له خپل محبوبﷺ سره بې کچې مینه درلوده.

له کوروکلي، ښځو او بچیو نه جلا کړای شول؛ خو بیا هم په ټوله مینه د هغهﷺ تر څنګ ودرېدل.

د هغه د دعوت له امله هومره وربړول شول، چې زړونه یې تر خولې راغلل؛ خو د هغهﷺ درشل یې پرې نښود.

ځوانان یې د تېرو تورو خولو ته وړاندې شول! خو د شاعر په وینا:

''همغه ذات دی، چې په امیونو کې يې پیغمبر پخپله له همغوی نه را پاڅاوه، چې هغو ته د هغه آیتونه لولي، د هغوی ژوند سپېڅلي کوي او هغو ته د کتاب او حکمت ښوونه کوي په داسې حال کې، چې له دې نه مخکې هغوی په ښکاره ګمراهۍ کې غورځېدلي ول.''

﴿ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَٰلَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ﴾

''او له دوی څخه هغه پېټي کوزوي، چې پر دوی درووند شوی و.''

﴿ يَٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ ﴾

''ای مؤمنانو! د الله تعالی او د هغه د پیغمبر بلنې ته لبیك ووایئ چې کله پیغمبر تاسې ته د هغه شي په لوري بلنه درکړي، چې تاسې ته ژوند ښښونکی دی.''

﴿ وَكُنتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ فَأَنقَذَكُم مِّنْهَا ﴾

''او تاسې د دوزخ پر څنډه ولاړ وئ، چې هغه ورڅخه وژغورلئ.''

درود او سلام پر هغه ستر پیغمبرﷺ چې انساني نفوس او عقلونه يې د انحراف له زولنو څخه ازاد کړل او له خپلو یارانو څخه د هغوی د بې درېغه سرښندنو له امله خوښ و.

۴۷ د ژوند ستړتیا شا ته وغورځوه

پر یوه اړخ ژوند تېرول انسان ستومانوي! ځکه انسان په طبعي ډول پر یوه اړخ پاتې کېدل نه خوښوي، بلکې یو او بل لور ته میلان کوي، همدا لامل دی چې الله تعالی د کایناتو په ذره ذره کې بدلون اېښی دی، لکه زمانه اوړي

او مكان هم بدلون مومي، په خوراکي ښناکي توکيو او مخلوقاتو کې اختلاف دی، ياني بېلا بېل ډولونه لري، همدا شان دغه اختلاف په شپه او ورځ کې شته، چې شپه تياره او ورځ روښانه ده،په غرونو کې هم شته، چې ځينې لوغړن؛ خو ځينې تک شنه او سمسور دي،په انسانانو کې هم توپير په ډاګه دی، تاسې وينئ چې څه سره، سپين او څه تور دي، همدا شان په اوبو کې هم تودې، يخې، خوږې او ترخې شته، چې دا خپله اختلاف ښيي او الله تعالیٰ دغه اختلاف د خپل ربوبيت نښه بولي، لکه چې الله تعالیٰ فرمايي:

﴿يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا﴾

"د دغه مچۍ له خيټې نه په بېلا بېلو رنګونو يو شربت راوځي."

﴿وَنَخِيلٌ صِنْوَانٌ وَغَيْرُ صِنْوَانٍ﴾

"د کجورو ونې دي چې له هغو نه ځينې يو ستوې دي او ځينې غبرګې."

﴿وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ﴾

"او د ښوون او انارو ونې يې پيدا کړي دي، چې د هغو ميوې په رنګ سره ورته او په خوند کې بېلې وي."

﴿وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بِيضٌ وَحُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ﴾

"په غرونوکې هم سپينې، سرې او تکې تورې ليکې موندل کېږي چې بېلا بېل رنګونه يې وي."

﴿وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ﴾

"دا د زمانې خوږې ترخې دي، چې موږ يې د خلکو تر مينځه اړوو را اړوو."

بني اسراييلو په مستمر ډول د ډېر ښه خوړو له خوړلو څخه زړه توري وانګېرله؛ نو ويې ويل چې:

﴿لَن نَّصۡبِرَ عَلَىٰ طَعَامٖ وَٰحِدٖ﴾

"موږ پر همدا يو ډول خوړو صبر نه شو کولای."

مامون الرشيد به د لوست لپاره بېلا بېلې لارې چارې کارولې، يانې کله به يې په ناستې کله په ولاړې او کله به يې په روانه لوست کاوه او ويل به يې، چې نفس ستومانه کېږي.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿ٱلَّذِينَ يَذۡكُرُونَ ٱللَّهَ قِيَٰمٗا وَقُعُودٗا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمۡ﴾

"هغه کسان، چې الله تعالیٰ په ولاړه، په ناسته او پر اړخونو باندې په پرتو يادوي."

همدا شان که څوک عبادتونو ته ځير شي؛ نو په عبادت کې به هم ګڼ ډولونه ويني، په دې مانا چې ځينې اعمال قلبي او قولي وي، ځينې عملي او مالي وي، لکه لمونځ، روژه، زکات، حج، جهاد، په لمانځه کې قيام، رکوع، سجده، جلسه، قومه او داسې نور......که څوک غواړي، چې تل خوښ او تازه ووسي بايد د خپل ژوند چارې پر ډولونو وويشي.

٤٨ اندېښنه مه کوه!

مه خپه کېږه! ځکه ستا رب فرمايي:

﴿أَلَمۡ نَشۡرَحۡ لَكَ صَدۡرَكَ ۝١﴾

"ايا موږ ستا سينه نه ده پراخه کړې؟"

او دا د هر هغه چا لپاره ده، چې حقپال، د سمې لارې لاروی او د رڼا پلټونکی وي.

دغه راز فرمايي:

﴿ أَفَمَن شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِ ۚ فَوَيْلٌ لِّلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ اللَّهِ ۚ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴾

"ايا نو هغه څوك چې الله تعالٰی د هغه سينه د اسلام لپاره پرانستله او هغه د خپل رب خوا ته په يوه رڼا باندې روان دی (د هغه چا په څېر کېدای شي، چې له دغو خبرو نه يې څه درس وانخيست؟) تباهي ده د هغو خلکو لپاره چې زړونه يې د الله تعالٰی په نصيحت سره لا زيات سخت شول، هغوی په ښکاره ګمراهۍ کې غور ځېدلي دي."

﴿ فَمَن يُرِدِ اللَّهُ أَن يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ ﴾

"نو (دا حقيقت دی) چا ته چې الله تعالٰی د لارښوونې اراده وکړي د هغه سينه د اسلام لپاره پرانيزي."

﴿ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا ﴾

"هر هغه څوک ويلای شي، چې زړه يې د الله تعالٰی پر نصرت ډاډمن وي."

الله تعالٰی فرمايي:

﴿ الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا ﴾

"هماغه کسان چې خلکو ورته وويل، چې دغه خلک ستاسې پر

ضد راټول شوي دي، له دوی څخه ودارشئ؛ نو الله تعالیٰ د دوي ایمان لاپسې زیات او پیاوړی کړ او ویې ویل چې:

﴿حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۝﴾

"زموږ لپاره الله تعالیٰ بس دی او هماغه ډېر ښه کار ساز دی."

﴿يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللّٰهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۝﴾

"ای پیغمبره! ستا لپاره او ستا مؤمنانو پیروانو لپاره خو یوازې الله تعالیٰ کافي دی."

﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ﴾

"پر هغه الله تعالیٰ توکل وکړه، چې ژوندی دی او هېڅکله مړکېدونکی نه دی."

مه خپه کېږه!

داسې وانګېره، ګواکې ته فقط یوه ورځ ژوند لرې؛ نو د یوې ورځې لپاره مه خپه کېږه، ځکه په حدیث شریف کې راغلي دي چې:

چې کله دې سبا کړ؛ نو د بېګا انتظار مه کوه او که دې بېګا کړ؛ نو د سبا انتظار مه کوه.

په دې لړ کې یو شاعر وايي:

ما مضى فاتَ والمؤمَّل غَيْبٌ ... ولك الساعةُ التي أنت فيها

"تېر لاړ تېر شو، هیلې؛ خو ورکې خبرې دي، ستا لپاره رښتیونی وخت هماغه دی، چې ته پکې قرار لرې."

چینایي متل دی، چې وايي:

پله ته تر رسېدو له مخه پر پله مه تېرېږه!

له سلفو نه يو تن وايي:

ای انسانه! ته درې ورځې لرې يوه دې پرونۍ ورځ، چې هغه؛ خو لا ړه تېره شوه، ستا سبانۍ ورځ چې لا نه ده راغلې او درېيمه دې نننۍ ورځ ده، چې په دې کې بايد له الله تعالیٰ څخه و وېرېږې.

٤٩ د الله جل جلاله پر لورنو وویاړه

ايا الله تعالیٰ ستا سينه نه ده پراخه کړې؟! ته يې له غمونو څخه نه يې ساتلی؟! او تا ته يې نېکمرغي نه ده دربښلې؟!

هو! ولې نه! الله تعالیٰ فرمايي:

﴿قُلْ يَٰعِبَادِىَ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُوا۟ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا۟ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ○﴾

"ای پېغمبره!) هغو بندګانو ته مې ووايه، کومو کسانو چې پر خپلو ځانونو تېرې کړې دي، چې د الله تعالیٰ له رحمته نه ناهيلي کېږئ، په يقيني ډول الله تعالیٰ ټول ګناهونه بښي، هغه بښونکی او مهربان دی."

دا چې الله تعالیٰ د اسراف کوونکيو په اړه دومره درنې لورنې اعلان کړې او زېرې ورکوي؛ نو د هغو خلکو په اړه څه اټکل کوئ، چې په ګناهونو کې اسراف؛ خو لا څه چې له سره يې ګناه نه وي کړې؟!

بيا هم د الله تعالیٰ په دې وينا خوښ شه او نېکمرغي ترلاسه کړه، چې فرمايي:

﴿وَلَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَّلَمُوْٓا اَنْفُسَهُمْ جَآءُوْكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُوْلُ لَوَجَدُوا اللّٰهَ تَوَّابًا رَّحِيْمًا ۝﴾

"که هغوی دا لاره غوره کړې وای، چې کله يې پر خپلو ځانونو ظلم کولی؛ نو تا ته راتلای او له الله تعالیٰ نه يې بښنه غوښتلای او پيغمبر هم ورته د بښنې غوښتنه کولی، نو شك نشته، چې الله به يې بښونکی او رحم کوونکی ميندلای و."

په بل ځای کې فرمايي:

﴿وَاِنِّیْ لَغَفَّارٌ لِّمَنْ تَابَ وَاٰمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدٰی ۝﴾

"البته چا چې توبه وويستله او ايمان يې راوړ او ښه عمل يې وکړ، بيا سم روان شو، د هغه لپاره زه ډېر بښونکی يم."

موسی عليه السلام يو سړی وواژه او ويې ويل:

﴿رَبِّ اِنِّیْ ظَلَمْتُ نَفْسِیْ فَاغْفِرْ لِیْ فَغَفَرَ لَهٗ ۭ اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ۝﴾

"ای زما پروردګاره! ما پر خپل ځان ظلم وکړ، ماته بښنه وکړه؛ نو الله تعالیٰ هغه ته بښنه وکړه، هغه ښه بښونکی او خورا مهربان دی."

د داؤد عليه السلام د توبې په اړه فرمايي:

"بيا موږ هغه ته دغه هر څه وبښل او دی زموږ په وړاندې خورا د ښې مرتبې او مقام خاوند دی".

رحيم او کريم الله تعالیٰ هغو کسانو ته هم خپله بښنه او لورنه عرضه کړې، چې د تثليث عقيده لري، لکه چې فرمايي:

﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِيْنَ قَالُوْٓا اِنَّ اللّٰهَ ثَالِثُ ثَلٰثَةٍ ۘ وَمَا مِنْ اِلٰهٍ اِلَّآ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ ۭ وَاِنْ لَّمْ يَنْتَهُوْا عَمَّا يَقُوْلُوْنَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْهُمْ عَذَابٌ

﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا ○﴾

"که هغوی دا لاره غوره کړې وای، چې کله یې پر خپلو ځانونو ظلم کولی؛ نو تا ته راتلای او له الله تعالٰی نه یې بښنه غوښتلای او پیغمبر هم ورته د بښنې غوښتنه کولی، نو شك نشته، چې الله به یې بښونکی او رحم کوونکی میندلای و."

په بل ځای کې فرمايي:

﴿وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ ○﴾

"البته چا چې توبه وویستله او ایمان یې راوړ او ښه عمل یې وکړ، بیا سم روان شو، د هغه لپاره زه ډېر بښونکي یم."

موسی عليه السلام یو سړی وواژه او ویې ویل:

﴿رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ○﴾

"ای زما پروردګاره! ما پر خپل ځان ظلم وکړ، ماته بښنه وکړه؛ نو الله تعالٰی هغه ته بښنه وکړه، هغه ښه بښونکی او خورا مهربان دی."

د داؤد عليه السلام د توبې په اړه فرمايي:

"بیا موږ هغه ته دغه هر څه وبښل او دی زموږ په وړاندې خورا د ښې مرتبې او مقام خاوند دی".

رحیم او کریم الله تعالٰی هغو کسانو ته هم خپله بښنه او لورنه عرضه کړې، چې د تثلیث عقیده لري، لکه چې فرمايي:

﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمَا مِنْ إِلَٰهٍ إِلَّا إِلَٰهٌ وَاحِدٌ وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ

﴿اَلِيْمٌ ○ اَفَلَا يَتُوْبُوْنَ اِلَى اللّٰهِ وَيَسْتَغْفِرُوْنَهٗ ؕ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ○﴾

"هغه خلك په يقيني توګه كافر شول چې وېې ويل الله تعالٰی په درېيو كې يو دی، په داسې حال كې چې له يوه الله پرته هېڅ كوم بل اِله نشته، كه دا خلك له خپلو دغو وېناوو څخه منع نه شي؛ نو له هغوی څخه چې هر څوك كافر شوي دي هغوی ته به دردناك عذاب وركړل شي؛ نو ايا دوی الله تعالٰی ته توبه نه باسي او له هغه نه بښنه نه غواړي؟ الله تعالٰی ډېر بښونكی او رحم كوونكی دی."

د اسلام ستر پيغمبر ﷺ په قدسي حديث كې له الله تعالٰی څخه نقل كړی فرمايي:

"ای بني آدمه! په هر حالت دې چې له ما څخه د مغفرت غوښتنه كړې هيله دې څرګنده كړې، ما درته بښنه كړې اوكومه پروا مې نه ده كړې! ای انسانه! كه ستا ګناهونه تر آسمان پورې هم ورسېږي او بيا ته له ما څخه بښنه وغواړې؛ نو زه به درته بښنه وكړم! او پروا به يې هم ونه كړم!

ای انسانه! كه ته د يوې نړۍ په اندازه هم ګناه وكړې او بيا ما ته د بښنې په هيله راوګرځې؛ خو چې له ما سره دې څه شريک نه وي نيولی؛ نو زه به هم تا ته د يوې نړۍ په اندازه بښنه وكړم".[٩]

دغه راز پيغمبر عليه السلام فرمايي:

"الله تعالٰی د شپې له خوا د بښنې لاس غوړوي، چې د ورځې ګناهكار توبه وباسي، دغه راز د ورځې يې د شپې د ګناهكارو لپاره، چې د شپې ګناهكار توبه وباسي او دغه لړۍ به ان تر قيامته پورې

٩ : الإتحافات السنية بالأحاديث القدسية ومعه النفحات السلفية بشرح الأحاديث القدسية (١ / ١٦٨)

غځېدلې وي".

په قدسي حديث کې راځي، چې الله تعالٰی فرمايي:

"تاسې که شپه او ورځ ګناهونه وکړئ او بيا ما ته د توبې په هيله را وګرځئ؛ نو زه به هم تاسې ته ببښنه وکړم".

دغه راز فرمايي:

"قسم زما د ځان پر واکمن چې که تاسې د ګناهونو د ارتکاب په صورت کې الله تعالٰی ته ور ونه ګرځئ! نو الله تعالٰی به يو بل قوم او ولس رامنځته کړي، چې ګناهونه به کوي او بيا له الله تعالٰی څخه ببښنه غواړي او الله تعالٰی به ورته ببښنه کوي".

دغه راز فرمايي:

"که تاسې ګناهونه ونه کړئ؛ نو و وېرېږئ تر ګناه سخت او غټ کار به وکړئ او هغه تکبر دی".

دغه راز فرمايي:

كُلُّ ابْنِ آدَمَ خَطَّاءٌ وَخَيْرُ الخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ

"ټول انسانان خطا کاران دي! خو غوره خطا کاران هماغه خلک دي چې توبه وباسي."(١٠)

دغه راز فرمايي:

"الله تعالٰی د هغه بنده پر توبه ډېر خوشبېږي، چې له خوړو او اوبو بار اوښه ترې په صحرا کې نادرکه شي، دی يې په لټون پسې ښه لالهانده اوستومانه شي، لنډه دا چې له موندو يې نهيلی شي او کرار ويده شي؛ کله چې راپورته شي؛ نو اوښه يې له خواړو او اوبو سره سرته ولاړه

١٠: سنن الترمذي ت شاكر (٤ / ٦٥٩)

وي؛ او دی بیا د ډېرې خوښۍ له امله داسې وايي:

ای الله تعالیٰ! زه ستا رب او ته زما بنده یې (یانې له خوښۍ نه یې خوله خطا شي).

دغه راز فرمايي:

«... فَاغْفِرْلِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ ... « إِنَّ رَبَّكَ عَزَّوَجَلَّ يَعْجَبُ مِنْ عَبْدِهِ إِذَا قَالَ: اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ غَيْرِي».

"...یو بنده ووایي، چې ای الله تعالیٰ! ما ته زما ګناه وبښه! ځکه چې تر تا پرته بل څوک ګناه نشي ببښلای... نو الله تعالیٰ تعجب کوي، چې زما بنده پر دې پوه دی، چې له ما پرته بل څوک د ګناهونو ببښونکی نشته".(۱۱)

۵۰

تقدیر

د ایمان غوښتنه پر دې عقیده لرل دي، چې ټولې ښې او بدې پېښې مخکې له مخکې په تقدیر کې لیکل شوې او الله تعالیٰ پرې خبر دی، په حدیث شریف کې راځي چې:

"د مؤمن هر کار د اریانتیا وړ دی، ځکه ښه وي، که بد؛ خو د ده لپاره سودمن وي، په دې مانا که له ستونزو سره مخ شي، مؤمن پرې صبر کوي، په دې کې هم د مؤمن ګټه ده او که لورنې پرې وشي؛ نو شکر پرې کاږي او دا خو لا پسې د مؤمن لپاره ګټوره خبره ده."

۱۱ : مسند أبي داود الطيالسي (۱ / ۱۲۰)

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿مَآ أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَا فِىٓ أَنفُسِكُمْ إِلَّا فِى كِتَٰبٍ مِّن قَبْلِ أَن نَّبْرَأَهَآ ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٌ ۝﴾

"هېڅ مصيبت داسې نشته، چې په ځمکه کې يا ستاسې پر خپل نفس نازلېږي او موږ هغه له پيدا کولو نه مخکې په يوه کتاب کې نه وي ليکلې، دغسې کول د الله تعالیٰ لپاره ډېر اسانه کار دی."

همدا شان فرمايي:

﴿إِنَّا كُلَّ شَىْءٍ خَلَقْنَٰهُ بِقَدَرٍ ۝﴾

"موږ هرڅه له يو تقدير سره پيدا کړي دي."

دغه راز فرمايي:

"کله چې څه غوښتنه کوې؛ نو له الله تعالیٰ څخه يې کوه او که مرسته غواړې؛ نو هم له الله تعالیٰ څخه يې غواړه او پر دې پوه شه، چې دا ټوله نړۍ تا ته د الله تعالیٰ تر ليک او تقدير پرته د يوې ذرې هومره نه ګټه رسولای شي او نه تاوان".

دغه راز فرمايي:

الله تعالیٰ چې د کوم بنده په اړه پرېکړه کوي په هغه کې د هغه لپاره خير وي.

شيخ الاسلام ابن تيميهرحمه الله د معصيت په اړه وپوښتل شو، چې ايا په دې کې هم د بنده لپاره خير وي؟هغه يې په ځواب کې وويل هو! خو په دې شرط، چې په پښېمانتيا او استغفار واوړي.

ترمذي حديث نقل کړی فرمايي:

"غوره عبادت خوښۍ ته انتظار کول دي".

﴿أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ۝﴾

''ايا سباون نږدې نه دی؟!''

د اندېښمنو سباون ښځي نږدې دی، فقط سبا ته انتظار وکړه.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۝﴾

''څوك چې له الله تعالیٰ نه په وېرېدو كار وكړي الله تعالیٰ به د هغه لپاره له ستونزو نه د وتلو كومه لاره پېدا كړي.''

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا ۝﴾

''څوك چې له الله تعالیٰ نه ووېرېږي، الله تعالیٰ به د هغه بدي له هغه نه ايسته كړي او هغه ته به لوی اجر وركړي.''

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ۝﴾

''څوك چې له الله تعالیٰ نه ووېرېږي؛ نو الله تعالیٰ د هغه په كار كې اسانتيا پيدا كوي.''

عرب وايي:

ډېرې اسانتياوې تر مايوسۍ او نهيلۍ، وروسته رامنځته كېږي او د عرش پر خاوند باوري كسان له ازغنې ونې نه هم ګلان راټوكولای شي''

په حديث شريف كې راځي چې:

''زه د خپل بنده له اټكل سره سم يم څرنګه يې چې پر ما لري''

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿حَتَّى إِذَا اسْتَيْأَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مَنْ نَشَاءُ ۝﴾

"له پخواينو پېغمبرانو سره هم همدا شوي دي، ان تر دې چې کله پېغمبران له خلکو نه نهيلي شول او خلکو هم دا وانګېرله، چې د عذاب په باب هغو ته درواغ ويل شوي وو؛ نو په ناڅاپي ډول به پېغمبرانو ته زموږ مرسته ورسېدله. کله چې دغسې وخت راځي؛ نو زموږ قانون دا دی، چا ته، چې زموږ خوښه شي نجات ورکوو...."

ځينو قرآنپوهانو دا حديث هم نقل کړی چې:

لَنْ يَغْلِبَ عُسْرٌ يُسْرَيْنِ(١٢)

"يوه سختي به هم هېڅکله پر دوو اسانتياوو لاسبرې نشي."

همدا شان الله تعالیٰ فرمايي:

﴿فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۝ إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۝﴾

"نو حقيقت دا دی، چې له تنګسې سره پراختيا هم ده، بېشکه له تنګسې سره پراختيا هم ده."

دغه راز فرمايي:

﴿لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَٰلِكَ أَمْرًا ۝ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ ۝ إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ ۝﴾

"ښايي له هغه وروسته الله تعالیٰ (د توافق) څه لاره پيدا کړي،په هغه وخت کې هغو ته ډاډېينه ورکړ شوه، چې هو! د الله تعالیٰ مرسته نږدې ده، په يقيني توګه د الله تعالیٰ رحمت نېکانو ته نږدې دی."

او په يوه حديث شريف کې راغلي دي چې:

"د الله تعالیٰ مرسته له صبر او خوښي له غم سره وي".

١٢: موطأ مالك ت الأعظمي (٣ / ٦٣٣)

یو شاعر وايي:

إذا تضايقَ أمرٌ فانتظرْ فرَجاً ... فأقربُ الأمرِ أدناهُ إلى الفَرجِ

"که له تنګسي سره مخ شې؛ نو د ستونزې د هوارېدو هیله او انتظار کوه، ځکه همدغه يې د حل تر ټولو غوره لار ده"

بل يې وايي:

سهرتْ أعينٌ ونامتْ عيونُ ... في شؤونٍ تكونُ أو لا تكونُ

"د ژوند په بېلا بېلو چارو کې څه سترګې ويښې او څه ويدې دي، چې وبه شي او که نه."

یو بل شاعر وايي:

دعِ المقاديرَ تجري في أعنَّتِها ... ولا تنامنَّ إلا خالي البالِ

ما بينَ غمضةِ عيْنٍ وانتباهتِها ... يغيّرُ اللهُ مِن حالٍ إلى حالِ

"پرېږده چې تقدير خپلې پرېکړې سرته ورسوي ته بې غمه ويده شه."

د سترګې د پټېدو او ويښېدو ترمنځ هم الله تعالىٰ حالتونه بدلوي.

٥١
وقفه

مه خپه کېږه!

د خپلو زېرمو او مالونو په اړه غم او اندېښنه کول دې غم لا پسې ډېروي.

مه خپه کېږه!

دا چې ته خپه یې؛ نو د طبیبانو درملنې اولارښوونې درته نېکمرغي نشي دربښلای.

مه خپه کېږه!

ځکه ته د الله تعالی په ستر دربار کې وزرې غوړولای او له هغه نه غوښتنې کولای شې.

مه خپه کېږه!

ځکه الله تعالی دغه ټوله ځمکه ستا په واک کې درکړې او ستا لپاره یې په دغه ځمکه کې هرڅه تابع کړي دي؛ خو ته بیا هم خپه یې!!

مه خپه کېږه!

پر خوراک څښاک سربېره پر خپلو پښو مزل هم کولا شې.

له الله تعالی نه ډېره بښنه وغواړه! نوح عليه السلام فرمايي:

﴿فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ۝ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُم مِّدْرَارًا ۝ وَيُمْدِدْكُم بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَل لَّكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَل لَّكُمْ أَنْهَارًا ۝﴾

"ما وویل له خپل رب نه بښنه وغواړئ، بېشکه چې هغه خورا ډېر بښونکی دی هغه به پر تاسې له اسمانه ښه ورښتونه وکړي تاسې ته به مالونه او اولادونه درپه برخه کړي، ستاسې لپاره به باغونه پیدا کړي او ستاسې لپاره به ویالې وبهوي."

له پورتنې مبارک آیت نه همدا خبره په ډاګه کېږي، چې د استغفار په کثرت سره د زړه راحت، د روزۍ پراخي، نېکان بچي ترلاسه کېدای شي.

په حدیث شریف کې راغي، څوک چې استغفار ډېر غواړي؛ نو له هر غم او تنګسې نه به یې الله راوباسي.

او د بخاري شریف د روایت له مخې سید الاستغفار دا دی:

اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لاَ إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ. وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ. أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ. أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي فَاغْفِرْلِي. فَإِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ (١٣)

٥٢ همېشه د الله تعالیٰ ذکر کوه!

په ډېر استغفار ويلو روح سکون مومي او حلاله روزي پرې تر لاسه کېږي، لکه چې الله تعالیٰ فرمايي:

﴿ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴾

"خبردار اوسئ! همدغه د الله تعالیٰ ياد هغه شی دی، چې په هغه سره زړونو ته ډاډېينه ورپه برخه کېږي."

همدا شان فرمايي:

﴿ فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ ﴾

"تاسې ما يادوئ،زه به تاسې ياد کړم."

﴿ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ ﴾

"د الله ډېر يادونکي نارينه اوښځې..."

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ﴾

"ای مؤمنانو! الله تعالیٰ ډېر ډېر يادوئ"

---

١٣ : صحيح البخاري (٨ / ٦٧)

﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ ۝﴾

"سهار او ماښام د خپل رب له ثنا ستاينې سره د هغه پاکي بيانوه!"

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ﴾

"اى مؤمنانو! ستاسې مالونه او اولادونه دې تاسې د الله تعالىٰ له ياده غافل نه کړي."

﴿وَاذْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ﴾

"او کله چې خپل رب در څخه هېر شي؛ نو بې له ځنډه يې را ياد کړه."

﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ ۝﴾

"د شپې هم د هغه پاکي بيانوه او کله چې د شپې په پاى کې ستوري راګرځي په هغه وخت کې هم."

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۝﴾

"اى مؤمنانو! کله، چې له کومې ډلې سره ستاسې مقابله وي؛ نو کلک ولاړ اوسئ او الله تعالىٰ ډېر ډېر يادوئ، هيله ده چې تاسې ته به برى درپه برخه وي."

او په حديث شريف کې راځي چې:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم، يَسِيرُ فِي طَرِيقِ مَكَّةَ فَمَرَّ عَلَى جَبَلٍ يُقَالُ لَهُ جُمْدَانُ، فَقَالَ: «سِيرُوا هَذَا جُمْدَانُ سَبَقَ الْمُفَرِّدُونَ» قَالُوا: وَمَا الْمُفَرِّدُونَ؟ يَا رَسُولَ

الله قَالَ: «الذَّاكِرُونَ اللهَ كَثِيرًا، وَالذَّاكِرَاتُ»(١٤)

"مفردون به تر ټولو وړاندې جنت ته درومي! يارانو يې وپوښتل. يا رسول الله! له مفردون څخه مو هدف څوک دي؟؟ هغه وفرمايل: هماغه نارينه او ښځې چې الله تعالی ډېر يادوي."

په يوه بل حديث کې دي:

"څوک چې ډېر استغفار غواړي؛ نو دا به له هر مصيبت نه خوندي وي."

په يوه بل حديث کې دي چې:

يو سړی رسول اللهﷺ ته راغی او ورته يې وويل، چې ای د الله رسوله! د شريعت احکام ډېر زيات دي او ما عمر خوړلی! نو ما ته يو داسې عمل وښا ياست، چې په همغه کې ورننوځم! هغهﷺ ورته وفرمايل: خپله ژبه د الله تعالی په ياد تل لونده ساته.

٥٣ د الله تعالی له لوري مه نهيلی کېږه!

الله سبحانه و تعالی فرمايي:

﴿وَ لَا تَايْـَٔسُوْا مِنْ رَّوْحِ اللّٰهِ ؕ اِنَّهٗ لَا يَايْـَٔسُ مِنْ رَّوْحِ اللّٰهِ اِلَّا الْقَوْمُ الْكٰفِرُوْنَ ۝﴾

"د الله تعالی له رحمته مه نهيلي کېږئ، ځکه چې د الله تعالی له رحمت نه يوازې کافر قوم نا اميده کېږي."

١٤: صحيح مسلم (٤ / ٢٠٦٢)

﴿وَ نَجَّيْنٰهُ مِنَ الْغَمِّ ؕ وَ كَذٰلِكَ نُـْۨجِي الْمُؤْمِنِيْنَ ۝﴾

"او له غم نه مو هغه وژغوره او په دغه شان مونږ مؤمنان ژغورو."

د مسلمانانو په اړه الله تعالیٰ فرمايي:

"او دوی د الله تعالیٰ په اړه ډول ډول ګومانونه وکړل همدغلته مؤمنان په ستر ازمېښت کې پرېوتل ا و سخت ولړ زول شول."

٥٤ له ښېښې او تېرېدنې نه کار اخلئ!

که پر تاسې څوک څه ظلم وکړي؛ نو خير دی تاسې يې وبښئ، ځکه چې غچ اخستونکی او حسد کوونکی د غچ اخيستنې په فکر کې د خپل زړه وينې خوري، خپل راحت، سرور او اعصاب له لاسه ورکوي.

همدا راز غوسه ناک او کينه ګر ارومرو زيان مومي او الله تعالیٰ د دغې ناروغۍ درمل او له دغه زيان څخه د ځان ساتنې په لړ کې دغه دوا ښوولې، چې غوسه تېره کړئ او له تېرېدنې نه کار واخلئ!.

الله تعالیٰ مونږ ته په دې اړه داسې خبر راکوي، چې د مؤمن صفت بايد داسې وي:

﴿وَ الْكٰظِمِيْنَ الْغَيْظَ وَ الْعَافِيْنَ عَنِ النَّاسِ﴾

"غوسه خوري او د نورو لنډ پاري ښښي."

دغه راز الله تعالیٰ خپل پېغمبر ته فرمايي:

﴿خُذِ الْعَفْوَ وَ اْمُرْ بِالْعُرْفِ وَ اَعْرِضْ عَنِ الْجٰهِلِيْنَ ۝﴾

"ای پېغمبره! د نرمۍ او تېرېدنې لاره غوره کړه، د ښو چارو ښوونکی

اوسه او له ناپوهانو سره مه ننبله.“

۵۵ ته ډېر څه لرې!

د الله تعالیٰ په نعمتونو کې فکر کوه او شکر پرې کاږه!

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا﴾

”که تاسې وغواړئ چې د الله تعالیٰ نعمتونه وشمېرئ؛ نو شمېرلی يې نه شئ.“

﴿أَلَمْ نَجْعَل لَّهُۥ عَيْنَيْنِ ۝ وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ۝ وَهَدَيْنَٰهُ ٱلنَّجْدَيْنِ ۝﴾

”ايا موږ هغه ته نه دي ورکړې دوه سترګې(۸) يوه ژبه او دوه شونډې؟ (۹) او دوه څرګندې لارې مو هغه ته (نه) وې ښودلې؟ (۱۰)“

هو! پر موږ د الله تعالیٰ بې شمېره او پرلپسې لورنې دي، لکه ژوند، صحت، د اورېدو، ليدو، د لاسونو او پښو لورنې او پر دې سربېره اسلام تر ټولو ستره لورنه ده.

يوه سړي بل ته وويل، چې دغه دواړه سترګې دې پر يوه بليون ډالرو پلورې؟؟ ايا غوږونه پر بليون ډالرو پلورې؟ زړه دې پر بليونونو ډالرو پلورې ؟ ته څومره شتمن يې؛ خو د دغو لورنو په بدل کې د الله تعالیٰ شکر نه کوې!!!

٥٦ په دنيا پسې مه خپه كېږه!

نېكمرغي دا ده چې د دنيوي ګټې له لاسه په وتو خپه نشې! ستر همت همدا دی، چې د اخرت غم وخورې.

په سلفو کې يوه تن خپل ورور ته داسې وصيت کړی و، چې دغه ټول غمونه راټول کړه او يو غم ورڅخه جوړ کړه، چې هغه له الله تعالیٰ سره د مخامخ کېدو غم دی.

﴿يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنكُمْ خَافِيَةٌ ۝﴾

"هغه ورځ به وي چې تاسې وړاندې کړای شئ، ستاسې هېڅ راز به هم پټ پرې نښودل شي."

په رښتيا هم د دې نړۍ ټول غمونه د اخرت د غم په پرتله هېڅ نه دي!

الله تعالیٰ د خپلو دښمنانو منافقانو په اړه داسې فرمايي:

﴿وَطَآئِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ﴾

"خو يوه بله ډله چې هغوی ته يوازې همدې خپلو ګټو ارزښت درلود، د الله تعالیٰ په باب يې رنګارنګ جاهلانه ګومانونه کول."

هو! هلته ترونې لاندې د پېغمبر يارانو له هغه سره د دين په خاطر په مرګ باندې بيعت کاوه! دلته يو منافق راولاړ شو او وېې ويل، چې زما اوښ ورک دی، زه بايد د هغه په لټه کې ووځم! ستاسې له دغه بيعت څخه ما ته خپل اوښ مهم دی.

د اسلام ستر پېغمبر ﷺ ځای پر ځای وفرمايل:

كُلُّكُمْ مَغْفُورٌ لَهُ إِلَّا صَاحِبَ الْجَمَلِ الْأَحْمَرِ (١٥)

"په تاسي کې هر چا ته ببښنه وشوه ؛ خو د سره اوښ خاوند د الله تعالیٰ په قهر اخته شو."

يوه منافق ته خپل ځان مهم ښکارېده؛ نو خپلو ملګرو ته يې وويل، چې په دې تودوښه کې جهادونه کولای شئ؟!

الله تعالیٰ يې په رد کې وفرمايل:

﴿قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا﴾

"دوی ته ووايه چې د دوزخ اور تر دې زيات تود دی."

٥٧ مه خپه کېږه او غمونه شا ته وغورځوه!

د مؤمن لپاره راحت غفلت او بې کاري مرګ دی! ځکه وزګار خلک تر ټولو زيات اندېښمن او غمجن وي! نو له دې امله زه وايم، چې حرکت وکړه، په حرکت کې برکت وي! له هرې شېبې ګټه واخله! خپلې وسوسې انګېرنې شا ته وغورځوه!

خپل اجر او ثواب له الله تعالیٰ نه وغواړه.

خپل نېک عمل په الله تعالیٰ پورې ځانګړی کړه او د چا د منني انتظار مه کوه.

الله سبحانه و تعالیٰ فرمايي:

﴿يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّن رَّبِّهِمْ وَرِضْوَانًا﴾

١٥: المستدرك على الصحيحين للحاكم (٤ / ٩٣)

"د خپل رب د فضل او د هغه د خوشالۍ په لټه کې د (کعبې) د محترم کور پر لوري ځي."

همدا رنګه الله تعالیٰ د خپلو استازیو هغه وینا را اخلي، چې هغوی به خپل ولس ته کوله:

﴿وَمَآ أَسۡـَٔلُكُمۡ عَلَيۡهِ مِنۡ أَجۡرٍ﴾

"زه په دې کار باندې له تاسې نه د څه اجر غوښتونکی نه یم."

یو شاعر وايي:

مَنْ يفعلِ الخيرَ لا يعدمْ جوازِيَهُ ... لا يذهبُ العُرفُ بين اللهِ والناسِ

"څوک چې د خیر کارونه کوي؛ نو اجر يې نه ضايع کېږي، ځکه چې نېکي د الله تعالیٰ او د وګړیو ترمنځ يو شان ارزښت لري."

په قندهار کې يو شمېر مسلمانان په شهادت ورسېدل! نو عمر رضي الله عنه صحابه وپوښتل، چې دغه وژل شوي کسان څوک وو؟؟ هغوی يې نومونه ورته واخيستل او ويې ويل، چې يو شمېر کسان پکې داسې هم ول، چې صحيح ونه پېژندل شول؛ نو د عمر رضي الله عنه له سترګو اوښکې راتوی شوې او ويې ويل، چې الله تعالیٰ يې ښه پېژني، چې دوی څوک وو؟.

په نېکانو کې يوه تن يوه ړانده ته غوره خواړه ورکړه؛ نو ښځې يې ورته وويل چې دغه ړوند؛ خو يې نه پېژني، چې څه خوري؟ سړي ورته وويل، چې الله تعالیٰ خو يې پېژني! کله چې الله تعالیٰ ستا د خير او په نېکو چارو پوه او خبر دی؛ نو د خلکو څه پروا کوې؟!

۵۸ د خلکو پر نیوکو مه خپه کېږه!

الله تعالیٰ فرمایي:

''دوی تا ته له څه سرسري اذیت پرته نور څه نشي رسولای''

که څوک سمندر ته تیږه ور وغورځوي؛ نو سمندر ته پرې څه زیان نشي اړولای، بلکې تیږه غورځوونکی به د تیږو په غورځولو ستړی شي، پکار ده چې د خلکو نیوکو ته خپله سینه، لکه سمندر پراخه کړای شي او د چا د نیوکې له امله خپل مزل ونه درول شي، بلکې د لا پرمختګ لپاره چټک ګامونه واخیستل شي!.

۵۹ پر بې وزلتوب مه خپه کېږه

کله چې بدني توازن غټ شي؛ نو روح وتړل شي، په بېوزلتوب کې راحت او سلامتیا وي! په دنیا کې زهد هغه عاجل راحت دی، چې الله تعالیٰ یې خپل یو شمېر بندګانو ته ور په برخه کوي.

﴿إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا﴾

''په پای کې به همدا موږ د ځمکې او د هغې د ټولو شیانو وارثان یو.''

په دې اړه یو شاعر وایي:

ماءٌ وخبزٌ وظلٌّ ... ذاك النعيمُ الأجَلُّ

كفرتُ نعمةَ ربِّي ... إنْ قلتُ إني مُقلُّ

"اوبه، ډوډۍ او سیوری دومره ستر نعمتونه دي، چې که سره له دې هم زه ووایم چې دا لږ دي؛ نو ما به د خپل رب د لورنو ناشکري کړې وي."

امام شافعي رحمه الله وايي: که د سرنديب آسمان سره زر اووروي او د تکرور کندې سپین زر را بهر کړي؛ نو زما يې پرې څه! ځکه پر ژوند مې ډوډۍ او تر مرګ وروسته مې قبر په برخه دی، زما همت د پاچايانو دی او نفس مې اصيل دی،چې ذلت تر کفر کم ګڼم."

هغه څه چې لا نه دي پېښ شوي؛ نو ته يې په اړه له مخکې نه مه اندېښمن کېږه!

په تورات کې راغلي، چې د ډېرو شيانو په اړه خلک وېره لري؛ خو هسې نه وي! په دې مانا چې وهمونه او اندېښنې تر حوادثو هم ډېرې زيانمنونکې وي! ډېر داسې اټکلونه او توقعات شته، چې له سره صحت او حقيقت نه لري!

دلته که څوک د تقدير پرېکړه بدلولای شي، د هغه لټون دې وکړي، که نه؛ نو ودې وايي، چې:

﴿وَ اُفَوِّضُ اَمْرِیۡۤ اِلَی اللّٰهِ ؕ اِنَّ اللّٰهَ بَصِیۡرٌۢ بِالۡعِبَادِ ○ فَوَقٰىهُ اللّٰهُ سَیِّاٰتِ مَا مَكَرُوۡا.﴾

"او خپله معامله زه الله تعالیٰ ته سپارم، الله تعالیٰ د خپلو بندګانو ليدونکی دی، په پای کې (هغوکسانو چې ډېرې ناوړه دسيسې يې د هغه مؤمن پر ضد په کار واچولې)، الله تعالیٰ له هغو ټولو نه هغه وساته."

٦٠ د باطلپالو پر نیوکو مه خپه کېږه!

ځکه تا ته د دوی د نقد او حسد له امله اجر درکړ کېږي.

یو شاعر وايي:

إن العرانين تلقاها مُحَسَّدةً ... ولا ترى لِلِئَامِ الناسِ حُسَّادا

"د لوړو پوزو له خاوندانو سره حسد کېدلای شي؛ د بدرنګه او ذلیلو خلکو سره څوک حسد کوي؟!"

یو بل شاعر وايي:

"دوی زما له عزت او درناوي سره زما تر مرګه پورې هم حسد کوي، افسوس! چې تر مرګه د دوی له حسده خلاص نه شوم"

موسی عليه السلام له خپل رب نه وغوښتل، چې د ده په اړه د خلکو ژبې بندې کړي؛ نو الله تعالی ورته وفرمایل:

"ای موسی! پر دې خبره مه خپه کېږه! ما پیدا کړي او زه روزي هم ورکوم؛ خو سره له دې دوی ما ته هم کنځل کوي!!"

او هغه داسې چې په یوه قدسي حدیث کې الله تعالی فرمايي:

يقولُ اللهُ عزَّ وجلَّ: يسبُّني ابنُ آدمَ، ويشتمني ابنُ آدم، وما ينبغي له ذلك، أمَّ سبُّه إياي فإنهُ يسبُّ الدهر، وأنا الدهرُ، أقلِّبُ الليلَ والنهارَ كيف أشاءُ، وأما شتمُه إياي، فيقولُ: إنَّ لي صاحبةً وولداً، وليسَ لي صاحبةٌ ولا ولدٌ

"بني آدم ما ته کنځل کوي او دا له هغه سره نه ښايي! ما ته د هغه

کنځل په دې مانا، چې دوی زمانې ته کنځل کوي او زمانه خو همدا زه یم، شپه پر ورځ او ورځ پر شپه بدلووم... دغه راز ما ته د ښځې او بچي نسبت هم کوي سره له دې، چې زه له ښځې او بچي څخه پاک او منزه یم.''

یو شاعر وايي:

إذا نَطَقَ السَّفيهُ فلا تُجِبْهُ ... فخيرٌ مِنْ إجابتِهِ السكوتُ

''دکم عقل د خبرې ځواب مه ورکوه ـ تر دغه ځواب چوپتیا غوره ده''

او داسې نورې بېلګې .....

شتمن خلک زیاتره په اضطراب او اندېښنو کې ژوند کوي، چې له همدې امله زیاتره د وینې د فشار او یا د وینې د کمښت په ناروغۍ اخته وي.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ ۝ الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ۝ يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ۝ كَلَّا لَيُنبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ ۝ نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ ۝ الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ ۝ إِنَّهَا عَلَيْهِم مُّؤْصَدَةٌ ۝ فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ ۝﴾

''تباهي ده د هر هغه چا لپاره، چې (مخامخ) خلکو ته د پېغور ورکولو او (پشي شا) د بدیو کولو په عادت اخته دی ـ هغه چا چې مال یې جمع کړی دی او په شمار شمېرلو یې ایښی دی ـ هغه انګېري چې د هغه مال به هغه ته تل پاتې ژوند ورکړي ـ هېڅکله داسې نه ده، هغه به په تنې ونې کوونکي ځای کې وغورځول شي ـ او ته څه پوهېږې، چې څه دی هغه تنې ونې کوونکی ځای؟ د الله تعالیٰ اور بنه لمبه شوی ـ چې تر زړونو پورې به رسېږي ـ هغه به وربانديې

په خوربدو سرپوښ کړای شي ـ (په داسې حال کې چې هغه به) په لوړو لوړو ستنو کې (ایسار کړای شوی وي“

یو لوېدیځوال ادیبوه وايي:

خپل کار سم و کړه او بیا هر کمزوري کره کتونکي ته شا کړه.

له تجربو نه په ډاګه ده، چې د هرې جارحانه خبرې ځواب مه وایه! ځکه چې صبر او حلم عزت دی، چوپتیا د دښمنانو پر سر د قهر څپېړه ده، بښنه او تېرېدنه ثواب او شرافت دی!

یو حکیم وايي:

”هغه کور چې د وربشو د وچې ډوډۍ سره پکې ډاډ او اطمنان وجود ولري، تر هغه کوره ډېر غوره دی، چې له خوندورو خوراکونو ډک؛ خو له اطمنانه تش وي.“

٦١ وقفه

مه خپه کېږه!

یوه ورځ به درپېښه ناروغي ښه شي، ګناه به دې وبښل شي؛ قرضونه به درنه لرې شي، بندیان به په کور شي او نېستمن به شتمن شي.

مه خپه کېږه!

تورې وریځې لمنځه ځي او تورې شپې سبا کېږي، توپانونه تم کېږي! همداسې به ستا د ژوند ترخې شېبې هم په خوښۍ او سوکالۍ واوړي!

مه خپه کېږه!

د لمر تاو په یخ سیوري وژل کېږي، تږی او جل وهلې په یخو اوبو

خروبېږي، ورۍ په ډوډۍ مړېږي، بې خوبي په خوب او ناروغي په روغتيا لمنځه ځي! ته لږ صبر وکړه الله تعالی به خير کړي.

مه خپه کېږه!

يوازې ته نه يې، بلکې د نړۍ ټول طبيبان، حکيمان، عالمان، اديبان او شاعران د الله تعالی د تقدير په وړاندې سرکوزي او بېوسه دي.

علي بن جبله وايي:

عسى فرجٌ يكونُ عسى ... نعلّلُ نفسنا بعسى

"که له مرګوني غم سره لاس او ګرېوان هم شې؛ نو بيا هم مه نهيلی کېږه!..."

٦٢ د الله تعالی په پرېکړه خوښ اوسه!

که دې الله تعالی ودروي؛ نو ودرېږه او که دې کېنوي؛ نو کېنه، پر بېوزلۍ صبر وکړه او پر بډاينه شکر اوباسه، ځکه چې همدا د دې عقيدې له لوازمو څخه ګڼل کېږي چې:

رَضيت بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا

"د الله تعالی پر ربوبيت، د اسلام پر دين او د محمد رسول اللهﷺ پر پيغمبرۍ خوښ يم."

يو شاعر وايي:

د ځان لپاره يوازې د تدبير په لټه کې مه اوسه! ځکه يوازې پر تدبير تکيه کوونکي هلاک شوي دي، دا چې که موږ ستا په هکله پرېکړه وکړه؛

نو له مورږ څخه خوښ او راضي اوسه، ځکه چې مورږ ستا په نسبت د پرېکړې له پلوه غوره یو.

٦٣ د خلکو د واکچلونو پر څارنه مه خپه کېږه!

ځکه چې دوی ستا په اړه هېڅ هم په واک کې نلري!

یو شاعر وايي:

څوک چې د خلکو د واکچلونو څارنه کوي؛ نو له غمه به یې ومري!

بشار وايي:

ابن تیمیه رحمه الله چې کله زندان ته واچول شو؛ نو داسې یې وویل، چې زما دښمنانو! زما په اړه څه وکړل زما جنت او زما باغونه خو زما په سینه کې دي؟! زما وژنه شهادت دی، له خپلې سیمې نه شړل کېدل زما لپاره سیاحت دی او زنداني کول خلوت دی! څوک چې الله تعالٰی له لاسه ورکړي؛ نو هر څه یې له لاسه ورکړه!

د اسلام ستر پیغمبرﷺ فرمايي:

لأن أقولَ: سبحان اللهِ، والحمدُ للهِ، ولا إله إلا اللهُ، واللهُ أكبرُ، أحبُّ إليَّ مما طلعتْ عليه الشمسُ.

"زه چې « سبحان اللهِ، والحمدُ للهِ، ولا إله إلا اللهُ، واللهُ أكبرُ» ووایم؛ نو دا زما لپاره تر هغه څه ډېر غوره دي، چې لمر پرې راخېژي."

له سلفو نه یو تن د شتمنو په اړه وايي،چې دوی هم خوراک، څښاک کوي او موږ یې هم کوو، دوی هم کتل کوي او موږ یې هم کوو، له موږ سره

حساب نه کېږي او دوی سره به درونډ حساب کېږي.

يو شاعر وايي:

"د قبر لومړنۍ شپه به درنه د خورنق قصرونه او د کسرى خزانې هېرې کړي."

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَىٰ كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾

"(او الله تعالیٰ به ووايي) دا دی اوس تاسې هماغسې يك تنها زموږ په وړاندې حاضر شوئ، لکه څنګه چې موږ په لومړي ځل تاسې يوازې پيدا کړي وئ."

مؤمنان وايي:

﴿صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ﴾

"الله تعالیٰ خپل رسول ته رښتيا ويلي دي."

منافقان وايي:

﴿مَّا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا﴾

"له موږ سره الله تعالیٰ او د هغه رسولﷺ په دوکه ژمنه کړې."

ژوند د افکارو له صنعت نه منځته راځي او له کومو افکارو نه چې ته ګټه پورته کوې، همدغه ستا پر ژوندانه اغېزمن دي، هغه نېکمرغه دي او که بد مرغه.

يو شاعر وايي:

لا يملأُ الهولُ قلبي قبل وقعتِهِ ... ولا أضيقُ به ذرعاً إذا وقعا

"چې يو کار پېښ شوی نه وي؛ نو مخکې له مخکې يې انديښنه نه

کوم؛ خو که رامنځه شي؛ نو بیا ورته ساه نه خپه کوم.''

٦٤ له خلکو سره ښېګړې کوه!

له خلکو سره ښېګړه کول د نېکمرغۍ د ترلاسي تر ټولو پراخه لار ده.

په یوه قدسي حدیث کې دي، چې الله تعالیٰ به د قیامت په ورځ (د حساب، کتاب په ترځ کې) خپل بنده ته داسې ووایي:

''ای انسانه زه وږی وم او تا ډوډۍ رانه کړه!!! دغه بنده به ووایي، چې ای ربه! څنګه تا ته ډوډۍ درکړم او ته رب العالمین ذات یې؟! الله تعالیٰ به ورته ووایي، چې ایا ستا تر څنګ زما پلانکی بنده وږی نه و، که هغه دې موړ کړی وای؛ نو نن به دې ګټه له ما څخه تر لاسه کړې وای..... ''(١٦)

همدا شان پیغمبر ﷺ فرمایي:

''له چا سره چې لږ څه اضافي توښه وي؛ نو هغه ته دې یې ورکړي، چې له سره توښه نه لري، له چا سره چې اضافه سورلي وي؛ نو بې سورلۍ کس ته دې ورکړې.''

حاتم الطایي د مېلمه موندلو په اړه خپل غلام ته سپارښتنه کوي:

''ژر شه یخه شپه ده اور بل کړه او که کوم مېلمه دې مونده کړ؛ نو له مریتوبه به ازاد شې.''

خپلې ښځې ته وایي:

''چې خواړه پاخه کړې؛ نو د یوه ښه سړي انتظار کوه، ځکه چې ما

١٦ : صحیح مسلم (٤ / ١٩٩٠)

ته يوازې ډوډۍ خوند نه راکوي.“

د عبدالله بن المبارک رحمه الله يو يهودي ګاونډي و، ابن مبارک به له خپلو بچيو نه مخکې د هغه پر خوراک، څښاک او جامې پيل کاوه!

خلکو له يهودي نه وغوښتل، چې دا کور دې پر موږ وپلوره! هغه وويل، چې د دې کور بيه دوه زره ديناره ده، چې زر ديناره د کور او زر ديناره يې د ابن المبارک د ګاونډتوب قيمت دی.

ابن المبارک ديهودي له دغه ښه دريځ څخه خبر شو؛ نو له الله تعالیٰ نه يې د دغه يهودي د مسلمانېدو سوال وکړ او الله تعالیٰ هغه ته د ايمان راوړو توفيق ورکړ.

دغه راز ابن المبارک له يوه کاروان سره حج ته روان و پر لاره يې يوه ښځه وليده، چې له ډېرانه يې مړ کارغه راپورته کړ! ابن المبارک غلام ورولېږه، چې په اړه يې معلومات ترلاسه کړي...... ښځې ورته وويل، چې موږ له درېيو ورځو راهيسې خوراک څښاک په سترګو هم نه دي ليدلي! د دې خبرې په اورېدو د ابن المبارک سترګې راډکې شوې او امر يې وکړ، چې د کاروان ټول خوراکي او څښاکي توکي پر دغه ښځې ووېشئ او خپله بېرته راستون شو او په دغه کال يې حج ونه کړ! يوه شپه په خوب کې ورته چا وويل:

حج مبرور، وسعي مشكور، وذنب مغفور.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ﴾

”او پر خپل ځان باندې نورو ته ترجيح ورکوي، که څه هم پخپله اړ وي.“

يو شاعر وايي:

”که څه هم زه له خپل ملګري نه لرې يم؛ خو له هغه سره د مرستې

لپاره د هغه غر اورم او ارومرو ورسره مرسته کوم.“

په دې اړه یو بل شاعر داسې وايي:

”خیر تلپاتې وي، که څه هم وخت پرې واوړي او شر ډېره ناوړه توښه ده.“

٦٥ د یوې ناوړه خبرې په اورېدو مه خپه کېږه!

یو شاعر وايي:

د فضایلو پر راټولولو ټینګار وکړه او د حسدګرو پر ملامتویلو مه خپه کېږه؛ پر دې پوه شه، چې یوازې په ژوندانه کې د الله تعالیٰ عبادت کېدلای شي او تر مرګ وروسته حسد هم لمنځه ځي.

له معاصرو علماوو نه د یوه تن وینا ده:

”څوک چې له نقد سره حساسیت څرګندوي، هغوی باید د مقادیرو پر یخو اوبو خپل مازغه ساړه کړي، په دې ترتیب به له ظالمانه نقد نه خلاصی ومومي.“

عرب وايي:

الله تعالیٰ د حسد ګر په اړه څومره ښه عدالت کړی، چې تر هرڅه له مخه حسد ګر لمنځه وړي.

متنبي وايي:

د یوه انسان په ښه یادولو سره هغه نوی ژوند مومي هغه که باقي پاتې هم نشي نو بس یې دی.

پوهان وايي:

بې زړه سړی په پرلپسې ډول مري، قهرمان او اتل يو ځل مري او کله چې الله تعالیٰ د خپلو بندګانو په اړه د خير اراده وکړي؛ نو د تنګسو په توپان کې هم پرې د خوب پرکالي راولي! وګوره د احد په غزا کې پر طلحهﷺ دغه ډول ډاډمنه پرکالي راغلې وه، تر دې چې توره يې څو څو ځله له لاسه پرېوتې وه!

دلته اهل بدع هم خپل ځانته پرکالي لري! وګوره نامتو اتل شبيب بن يزيد د خپلې کچرې دپاسه ويده شوی و، دغه راز د هغه ښځه " غزاله " هماغه قهرمانه ښځه چې حجاج بن يوسف يې شړلی و، د جګړې په تاوده ډګر کې پرې د خوب پرکالي راغلې وه.

يو شاعر وايي:

زمری وي خو په جګړه کې ورڅخه اوښ مارغه جوړ شي چې په يوه شپېلۍ تېښته کوي؛ ولې د غزالې په څېر مبارزه نشي کولای ؟!

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿قُلْ هَلْ تَرَبَّصُوْنَ بِنَآ اِلَّآ اِحْدَى الْحُسْنَيَيْنِ ۭ وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ اَنْ يُّصِيْبَكُمُ اللّٰهُ بِعَذَابٍ مِّنْ عِنْدِهٖٓ اَوْ بِاَيْدِيْنَا ڮ فَتَرَبَّصُوْٓا اِنَّا مَعَكُمْ مُّتَرَبِّصُوْنَ ○﴾

"دوی ته ووايه: تاسې چې زموږ په باب کوم شي ته سترګې په لار ياست هغه له دې پرته بل څه دی چې له دوو ښېګڼو نه يوه ده او موږ چې ستاسې په باب کوم شي ته سترګې په لار يو هغه دا دی چې الله تعالیٰ به خپله تاسې ته سزا درکوي يا يې زموږ په لاسونو درکوي، ښه نو اوس تاسې هم انتظار وکړئ او موږ هم له تاسې سره منتظر يو."

دغه راز فرمايي:

﴿وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ اَنْ تَمُوْتَ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ كِتٰبًا مُّؤَجَّلًا ؕ وَمَنْ يُّرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهٖ مِنْهَا ۚ وَمَنْ يُّرِدْ ثَوَابَ الْاٰخِرَةِ نُؤْتِهٖ مِنْهَا ؕ وَسَنَجْزِى الشّٰكِرِيْنَ ۝﴾

"هیڅ ساکښ د الله تعالیٰ له حکم پرته نشي مړ کېدای د مرګ نېټه لیکل شوې ده څوك چې د دنیا د ثواب په اراده کار وکړي هغه ته به موږ له همدې دنیا نه ورکړو او څوك چې د اخرت په اراده کار وکړي هغه به د اخرت ثواب ومومي او شکر ایستونکیو ته به موږ اورومرو د هغو مکافات ورکړو."

یو شاعر وایي:

په جګړو کې له قهرمانانو نه مه وېرېږه، څه چې په تقدیر کې لیکل شوي، هغه وړاندې او وروسته کېدلای نشي، له همدې امله د جګړې په میدان کې له صبر نه کار اخله، په دې نړۍ کې هېڅوک د تل لپاره نشي پاتې کېدای، د ژوندانه لباس څه د عزت او درناوي لباس نه دی، چې د یوه بد او ناوړه انسان څخه به هم کوزولای شي.

علي رضي الله عنه فرمایي:

"په کومه ورځ له مرګه تېښته وکړم؛ په هماغه ورځ چې لا نه و لیکل شوی او که په هماغه ورځ چې لیکل کېده؟! له تقدیر نه وېره نشته او نه ورڅخه تېښته کېدلای شي"

ابوبکر صدیق رضي الله عنه فرمایي:

"مرګ راپه زړه کړئ؛ نو هغه به تاسې ته ژوند وبښي"

٦٦ وقفه

مه خپه کېږه!

الله تعالٰی له تا نه دفاع کوي او ملایک درله ښښنه غواړي، مؤمنان درته دعا کوي، پېغمبرﷺ دې سپارښت کوي، قرآن کریم درسره ښه ښکلې وعده کوه او پر دې سربېره الله تعالٰی ارحم الراحمین دی.

مه خپه کېږه!

یوه نېکي له لسو څخه تر اوه سوه چنده پورې لیکل کېږي او بدي فقط په خپل مثل سره.

مه خپه کېږه!

ته د توحید د لارې لاروی او قبلوال (اهل قبله) یې! ته د الله او رسولﷺ په مینه مست یې! په ګناه پښېمانه او پر نېکۍ خوښېږې، ځکه ته ډېر ګټور انسان یې!.

٦٧ صبر پر مصیبتونو د بري لار ده

مه خپه کېږه او له صبر څخه کار اخله، ځکه چې صبر د خلاصون او نېکمرغۍ لار ده؛ خو صبر باید د الله تعالٰی په لار کې او د هغه لپاره وي، صبر باید صبر جمیل یانې ښکلی صبر وي او د مصیبت پر مهال اهلسنت له درېیو ډولو وسلو څخه کار اخلي:

۱: صبر ۲: دعا ۳: د ښه ساعت تمه

لکه یو شاعر وايي:

''هغوی پر موږ د مرګ جام وڅښناوه؛ خو موږ پر مرګ هم ښه صبر کوونکي وو.''

همدا شان په یوه صحیح حدیث کې دي، چې:

لَا أَحَدَ أَصْبَرُ عَلَى أَذًى يَسْمَعُهُ مِنَ اللهِ عَزَّوَجَلَّ. إِنَّهُ يُشْرَكُ بِهِ. وَيُجْعَلُ لَهُ الْوَلَدُ، ثُمَّ هُوَ يُعَافِيهِمْ وَيَرْزُقُهُمْ(۱۷)

''پر اذیت باندې له الله تعالیٰ نه ډېر صبر کوونکی نشته، ځکه تاسې به اورېدلي او لیدلي وي، چې خلک د الله تعالیٰ په اړه (نعوذ بالله) وايي، چې هغه ښځه او بچي لري، سره له دې چې الله تعالیٰ له دغو شیانو پاک دی، چې خلک یې ورپورې وايي، هغه الله تعالیٰ احد او واحد ذات دی او هغه همدوی ته روغتیا او روزي ورکوي.''

همدا شان په یوه بل حدیث کې دي، چې نبي کریمﷺ فرمايي:

رَحِمَ اللَّهُ مُوسَى قَدْ أُوذِيَ بِأَكْثَرَ مِنْ هَذَا فَصَبَرَ(۱۸)

''الله تعالیٰ دې پر موسیٰ علیه السلام ولورېږي، ځکه هغه ډېرې ستونزې وزغملې او صبر یې پرې وکړ.''

او همدا شان فرمايي:

وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللَّهُ(۱۹)

۱۷: صحیح مسلم (٤ / ۲۱٦۰)
۱۸ : صحیح البخاري (٤ / ۹٥)
۱۹ : صحیح البخاري (۲ / ۱۲۳)

"څوک چې له صبر نه کار اخلي الله تعالیٰ له داسې کس نه صبرناک جوړوي."

همدا راز الله تعالیٰ خپل وروستي استازي ته د صبر په اړه فرمايي:

﴿وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ ○﴾

"ای محمده ﷺ! په حوصله کار کوه او ستا دغه زغم د الله تعالیٰ په توفيق سره دی، د دوی پر حرکتونو مه خوربږه او مه د دوی په دسيسو زړه تنګی کېږه!."

﴿فَصَبْرٌ جَمِيلٌ ۖ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ○﴾

"نو صبر به وکړم او په ښه شان به يې وکړم، کومه خبره چې تاسې غوټه کوئ پر هغې له الله تعالیٰ نه مرسته غوښتل کېدای شي."

﴿فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا ○﴾

"نو ای پېغمبره، صبر وکړه، غوره صبر."

﴿سَلَامٌ عَلَيْكُم بِمَا صَبَرْتُمْ﴾

"او هغو ته به وايي، چې پر تاسې سلامتيا ده، څنګه چې تاسې په دنيا کې له صبر څخه کار واخيست."

﴿وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ﴾

"او هر مصيبت چې درباندې راشي ورباندې صبر وکړه."

﴿اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا﴾

"له زغم نه کار واخلئ، د باطل پرستانو په مقابل کې مېړانه وښيئ، د

حق د خدمت لپاره ملا تېنګه وتړئ.“

عمر رضي الله عنه فرمايي: ”مونږ يوازې په صبر سره ښه ژوند ترلاسه کړ.“

٦٨ دې ته مه ګوره، چې خلک له تا سره څه کوي، بلکې دې ته ځیر شه، چې ته له الله تعالی سره څه کوې؟!

امام احمد رحمه الله په کتاب الزهد کې يو قدسي حديث نقل کړی، چې الله تعالی فرمايي:

”پر تا تعجب دی ای د آدم بچيه! پيدا کړی ما يې او عبادت د نورو کوې! روزي زه درکوم او شکر د نورو کوې......“

د عيسی عليه السلام په سيرت کې راځي، چې د دېرشتو ناروغانو درملنه يې کړې وه او بې شمېره ړانده يې د الله تعالی په اذن بينا کړي ول او هغوی بېرته د ده دښمنۍ ته متې رابډ وهلې وې.

٦٩ د رزق پر تنګسيا مه خپه کېږه!

ځکه هماغه احد ذات خپل ټول مخلوق ته د روزۍ رسولو دنده پر خپله غاړه اخيستې. او فرمايي:

﴿وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ۝﴾

"په همدې اسمان کې ده ستاسې روزي هم او هغه شی هم، چې له تاسې سره د هغه وعده کېږي."

دا چې د روزۍ وېشنه د الله په لاس کې ده؛ نو بیا انسان ولې انسان ته چاپلوسي او غوړمالي کوي او د روزۍ په پلټلو کې تمبلي کوي؟!

الله تعالی فرمايي:

﴿وَمَا مِن دَآبَّةٍ فِى الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا﴾

"په ځمکه کې هېڅ داسې کوم خوځنده سا کښ نشته، چې د هغه روزي د الله تعالی پر غاړه نه وي."

دغه راز فرمايي:

﴿مَا يَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِن رَّحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا ۖ وَمَا يُمْسِكْ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِن بَعْدِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝﴾

"الله تعالی چې د هر رحمت دروازه د خلکو لپاره پرانیزي ځوك د هغې بندوونکی نشته او کومه چې هغه وتړي له الله تعالی نه وروسته بیا کوم بل ځوك د هغې پرانستونکی نشته، هغه ځواکمن او د حکمت خاوند دی."

۷۰ ځينې عوامل مصيبتونه سپکوي

۱: له الله تعالی نه د اجر او ثواب غوښتنه.

﴿إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُم بِغَيْرِ حِسَابٍ ۝﴾

صبر کوونکيو ته به خپل اجر بې حسابه ورکړ شي.

۲: نور غمځپلي ووينه.

يو شاعر وايي:

"که زما په خوا کې ډېرې ژړاګانې نه وای؛ نو ما به له غمه خپل ځان وژلی و، خپل ښي او کيڼ لور ته وګوره! تر تا پرته څومره خلک به غمونو کې ښکېل دي؟!"

۳: درپېښ مصيبت وړوکی وګڼه.

٤: دغه مصيبت د دين لپاره نه دی.

٥: د خوښيو په مقابل کې پر مصيبتونو خوښي د بنده ګی ستر دليل دی.

٦: د تقدير له پېښې، تېښته نشته.

۷: د هر څه واک د رب العالمين ذات په لاس کې دی.

۷۱ له پردي شخصيت نه ګټه مه پورته کوه!

الله تعالی فرمايي:

﴿وَلِكُلٍّ وِّجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرٰتِ﴾

"د هر چا لپاره يو لوری دی چې هغه ته مخ اړوي؛ نو تاسې د ښېګڼو په لوري په ځغاسته شئ."

همدا شان فرمايي:

﴿وَهُوَ الَّذِىْ جَعَلَكُمْ خَلٰٓئِفَ الْاَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجٰتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ فِىْ مَآ اٰتٰىكُمْ ؕ اِنَّ رَبَّكَ سَرِيْعُ الْعِقَابِ ۖ وَاِنَّهٗ لَغَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۝﴾

"هماغه ذات دی، چې هغه تاسې د ځمکې خليفه ګان وګرځولئ

او له تاسې نه يې ځينو ته د ځينو نورو په مقابل کې ډېرې لوړې درجې ورکړې، چې تاسې ته يې څه درکړي دي په هغه کې پر تاسې ازمېښت وکړي.''

بېشکه ستا رب په سزا ورکولو کې هم ډېر چټك دی او ډېر ښښونکی او رحم کوونکی هم دی.

انسانان د بېلابېلو وړتياوو، ذهنونو درلودونکي وي او زموږ د خواږه پېغمبر محمد رسول اللهﷺ د عظمت راز په دې کې و، چې هغه به له هر صحابي نه د هغه د وړتيا اړوند کار اخيسته، لکه علي رضي الله عنه د قضاء دنده تر سره کوله، معاذ رضي الله عنه د علم په برخه کې، ابي بن کعب ښه خوږ غږی قاري و، خالد بن وليد د غزا په ډګر کې يو غښتلی قومندان و، حسان بن ثابت د شاعرۍ په ډګر کې يو په زړه پورې او نوموتی شاعر و؛ نو ده ته يې دغه دنده سپارلې، همدا شان قيس بن ثابت رضي الله عنه د وينډوی په فن کې مهارت لاره؛ نو ده ته يې دغه برخه ورسپارلې وه، ياني په چا کې به چې کومه وړتيا وه؛ نو د هغه له وړتيا نه به يې کار اخيست، لکه چې يو شاعر وايي:

سخا د تورې پر ځای او توره د پرخې په ځای کې کېښودل زيانمن ثابتېږي.

۷۲ د نورو په شخصيت کې ډوبېدل ځانوژنه ده

د انساني صفتونو او ارزښتونو ترمينځ اختلاف د الله تعالیٰ د قدرت له نښانو څخه ګڼل کېږي! ابوبکر رضي الله عنه په نرمۍ سره ملت ته ګټه ورسوله؛ او عمر رضي الله عنه په خپل شدت سره اسلام ته ګټه ورسوله.

﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾

"الله تعالٰی هېڅ نفس ته د هغه له وسې نه پورته مسوولیت نه متوجه کوي."

د نورو په شخصیتونو کې ورکېدل او په پټو سترګو د هغوی تقلید کول د خپلو ارزښتونو خاورې کول او د خپلې ارادې وژل دي.

۷۳ د ګوښه ژوندانه غوره اغېز

له دغه ګوښه کېدو نه موخه له ابدي شرارت نه ګوښه کېدل دي، چې زړونو ته خوښي ورکوي او غمونه لمنځه وړي.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله وايي:

بنده ارومرو باید د الله تعالٰی د عبادت، ذکر او تلاوت لپاره ځان ګوښه کړي او له ځان سره حساب کتاب وکړي.

ابن الجوزي په ضید الخاطر کې په دې اړه درې څپرکي تاکلي، چې لنډیز یې په لاندې ډول دی.

ما د راحت، عزت او شرف له پلوه تر ګوښه کېدو پرته بل ښه عمل ونه لیده...

په ګوښه کېدو سره انسان له هر ډول فساد او شر نه خوندي پاتې کېږي، عزلت او ګوښه کېدل په اخرت کې د تفکر او د الله تعالٰی د ملاقات لپاره د ځان چمتو کولو تر ټولو ښه فرصت دی ...

په عزلت کې د نفس ذهني او ژبنۍ ټولې چارې اداره کېږي.

عزلت او ګوښه کېدل، د ښېګړو لپاره پرده او فضیلت د ملغلرې لپاره

صدف دی، په یوازیتوب کې د صبر، مراقبت، فکر او تدبر لپاره ښه موکه په لاس راتلای شي، د نړۍ اتلان او تاریخ جوړونکي ستر او منلي شخصیتونه ټول د عزلت پر اوبو خړوب شوي دي؛ نو هله پر خپلو پښو ودرېدلي او د سترتوب تر پاټکي رسېدلي دي.

علي بن عبدالعزيز الجرجاني په خپله قصيده کې وايي:

خلک دې توند خويه بولي؛ خو دا په اصل کې له ذلت څخه ګوښه کېدل دي.

د قصيدې تر پايه...

یو بل شاعر وايي:

"ما په يواځيتوب کې راحت او سکون لاسته راوړی دی ځکه له يواځيتوب سره اشنا يم."

که خلک له ما سره اړېکې وشلوي؛ نو زما پرې څه، ځکه چې که پوځ هر څه کوي خو پاچا بيا هم سپور وي.

حميد وايي:

"د خلکو تا ويلې، ما ويلې څه ګټه نه رارسوي؛ نو ځکه ورسره ناسته او ولاړه ګټوره نه بولم."

د يواځيتوب لا نورې ګټې په "كتاب العزلة" کې کتلای شئ!

٧٤ پر سختيو مه خپه کيږه!

ځکه چې سختۍ زړه غښتلی کوي او ګناهونه لمنځه وړي، غرور او تکبر ته د پای ټکی ږدي، د مخلوق عاطفه او د نېکانو دعا جلبوي، انسان خپل رب ته تسليموي او د هغه پر ورکړه راضي کېږي.

وقفه

٧٥

مه خپه کېږه!

ځکه خپګان په عبادت کې کمزوري رامنځته کوي او له جهاد نه دې پاتې کوي، پر دې سربېره بدمرغي، بدګوماني، شکوک او شبهات رازېږوي.

مه خپه کېږه!

ځکه خپګان د رواني ناروغیو بنسټ او د دردونو سرچینه ده.

مه خپه کېږه!

چې لمونځ کوې، قرآن لولې او خلکو ته خیر رسوې.

مه خپه کېږه:

د وزګارتیا او بې کارۍ له امله خپګان ته سر مه ټیټوه؛ لمونځ کوه او قرآن لوله! نور د خیر چارې ترسره کوه او د الله تعالیٰ په دربار کې د دعاګانو لپاره لاسونه لپه کړه.

مه خپه کېږه او د نېکمرغۍ قاعدې ولوله:

١: که د خپلې ورځې په چوکاټ کې ژوند نشې کولای؛ نو ذهن به دې ګډوډ او چارې به دې بې نظمه وي.

٢: تېر هېر کړه، ځکه په تېر پسې زړه تړل بې عقلي ده.

٣: په راتلونکې پورې هم زړه مه تړه، ځکه هغه لا راغلی نه دی.

٤: له نقد او نیوکو نه مه وېرېږه، ځکه نقد ستا ارزښت خوندي ساتي.

٥: په الله تعالیٰ ایمان ساته او نېک عمل کوه، ځکه همدغه سپېڅلی ژوند دی.

۶: د الله تعالیٰ ذکر کوه، ځکه په دې سره زړه ډاډمنېږي.
۷: هر څه ته د تقدیر په سترګه ګوره.
۸: د چا د منني انتظار مه کوه.
۹: د سختو چارو د ترسره کولو لپاره ځان چمتوکړه.
۱۰: هغه څه چې ستا په واک دي په همدې کې ستا خیر دی.
۱۱: د مسلمان لپاره په څه کې خیر وي.
۱۲: ته په شته حال هم تر ډېرو غوره یې.
۱۳: په نعمتونو کې فکر وکړه او شکرپرې اوباسه.
۱۴: ساعت په ساعت خوښي محسوسوه.
۱۵: په مصیبتونو کې دعاګانې ښې قبلېږي.
۱۶: مصیبتونه د سترګو مرهم او د زړه غښتلتیا ده.
۱۷: له تنګسې سره اسانتیا مله وي.
۱۸: د ځان په اړه ناوړه پرېکړه مه کوه.
۱۹: ستا رب د پراخه مغفرت خاوند دی.
۲۰: له غوسې نه ډډه وکړه.
۲۱: ژوند: ډوډۍ، اوبه او سیوری دی؛ نو فکر مه کوه.
۲۲: ستاسې روزي له آسمانه ده.
۲۳: آسمان چې څومره غورېږي هغومره نه ورېږي.
۲۴: له نورو غمځپلیو نه پند واخله.
۲۵: الله تعالیٰ ته ګران خلک پر مصیبتونو اخته وي.
۲۶: د غمونو د له مینځه وړلو دعاګانې تکرار کړه.
۲۷: ګټور عمل وکړه او له وزګارتوبه ډډه وکړه.
۲۸: تا ویلې ما ویلې پرېږده.

۲۹: له چا نه د غچ اخیستنې په لټه کې مه اوسه.

۳۰: ستا مصیبت ستا د ګناهونو کفاره ده.

۷٦ له شپږ ډوله درملو درلودو سره هم خپه یې؟!

د "الفرج بعد الشدة" لیکوال لیکي چې:

په پوهانو کې یو تن په یوه سخت مصیبت اخته شو؛ نو خپل خپلوان یې پوښتنې ته ورغلل او ویې پوښت، چې څه دارو، درمل دې خوړلي که نه؟ هغه یې په ځواب کې وویل، چې هو! له شپږو شیانو څخه جوړ دارو مې کارولي! خپلوانو یې په اریانتیا سره د دارو په اړه وپوښت، چې له کومو شپږو ډوله شیانو نه جوړ شوي درمل دې خوړلي؟

ناروغ یې په ځواب کې وویل:

لومړنی شی یې پر الله تعالی باور دی.

دویم یې پر دې خبره پوهېدل، چې د تقدیر پرېکړه حق ده.

درېیم دا چې صبر تر هغه څه غوره دی چې ممتحنین یې کاروي.

څلورم دا چې که زه صبر ونه کړم؛ نو څه به وکړم؟

پنځم یې دا اټکل، چې کېدای شي، تر دې لا زیات په شر کې پرېوځم.

شپږم یې دا چې ساعت په ساعت خوښي راتلای شي.

۷۷ مه خپه کیږه! له صبر نه کار واخله

یو شاعر وايي:

ای زمانې! که له تا سره څه نور غمونه وي؛ نو هغه هم راوړه او پر ما يې انبار کړه!

متنبي وايي:

زمانې دومره غمونه را کړل، چې زما زړه يې د غشو په پرده کې راونغښت اوس، چې غشی راځي؛ نو پر غشي لګېږي او ماتېږي.

ابوالمظفر الابيوردي وايي:

زمانه زما لپاره نا اشنا شوه او په دې نه پوهېږي، چې زه عزتمن يم او د زمانې د پېښو په پرتله سپک نه يم، زمانه د خپل تېريو زور راښيي او زه ورته خپل زغم.

له عزت سره د وربشو ډوډۍ او کېږدۍ (خېمه) تر هغه قصر او مانۍ زر ځلې غوره ده، چې بې ابې ښکې وي.

د محنتونو په زوال کې بيړه نه ده ښکار، کېدای شي لاپسې زيات شي.

۷۸ وقفه

﴿لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ﴾

"د الله تعالی له رحمته مه نهيلي کېږئ....."

﴿وَمَن يَقْنَطُ مِن رَّحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ ۝﴾

"د الله تعالیٰ له رحمت نه یوازې بېلارې خلک نهیلي کېږي...."

﴿إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ ○﴾

"د الله تعالیٰ رحمت نېکانو ته نږدې دی."

﴿إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ﴾

"زما رحمت هر څه ته پراخه دی."

﴿لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾

"مه خپه کېږه! الله تعالیٰ له موږ سره دی."

یو شاعر وايي:

کله چې دوی تا ته د دنیا صفت شروع کړي، چې ته د دنیا له مزاج سره اشنا نه اوسې؛ نو په همدې کې ستا ګټه ده...

۷۹ کتاب ښه ملګری دی

د نېکمرغۍ د ترلاسي یوه ډېره مهمه وسیله د کتاب مطالعه ده!

جاحظ په دې اړه داسې وايي:

کتاب یو داسې خوږ او خواخوږی ملګری دی، چې نه دې کبرجن کوي، نه دې خپه کوي او نه دې په نیمه لار کې پرېږدي، یو داسې ملګری دی، چې نه درنه څه غواړي، نه درته دروغ وايي، نه درسره دوکه، ټګي او خیانت کوي، نه دې په چاپلوسۍ مال هضموي او یو داسې ګاونډي دی چې تر تا مخکې کېدل هم نه غواړي،

کتاب لوستنه خوښي زياتوي، ذهن تېزوي او ژبه پاکوي، زړه ډاډمنوي او سينه پراخوي!

کتاب د شپې، ورځې، سفر او د حضر ملګرى دى، دا هماغه يواځينى شوونکى دى، چې که ورته اړ شوې؛ نو له پلوى دې لاس نه اخلي!

کتاب د وزګار وخت د ډکولو لپاره تر ټولو غوره وسيله ده او پر دې سربېره دنيوي او ديني چارې پرې ښې سمبالېږي.

ابو عبيده وايي:

مهلب په خپل وصيت کې زامنو ته ويلي وو، چې په بازارونو کې يوازې په دوو ځايونو کې تم کېداى شئ.

۱: چېرته چې خواړه تيارېږي.

۲: چېرته چې کتابونه پوښل کېږي او جوړېږي.

يوه ملګري راته کيسه کوله، چې د يو شامي عالم په وړاندې مې يو داسې کتاب ولوست، چې د غطفان کارنامې پکې وې! هغه راته وويل، چې کارنامې لمنځه تللې؛ خو په کتابونو کې لا هماغسې خوندي پاتې دى.

حسن اللولوي وايي:

ما خلوېښت کاله له کتاب سره ټينګه ملګرتيا کړې.

ابن الجهم وايي:

کله که بې وخته راباندې خوب يرغل کړى؛ نو له کتابه مې مرسته غوښتې او هغه مې ښه کلکه پلوي او ملاتړ کړى.

تر ټولو ستر، عظيم او شريف کتاب:

﴿كِتَٰبٌ أُنزِلَ إِلَيۡكَ فَلَا يَكُن فِي صَدۡرِكَ حَرَجٞ مِّنۡهُ لِتُنذِرَ بِهِۦ وَذِكۡرَىٰ لِلۡمُؤۡمِنِينَ ۝﴾

"دا يو کتاب دى چې تا ته درلېږل شوى دى؛ نو اى محمده ﷺ! ستا

په زړه کې دې له ده نه څه اندېښنه نه وي، د ده له نازلولو نه هدف دا دی چې ته د ده په وسیله (منکران) ووېروې او د مؤمنانو لپاره یادونه وي.»

۸۰ د کتاب لوستنې ګټې

۱: وسوسې، غمونه او اندېښنې لمنځه وړي.
۲: په باطل کې د وردننه کېدو مخه نیسي.
۳: عقل ته وده ورکوي او زړه پاکوي.
٤: د کتاب په مرسته د خلکو د تجربو او د علماوو له استنباطاتو څخه لاسته راوړنې کېږي.
٥: کتاب داسې ستر واعظ دی، چې ایمان قوي کوي.
٦: دv علومو د استدراک لپاره ډېره ښه ملکه ده.
۷: د ذهن، زړه او وخت درېواړو پلوي او ساتنه کوي.
۸: د علم لمن پراخوي او د معلوماتو پانګه زیاتوي.
۹: د بې کاره خلکو له ناستې ولاړې نه دې ساتي.
۱۰: تېروتنې دې اصلاح کوي، فصاحت او بلاغت در په برخه کوي.
۱۱: د خبرو پر فهم، د عبارت پر هدف، د جملو پر مدلول او حکمت باندې د پوهېدو رسوخ منځته راوړي.

د یوه شاعر په وینا:

د الفاظو او معانیوو پر موخه پوهېدل تر ټولو ډېر خوندور کار دی؛ نه پر خوړو او اوبو د خېټې ډکول.

۸۱ وقفه

ابوبکر صدیق رضي الله عنه ناروغ شو! خلک یې پوښتنې ته راغلل او ورته یې وویل:

طبیب درته راولو!

_ طبیب کتلی یم!

_ څه یې درته وویل؟!

_ وېې ویل: چې زه هماغه کار کوم څه ته چې اراده وکړم.

۸۲ مه خپه کېږه! دلته یوه بله ننداره، بل ژوند او بله ورځ هم شته

چې الله تعالیٰ پکې مخکني او وروستني ټول خلک راټولوي، د چا که په دنیا کې مال سلب شوي وي؛ نو په اخرت کې به یې تر لاسه کړي، چا که دلته پر چا تېری کړی وي، هلته به یې عذاب وګالي!

یو جرمنی فیلسوف «کانټ» وايي:

د نړیوال ژوند ډرامه همدلته پای ته رسېږي؛ نو اورومرو موږ باید یوې بلې نندارې ته سترګې په لار شو! ځکه په دې نړۍ کې موږ ظالم او مظلوم، دواړه ولیدل؛ خو انصاف مو ونه لیده، غالب او مغلوب مو هم ولیدل، خو غچ اخیستل مو ونه لیده! پکار ده یوه داسې نړۍ هم ووینو، چې هلته عدالت هم وي او انصاف هم.

شیخ علي طنطاوي د تعلیق پر بنسټ وايي:

د دغه فیلوسف پورتنۍ وینا ضمناً د قیامت په ورځ اعتراف کول دي!

د یو شاعر به وینا:

کله چې وزیر، کاتبان او قاضیان یې له یوې مخې ظالمان وي؛ نو د آسمان د قاضي له لوري د ځمکې د دغه ډول قاضیانو لپاره تباهي، بیا هم تباهي او بیا هم تباهي ده.

الله تعالیٰ فرمایي:

''نن ورځ به په چا ظلم ونه شي او الله تعالیٰ ډېر ژر حساب کونکی دی''

۸۳ نږدې والې خبرې

روبرت لویس استیفن لیکې:

هر انسان د یوې ورځې تر پایه له ګران نه ګران کار کولای شي او خوښ هم پاتې کېدای شي ، چې همدغه د ښه ژوند مفهوم دی.

یو بل فیلسوف وایي:

ستا ژوند فقط یوه ورځ ده! پرون تېر شو او سبا لا راغلی نه دی.

استیفن لیکوک وایي:

کوچنی وایي، چې کله هلک شم، هلکی وایي. چې کله زلمی شم، زلمی وایي اوس نو زه واده کوم، ښه نو تر واده وروسته بیا څه کول په کار دي؟! او تر دغو ټولو پړاونو وهلو وروسته؛ نو بیا څه کول پکار دي؟! کله چې وخت تېر شي؛ نو هله پرې سرې پوه شي، چې ډېر ارزښتمن شی مو له لاسه

ورکړي، همدغه د هغو خلکو حال دی چې د توبې په ویستو کې نن او سبا کوي.

په سلفوکې یو عالم وایي:

"زه تاسې د سَوْف (ډېر ژر) له توري څخه وېروم! ځکه دا یوه داسې کلمه ده چې تل یې د خیر او صلاح چارې ځنډولي دي."

الله تعالیٰ فرمایي:

﴿ذَرْهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ﴾

"پرېږده دوی چې وخوري و ځنبي، خوندونه واخلي او دروغجنې هیلې یې په هېره کې واچوي، ډېر ژر به دوی ته معلومه شي"

فرانسوي فیلسوف مونین وایي:

زما ژوند بدمرغیو ډېر چټل کړی او کله یې هم له ترحم څخه کار نه دی اخیستی.

دانتي وایي:

نننی ورځ بیا نه راځي، زه وایم تر دې هم قوي او ښه خبره د پېغمبر علیه الصلاة والسلام خبره ده چې فرمایي:

صَلِّ صَلَاةَ مُوَدِّعٍ

داسې لمونځ وکړه ګواکې همدغه ستا وروستی لمونځ دی

مشهور هندي ممثل او ډرامه لیکونکی کالید اسا لیکي:

سباون ته سلام، دغې ورځې ته وګوره! ځکه چې دا ژوند دی، د ژوند په دغه لنډه موده کې به ستا د وجود بېلابېل حقیقتونه ترلاسه شي، د نمو نعمت، ښه کار، د بري زېری، ځکه چې تېر شوی پرون یو خوب و، راتلونکی په تمه خوړل کېږي؛ له دې امله همدغه نننی ورځې ته ځیر شه،

چې همدغه د سباوون سلام دی.

۸٤ له ځانه دغه پوښتنې وکړه

په تېر او راتلونکي پسې وسپنیزې دروازې وتړه! د همدغې ورځې په لحظو کې ژوند وکړه او ځان وپوښته، چې:

۱: ایا نننۍ ژوند د راتلونکي په اړه له اضطراب او اندېښنو څخه ژغورلی شم؟

۲: ایا خپل نن د تېرو ترخو په را یادولو تریخ او بې خونده کړم؟

۳: ایا سهار وختي د دې لپاره راپورته شوی یم، چې د څلورویشتو ساعتو په اوږدو کې له دغې ورځې څخه ګټه واخلم؟

٤: ایا د دقیقو په حساب مې د دغې ورځې له ژوندانه څخه ګټه پورته کړې؟

٥: دغه چارې به کله پیلوم ؟ نن؟؟ سبا؟؟ او که په راتلونکي کې؟!

٦: ځان وپوښته، چې داسې کومه پېښه رامنځته شوې، چې ته پر هغې خوربدلی نه اوسې او تر دې ناوړه پېښه بله کومه کېدلای شي؟.

د دغه ډول پېښو زغملو ته ځان چمتو کړه.

٨٥ غم او اندېښنه ځواکمني له مينځه وړي او بدن له ګوابښونو سره مخ کوي

دوکتور «الکسيس کيرل» چې په طب کې يې د نوبل جايزه اخيستې وايي:

هغه کارګران ډېر ژر مري، چې پر ستونزو غور نشي کولای.

زه وايم:

هرڅه د الله تعالٰی په تقدير پورې اړه لري؛ خو د کاريل خبره له دې پلوه سمه ده، چې غمونه او اندېښنې د ژوند لپاره ناوړه ګواښونه دي - غمونه تېونه شنوي!

دوکتور «جوزيف ايف مونټکيو» په خپل کتاب "عصبي ستونزه" کې وايي:

ته له دې امله نه رامنځته کېږي، چې ته څه خورې، بلکې له دې امله رامنځته کېږي،چې تا څه خوري!

متنبي وايي:

غمونه او اندېښنې انسان ډنګروي او بې وخته يې زړوي.

دوکتور «ايدوربودولسکی» په خپل کتاب (قلق پرېږده او د افضل خوا ته ولاړ شه) کې ليکي:

قلق پر زړه څه اغېز کوي؟

د وينې فشار له همدې امله منځته راځي.

د روماتيزم ناروغي رامنځته کوي او داسې نور .....

دوکتور «کارل مانينګر» د رواني ناروغيو متخصص په خپل کتاب «

انسان د خپل ځان پر ضد» کې وايي:

دوکتور مانینګر تا ته له اضطرابه د ځان ژغورنې په اړه هېڅ هم نشي درکولای، بلکې یو بو ګنونکی راپور درکوي، چې موږ خپل بدنونه عقلونه او فکرونه څه ډول د اضطراب او اندېښنو ښکاره کړل؟

فرانسوي فیلسوف «مونتین» وايي:

زه ستاسې ستونزې په خپل لاس هوارول غواړم، نه په زړه او ځیګر سره (لکه د پښتو متل دی، چې له زړه نه د پښتو تناکې ښې دي_ هلال).

دوکتور «راسل سیسل» د «دکورنیل» پوهنتون له طب پوهنځي نه د مفاصلو او بندونو د التهاب او دردونو په اړه څلور لاملونه په ګوته کوي.

١: ناکام واده.

٢: مادي اضطراب او اندېښنې.

٣: نفسي اضطراب او تنهايي.

٤: حقارت او حسد.

دوکتور «ولیم مالک ګوینګل» په امریکا کې د غاښونو د ډاکټرانو اتحادیې ته په وینا کې داسې وویل:

اضطراب، اندېښنه، وېره او خوف امکان لري چې په بدن کې د کالسیوم په خپرولو کې رول ولوبوي او د غاښونو د تلف کېدو په لور منتج شي.

٨٦ خپلې معاملې په ډاډه زړه حل کړه

ډیل کارینګي وايي:

په جنوبي سیمو کې زنګیان او چینایان ډېر لږ د زړه پر ناروغیو اخته کېږي او د دې لامل همدا دی، چې دوی خپلې چارې په ډاډه زړه سرته رسوي.

هغه امریکایان چې انتحار کوي د دوی شمېر د هغو کسانو په پرتله ډېر زيات دي، چې د پنځو غټو ناروغيو له امله خپل ژوند له لاسه ورکوي! دا يو تريخ حقيقت دی ښايي ډېر خلک به يې ونه مني.

۸۷ د خپل رب په اړه ښه اټکل ولره!

«وليم جايمس» وايي:

الله تعالیٰ زموږ ګناهونه ببښي؛ خو زموږ اعصاب هېڅکله هم داسې نه کوي.

ابن الوزير په خپل کتاب «العواصم او اولقواصم» کې ليکي:

د الله تعالیٰ رحمت ته سترګې په لار کېدل د بنده لپاره د اميدونو ټولې لارې پرانيزي او د الله تعالیٰ پر اطاعت باندې يې کلکوي او د ثوابي چارو په سرته رسولو کې يې مرسته کوي.

زه وايم: دا سمه خبره ده ځکه چې ځينې نفسونه د الله تعالیٰ له ذکر، توبې او عفوې څخه په بل څه نشي اصلاح کېدلای.

۸۸ کله دې چې خيالات زوروي

«تهامس هډسن» وايي:

له تفکر څخه د تېښتې لپاره هېڅ داسې وسيله نشته، چې انسان ورته پناه يوسي! خو د يوه ګټور عمل په اړه فکر کول فکر اداره کوي.

۸۹ له مثبت او جوړونکي نقد نه مه ویرېږه!

«اندریه مورو» وايي:

هغه څه چې زموږ له شخصي غوښتنو سره سمون خوري، موږ ته حقيقي ښکاري او تر هغې پرته پر نور څه موږ غوسه کېږو.

زه وايم:

هو! نقد او نصيحت همداسې وي، زياتره داسې وي، چې موږ خپله ستاينه خوښوو، هغه که پر باطله هم وي او تنقيد ته په بده سترګه ګورو، که څه هم پر ځای او سم وي، چې دا لوی عيب دی.

الله تعالیٰ فرمايي:

"کله به چې دوی الله او د هغه رسول ته راوبلل شول، چې د هغوی ترمنځ پرېکړه وکړي، ناڅاپه له دوی څخه يوې ډلې به سرغړونه وکړه"

«وليم جيمس» وايي:

په کومه ورځ چې کومه پرېکړه وشي؛ نو په هماغه ورځ يې پلي کول پکار دي، چې په دې توګه به يې په کلي توګه غم خلاص شي.

يو شاعر وايي:

"د کمزورې ارادې خاوند به ټول عمر لالهانده وي، نه به کاميابي په لاس ورځي او نه ناکامي"

يو بل شاعر وايي:

"که ته د رای او نظر خاوند يې؛ نو د عزيمت خاوند هم اووسه، ځکه چې دوه زړه توب د رای او نظر ناوړه پايلې رامنځته کوي.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿طَاعَةٌ وَّ قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ ۚ فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ ۚ فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ ۚ﴾

(د هغو پر ژبه) خو د اطاعت اقرار او ښې ښې خبري دي؛ خو کله چې غوڅ حکم ورکړ شو که په هغه وخت کې له الله تعالیٰ سره په خپله ژمنه کې د هغو ريښتينولي ثابته شوې وای نو د همغو لپاره ښه وه.

۹۰ د اريانتيا پر ځای کار وکړه!

د هارفرد د پوهنتون استاد دوکتور «ريچارد کابوت» په خپل کتاب «انسان بايد ښنګه ژوند وکړي» کې ليکي:

زه د يوه طبيب په حيث هغو ناروغانو ته، چې د شک او دوه زړه توب په رنځ اخته دي نصيحت کوم، چې کار وکړي او پر ځان باور ولري.

جورج برنارد شو وايي:

د بدمرغۍ راز په همدې کې دی، چې کله تا ته څه وخت په لاس درشي؛ نو په هغې کې د خپلې بدمرغۍ او نېک مرغۍ په فکرونو کې اخته شې، سره له دې چې په دغه اړه فکر کول مهم نه دی، بلکې مهمه دا ده چې بايد په کار کې بوخت اوسې، ځکه چې د بوختيا په دغه صورت کې وينه په بدن کې جريان پيدا کوي او عقل په تفکير کې او همدغه د ځمکې پر مخ تر ټولو ښه او اسان درمل دي.

۹۱ ډېرې خپرونې صحت او حقیقت نلري

هندي نژاد جنرال «جورج کورک» د امریکا په تاریخ کې دغه ستر هندي جنګیالي د خپلو یادښتونو د کتاب په (۷۷) مخ کې داسې لیکي:

"د هندوانو د اندېښنو او ګډوډۍ بنسټي لاملونه د هغوی ناوړه تخیلات دي، چې هېڅ حقیقت نه لري"

د کولومبیا پوهنتون استاد هوکس په دې اړه وایي:

"د ځمکې پر مخ هر درد دوا لري او یا یې نه لري، که یې لري؛ نو کوښښ وکړه، چې ترلاسه یې کړې او که یې نه لرې؛ نو بیا ارزښت مه ورکوه"

۹۲ نرمي انسان له ډېرو ستونزو ژغوري

یو جاپاني استاد خپلو شاګردانو ته وویل:

انحنا او ښکته کېدل د «صفصاف» نومې ونې ته ورته والی دی او بېخي مقاومت نه کول له «بلوط» نومې ونې سره مشابهت دی.

په حدیث کې راځي چې:

"مؤمن هماغه نرم بوټي ته ورته دی، چې باد یې ښي او کیڼ لور ته اړوي راړوي؛ خو ماتولای یې توپان هم نشي."

﴿لِّكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ ۗ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ

مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴾

"(دا هر څه د دې لپاره دي) چې تاسې ته که هر زيان وي چې پر هغه باندې زړه ماتي نشئ او څه چې الله تعالٰی تاسې ته درکوي پر هغه ونه غوړېږئ، الله تعالٰی داسې خلك نه خوښوي، چې خپل ځان لوی شی ګڼي او وياړېږي."

دوکتور "بول براندوني" ودرېد ، د شيدو ګيلاس يې پر ځمکه راوويشت او وې ويل:

په تويو شېدو پسې مه ژاړه! او دا ټولمنلې خبره ده، چې څه په قسمت کې نه وي هغه نه ترلاسه کېږي.

ادم عليه السلام موسی عليه السلام ته وويل:

د يوه داسې شي په اړه ما ملامتوې، چې الله تعالٰی زما په اړه زما تر پيدا کېدو څلوېښت کاله وړاندې ليکلي و؟

رسول الله ﷺ په دې اړه داسې فرمايي:

فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى ..... الحديث

د دليل له پلوه آدم عليه السلام پر موسی لاسبری شو.

په ځان کې نېکمرغي ولټوه!

انګليسي شاعر «ميلتون» وايي:

"عقل په خپل ځای کولای شي له جنت نه دوزخ او له دوزخه جنت جوړ کړي."

متنبي وايي:

د علم او عقل خاوندان په نعمتونو کې هم بدمرغه دي سره له دې، چې جاهل په خپله ناپوهۍ کې، چې دغه يوه ستره بدمرغي ده؛ خو بيا هم نېکمرغه دی.

ناپليون په «سانت هلينا» کې وويل:

ما په خپل ژوند کې شپږ ورځې نېکمرغي هم نه ده ليدلې.

هشام بن عبد الملک وايي:

ما ته په ټول ژوند کې ديارلس ورځې نېکمرغه ښکاره شوې.

نامتو عالم او زاهد «سعيد بن المسيب» وايي:

شکر دی چې دوی زموږ لور ته راتښتي او موږ د دوی لور ته نه ورتښتو.

پياوړی خطيب او واعظ ابن سماک د هارون الرشيد په دربار کې حاضر شو؛ نو هارون الرشيد تږی شو او اوبه يې وغوښتلې؛ نو ابن سماک ورته وويل، چې که دغه اوبه درڅخه ايسارې کړای شي؛ نو دې ته چمتو يې، چې خپله نيمه پاچاهي ورکړې؟؟ هغه ورته وويل: هو! کله يې چې اوبه وڅښلې؛ نو ابن سماک ورته وويل: که د دغو اوبو وتل له تا څخه ايسارې کړای شي؛ نو ايا دې ته چمتو يې، چې د خپلې نيمې پاچاهۍ په بدل يې اخراج کړې؟ هغه وويل: هو! ابن سماک ورته وويل: بيا نو په داسې پاچاهۍ څه، چې د يو غړپ اوبو هومره ارزښت هم نه لري.

د ختيځ شاعر علامه اقبال وايي:

"له ايمان پرته امان نشته، د دينداري په نشتوالي کې د جهان نشتوالی دی"

«امرسون» د خپلې مقالې "پر ځان باور" کې ليکي، چې سياسي مرسته، د ناروغۍ درملنه، د مزدورۍ ډېرښت، يا د نېکمرغو ورځو راستنېدل، دغه يو يې هم تا ته ډاډمني نشي دربښلای، ډاډمني په همدې کې ده، چې پر ځان باور وکړې.

٩٣

وقفه

مه خپه کېږه:

ځکه خپګان دې په تېر غمجنوي، له راتلونکي دې ډاروي او ننۍ ورځ دې له لاسه وباسي.

مه خپه کېږه!

ځکه خپګان پر زړه برید کوي، پر تندي ګونځې جوړوي او هیلې خاورې کوي.

مه خپه کېږه!

ځکه په خپګان دې دښمن خوشحالېږي، دوست خپه کېږي او حقایق درباندې ګډوډېږي.

مه خپه کېږه!

ځکه خپګان له قضا سره سرجنګي، له تقدیر سره جګړه او له انسانیت نه سرغړونه ده.

مه خپه کېږه!

ځکه په خپه کېدو ورک شی نه تر لاسه کېږي، نه پرې مړي را ژوندي کېږي او نه د تقدیر پرېکړه بدلولای شي.

٩٤ چې پر الله باوري يې؛ نو مه خپه کيږه!

ايمان د خوښۍ او نېکمرغۍ راز دی، شکونه او شبهې لويه بدمرغي ده، ما ډېر داسې قهرمانان ليدلي، چې زړونه يې د ايمان له رڼاګانو څخه بې برخې دي؛ نو ژبو يې د اسلامي شريعت په اړه د سرغړونې په درشل ودرولې دي.

ابو العلاء المعری د شريعت په اړه وايي:

په شريعت کې تناقض دی موږ بايد د هغې په وړاندې سکوت غوره کړو.

امام رازي وايي:

"د عقلونو د اقدام پای سرغړونه ده"

جويني وايي:

"ما ته جوته نشوه، چې الله تعالی چېرته دی؟؟ زه همدې په اريانتيا کې غورځولی يم"

ابن سينا وايي:

إنَّ العقل الفعَّال هو المؤثِّرُ في الكونِ

کارنده عقل پر کايناتو اغېز ښندي(؟)

ايليا ابو ماضي وايي:

"زه راغلی يم؛ خو خبر نه يم، چې له کومه ځايه راغلی يم؛ خو کله چې مې لار ليدلې؛ نو تلل مې پرې پيل کړي.

او داسې نورې وېناوې، چې څه يې حق ته نږدې او څه يې له حقه بېخي

لري دي! خو زه پردې حقيقت پوهيدلی يم، چې د چا ايمان پياوړی شو، هغه نېکمرغي ترلاسه کړه او څوک، چې په شکونو او شبهو کې پرېوت بدمرغه شو.

د سر غړونکيو دغه وروستۍ طرحې د همدغو تورو زېږنده ده، چې د تاريخ د ستر سر غړاند فرعون له خولې راوتلې، چې الله تعالیٰ ورته داسې اشاره کړې.

﴿مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِّنْ اِلٰهٍ غَيْرِىْ﴾

"زه له ځانه پرته ستاسې کوم بل خدای نه پېژنم."

دغه راز وايي:

﴿اَنَا رَبُّكُمُ الْاَعْلٰى﴾

" زه ستاسې تر ټولو لوی رب يم."

د دغو باطلو افکارو او د هغې د اغېز په اړه الله تعالیٰ فرمايي:

﴿بَلْ ظَنَنْتُمْ اَنْ لَّنْ يَّنْقَلِبَ الرَّسُوْلُ وَ الْمُؤْمِنُوْنَ اِلٰٓى اَهْلِيْهِمْ اَبَدًا وَّ زُيِّنَ ذٰلِكَ فِيْ قُلُوْبِكُمْ وَ ظَنَنْتُمْ ظَنَّ السَّوْءِ ۖۚ وَ كُنْتُمْ قَوْمًا بُوْرًا﴾

"بلکې تاسې داسې وګڼله، چې پېغمبر او مؤمنان به خپلو کورنيو ته بېرته هېڅکله راونشي ګرځېدلی او دغه ګومان ستاسې په زړونو ډېر ښه ولګېده او تاسې ډېر بدګومان وکړ او تاسې سخت بد باطنه هلاکېدونکي خلک ياست."

دغه راز فرمايي:

﴿وَ طَآئِفَةٌ قَدْ اَهَمَّتْهُمْ اَنْفُسُهُمْ يَظُنُّوْنَ بِاللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ ؕ يَقُوْلُوْنَ هَلْ لَّنَا مِنَ الْاَمْرِ مِنْ شَىْءٍ ؕ قُلْ اِنَّ الْاَمْرَ كُلَّهٗ لِلّٰهِ﴾

"خو یوه بله ډله چې هغې ته یوازې همدې خپلې ګټې ارزښت درلود، د الله په باب یې رنګا رنګ جاهلانه انګېرنې کولې چې سر تر پایه د حق خلاف وې، دا خلك اوس وایي چې ایا، د دې کار په سرته رسولو کې زموږ هم څه برخه شته؟، دوی ته ووایه (د هېچا پکې هېڅ برخه نشته) د دې کار ټولې واکمنۍ د الله تعالی په لاس کې دي."

« جیمس الین» وایي:

هر هغه څه چې انسان د هغې د تحقق لپاره هڅه کوي، هغه په مباشر ډول د هغه د ځانګړیو افکارو پایله وي! انسان کولای شي پورته شي، بری او د اهدافو تحقق یې د افکارو په ترڅ کې سرته رسېږي او که دغه هر څه شا ته وغورځوي؛ نو ضعیف او ناکام دی.

د دغسې یو صادقانه فکر په اړه الله تعالی فرمایي:

﴿لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَّسَفَرًا قَاصِدًا لَّاتَّبَعُوكَ وَلَٰكِن بَعُدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ ۚ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ أَنفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ۝﴾

" ای پېغمبره! که ګټه بې کړاوه لاس ته راتلې او سفر اسانه وای؛ نو هغوی ارومرو په تا پسې تلو ته چمتو کېدل، مګر پر هغو خو دا لاره ډېره ستغه شوه اوس هغوی پر خدای قسمونه خوري او وایي چې که مونږ تلای شوی؛ نو ارومرو به له تاسې سره تللي وو، هغوی په خپله خپل ځانونه په هلاکت کې غورځوي، الله تعالی ښه پوهېږي چې هغوی دروغجن دي."

دغه راز فرمايي:

﴿وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَّأَسْمَعَهُمْ ۖ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوا وَّهُم مُّعْرِضُونَ﴾

''که الله تعالیٰ دا ګڼلې وای، چې په دوی کې یو څه ښه توب هم شته؛ نو ارومرو به یې دوی ته د اورېدو وس ورکړی و (خو له ښه توب نه پرته) که یې دوی اورولي وای؛ نو په بې پروايۍ سره یې ورڅخه مخ اړوه.''

دغه راز فرمايي:

﴿فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ﴾

''د هغو د زړونو حال هغه ته معلوم دی له دې امله يې پر هغو ډاډېينه نازله کړه.''

۹۵ پر ورو ورو خبرو مه خپه کېږه!

په نېکانو کې یو تن له وړې زمري سره پنجرې ته واچول شو؛ خو الله تعالیٰ نجات ورکړ! چا وپوښت چې دغه وخت تا څه فکر کاوه؟

هغه یې په ځواب کې وویل، چې دغه وخت زه په دې فکر کې وم، چې د زمري لاړې به پاکې وي او که چټلې!! او علماء په دغه اړه څه وايي؟

یو شاعر وايي:

کله چې اتلان د تېرو غشو څخه وېرېږي؛ نو دغه وخت زه الله تعالیٰ را په زړه کړم او د دنیا ټول خوندونه شا ته وغورځوم.

الله تعالیٰ د صحابه وو تر منځ هم د مقاصدو له پلوه درجه بندي کړې،
لکه چې فرمايي:

﴿مِنْكُمْ مَّنْ يُّرِيْدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَّنْ يُّرِيْدُ الْاٰخِرَةَ﴾

" له تاسې څخه ځينې خلك د دنيا غوښتونکي وو او ځينو د اخرت
هيله لرله."

شيخ الاسلام ابن القيم رحمه الله فرمايي:

"د انسان ارزښت د هغه له همت څخه څرګندېږي"

يو حکيم وايي:

د يوه سړي د اهتمام او زړه راښکونتيا په اړه ما ته خبر راکړئ، زه به در
ته ووايم، چې هغه څه ډول سړی دی؟!

د يوه شاعر په وينا چې وايي:

که چا څړ ځايونو ته د ورتلو هڅه کړې؛ نو الله تعالیٰ هلته رسولی او که
چا يې اطرافو ته د ورتلو هڅه کړې؛ نو اطرافو ته يې رسولی.

يو بل شاعر وايي:

دغه خلک له خپلو سورليو او جامو سره راغله او موږ له پاچايانو سره يو
ځای په زولنو کې تړلي راغلو.

يوه کښتۍ په سمندرکې واوښته؛ يوه عابد اوبو ته له رسېدو سره سم په
اوداسه لاس پورې کړ؛ چا ورته ووی، چې دا ولې؟؟ هغه ووېل، چې په
اوداسه مړ شم.

يو شاعر وايي:

ستا پر حال خوښي ده، ځکه چې په لاسونو کې دې ولچک پراته دي،
بيا هم خپل رب يادوې؛ مرګ ستا تر بنو پورې در ورسېد؛ خو سترګې دې

هم ونه ړېولې.

امام احمد رحمه الله د مرګ په پنجو کې نښتی و، خلکو اودس ورکاوه؛ نو هغه خپلې ږيرې ته په اشارې سره وويل، چې زما ږيره خلال کړئ!! (يعنې ګوتې پکې ووهئ)

﴿فَآتَاهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ﴾

"په پای کې الله تعالٰی هغو ته د دنيا ثواب هم ورکړ او له هغه نه غوره ثواب يې په اخرت کې هم ورپه برخه کړ."

۹۶ ښښنه او تېرېدنه

انسان دې ته نه وايي، چې له سره نه تېر وځي او يا به غلطي ترې نه کېږي، بلکې انسان دې ته وايي، چې تېر وځي به؛ خو د خپلو تېروتنو د اصلاح په فکر کې به وي ، لکه چې نبي کريمﷺ فرمايي:

كُلُّ بَنِي آدَمَ خَطَّاءٌ، وَخَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ [٢٠]

د ادمعلیه‌السلام ټول بچي (ياني انسانان) تېروتونکي دي؛ خو غوره تېروتونکي هغه دي، چې پر خپلو تېروتنو توبه اوباسي.

او له تېروتنو نه خلاصون يوه ناشونې خبره ده؛ خو د يو چا غلطۍ له پامه غورځول د عزت او درنښت لامل دی.

شکسپير وايي:

د دښمن لپاره د اور داسې لمبې مه بلوه، چې خپله هم پکې وسوزېږې.

٢٠: سنن ابن ماجه (٢ / ١٤٢٠)

یوه کس ابوبکرصدیقرضي‌الله‌عنه ته وویل، چې زه به تا ته داسې کنځا وکړم، هغه‌رضي‌الله‌عنه ورته وفرمایل، چې ستا دغه کنځاوې له ما سره قبر ته نه درومي، بلکې له تا سره به ستا قبر ته ځي، ګوره دومره جلیل القدر صحابي او د اسلام لومړي خلیفه د هغه کس دومره غټې بد اخلاقۍ ته ونه کتل.

یو شاعر وايي:

دردمنو سترګو ته وګوره، ډېرې داسې سترګې شته، چې مطلع صفاوي او که ګردجنه؛ خو دوی لمر لیدلای کتلای شي، د هغو سترګو په اړه چې الله تعالیٰ یې بصیرت اخیستی وي، له تسامح نه کار واخله، چې نه یې پرانیستلای او نه یې راټولولای شي.

یو چا سالم بن عبدالله بن عمر تابعي عالم ته وویل، چې ته ډېر بد سړی یې! هغه ورته ووی، بس هم تا وپېژندم!

یو امریکایي ادیب وايي:

کوتکونه او تیږې زما هډونه ماتولای شي؛ خو کلمات او خبرې ما ته هیڅ زیان نشي رسولای.

یوه سړي عمرو بن العاصرضي‌الله‌عنه ته وویل، چې ارومرو به ستا د جګړې لپاره ځان چمتو کړم، هغه ورته په ځواب کې وویل، چې اوس دې ایله کار وموند.

جنرال "ایزنهاور" وايي:

کوم خلک چې موږ نه خوښوو، د هغوی په اړه فکر کول د وخت ضایع کول دي.

غوماشي د خرما ونې ته ووی، چې بس دی درنه الوځم او تا پرېږدم؛ خرما ورته وویل، چې زه دې په ناسته نه یم پوه شوې ؛ نو پر الوتو به دې څه پوه شم؟! او ستا ناسته ما ته څه ګټه او الوتل دې څه زیان رارسولای شي؟

له همدې امله الله تعالیٰ په قرآن کریم کې له بې ګټې چارو نه د سلام

په کولو د تېرېدنې امر فرمایلی دی:

﴿وَّ إِذَا خَاطَبَهُمُ الْجٰهِلُوْنَ قَالُوْا سَلٰمًا ۝﴾

"او که جاهلان یې مخې ته راشي؛ نو سلام ورته کوي."

حاتم طایي وایي:

د شریف او سخي سړي تېروتنې د هغه د شرافت او سخاوت له امله بښم او د رذیل او سپک سړي له کنځلو نه د خپل شرف او عزت لپاره مخ اړوم.

الله سبحانه و تعالیٰ فرمایي:

﴿وَالَّذِيْنَ لَا يَشْهَدُوْنَ الزُّوْرَ ۙ وَ إِذَا مَرُّوْا بِاللَّغْوِ مَرُّوْا كِرَامًا ۝﴾

(او د رحمان بندګان هغه دي) چې د دروغو شاهدي نه وایي او که پر کوم بابیزه شي ورشي؛ نو د شریفو انسانانو په څېر ورڅخه تېرېږي.

کنفو شیوس وایي:

غوسه ناک سړی تل له زهرو ډک وي.

په یوه حدیث کې راغلي چې:

"غوسه د اور سکروټه ده"

شیطان په دریو وختونو کې پر انسان یرغل کوي، د غوسې پر مهال د شهوت پرستۍ پر مهال، د غفلت پر مهال.

۹۷ نړۍ له همداسې خلکو ډکه ده

روماني امپراتور او حکمت پوه مارکوس او یلیوس یوه ورځ وویل نن ورځ به زه له یو شمېر داسې خلکو سره مخ شم چې ډېر غږېږي، پر ځان

میین او مغرور دي؛ خو زه ځکه نه خپه کېږم، چې دنیا له همداسې خلکو ډکه ده.

ارسطو وايي:

مثالي سړی د داسې چارو په انجامولو خوښېږي، چې د نورو په ګټه وي او په دې ورته ځان ښه نه ښکاري، چې نور خلک د ده کاروکړي او لامل يې همدا دی، چې له نورو سره ښېګڼه کول د سر لوړۍ دليل دی او د نورو په تمه کېدل د ناکامۍ نښه ده.

بس چې يوه مړۍ ډوډۍ يو غړپ اوبه او جامې لرې؛ نو مه خپه کېږه! لکه د اطلس په سمندر کې يوه بېړۍ وان لار ورکه کړه او يوويشت ورځې لاهانده و؛ کله يې چې نجات ترلاسه کړ؛ نو خلکو د دغې عبرتناکې پېښې او تجربې په اړه وپوښت، هغه وويل، چې له دغې ترخې تجربې نه مې دا درس واخيست، چې پاکې اوبه او پوره خواړه درسره وي؛ نو بيخي غم مه کوه!

چا څومره ښه ويلي چې:

ژوند فقط يوه مړۍ ډوډۍ، يو ګوټ اوبه دي او نور چې څه دي هغه اضافه دي.

ابن الوردي وايي:

د کسرى پاچاهي هم يوې مړۍ ډوډۍ او يو ګوټ اوبو ته اړتيا لري.

جوناتن سويفټ وايي:

د نړۍ تر ټولو ستر ډاکټران، له رحم، ډاډ او خوښۍ څخه عبارت دي! يانې له خوښۍ او ډاډمنۍ سره لږ خواړه کارول ښه علاج دی.

۹۸ له ازمېښتونو مه وېرېږه!

ځکه همدغه ازمېښتونه کله نا کله لورنه هم کېدای شي.

دوکتور صموييل جانسن وايي:

د هرې پېښې مثبت او ښه اړخ ته ځير کېدل تر دې غوره دي، چې د يوه کال په اوږدو کې هره ورځ دېرې پيسې ترلاسه کړې.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿ اَوَلَا يَرَوْنَ اَنَّهُمْ يُفْتَنُوْنَ فِيْ كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً اَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوْبُوْنَ وَ لَا هُمْ يَذَّكَّرُوْنَ ○ ﴾

"ايا دوی نه ګوري چې هر کال يو دوه ځلي په ازمېښت کې اچول کېږي؟؛ خو په دې سره بيا هم توبه نه باسي او نه کوم درس اخلي."

معاويه وايي:

حليم هغه ځوک دی، چې تجربه ولري.

ابو تمام د افشين په اړه وايي:

"د الله تعالیٰ ځومره نعمتونه له هغه سره و؛ خو داسې برېښېده چې هغه په نا اشنايۍ او زولنو کې ژوند کاوه."

په سلفوکې يوه تن يوه شتمن ته وويل:

زه ستا په اړه يوه لورنه ګورم! هغه په شکر را ايساره کړه.

۹۹ انسان خپله یوه کوچنۍ نړۍ ده

که ته د پلانکي او پلانکي په څېر نه يې؛ نو باک نه کوي، ځکه چې ته یو جلا څوک يې!

دوکتور جیمس ګورډن ګیلکي وايي:

دا خبره چې ته یو جلا او ځانګړی شخصیت يې، دومره زړه او لرغونې ده څومره چې بشري تاریخ لرغونی او زوړ دی.

یو بل حکیم وايي:

ای انسانه! ته په خلقت او پیدايښت کې یو ځانته شی يې! نه ته چا ته ورته يې او نه تا ته څوک ورته دي! ځکه چې د کایناتو خالق دغه امتیاز یوازې تا ته دربښلی.

الله سبحانه و تعالیٰ فرمايي:

﴿إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ ۝﴾

"په حقیقت کې ستاسې هڅې په بېلابېلو ډولونو سره دي."

د ماشوم د روزنې پر سکالو «اینګلو پیټر» دیارلس کتابونه او په زرګونو مقالې لیکلې دي، دی وايي:

تر هغه بل بدمرغه نشته، چې پردی پېښې کوي، ځان د نورو په څېر جوړوي او پردی فکر راخپلوي.

الله سبحانه و تعالیٰ فرمايي:

﴿أَنزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌۢ بِقَدَرِهَا﴾

"الله تعالیٰ له اسمانه اوبه ورولې او هر لښتي، ویالې د خپل ظرفیت

په تناسب را واخیستي.''

هر څوک خپل خپل ځانته مواهب او ارزښتونه لري؛ یو په بل کې ویلي کېدلای نشي.

د یوه شاعر په وینا:

تاسې ته ځانګړې وړتیاوې درپه برخه دي، چې له خپلو ځانګړیو وړتیاوو سره څه وکړای شئ.

''پر خپل ځان باور'' تر سر لیک لاندې «ایمرسن» په خپله یوه مقاله کې وايي:

هغه وخت به راشي چې د انسان علم پر دې حقیقت ګواهي ورکړي، چې کینه ناپوهي او تقلید ځان وژنه ده، انسان باید په هر ډول ظروفو او شرایطو کې پر خپل ځان باور ولري.

﴿وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾

''او ای پېغمبره! دوی ته ووایه چې تاسې عمل کوئ، الله تعالیٰ او د هغه پېغمبر او مؤمنان ټول به وګوري چې ستاسې کړه وړه اوس څه دي.''

۱۰۰ ځینې مصیبتونه ګټور هم وي

ولیم جیمس وايي:

تر ډېره بریده نا اتکله افتونه او مصیبتونه له موږ سره مرسته کوي! که «دوستو وسکي» او «تولستوي» د ژوند ترخې نه وای ګاللې؛ نو دغسې په زړه پورې ناولونه یې نشو لیکلای، نېستۍ، بېوزلتوب او یتیمۍ خپېړې پرمخ

خوړل كله نا كله د علم او معرفت په ډګر كې د نبوغ وسيله ګرځي.

يو شاعر وايي:

كله نا كله په سترو سترو بلوى ګانو كې نعمتونه نغښتل شوي وي او ځينې خلك بيا په نعمتونو كې بدمرغه وي، د دې پر عكس كله شتمني او زامن د بدمرغۍ لامل ګرځي.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿فَلَا تُعْجِبْكَ اَمْوَالُهُمْ وَلَآ اَوْلَادُهُمْ ۭ اِنَّمَا يُرِيْدُ اللّٰهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ اَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كٰفِرُوْنَ﴾

"د دوى د مالونو او شتمنۍ او د دوى د اولادونو د زياتوالي په ليدلو مه غولېږه! الله تعالیٰ دا غواړي، چې د همدې شيانو په وسيله دوى په دنيوي ژوندانه كې هم په عذاب اخته كړي او چې دوى ومري هم؛ نو له حق نه د منكرتوب په حالت كې ومري."

وګوره علماو او پوهانو ته:

ابن الاثير خپل نوموتي اثار، لكه: جامع الاصول او انهاية په داسې حال كې وليكل، چې له ځايه نشو خوځېدلاى.

سرخسي پنځلس ټوكه "المبسوط" په داسې حال كې وليكه، چې په يوه ژوره كنده كې بندي و.

شيخ الاسلام ابن القيم رحمه الله "زاد المعاد" په مسافرۍ كې وليكه.

امام قرطبي د مسلم شرحه په كښتۍ كې وليكله.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمه الله خپله دېرش ټوكه فتاوى په زندان كې وليكله.

ما ته مې ورور خبر راكړ، چې په زندان كې يې قرآن كريم حفظ كړ او

څلوېښت توکه کتابونه يې ولوستل.

ابو العلا المعری خپل ديوانونه او کتابونه په داسې حال کې وليکل چې په سترګو ړوند و.

طه حسين خپل مذکرات او مولفات په داسې حال کې وليکل، چې په سترګو ړوند و.

فرانسوي فيلسوف "بايکون" وايي:

لږه فلسفه انسان دالحاد لور ته بيا يې؛ دا په داسې حال کې، چې په فلسفه کې ژوره مطالعه، بيا انسان دين ته راکاږي.

الله سبحانه و تعالی فرمايي:

﴿وَمَا يَعْقِلُهَآ إِلَّا ٱلْعَٰلِمُونَ﴾

"خو پر دې باندې هماغه کسان پوهېږي، چې د علم خاوندان دي،"

﴿إِنَّمَا يَخْشَى ٱللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ ٱلْعُلَمَٰٓؤُا۟﴾

"له الله تعالی نه د هغه په بندګانو کې علماء وېرېږي."

دوکتور «ای ای بريل» وايي:

هېڅ کله به هم يو رښتينی مسلمان په رواني ناروغيو اخته نشي.

الله تعالی فرمايي:

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ ٱلرَّحْمَٰنُ وُدًّا﴾

"دا باوري ده کومو خلکو چې ايمان راوړی دی او ښه عملونه يې کړي دي ډېر ژر به رحمن ذات د هغو لپاره په زړونو کې مينه پيدا کړي."

دغه راز فرمايي:

﴿وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾

"بېشکه الله تعالٰی ایمان راوړونکیو ته همېشه سمه لاره ښيي"

۱۰۱ ایمان ښه درملنه ده

د رواني ناروغیو متخصص دوکتور کارل جانګ د خپل کتاب «نوی انسان د روح په لټه کې» په (۲۶۳) مخ کې وايي:

د تېرو دېرشو کلونو په اوږدو کې له نړۍ نه یو شمېر اشخاص د مشورې لپاره ما ته راغلل! ما د سلګونو خلکو درملنه کړې، چې زیاتره یې هماغه کسان وو، چې منځمهاله عمرونه یې درلودل، یاني عمرونه یې له پینځه دېرشت کلنۍ نه اوښتي وو، په دوی کې د هر چا ستونزه همدا وه، چې هغه د یوې دیني پناګاه په لټه کې و، چې له دغې لارې نه صحیح ژوند وکړي! زه دا ویلای شم چې هر یو یې ناروغ و، ځکه دغو ناروغانو هماغه څه له لاسه ورکړي وو، چې دین یې مسلمانانو ته ورکوي! او چې رښتینی ایمان ترلاسه نه کړي؛ نو دوی رغېدلای نشي.

۱۰۲ الله تعالٰی د اړ مشرک دعا هم قبلوي

الله تعالٰی د یوه مجبور مشرک دعا هم قبلوي، پاتې لا د مواحد مؤمن دعا. تر بودا وروسته نامتو زعیم « مهاتما ګاندي» وايي:

که زه پوجا پاټ (د هندوانو د عبادت یوه بڼه ده) ونه کړم، نو لېونی

کېږم،سره له دې چې ګاندي مسلمان هم نه و، بلکې په ګمراهۍ کې پروت و، خو يو مذهبي سړی و.

الله سبحانه وتعالٰی فرمايي:

﴿فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ﴾

کله چې دغه خلك په بېړۍ کې سپرېږي؛ نو له الله تعالٰی نه په خالصې عقيدې سره دعا غواړي.

دغه راز فرمايي:

"تر الله تعالٰی پرته څوک کولای شي دکوم مضطر دعاګانې قبولې کړي؟)

دغه راز فرمايي:

"او ګومان يې وکړ، چې دوی راګير کړای شول؛ نو الله تعالٰی ته يې دعاګانې پيل کړې او دين يې په هغه پورې خاص او ځانګړی کړ"

ما د ډېرو علماوو، تاريخپوهانو او ادبپوهانو ويناوې وځيرلې؛ خو له چا سره مې هم د رواني ناروغيو د درملنې لپاره دغسې يوه کره خبره ترلاسه نه کړه، ځکه چې هغوی له خپل دين سره په امن او سوکالۍ کې له تعقيد او تکليف څخه لرې ژوند کاوه.

الله سبحانه و تعالٰی فرمايي:

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَهُوَ الْحَقُّ مِن رَّبِّهِمْ ۙ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ ۝﴾

"او کومو کسانو چې ايمان راوړ او ښې چارې يې سرته ورسولې او هغه شی (قرآن) يې ومانه چې پر محمد ﷺ باندې نازل شوی دی او د هغو د رب لخوا سر تر پايه حق دی الله تعالٰی د هغو بدۍ له هغو نه

ایسته کړي او د هغو حالت یې سم کړ.“

د ابو حازم خبره واوره! هغه وايي:

زما او د پاچايانو ترمنځ فقط د يوې ورځې توپير دی، د پرون خوند ورته نه دی ترلاسه شوی! او د سبا په اړه اندېښمن دي! البته همدغه نننۍ ورځ ده او دغه نننۍ ورځ هم...؟!

پېغمبرﷺ به هم داسې دعا غوښتله چې:

”ای الله! زه له تا څخه د دغې نننۍ ورځې خير او برکت غواړم ...“

ثابت بن زهير چې په "تابط شرا" پېژندل کېده، په دې اړه يوه اوږده قصيده ويلې ده:

که یو انسان له ډېرې هڅې او زيار سره بيا هم خپله موخه ترلاسه نه کړي؛ نو زيار يې ضايع او لمنځه تللی دی، دی به شا واړوي او نور زيار به هم وګالي.....

یو بل شاعر وايي:

که د زمانې ورځې د راحتونو او زحمتونو تر منځ اوښتل راوښتل ونه کړي او حوادث هم خپل کارونه سرته ونه رسوي؛ نو زموږ د فطرت کړلېچونه او سختۍ هم لمنځه نشي تلای...

۱۰۳ مه خپه کیږه! ژوند زموږ تر تصوره هم لنډ دی.

دوکتور ډيل کارينګي د يو چا کيسه کوي، چې په کولمو کې يې زخم پيدا شو او د غه ناروغي يې د خطر تر وروستي پړاوه ورسېده! ډاکټرانو ځواب

کړ، چې ته د رغېدو نه يې، ناڅاپه د «هاني» په نامه دغه ناروغ له ځانه سره فکر کوي، چې هسې هم په دې نړۍ کې د څو شېبو مېلمه يې؛ نو راشه له دغو څو شېبو نه ګټه پورته کړه او د مرګ تر راتلو وړاندې په ټوله نړۍ راوګرځه! لنډه دا چې د سفر تابيا يې وکړه، د سفر تذکره او ټکټ يې ترلاسه کړ! خو دا وخت هم خپلو ډاکټرانو ورته ګواښ وکړ چې که پر دغه سفر بوخت شوې؛ نو ښايي چې د درياب په کوم ژور ځای کې ښخ شې!!! خو هغه ورته وويل، چې نه! ما ته مې خپلوانو ډاډ راکړی، چې که هر چېرې مړ شې؛ نو موږ به دې خپلې پلرنۍ هديرې ته راوړو! دا دی هاني د سفر په بېړۍ کې د خيام د دغو شعرونو په زمزمه کولو سپور شو.

"راشه چې د انسانيت يوه کيسه درته وکړم او د عمر مراندې د شپې په محفل کې لنډې کړو، ځکه چې خوب عمر زياتولای شي او نه د شپې په ويښه تېرولو عمر لنډېږي."

لنډه دا چې هغه سړي په خوښۍ خپل سفر پيل کړ او د خپلې مېرمنې په نامه يې يو داسې ليک واستاوه چې:

ما د بېړۍ پر شا په مړه ګېډه خوندور خوراک او څښاک وکړ او ډېرې قصيدې مې جوړې کړې! په دغه زمانه کې مې دومره خوښي او نېکمرغي ترلاسه کړې، چې په ټول ژوند کې مې نه وه په برخه شوې!

ښه نو بيا څه وشول؟!

دوکتور ډيل کارينګي وايي، چې دغه سړی له وروېښې ناروغۍ نه روغ رمټ شو، کوم اسلوب چې ده پرې تله راتله وکړل هغه د ناروغيو په لمنځه وړو کې بېخي بريالي و!! زه د عمر خيام له ادبياتو سره همغږی نه يم! ځکه چې په هغې کې له الهي منهجه سرغړاوی ليدل کېږي! البته له دغې کيسې څخه هدف دا دی، چې خوښي له ډېرو طبي درملو څخه ګټوره ده.

۱۰٤ ډاډه او قانع اوسه!

ابن الرومي د شعر په ژبه داسې وايي:

حرص انسان د بدمرغۍ په درشل ودروي او همدغه د بدمرغۍ ستره وسیله ده، د هماغې کافي روزۍ هرکلی وکړه، چې په اسانۍ سره تر لاسه کېدای شي؛ په مشقت او خواریو کې مو نه ښکېلوي.

الله سبحانه و تعالی فرمايي:

﴿وَ مَآ اَمۡوَالُكُمۡ وَ لَاۤ اَوۡلَادُكُمۡ بِالَّتِیۡ تُقَرِّبُكُمۡ عِنۡدَنَا زُلۡفٰۤی اِلَّا مَنۡ اٰمَنَ وَ عَمِلَ صَالِحًا فَاُولٰٓئِكَ لَهُمۡ جَزَآءُ الضِّعۡفِ بِمَا عَمِلُوۡا وَ هُمۡ فِی الۡغُرُفٰتِ اٰمِنُوۡنَ ○﴾

"دا ستاسې شتمني او ستاسې اولادونه هغه څه نه دي چې تاسې موږ ته نږدې کوي. هو! خو څوك چې ايمان راوړي او ښه عمل وکړي، همدغه خلك دي چې د هغو لپاره د هغو د عمل دوچند مکافات دي او هغوی به په دنګو او هسکو ماڼيو کې په ډاډينه اوسېږي."

دكتور ډيل كارينګي وايي:

د امريكا په متحده ايالاتو كې يوې شمېرنې دا په ډاګه كړې، چې قلق او اضطراب په امريكا كې تر ټولو لوی قاتل دی، ياني په امريكا كې ډېر خلك له همدې امله مري، د دويمې نړيوالې جګړې په اوږدو كې زموږ درې ميلونه زامن ووژل شول! او په هماغه زمانه کې د زړه درد زموږ پر دوو ميلونو ځوانانو بريد وکړ، په عين حال کې يو ميلون ځوانان د قلق، اضطراب او عصبي توازن د ګډوډېدو له امله خاورې شول.

دوکتور "دلکسس کاريل" وايي:

چې د زړه ناروغي د دغو تلفاتو په لړ کې د یوه بنسټي لامل په توګه پېژندل کېږي! هماغه کسان چې له قلق او اضطراب سره مقاومت کولای نشي له وخت نه مخکې مري.

خو لوی لامل یې دا دی:

﴿وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللهِ كِتَابًا مُؤَجَّلًا﴾

"هېڅ سا کښ د الله تعالیٰ له حکم پرته نشي مړ کېدای د مرګ نېټه لیکل شوې ده."

ډېر لږ تور پوستي په امریکا او ډېر لږ چینایان په چین کې د زړه پر ناروغۍ اخته کېږي، ځکه چې دوی د خپل ژوند پر اسانو تګلارو تله راتله کوي!

مور وینو چې خپله ډېر طبیبان هم د زړه د سکتې له امله مري او د دوی شمېر د هغو بزګرانو په پرتله، چې پر همدغه ناروغۍ مري شل برخې زیات دی، ځکه چې د ډاکټرانو ژوند تل له دغو نفسي او عصبي ګواښونو سره مخ وي!!

یو طبیب د خلکو درملنه کوي؛ خو خپله هم ناروغ دی.

۱۰۵ د رب پر پرېکړه خوښي تېول غمونه لمنځه وړي

په حدیث شریف کې دي چې:

وَلَا نَقُولُ الا مَا يَرضَىٰ رَبنَا

"مور به هماغه څه وایو، چې رب پرې راضي کېږي."

انسان باید حقیقتونو ته سر ټیټ کړي او په سړه سینه یې ومني، څکه چې همدغه د نېستۍ او دربدرۍ په لمنځه وړو کې رول لوبولای شي.

یو شاعر وایي:

کله چې مې په خپل سر کې سپین وېښتان ولیدل؛ نو ما یې هرکلی وکړ، ځکه چې تر دې پرته بله چاره نه وه...

١٠٦ د تقدیر پرېکړه نه بدلېږي، که ته مرې او که چوې!!

ایمرسن په خپل کتاب «د یوه کار په ترسره کولو ځواکمني» کې یوه پوښتنه مطرح کړې چې:

دغه فکر مو ته له کومه راغی، چې ډاډمن او نېکمرغه ژوند لوی او نېکمرغه خلک رامنځته کوي! سره له دې چې خبره پر عکس ده.

څوک چې تل د ځان په اړه د ویر په کولو عادي وي، هغوی به دغه ویر کوي، که څه هم د ورېښمو له پاسه څملي او ښې پستې جامې وا غوندي.

تاریخ ګواه دی، چې عظمت او نېکمرغي په بېلابېلو پرګنو کې د هماغو خلکو په برخه شوي، چې خیرې ګریوانونه او یېله پښې به ګرځېدل او همدغسې خلکو سترې سترې کارنامې سرته رسولي دي.

هو! هماغه کسان چې د محمدي دعوت په لومړنیو شپو کې یې د هدایت رپې(بیرغ) رپانده ساته، ازاد شوي غلامان، فقیران او بېوزلان وو او د دغه دعوت پر ضد را پورته شوي خلک د اولس مشران وو.....

الله سبحانه و تعالٰی فرمایي:

﴿وَ اِذَا تُتْلٰی عَلَیْهِمْ اٰیٰتُنَا بَیِّنٰتٍ قَالَ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا لِلَّذِیْنَ اٰمَنُوْۤا اَیُّ الْفَرِیْقَیْنِ خَیْرٌ مَّقَامًا وَّ اَحْسَنُ نَدِیًّا﴾

"دوی ته چې کله زمونږ روښانه روښانه ایتونه اورول کېږي؛ نو منکران مؤمنانوته وایي "ښا یاست له مونږ دواړو ډلو نه کومه یوه په ښه حالت کې ده او د چا غونډې زیاتې شاندارې دي؟."

او داسې نورې بېلګې...

په دې لړ کې د عنتره دغه شعر د یادونې وړ دی.

إن كنتُ فإني سيدٌ كَرَماً ... أوْ أسود اللونِ إني أبيضُ الخُلُقِ

"که خلک راته یو تور پوستی غلام وایي؛ نو څه وشو؟ زه په خوی سپین او د کارنامو له پلوه د قوم سردار یم."

۱۰۷ د یوه غړي له لاسه په ورکولو پر نورو شکر وکړه!

ابن عباس رضي الله عنه هم د شعر په ژبه وایي:

"که الله تعالٰی زما د سترګو رڼا واخیسته؛ نو زما په ژبه او غوږونو کې؛ خو لا تر اوسه رڼا شته! په زړه کې مې ذکاوت او عقل مې له کږلېچونو پاک دی او که څه افت را نازل شي؛ نو سترګې پرې پټوم په دې هیله، چې یوه ورځ به ختم شي".

بشار بن برد وایي:

''دښمنان مې را ته پېغور راکوي، سره له دې چې دوی خپله عیبجن دي او ما ته په سترګو ړوندېدل څه عیب نه ښکاري''

د قصیدې تر پایه...

وګوره د عبدالله بن عباس، بشار بن برد او د صالح بن عبدالقدوس په خبرو کې څومره توپیر لیدل کېږي؟!

عمر بن عبد العزیز میمون بن مهران ته ولیکل چې:

تا د عبدالملک په وسیله زما تعزیت کاوه! دا یو داسې کار و، چې ما یې انتظار نه کاوه؛ خو پرې خپه هم نه یم.

۱۰۸ وخت اوړي راوړي

امام احمد بن حنبل رحمه الله د بقی بن مخلد پوښتنې ته ورغی؛ نو داسې یې ورته وویل، چې ای ابو عبدالرحمنه! په هر حال کې یانې په روغتیا او ناروغتیا دواړو کې د الله تعالیٰ شکر کوه!...

مانا دا چې انسان روغ وي؛ نو هېڅ د ناروغۍ فکر او اټکل ورسره نه وي؛ نو څکه د انسان ارادې هم پیاوړې او ډېرې ارزوګانې یې په زړه کې وي؛ خو د دې پر عکس د سختې ناورغۍ په شپو ورځو کې له انسان سره د رغېدو تمه نه وي؛ نو څکه یې همت کمزوری او ارمانونه یې راکمېږي.

د امام احمد رحمه الله دغه وینا له دغه مبارک آیت نه راخیستل شوې:

﴿وَ لَئِنْ اَذَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنٰهَا مِنْهُ ۚ اِنَّهٗ لَيَئُوْسٌ كَفُوْرٌ ۝﴾

''او که چېرې موږ انسان ته خپل رحمت په برخه کړو او بیا یې

بېرته ورڅخه واخلو؛ نو هغه نهيلې کېږي او په ناشکرۍ لاس پورې کوي.“

حافظ ابن کثير رحمه الله وايي:

”الله تعالی موږ ته د انسان او د هغه د صفتونو په اړه خبر راکوي! پرته له هغو مؤمنانو، چې الله تعالی خپل رحم پرې کړی وي، انسان چې تر ښه ساعت وروسته په مصيبتونو اخته شي؛ نو ټول تېر نعمتونه يې هېر شي او داسې شي، لکه چې هېڅ خير يې نه وي ليدلی! خو هماغه بندګان، چې الله تعالی پرې رحم وکړي او له صبر څخه کار واخلي“

۱۰۹ په نړۍ کې وګرځئ!

يو فيلوسوف وايي، چې سفر د انديښنو لمنځه وړونکی دی.

حافظ عبدالرحمان الرامهرمزي په خپل کتاب « المحدث الفاصل بين الراوی والواعی» کې د علم په طلب کې د سفر بدي بيانوونکيو نيوکې ردوي او وايي:

که دغو نيوکو کوونکيو ته معلومه شي، چې په سفر بوخت خلک په حقيقت کې څومره خوندور ژوند کوي؛ په بل وطن کې هغوی په مسافرۍ کې څومره خوښ دي؛ پړاو پر پړاو د بېلابېلو هېوادونو پر لوړو او ژورو ګرځېدل، باغونه او طبعي منظرې ليدل او د هېوادونو عجائبات ننداره کول انسان ته څومره خوښي او سکون وربښي...

په حقيقت کې د نړۍ خوندونه د همدغو ننداروو په محاسنو کې را خلاصه شوي.

یو شاعر وايي:

چېرته دې چې سپکاوې کېږي، له هغه ځایه خپلې کېږدۍ (خېمه) رانغاړه او ترې درومه!

۱۱۰ د ژوند په وروستيو شېبو کې هم خوښ اوسه!

ابو ریحان البیروني چې په (۱٤۰هـ) مړ دی نوموړی اته اويا کاله په زده کړه بوخت و او د کتابونو تصنیف ته يې ګونډه وهلې وه، په علومو کې يې دقيق او ژور مباحث سرته ورسول، نوې نوې دروازې يې پرانيستلې، تل يې په لاس کې قلم او سترګې يې په کتابونو کې ور ښخې وې.

فقيه ابو الحسن علي بن عيسى وايي:

ابو ریحان د مرګ په ناروغۍ پروت و، زه يې پوښتنې ته ورغلم! هغه په دغسې حالت کې ما ته سر را پورته کړ او ويې ويل:

ـ ستا به ياد وي، چې يوه ورځ دې زه د ميراث په مسئله کې د لرې نياګانو په اړه پوښتلی وم او دا هماغه دي، چې د مور له طرفه وي؟!

ـ (د شفقت له مخې) په دې حالت کې هم دغه ډول پوښتنه او ځواب؟!

ـ له دغې نړۍ سره په داسې حال کې الله په اماني وکړم، چې زه پر دغه مسئله پوه اوسم او بل چا ته دې يې ونه رسوم؟!

هماغه و چې له خپلې ژمنې سره سم يې زه پر هغه مسئله پوه کړم! چې زه ترې راولاړشوم او د باندې راووتم؛ نو له دننه د ژړا غږ راپورته شو.

عمر فاروقﷺ د مرګ په پنجو کې نښتی و او له ټپونو يې وينې بهېدلې؛ خو بيا يې هم صحابه پوښتل، چې لمونځ مې بشپړ کړی او که نه؟!

سعيد بن الربيع د احد په غزا کې په خپلو وينو کې لت پت پروت د رسول اللهﷺ په اړه پوښتنه کوي، چې هغهﷺ څنګه دی؟

ابراهيم بن الجراح وايي:

د قاضي ابو يوسف پوښتنې ته ورغلم، ګورم چې بې هوښه پروت دی! چې را په سد شو؛ نو ما ته يې وويل، چې په دغه مسئله کې څه وايې؟ ما ورته وويل، چې ته په دغسې حال کې هم د مسئلو په اړه غږېږې؟ هغه وويل، چې باک نه کوي، خپل درد پرې دوا کوو!

بيا يې وويل:

ابراهيمه! د جمراتو په ويشتو کې کوم يو يې غوره دي، ياني پلي ويشتل غوره دي او که پر سورلۍ؟

ـ پر سورلۍ!

ـ تېر وتلې.

ـ پلي

ـ تېر وتلې.

ـ ښه نو کوم يو يې غوره دي؟

ـد نږدې ولاړ کس لپاره يې پلي ويشتل او لرې کس لپاره سپور ويشتل يې غوره دي! په دې سره جوخت زه راولاړ شوم، تر دروازې لا نه وم رسېدلی، چې د هغه د مرګ غږ مې واورېد.

او داسې نور بېلګې...

۱۱۱ د مصیبتونو رازونه

نامتو تاریخپوه او ادبپوه مصري لیکوال احمد بن یوسف په خپل نوموتي اثر «مکافات او ښه عواقب» کې داسې لیکي:

انسان په دې پوهېږي، چې د غم تورې ورېځې ارومرو لمنځه تلونکي دي، دغه توره شپه سبا کېږي، په همدې ترتیب غمونه او اندېښنې هم انتها او پای لري!

هو! حتمي ده چې په حوادثو کې انساني طبیعت له لوږو او ژوږو سره مخ کېږي؛ که درملنه یې ونشي؛ نو همداسې ناروغ به پروت وي او تکلیف به یې لاپسې زیات شي، ځکه چې که د سختیو او تنگسیو پر مهال د نفس تجدید او تقویه صورت ونه نیسي؛ نو انسان له نهیلۍ سره لاس او گرېوان کېږي!

خوک که پرمصیبت اخته شوی دی او صبر یې پرې کړی؛ نو د صبر ډېره خوږه مېوه په لاس ورغلې.

اپلاتون وایي:

سختې او مصیبتونه چې څومره عیش و عشرت کموي؛ نو هماغسې نفسونه هم اصلاح کوي، همدا راز وایي، چې سختیو او مصیبتونو درکړې دوستان راکلک کړئ او قدر یې وکړئ، د دې پرعکس نعمتونو او سوکالیو درکړي دوستان له یاده اوباسئ.

ارد شېر وایي:

د شدت او سختۍ په رنځو تورې سترگې هغه څه لیدلای شي، چې په نعمتونو او لورنو کې دوبې سترگې یې نشي لیدلای...

ما د مشهور عالم التنوخي کتاب «تر تنګسې وروسته اسانتیا» تکراراً لوستی او درې خبرې مې ورڅخه را خپلې کړې دي.

۱: تر تنګسې وروسته اسانتیا یو لرغونې سنت او ټولمنلې قضیه ده او دا داسې ده، لکه په شپې پسې چې د سبا راتلل یوه حتمي او باوري خبره ده.

۲: ډېر ځله مصیبتونه د یوه بنده لپاره له دیني او دنیوي دوارو پلوه ګټور وي.

۳: دګټې او تاوان جلبول او دفع کول په حقیقت کې د الله تعالیٰ په واک کې دي.

۱۱۲ د دې نړۍ ارزښت

عبدالله بن مبارک رحمه الله فرمايي:

ما ته د عدي بن زید هغه قصیده د امیر طاهر بن الحسین له مانۍ نه ډېر ارزښت لري، چې د ځینو بیتونو مفهوم یې داسې دی:

"ای د نورو پر مصیبتونو خوښېدونکیه انسانه!ایا له تا سره کومه ژمنه شوې، چې دغه ډول مصیبتونه به پر تا نه راځي؟"

په یوه حدیث کې دي چې:

"که دنیا د الله تعالیٰ په اند د غوماشي د وزر هومره ارزښت هم درلودلای؛ نو کافر به ورڅخه د اوبو د غړپ په اندازه هم ګټه هم نه وای پورته کړې"

دغه مبارک حدیث همدا خبره په ډاګه کوي، چې د الله تعالیٰ په اند دنیا د غوماشي تر وزره هم سپکه ده؛ نو بیا د دغسې یوه بې ارزښته شي لپاره

دومره جزعې فزعې ولې وشي؟!

۱۱۳ د ایمان ارزښت

الله سبحانه و تعالیٰ فرمايي:

﴿بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ﴾

"بلکې الله تعالیٰ پر تاسې احسان باروي، چې هغه تاسې ته د ایمان لارښوونه وکړه."

هماغه ستر نعمت او لورنه چې يوازې هوښياران پرې پوهېږي دا ده، چې: د يوه کافر په ليدو په ايمان شکر وکړي، چې دې پر خپل رب کافر او منکر نه دی او د هغه د قدرت، اسماوو او صفاتو په وړاندې مبارزې ته نه دی راپورته شوی!

الله سبحانه و تعالیٰ فرمايي:

﴿أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا ۚ لَا يَسْتَوُونَ ۝﴾

"ښه نو ايا دا کېدای شي، څوك چې مؤمن وي هغه دې د هغه چا په څېر شي چې فاسق وي، دغه دواړه نشي برابرېدای."

۱۱٤ وقفه

لااله الاالله: الله سبحانه و تعالی د الوهيت او کمال پر ټولو صفاتو متصف دی.

د دغې کلمې راز دا دی، چې د الوهيت ټول صفتونه يوازې په هماغه ذات پورې خاص دي، له هغه پرته بل څوک د عبادت او بنده ګۍ ور نه دی، په عبادت، توکل، انابت، رغبت، محبت، رهبت، جلال، تعظيم، وېرې، تمې او داسې نورو کې يوازې د الله تعالیٰ په ستر دربار کې د عاجزۍ وزرې غوړول کېږي او همده ته د منښتې سر ټيټېږي.

۱۱۵ غمځپلي

د «عکاظ» نومې جريدې د(۱۰۲٦۲) ګڼې په ضميمه کې چه په (۷/٤/۱٤۱۵ هجري قمري) کې صادر شوې د يو ړانده اديب او ژورنالست محمود بن محمد المدني سره کړې مرکه يې خپره کړې، نوموړي د ادب کتابونه د نورو په سترګو لوستي! د تاريخ کتابونه، مجلې او جرائد يې له ډېرو خلکو څخه اورېدلي! کله نا کله به يې کوم ملګرى دې ته اړ کاوه، چې د شپې تر درېيو بجو پورې ورته څه ولولي، تر دې چې داسې وخت هم راغی، چې په علم او ادب کې يې د يوې سترې مرجع حيثيت غوره کړ، مصطفى امين د «الشرق الاوسط» جريدې په خپل ځانګړي کالم (فكرة) کې د نوموړي ادبپوه خبره داسې راخيستې:

د تېريګرو پر تېرې، د چلبازانو پر چل او د زوروور پر زور فقط پنځه دقيقې صبر وکړه! ډېر ژر به تازينې پرځمکه پرېوځي او زولنې به ماتې شي، بندي به له بنده راخوشې شي؛ تياره به لاړه شي او روڼ سباوون به رابښکاره شي! ته فقط صبر وکړه.

د يوه شاعر په وينا:

"څومره مصيبتونه، چې پر انسان راځي او د هغه د غمونو لامل ګرځي

بالاخره الله تعالیٰ انسان ته له هغې خلاصون ور په برخه کوي.“

ما په رياض کې د البانيا له هغه مفتي سره وکتل، چې په البانيا کې کمونستانو په پنځه ويشت کلني بند محکوم کړی و نوموړي راته خپله کيسه داسې بيان کړه:

ما دکمونستانو په زندان کې ډېرې لوږې او ژورې وګاللې! له دې امله ما خپل زړه ته په لمانځه ډاډ ورکاوه، چې د کمونستانو د وېرې له امله به مې د تشناب په يوه کونج کې ادا کاوه، تر دې، چې الله تعالیٰ د خلاصون لاره پيدا کړه.

﴿فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللهِ وَفَضْلٍ﴾

”په پای کې هغوی د الله تعالیٰ له نعمت او لورنې سره بېرته ستانه شول.“

هلته د جنوبي افريقا رئيس «ويلسن منډيلا» چې پوره اوه ويشت کاله يې په زندان کې تېر کړه! نوموړي له تېري او استبداد څخه د خپل ولس او ډلې د خلاصون لپاره ډېرې چيغې ووهلې؛ تر دې چې بالاخره خپله دنيوي موخه يې ترلاسه کړه.

﴿نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا﴾

”د هغو د کړو وړو ټوله مېوه مونږ همدلته ورکوو.“

دغه راز الله تعالیٰ فرمايي:

﴿إِن تَكُونُوا تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ ۖ وَتَرْجُونَ مِنَ اللهِ مَا لَا يَرْجُونَ﴾

”که تاسې کړاو ګالئ؛ نو ستاسې په شان هغوی هم کړاو ګالي او تاسې له الله تعالیٰ نه د هغه څه هيله من ياست، چې هغوی يې هيله

من نه دي.“

دغه راز فرمايي:

﴿إِن يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ﴾

”اوس که تاسې ټپي شوي يئ؛ نو له دې نه مخکې ستاسې دښمنه ډله هم همداسې ټپيان شوي دي.“

۱۱۶ چې مسلمان يې، نو بيا مه خپه کيږه!

هغه څومره بدمرغه خلک دي، چې اسلام له سره نه پېژني او پر دغه لار نه درومي!

اسلام له دې امله چې يو ستر خبر دی د خپلو پلويانو له پلوه نړيوال اعلان ته اړتيا لري! ځکه چې د انسانيت نېکمرغي له دې پرته په بل څه کې نشته!

﴿وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ﴾

”له اسلام نه پرته چې هر څوك کوم بل دين غوره کړي هېڅکله به ورڅخه قبول نه کړی شي.“

يو مسلمان داعي د المان د ميونخ په ښار کې استوګن شو، ښار ته د ننه کېدو په صورت کې يوه ستره اعلاميه لوحه ځړېدلې وه او داسې پرې ليکل شوي وو:

ايا ته د يوکوهاما ټايرونه نه پېژنې؟! همدغه داعي راپاڅېد او د دغه لوحې په مقابل کې يې تر دې هم پر يوه ستره لوحه وليکل، چې ايا ته اسلام

بالاخره الله تعالیٰ انسان ته له هغې خلاصون ور په برخه کوي.“

ما په رياض کې د البانيا له هغه مفتي سره وکتل، چې په البانيا کې کمونستانو په پنځه ويشت کلنې بند محکوم کړی و نومونړي راته خپله کيسه داسې بيان کړه:

ما دکمونستانو په زندان کې ډېرې لوږې او ژورې وګاللې! له دې امله ما خپل زړه ته په لمانځه داډ ورکاوه، چې د کمونستانو د وېرې له امله به مې د تشناب په يوه کونج کې ادا کاوه، تر دې، چې الله تعالیٰ د خلاصون لاره پيدا کړه.

﴿فَانْقَلَبُوْا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ﴾

”په پای کې هغوی د الله تعالیٰ له نعمت او لورنې سره بېرته ستانه شول.“

هلته د جنوبي افريقا رييس «ويلسن منډيلا» چې پوره اوه ويشت کاله يې په زندان کې تېر کړه! نومونړي له تېري او استبداد څخه د خپل ولس او ډلې د خلاصون لپاره ډېرې چيغې ووهلې؛ تر دې چې بالاخره خپله دنيوي موخه يې ترلاسه کړه.

﴿نُوَفِّ اِلَيْهِمْ اَعْمَالَهُمْ فِيْهَا﴾

”د هغو د کړو وړو تړوله مېوه موږ همدلته ورکوو.“

دغه راز الله تعالیٰ فرمايي:

﴿اِنْ تَكُوْنُوْا تَاْلَمُوْنَ فَاِنَّهُمْ يَاْلَمُوْنَ كَمَا تَاْلَمُوْنَ ۚ وَتَرْجُوْنَ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا يَرْجُوْنَ﴾

”که تاسې کړاو ګالئ؛ نو ستاسې په شان هغوی هم کړاو ګالي او تاسې له الله تعالیٰ نه د هغه څه هيله من ياست، چې هغوی يې هيله

من نه دي.“

دغه راز فرمايي:

﴿إِن يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ﴾

”اوس كه تاسې ټپي شوي يئ؛ نو له دې نه مخكې ستاسې دښمنه ډله هم همداسې ټپيان شوي دي.“

١١٦ چې مسلمان يې، نو بيا مه خپه كېږه!

هغه څومره بدمرغه خلك دي، چې اسلام له سره نه پېژني او پر دغه لار نه درومي!

اسلام له دې امله چې يو ستر خبر دی د خپلو پلويانو له پلوه نړيوال اعلان ته اړتيا لري! ځكه چې د انسانيت نېكمرغي له دې پرته په بل څه كې نشته!

﴿وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ﴾

”له اسلام نه پرته چې هر څوك كوم بل دين غوره كړي هېڅكله به ورڅخه قبول نه كړی شي.“

يو مسلمان داعي د المان د ميونخ په ښار كې استوګن شو، ښار ته د ننه كېدو په صورت كې يوه ستره اعلاميه لوحه ځړېدلې وه او داسې پرې ليكل شوي وو:

ايا ته د يوكوهاما ټايرونه نه پېژنې؟! همدغه داعي راپاڅېد او د دغه لوحې په مقابل كې يې تر دې هم پر يوه ستره لوحه وليكل، چې ايا ته اسلام

نه پېژني؟! که غواړې اسلام وپېژنې؛ نو له موږ سره په دغو شمېرو اړیکه ونیسئ!

د المان له ښارونو، کلیو او باندو څخه تیلیفوني اړیکې ونیول شوې، تر دې چې د یوکال په اوږدو کې یو لک المانیان ښځې او سړي د همده په لاس مسلمانان شول؛ یو لوی جومات او ستر اسلامي مرکز یې هلته جوړ کړ.

انسانیت په رښتیا هم دغه سپېڅلي دین ته اړ دی؛ ځکه چې دغه دین د انسانیت د هر اړخیزه ډاډمنیو ضامن دی.

الله سبحانه و تعالیٰ فرمایي:

﴿يَّهْدِىْ بِهِ اللّٰهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهٗ سُبُلَ السَّلٰمِ وَ يُخْرِجُهُمْ مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ بِاِذْنِهٖ وَيَهْدِيْهِمْ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ﴾

"چې د هغه په وسیله الله تعالی هغو خلکو ته چې د هغه د رضا غوښتونکي دي د سلامتیا لارې ښیي او په خپل امر سره هغوی له ترږمیو څخه راباسي د رڼا لوري ته یې راولي او د سمې لارې په لوري د هغو رهبري کوي."

یو عابد وایي:

زه فکر نه کوم په نړۍ کې به داسې څوک هم وي، چې د غیرالله عبادت کوي!.

خو الله سبحانه و تعالیٰ فرمایي:

﴿وَ قَلِيْلٌ مِّنْ عِبَادِىَ الشَّكُوْرُ﴾

"زما په بندګانو کې ېښخي لږ شکر ویستونکي دي."

یو عالم راته کیسه کوله چې:

یو کلیوال سوډانی د سوډان پلازمینې خرطوم ته راغی او هلته یې د

انګليسي ښکېلاک په دوره کې د يوې څلور لارې په سر يو برطانوي ترافيک وليد؛ نو دغه مسلمان ورڅخه پوښتنه وکړه

ـ ته څوک يې؟

ـ زه کافر يم!

ـ د چا په اړه کافر يې؟

ـ د الله په اړه!

ـ ايا د الله تعالٰی په اړه هم څوک کافر کېږي؟! له دې سره يې په خپله خېټه لاس کېښود او کانګې يې وکړې او بېرته خپل ځلي ته ستون شو.

﴿فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾

"بيا پر دې خلکو څه شوي دي، چې ايمان نه راوړي."

اصمعي وايي:

يوه بانډيچي د يوه قاري له خولې دغه مبارک ايت واورېد چې:

﴿فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنطِقُونَ﴾

"نو قسم دی د اسمان او ځمکې په مالك باندې، دا خبره حقه ده، همداسې يقيني ده، لکه چې تاسې غږېږئ."

بانډيچي وويل،چې سبحان الله! الله تعالٰی چا قسم کولو ته اړ کړ؟ دا ښه ګومان، د الله تعالٰی رحمت او مهرباني لطف اوکرم دی.

که څوک د سيرت کتابونه ولولي او د رجالو د ژوند پر حالاتو ځان پوه کړي؛ نو ډېر مسائل به په ډاګه کړي، چې يو څو يې په لاندې ډول دي.

۱: على بن ابي طالب رضى الله عنه وايي چې د انسان پوهه، ادب، خوی او اخلاق په حقيقت کې د هغه ارزښت په ډاګه کوي؛ نه د هغه صورت او اندامونه!

﴿ وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّن مُّشْرِكٍ وَّلَوْ اَعْجَبَكُمْ ﴾

"يو مسلمان مريه له اصيل مشرك نه ډېر ښه دی که څه هم هغه ستاسې ډېر خوښ وي."

۲: د انسان همت او زيار د هغه امکان په ډاګه کولای شي؛ خو مجد او عظمت نشي وربښلای.

د خرما په اړه چې ته يې خورې د مجد او عظمت اټکل مه کوه.

۳: انسان هماغه څوک دی چې د وړ او ناوړه چارو له امله خپل تاريخ خپله جوړوي.

﴿ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَاٰثَارَهُمْ ﴾

"کومې چارې چې هغوی سر ته رسولې دي موږ هغه ټولې ليکو."

٤: د انسان عمر بېخي لنډ دی، ډېر ژر لمنځه ځي، بايد پر غمونو او ګناهونو لاپسې را لنډ نه کړای شي، لکه چې يو شاعر وايي:

دا ژوند خو زموږ کم د محبت لپاره هم دی
حيران يم، چې نفرت ته وزګارېږي خلک څنګه
[ژباړن]

بيا به داسې اټکل وکړي چې:

﴿ لَمْ يَلْبَثُوْٓا اِلَّا عَشِيَّةً اَوْ ضُحٰهَا ۝ ﴾

"(په دې دنيا کې يا د مرګ په حالت کې يې) فقط د يوې ورځې وروستۍ يا لومړۍ برخه يې تېره کړې ده."

﴿ قَالُوْا لَبِثْنَا يَوْمًا اَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَسْئَلِ الْعَآدِّيْنَ ۝ ﴾

"هغوی به ووايي موږ يوه ورځ يا د يوې ورځې يو څه برخه هلته

اوسېدلي یو، له شمار کوونکیو څخه پوښتنه وکړه.“

د یوه شاعر په وینا:

د غم لپاره همدا بس ده چې ژوند یې تریخ کړی، په پیاله کې یې داسې عمل نه ګورم چې الله تعالیٰ پرې خوښ شي.

۱۱۷ د نېکمرغۍ له اسبابو څخه

۱: نېک عمل دی:

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰى وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً﴾

”هر څوك چې ښه عمل وکړي، هغه نارینه وي او که ښځه، په دې شرط چې مؤمن وي، پر هغه به موږ په دنیا کې سپېڅلی ژوند تېرکړو.“

۲: نېکه ښځه ده:

﴿رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ اَزْوَاجِنَا وَ ذُرِّيّٰتِنَا قُرَّةَ اَعْيُنٍ﴾

”ای زموږ ربه! موږ ته له خپلو مېرمنو او اولادونو څخه د سترګو یخوالی راکړه“

۳: پراخه کور:

پیغمبر ﷺ هم الله تعالیٰ ته داسې دعا کوي:

”ای الله تعالیٰ زما کور پراخه کړه“

٤: سپېڅلی کسب:

لکه چې پیغمبر ﷺ فرمايي:

"الله تعالیٰ سپېڅلی دی او سپېڅلی کار خوښوي"

٥: ښه خوی او له خلکو سره مینه:

الله تعالیٰ فرمايي:

"او زه یې په هر ځای کې مبارک او بختور ګرځولی یم"

٦: له پور او بد خرڅۍ نه په امن کېدل:

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَالَّذِينَ إِذَآ أَنفَقُوا۟ لَمْ يُسْرِفُوا۟ وَلَمْ يَقْتُرُوا۟﴾

"هغه کسان چې کله لګښت کوي؛ نو نه بېځایه لګښت کوي او نه بخيلي."

۱۱۸ د نېکمرغۍ عناصر

شکر کوونکی زړه، صبرناک بدن او ذاکره ژبه د نېکمرغۍ مهم عناصر دي.

یو شاعر وايي:

شكر وذكر و صبر فيها نعيم و اجر

"په شکر، ذکر او صبر کې نعمتونه او اجرونه دواړه شته."

که د نېکمرغۍ په اړه د ټولو علماوو علم، د حکماوو حکمت، د شعراوو قصیدې درته راټولې کړی شي، تا ته نېکمرغي نشي دربښلای، تر هغې چې

د نېکمرغۍ په ترلاسه کولو کې له کلک هوډ نه کار واخلې.

د راز ساتل او د خپلو چارو تدبیر هم د نېکمرغۍ یوه برخه ده.

ویل کېږي چې یو باندیچي د لسو اشرفیو په بدل د یو راز په خوندي ساتلو کې امین وګڼل شو! خو هغه راز یې هضم نشو کړای؛ نو د اشرفیو خاوند ته ورغی او ورته یې ووی، چې اشرفۍ دې درواخله نور دې راز نشم ساتلای! ځکه چې د راز ساتل صبر او زغم غواړي.

﴿لَا تَقْصُصْ رُءْيَاكَ عَلَىٰٓ إِخْوَتِكَ﴾

"دا خوب دې خپلو وروڼو ته مه وایه!"

په یوه انسان کې کمزورې نکته همدا ده، چې خپل راز بل ته په ډاګه کړي او دا یو زوړ مرض دی، چې له پخوا راهیسې را روان دی.

الله تعالیٰ فرمایي:

﴿وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا﴾

"هسې نه چې هغه څوك ستاسې له دلته استوګنې نه خبر کړي."

۱۱۹ بې اجله مرګ نشته

﴿فَإِذَا جَآءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ۝﴾

"بیا چې کله د کوم قوم وخت او نېټه پوره کېږي یو ساعت وروسته والی او مخکې والی به هم پکې نه رائي. (او دا خبره الله تعالیٰ د مخلوق پیدا کولو په پیل کې په ډاګه ښکاره کړې وه)"

دغه مبارک ایت د هماغه بې زړو خلکو لپاره تسلي او ډاډ دی چې له

مرګه مخکې څو څو ځله مري! دوی باید په دې وپوهېږي، چې مرګ به ټاکلې نېټه راځي او هېڅ وړاندې او وروسته والی پکې نشي راتلای.

﴿وَجَآءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ﴾

"او هغه د ځنکدن سلګۍ په حقه راغلې."

پر دې باید باور ولرو، چې له غیر الله سره اړیکه بد مرغي ده.

الله سبحانه و تعالیٰ فرمايي:

﴿فَمَا كَانَ لَهٗ مِنْ فِئَةٍ يَّنْصُرُوْنَهٗ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ ۗ وَ مَا كَانَ مِنَ الْمُنْتَصِرِيْنَ ۝﴾

"بیا د هغه د مرسته کوونکیو هېڅ کومه ډله نه وه، چې د الله تعالیٰ په مقابل کې یې مرستې ته راغلې وای او نه یې خپله مرسته ځانله وکړای شوه."

سیر اعلام النبلاء په شلو ټوکونو کې د امام ذهبي شهکار کتاب دی، چې د پاچاپانو، امیرانو، وزیرانو، بډایانو، شاعرانو او د عالمانو حالات یې پکې بیان کړي دي، د دغه کتاب په لوستو به ته له دوو حقیقتونو سره اړومړو مخ شې.

لومړی : چا چې د مال اولاد، منصب او کار له پلوه د الله تعالیٰ پر ځای له بل چا سره اړیکې ټینګې کړې؛ نو الله تعالیٰ به یې همغه ته وسپاري او همدغه به یې د بدمرغۍ ستر لامل وي.

الله سبحانه و تعالیٰ فرمايي:

﴿وَ اِنَّهُمْ لَيَصُدُّوْنَهُمْ عَنِ السَّبِيْلِ وَ يَحْسَبُوْنَ اَنَّهُمْ مُّهْتَدُوْنَ ۝﴾

"دا شیطانان دغسې خلک پر سمه لاره باندې له تلو نه منع کوي او هغوی له ځانه سره دا ګومان کوي، چې موږ سم روان یو."

فرعون او د هغه سلطنت، قارون او د هغه مال، اميه بن خلف او د هغه سوداګري، وليد او د هغه زامن يې ځلا بېلګې دي.

﴿ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا﴾

"پرېږده ما او هغه څوك، چې ما هغه يوازې پيدا كړ."

ابوجهل او د هغه جاه او جلال، ابولهب او نسب، ابو مسلم او سلطه، متنبي او شهرت، حجاج او په ځمكه كې علو، ابن الفرات او وزارت يې نورې ځلانده بېلګې دي.

دويم: چا چې په الله تعالىٰ سره د عزت لټون وكړه او د هغه د نږدېكت لپاره يې عمل وكړ؛ نو الله تعالىٰ به يې عزيز او سر لوړى كړي؛ كه څه هم منصب، نسب، مال او بچي ونه لري، بلال او اذان، سلمان او اخرت، صهيب او سربښندنه، عطاء او پوهه يې روښانه بېلګې دي.

﴿وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَىٰ ۗ وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا﴾

"او د كافرانو وينا يې ټيټه كړه او هماغه د الله تعالىٰ وينا لوړه ده."

۱۲۰ يا ذالجلال والاكرام

په يوه صحيح حديث كې نبي كريمﷺ فرمايي:

أَلِظُّوا بِيَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

"د يا ذالجلال والاكرام په ذكر كولو مستمر پاتې شئ."

تر دغه هم لوى ذكر «ياحى يا قيوم»دى او علماوو همدغه ذكر اسم اعظم بللى دى، اسم اعظم د الله سبحانه وتعالى هغه ستر نوم دى، چې الله تعالىٰ

پرې دعاګانې قبلوي.

﴿إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُم بِأَلْفٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدِفِينَ ۝﴾

"هغه وخت چې کله تاسې خپل پروردګار ته فرياد کاوه په ځواب کې هغه وفرمايل چې زه ستاسې د مرستې لپاره پرلپسې يو زر پرښتې درليږم."

۱۲۱ د مسلمان په ژوندانه کې درې اخترونه وي.

۱:هغه ورځ چې فرض لمونځونه پکې په جمعې جومات سره ادا کړي او له ګناهونو نه پکې ځان وساتي.
الله سبحانه و تعالی فرمايي:

﴿اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾

"د الله او د هغه د پېغمبر بلنې ته لبيك ووايئ چې کله پېغمبر تاسې ته د هغه شي په لوري بلنه درکړي، چې تاسې ته ژوند ببښونکی دی."

۲: هغه ورځ چې دی پکې له ګناهونو نه په رښتني زړه توبه اوباسي او خپل رب ته راوګرځي.
همدا رنګه الله جل جلاله فرمايي:

﴿ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا﴾

"تو الله تعالیٰ په خپلې مهربانۍ سره د هغو لوري ته رجوع وکړه، چې هغوی د هغه لوري ته راوګرځي."

۳: هغه ورځ چې د ښې خاتمې په پایله کې له خپل رب سره مخ کېږي، پیغمبر علیه الصلاة والسلام فرمايي:

﴿مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ﴾

"څوک چې د الله تعالیٰ ملاقات ته لېوال وي، الله تعالیٰ هم د ده لیدو او کتو ته لېوال وي."

د یو شاعر په وینا:

زما ارزوګانې ما ته د دوو خبرو زېری راکوي: یو د کور زېری چې هغه دنیا ده او بل د ورځې زېری، چې هغه زمانه ده.

ما د صحابه کرامو وو سیرت مطالعه کړ! د دوی په ژوندانه کې پنځه داسې مسایل په لاس راغلل چې د نورو په پرتله امتیاز لري:

۱: سادګي او بې تکلفه ژوند:

﴿وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرَىٰ﴾

"او موږ به تا ته د اسانه لارې اسانتیا درکړو."

۲: ژور علم او پیوسته عمل:

﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾

"حقیقت دا دی، چې د الله تعالیٰ له بندګانو نه یوازې عالمان له هغه نه وېرېږي."

۳: اخلاص او پر الله تعالیٰ توکل:

﴿فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ﴾

''د هغو د زړونو حال هغه ته معلوم دی.''

٤: له دنيا نه مخ اړونه او اخرت ته لېوالتيا:

﴿وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا﴾

''او څوك چې د اخرت هيله من وي او د هغه لپاره هلې ځلې وکړي هغسې هلې ځلې چې د هغه لپاره پکار دي.''

٥: پر نورو اعمالو جهاد ته غوروالی ورکول:

﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ ۝﴾

''کوم کسان چې زموږ لپاره مجاهده وکړي، هغوی ته به موږ خپلې لیارې ورونبیيو او په باوري ډول الله تعالیٰ د نېکو کارانو ملگری دی.''

په قرآن کریم کې دغه ډول حقایق، چې د انسانیت په نېکمرغۍ کې رول لوبوي بېخي زیات دي، چې یو څو یې په لاندې ډول دي.

څوک چې له الله نه مرسته وغواړي؛ نو الله سبحانه و تعالیٰ به یې مرسته وکړي.

الله جل جلاله ی فرمايي:

﴿إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ ۝﴾

''که تاسې له الله تعالیٰ (دين) سره مرسته وکړئ؛ نو هغه به له تاسې سره مرسته وکړي او ستاسې قدمونه به کلك کړي.''

څوک چې الله تعالیٰ ته توبه وباسي؛ نو الله تعالیٰ یې توبه قبلوي.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ﴾

''الله تعالیٰ هماغه ذات دی، چې د خپلو بندګانو توبه قبلوي.''

څوک چې پر الله سبحانه و تعالیٰ توکل وکړي؛ نو الله جل جلاله یې کافي کېږي، لکه چې فرمایي:

﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾

''څوك چې پر الله تعالیٰ توکل وکړي د هغه لپاره هغه جل جلاله کافي دی.''

۱۲۲ درې شیان، ناوړه شیان

درې شیان هومره ناوړه دي چې د هغې سزا الله تعالیٰ په چټکۍ سره ورکوي

۱: بغاوت:

الله تعالیٰ فرمایي:

﴿إِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلَىٰٓ أَنفُسِكُمْ﴾

''ستاسې دا سرغړاوی همدا ستاسې په زیان تمام شوی دی.''

۲: بې ژبي یعنې د ژمنې ماتول:

الله تعالیٰ فرمایي:

﴿فَمَن نَّكَثَ فَإِنَّمَا يَنكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ﴾

''اوس چې څوك دغه ژمنه ماته کړي، د هغه د تعهد ماتولو وبـال به په خپله پر همغه باندې وي.''

۳: مکر او فریب:

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿لَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ﴾

”په داسې حال کې چې ناوړه دسیسې همدې خپلو کار اچوونکیو ته ورغاړې وځي.“

٤: ظالم د الله تعالیٰ له رانیولو څخه خوندي نشي پاتې کېدلای:

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿فَتِلْكَ بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةً بِمَا ظَلَمُوا﴾

”دغه د هغوی تش پراته کورونه دي، د هغه ظلم له امله چې هغوی کاوه.“

٥: نېک عمل او عاجله مېوه لاسته راوړل:

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿فَآتَاهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ﴾

”په پای کې الله تعالیٰ هغو ته د دنیا ثواب هم ورکړ او له هغه نه غوره ثواب یې په اخرت کې هم ور په برخه کړ.“

٦: څوک چې د الله تعالیٰ اطاعت کوي، هغوی الله تعالیٰ ته خوښ وي.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ﴾

”زما تابعداري وکړئ؛ نو الله تعالیٰ به درسره مینه وکړي.“

پراخه روزي به ورکړي او مرسته به یې وکړي:

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ، وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ اللَّهِ﴾

''الله تعالیٰ خو په خپله ښه روزي رسان دی او مرسته هر څه چې دي د هغه الله تعالیٰ له خوا دي.''

قرآني نصوص

ښښنه به ورته وکړي:

﴿وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ﴾

''او بېشکه زه ډېر ښښونکی یم د هغه چا لپاره چې توبه يې وويستله.''

﴿هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ○﴾

''بېشکه هغه ښه توبه قبلوونکی او د رحمت خاوند دی.''

﴿إِنَّا مُنتَقِمُونَ ○﴾

''بېشکه موږ غچ اخيستونکي یو.''

شيخ عبدالرحمن بن سعدي رحمه الله يوه ارزښتمنه رساله ''الوسائل المفيده، فی الحياة السعيدة'' ليکلې چې د نېکمرغه ژوند ګټور وسايل نومېږي! نوموړی په خپله رساله کې ليکي:

د نېکمرغۍ له اسبابو څخه دا دي، چې انسان کله د الله پاک نعمتونو او لورنو ته وګوري؛ نو دی به وپوهېږي، چې دی له څومره خلکو نه لوړ دی. هو! آن په ديني امورو او عباداتو کې هم.

﴿وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً﴾

''او خپل ښکاره او پټ نعمتونه يې پرتاسې تمام کړي دي.''

۱۲۳ وقفه

اسماء بنت عميس رضى الله عنها فرمايي:

ما ته رسول اللهﷺ وفرمايل، چې ايا داسې څه كلمات دروښيم چې د غمونو او دردونو په وخت كې دې پكار راشي؟!هغه دا دي چې: "اللّهُ اللّهُ ربِّي لا أُشركُ به شيئاً" وايه؛ نو غمونه به دې لرې شي.

دلته په دې غمجنه نړۍ كې ډېرې داسې چارې شته، چې پر زړونو تورې وريځې راخوروي؛ كله چې انسان ورڅخه خپل رب ته پناه يوسي؛ نو برى او خلاصون به يې په برخه شي.

يو شاعر وايي:

كه زموږ ارواوې سلامتې وي؛ نو د مال او حال په بايللو څه پروا، د روح او نفس په سلامتيا به مال او عزت دواړه تر لاسه شي..

۱۲٤ له حسدګر نه ويريدونكى

۱: معوذات (وروستي دوه سورتونه) له اذكارو او دعاګانو سره يو ځاى لوله: الله تعالٰى فرمايي:

﴿وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ۝﴾

"او د حسدګر له شره چې كله هغه حسد وكړي"

۲: خپل كار او معامله د حاسدينو په وړاندې مه برسېره كوه:

الله جل جلاله فرمايي:

﴿لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ﴾

"له يوې دروازې مه ننوځئ؛ بلكې له بېلا بېلو دروازو ورشئ."

۳: له حاسدينو څخه لرې كېدل:

الله سبحانه و تعالی فرمايي:

﴿وَإِنْ لَمْ تُؤْمِنُوا لِي فَاعْتَزِلُونِ﴾

"كه تاسې زما خبره نه منئ؛ نو پر ما باندې له لاس پورته كولو نه ډډه وكړئ."

٤: د هغه له ضرر نه د ځان ژغورنې په نيت ور سره ښېگڼه كول:

الله تعالی فرمايي:

﴿ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾

"د بدۍ مخنيوی په هغه توگه وكړه چې ډېره ښه وي."

۱۲۵ خپل خوی سم كړه!

ښه خوی نېكمرغي او بد خوی بدمرغي ده.

يو مسلمان كولای شي په ښه خوی د روژه دار مقام ترلاسه كړي.

پېغمبر ﷺ فرمايي:

"د مجلس له پلوه ما ته د قيامت په ورځ محبوب ترين او نږدې ترين نېک خويه خلک دي"

الله تعالی د پېغمبرﷺ په اړه فرمايي:

﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾

''او بېشکه ته د لوړواخلاقو مرتبه لرې.''

دغه راز فرمايي:

﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنتَ لَهُمْ ۖ وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ﴾

''اى پېغمبره!) دا د الله تعالی لوى رحمت دى، چې ته د دې خلکو لپاره ډېر نرم خويه جوړ شوى يې، که داسې نه واى او ته توند خويه او سخت زړى واى؛ نو دا ټول به ستا له شا و خوا نه خواره شوي وو.''

دغه راز فرمايي:

﴿وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا﴾

''خلکو ته ښې خبرې کوئ.''

ام المؤمنين عايشه رضى الله عنها د پېغمبرﷺ په اړه فرمايي:

كَانَ خلقهُ الْقرآن

''د هغهﷺ خوى قرآن کريم و.''

۱۲۶
اندېښنه مه کوه!

د اندېښنو درملنه:

۱: شرعي اذکار:

﴿ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴾

"خبردار! همدغه د الله تعالیٰ په یاد زړونه ډاډ مومي."

۲: د ورځې له خوبه ډډه کول؛ خو چې اړتیا ورته ولیدل شي.

﴿ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ﴾

"او ورځ مو د ژوند وخت گرځولی دی."

۳: لیک او لوست تر هغې، چې خوب درشي:

﴿ وَقُل رَّبِّ زِدْنِي عِلْمًا ﴾

"او دعا وکړه چې ای ربه! ما ته لا زیات علم راکړه."

٤: په یو گټور کاربار ځان سترې کول:

﴿ وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا ﴾

"او ورځ یې د پاڅېدو وخت وگرځاوه."

٥: قهوه او چای لږ څښل.

یو شاعر وایي:

موږ خپلو دوستانو ته د شپې د اوږدوالي له امله شکایت وکړ، هغوی وویل، چې شپې ببخې لنډې دي او زموږ خوب نه پوره کېږي؛ د دې لامل دا دی، چې دوی ته خوب ورځي او زموږ له سترگو نه تښتي.

د گناه ترخه د طاعت له خوږو او د ایمان له بشاشت سره منافي دی.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله فرمایي:

گناه زړه له دې څخه را ایساروي، چې د توحید په فضا کې چکر ووهي.

الله تعالیٰ فرمایي:

﴿ قُلِ انظُرُوا مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾

''دوی ته ووایه: په اسمانونو او ځمکه کې څه دي هغه په غړېدلو سترګو وګورئ!.''

۱۲۷ د ګناهونو پایلې

۱: په ګناهونو سره د بنده او رب ترمنځ پرده حایلېږي:

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿كَلَّآ إِنَّهُمْ عَن رَّبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّمَحْجُوبُونَ ۝﴾

''داسې نه ده، دوی به په دغه ورځ د خپل رب په اړه په پرده کې پټ شوي وي.''

۲: مخلوق د خپل خالق په اړه په وحشت کې پرېوځي، ځکه چې کله د انسان بدعملي زياته شي؛ نو بدګوماني يې هم ورسره زياته شي.

۳: همېشنۍ او دايمي اندېښنه:

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ﴾

''کوم عمارت چې دوی ودان کړی تل د دوی په زړونو کې وېره او اضطراب غورځوي.''

۴: په زړه کې وېره او اندېښنې پيدا کوي:

﴿سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ﴾

''هغه وخت ډېر ژر راتلونکی دی چې موږ د حق د منکرينو په

زړونو کې وېره وغورځوو.“

۵: د ژوند چارې به يې تنګې شي:

﴿فَإِنَّ لَهُۥ مَعِيشَةً ضَنكًا﴾

”بېشکه د هغه ژوند چارې به تنګې شي“

۶: په ګناهونو زړونه تورېږي او سختېږي:

﴿وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَٰسِيَةً﴾

”او د هغو زړونه مو سخت کړل.“

۷: مخ به يې تور او تريو شي:

﴿وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ ۚ فَأَمَّا ٱلَّذِينَ ٱسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ﴾

”هماغه چې مخونه يې تور وي دوی هماغه کسان دي، چې کفر يې کړی.“

۸: په زړونو کې بغض او کرکه را پيدا کوي:

”أنتم شهداءُ اللهِ في أرضِهِ“

”تاسې په ځمکه کې د الله تعالیٰ ګواهان ياست“

۹: د رزق له تنګسې سره به مخامخ شي:

﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا۟ ٱلتَّوْرَىٰةَ وَٱلْإِنجِيلَ وَمَآ أُنزِلَ إِلَيْهِم مِّن رَّبِّهِمْ لَأَكَلُوا۟ مِن فَوْقِهِمْ وَمِن تَحْتِ أَرْجُلِهِم﴾

”کاشکې دوی تورات او انجيل او هغه نور کتابونه نافذ کړي وای، چې د دوی د رب له لوري دوی ته لېږل شوي وو. که داسې يې کړي وای؛ نو د دوی لپاره به له پاسه روزي ورېدله او له لاندې به

راخوتېدله.“

۱۰: په ګناه سره ايمان زيان مومي، غمونه او مصيبتونه زياتېږي او الله تعالیٰ پرې غوسه کېږي.

﴿فَبَآءُو بِغَضَبٍ عَلٰى غَضَبٍ﴾

”دوی د غضب د پاسه پر غضب اخته شول.“

﴿بَلْ ۜ رَانَ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ مَّا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ○﴾

”بلکې د هغوی د ناوړه چارو له امله د هغوی پر زړونو زنګ لګېدلی دی.“

﴿وَقَالُوْا قُلُوْبُنَا غُلْفٌ﴾

”هغوی وويل: زموږ زړونه په پردو کې پوښل شوي.“

۱۲۸ په روزۍ پسې مه لالهانده کېږه!

ځکه الله تعالیٰ داسې روزي رسان دی، چې په خټه کې چينجي ته روزي ورکوي:

﴿وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِى الْاَرْضِ اِلَّا عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا﴾

”په ځمکه کې هېڅ داسې کوم خوځنده ساکښ نشته، چې د هغه روزي د الله جل جلاله پر غاړه نه وي.“

﴿يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ﴾

”روزي ورکوي، روزي اخلي نه.“

ای انسانه! ته له چینجي، کب او مارغه نه ډېر غوره او ښه يې؛ نو بيا ولې د روزۍ په اړه خپه کېږې؟!

زه ډېر داسې خلک پېژنم، چې له الله تعالیٰ څخه د لرې والي له امله پر نېستۍ او بېوزلتوب اخته او په غمونو ککړ دي.

﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا﴾

''څوك چې زما له ذکر(قرآن) نه مخ واړوي د هغه لپاره به په دنيا کې تنګ ژوند وي.''

دغه راز فرمايي:

﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِّعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ﴾

''دا د الله سبحانه و تعالیٰ له دې عادت سره سم وشول، چې هغه هېڅ يو نعمت چې کوم قوم ته يې ور په برخه کړی وي، تر هغه پورې نه بدلوي، چې هغه قوم خپله کړنلاره او کړنچاره نه وي بدله کړې.''

د يوه شاعر په وينا:

ای پر ليلی مېينه! ته په ليلی پسې ژړېږې او ليلی خو تا بخپله وژلې!!!

۱۲۹ د هدايت راز

﴿اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾

''موږ ته نېغه (سمه) لار وښيیه!''

نېکمرغي، لورنې او پېرزوينې د هماغه چا برخه وي، چې پر صراط

المستقيم ياني پر هغه سمه لار تله راتله كوي، چې الله تعالیٰ او د هغه رسول ﷺ موږ ته ښوولې او راساً جنت ته تللې ده!

﴿وَّ لَهَدَيْنٰهُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِيْمًا ۝﴾

"او دوی ته به مو سمه لاره ښودلې وای."

د نیغې لارې د لاروي نېکمرغي همدا ده، چې هغه د خپلې پايلې په اړه ډاډمن وي.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿لَهٗ مُعَقِّبٰتٌ مِّنْۢ بَيْنِ يَدَيْهِ وَ مِنْ خَلْفِهٖ يَحْفَظُوْنَهٗ مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ﴾

"د هر چا وړاندې وروسته تاكل شوي څارونكي دي، چې د الله تعالیٰ په امر د هغه څارنه ساتنه كوي."

دغه راز فرمايي:

﴿ذٰلِكَ هُدَى اللّٰهِ يَهْدِيْ بِهٖ مَنْ يَّشَآءُ﴾

"دا د الله تعالیٰ هدايت دی، په دې سره چې هغه چا ته وغواړي لار رښوونه كوي."

د يو شاعر په وينا:

أين ما يُدعى ظلاماً يا رفيق الدربِ أينْا ... إنَّ نور اللهِ في قلبي وهذا ما أراهُ.

"ای زما د سفر ملګريه! ته چې يې تياري بولې هغه چېرته دي! ما ته خو په خپل زړه كې فقط د الله سبحانه و تعالیٰ نور په نظر راځي."

صراط دوه ډوله دی:

الف- معنوي: چې دا د ايمان او هدايت سمه لار ده.

ب- حسي: دا هغه پل دی، چې پر دوزخ ایښی دی او د مرکوندیو په څېر ازغن پل دی، چې دغه پړاو فقط د ایمان او عقیدې پر بنسټ وهل کېدای شي.

۱۳۰ که سپېڅلی ژوند غواړې نو دغه لس کارونه وکړه

۱: نیمه شپه راپاڅه او له الله تعالیٰ نه بښنه وغواړه!
الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَالْمُسْتَغْفِرِيْنَ بِالْاَسْحَارِ ۝﴾

"او د شپې په وروستیو شېبو (سحر) کې له الله تعالیٰ نه د بښنې دعاګانې غواړي."

۲: د فکر کولو لپاره ګوښه کېدل:

﴿الَّذِيْنَ يَذْكُرُوْنَ اللّٰهَ قِيٰمًا وَّ قُعُوْدًا وَّ عَلٰى جُنُوْبِهِمْ وَ يَتَفَكَّرُوْنَ فِيْ خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ ۚ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا ۚ سُبْحٰنَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۝﴾

"چې په ولاړې، ناستې او ملاستې هر حالت کې الله تعالیٰ یادوي او د اسمانونو او ځمکې په پیدایښت کې غور او فکر کوي (هغوی په غیر ارادي توګه غږ کوي چې) زمونږ ربه ! دا ټول شیان تا بې ګټې او بې مقصده نه دي پیدا کړي، ته له دې نه پاك يې چې عبث كار وکړې؛ نو ای ربه! مونږ د دوزخ له عذابه وژغوره!."

۳: له نېکانو سر ناسته ولاړه:

﴿وَ اصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَ الْعَشِيِّ يُرِيْدُوْنَ وَجْهَهٗ وَلَا تَعْدُ عَيْنٰكَ عَنْهُمْ﴾

''او خپل زړه د هغو خلکو په ملګرتيا ډاډه کړه، چې د خپل روزونکي پالونکي واکوال د خوښې غوښتونکي، سبا او ماښام هغه ته بلنه ورکوي، او له هغو نه هېڅکله سترګې مه اړوه.''

٤: الله تعالٰی یاد کړه:

﴿اذْكُرُوا اللّٰهَ ذِكْرًا كَثِيْرًا﴾

''الله تعالٰی ډېر ډېر یادوئ!''

٥: په خشوع او عاجزۍ سره دوه رکعته لمونځ کول:

﴿الَّذِيْنَ هُمْ فِيْ صَلَاتِهِمْ خٰشِعُوْنَ﴾

''مؤمنان هغه خلک دي، چې په خپل لمانځه کې عاجزي کوي.''

٦- په تدبر سره تلاوت کول:

﴿اَفَلَا يَتَدَبَّرُوْنَ الْقُرْاٰنَ﴾

''ایا دوی په قرآن کریم کې فکر نه کوي.''

۷- په ګرمۍ کې روژه نیول:

په دې اړه رسول الله ﷺ داسې فرمايي:

يدع طعامه وشرابه وشهواته منْ أجلي

''دوی زما لپاره خوراک، څښاک او شهوات پرېږدي...''

۸- پټه صدقه کول:

حتى لا تعلم شمالهُ ما تنفقُ يمينُه

"ان تر دې چې د ښي لاس پر ورکړه يې کيڼ لاس هم ونه پوهېږي."

۹- د مسلمان ورور غم او درد دوا کول، لکه چې نبي کريمﷺ فرمايي:

منْ فرَّج عنْ مسلمٍ كربةً منْ كُربِ الدنيا فرَّج اللهُ عنه كربةً منْ كربِ يومِ القيامةِ

"که چا په دغه نړۍ کې دکوم مسلمان غم او درد دوا کړ، نو الله تعالیٰ به يې په هغه نړۍ کې غمونه او دردونه دوا کړي."

۱۰- زهد:

﴿وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ﴾

"په داسې حال کې چې اخرت ډېر غوره او پاتي کېدونکی دی."

دغه پوره لس خبرې شوې.

د نوح عليه السلام د زوی بدمرغۍ ته ځير شئ! چې ويل يې:

﴿سَآوِيٓ إِلَىٰ جَبَلٍ يَعۡصِمُنِي مِنَ ٱلۡمَآءِ﴾

"زه همدا اوس پر يوه غره خېژم، چې ما له اوبو نه وژغوري."

خو که د غره پر ځای يې د غره خالق او مالک ته پناه وروړې وای، نو بېشکه به بريالی شوی وای.

د نمرود بدمرغۍ ته وګورئ، چې وايي:

أنا أُحيي وأُميتُ

"مړه کول او ژوندي کول زه هم کولای شم!"

پردی کميس اغوندي او پر هغه صفت ځان متصف کوي چې ورسره سمون نه خوري.

﴿ فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ ﴾

"نو الله تعالیٰ راونیو او په دنیا او اخرت کې یې سزا ورکړه."

یوه وړه کلمه د نېکمرغۍ کیلي ده او یو وړوکی عبارت د ملت میراث دی او د بري رڼې هم همدغه یوه جمله ده چې: "لااله الاالله محمد رسول الله" د دغه کلمې د ویونکي نېکمرغي د اسمان اوسېدونکي هم تصدیقوي.

﴿ الَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ ﴾

"او کوم سړي چې رېښتینولي راوړه او کومو کسانو چې هغه رېښتوني وګڼله."

۱۳۱ پر دغه کلمه عمل کوونکي په دنیا او اخرت کې بریالي دي.

لکه چې الله تعالیٰ فرمایي:

﴿ وَيُنَجِّي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازَتِهِمْ ﴾

"الله تعالیٰ متقیانو ته نجات او برى ور په برخه کوي."

او هماغه څوک هم نېکمرغه دی چې د دغې کلمې لور ته بلنه کوي او نېکمرغي یې دا ده چې الله تعالیٰ به یې نصرت او یاري وکړي، لکه چې الله تعالیٰ فرمایي:

﴿ وَإِنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴾

"او همدا زموږ لښکر به لاسبرى شي."

بلال د غلامۍ په حالت کې د دغې کلمې تصدیق وکړ؛ نو ازادي یې په برخه شوه:
الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَيُخْرِجُهُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ﴾

"او هغوی له تړږمیو نه رڼا ته راوباسي"

ابولهب الهاشمي، چې د دغې کلمې له ویلو انکار وکړ خوار او ذلیل شو.

﴿وَمَن يُهِنِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِن مُّكْرِمٍ﴾

"او الله تعالیٰ چې څوك ذلیل او رسوا کړي هغه ته بیا څوک عزت ورکوونکی نشته."

دغه کلمه هماغه اکسیر دی چې انسانیت د ایمان لوړو پوړیو ته خېژوي، لکه چې الله سبحانه و تعالیٰ فرمايي:

﴿وَلَٰكِن جَعَلْنَٰهُ نُورًا نَّهْدِى بِهِۦ مَن نَّشَآءُ مِنْ عِبَادِنَا﴾

"خو هغه روح (قرآن) موږ یوه رڼا وګرځوله چې په هغې سره موږ له خپلو بندګانو نه چې چا ته مو خوښه شي لار ښییو."

پر هغه زاوزاد مه خوښېږه چې تا له الهي تګلارې څخه بېلارې کوي، ځکه چې دغه بېلارېتوب ستره رسوايي او ذلت دی.
الله تعالیٰ فرمايي

﴿وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ ٱلذِّلَّةُ وَٱلْمَسْكَنَةُ﴾

"په پای کې خبره دې ته ورسېده، چې ذلت او خواري ببوزلي او بده ورځ ورباندې راغله."

د د داسې مالونو په راټولولو مه خوښېږه! چې ستا مصیر د بدۍ لور ته

اړوي، ځکه چې دا ستره تباهي ده.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ﴾

"او د اخرت عذاب خو له دې نه هم زيات رسوا کوونکی دی."

۱۳۲ وقفه

يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ

په دغه مبارکه دعا کې يو ډېر ناشنا مناسبت ليدل کېږي، هغه دا چې د "حيات" په صفت کې د کمال ټولې ماناوې پرتې دي او د علماوو په اند همدغه د الله «اسم اعظم» دی چې دعاګانې پرې قبلېږي.

د يو شاعر په وينا:

قسم په الله! هر هغه شی ناوړه نه دی، چې ته ورڅخه په وېره او اندېښنه کې يې او نه هر هغه شی ښه دی، چې ته يې غواړې، له ډېرو شيانو نه خلک وېرېږي؛ خو هغسې نه وي، بيا نو په دې اړه غم او اندېښنه څه ګټه لري؟.

۱۳۳ حقيقت او واقعيت ومنه نو بې غمه به شې

ګران کار اسان وګڼه، نو اسان به شي او د نهيلی په صورت کې به تسلي ومومې. الله تعالیٰ فرمايي:

﴿سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ﴾

"ډېر ژر به الله تعالیٰ او د هغه رسول په خپلو مهربانیو سره موږ ونازوي، بېشکه موږ خپل الله تعالیٰ ته رغبت لرونکي یو."

ما د یوه سړي کیسه ولوسته چې له کړکۍ نه یې ټوپ واهه، په کیڼ لاس یې ګوتمه وه، ګوتمه یې د کړکۍ په یو میخ کې ونښته، د سړي له لوېدو سره سم یې ګوته او ګوتمه دواړه همالته په کړکۍ پورې نښتې پاتې شوې او سړی له څلورو ګوتو سره ښکته پرېووت، نو د ځان په اړه یې وویل:

زه دا فکر نه کوم، چې زما فقط همدغه څلور ګوتې دي او یا دا چې کومه ګوته مې له لاسه ورکړې! خو دا چې کله هغه پېښه را په زړه کړم! زما کار چلېږي او زړه مې ډاډه دی. "قدّر اللهُ وما شاء فعل"

ما یو سړی پېژانده، چې د یوې ناروغۍ له امله یې کیڼ لاس په بېخ کې غوڅ شوی و، هغه واده وکړ او د بچیو پلار شو، په اسانه توګه به یې خپل موټر چلاوه او خپلې چارې به یې په خوښۍ تر سره کولې.

پیغمبر ﷺ فرمایي:

ارض بما قسم اللهُ لك، تكنْ أغنى الناس.

د الله تعالیٰ پر وېش راضي اوسه؛ نو بډایتوب او غنا به در په برخه شي.

یو شاعر وایي:

خپل ځان وپوښته، چې ایا په ژړا او انګولا به هغه ورک ارزښتمن شی تر لاسه کړې، چې زړه ته دې پرې ډاډ رسېږي ؟

موږ ډېر ژر له خپل واقعیت سره اشنا او له چاپېریال سره بلد شوو! پنځوس کاله وړاندې خلک په کور کې پر پوزي کېناستل، د اوبو منګی، د خاورو کټوی، کاسې او لوټې وې، چې ژوند پرې ښه تېرېده، موږ له همدغسې ژوند

سره عادي او پرې خوښ و، د يوه شاعر په وينا:

نفس ته چې څومره څه ورکوم، هماغومره نور هم غواړي او که لږ و ته يې واړوم؛ نو په لږ و هم قانع کېږي.

دکوفې په جامع جوماتت کې د دوو قبيلو تر منځ څه شخړه راغله! خلکو تورو او ليندو ته لاس کړ او يوه لويه غوغا جوړه شوه، نږدې وه چې ډېر سرونه خاورې شوي واى... ناڅاپه يو سړى له صحنې راووت او د ستر مصلح احنف بن قيس په لټه کې شو او هغه يې په خپل کور کې په داسې حال کې وموند، چې خپلې مېږې يې لوشلې، يو معمولي څادر يې پر اوږو پروت و، کږې وږې پښې او د کمزورې بدن خاوند و! خلکو د پېښې له جريانه خبر کړ، د خبر په اورېدو يې غونې ځيږ نه شو، ځکه چې هغه د دغه ډول پېښو سره اشنا و، خلکو ته يې وويل، چې مه وار خطا کېږئ! الله تعالٰى به خيرکړي! په دغه وخت کې ورته روژه ماتى راوړل شو، روژه ماتى يې څه و، فقط ډوډى، مالګه، د زيتون تيل او يوه پياله اوبه وې..

د بسم الله په ويلو يې د ډوډۍ پر خوړو لاس پورې کړ او بيا يې داسې وويل:

غنم د عراق دي، زيتون د شام، اوبه د دجلې، مالګه د مروه او همدغه د الله تعالٰى ستره لورنه ده! بيا يې خپلې جامې بدلې کړې او امسا يې را واخېسته، کله چې جومات ته راورسېد؛ نو ځير شو چې غاړې د همده لور ته پورته او سترګې ورته پرانستل شوي دي، د سولې پر موضوع يې عالمانه او ارزښتناکې خبرې وکړې او بيا يې له خلکو څخه وغوښتل، چې تيت او پرک او په سړه سينه خپلو کورونو ته ولاړ شي! په دې توګه احنف بن قيس د جګړې پر بلو لمبو د سولې يخې اوبه توى کړې.

يو شاعر وايي:

هماغه زلمى د ډېر لوى شرف او عزت خاوند دى، چې کميس يې زوړ

او په ګرېوانه کې يې پيوندونه لګېدلي وي.

۱۳٤ له دې کيسې نه دغه درس ترلاسه کېدای شي

لوړتيا، ستر شان او شوکت په نويو مودونو، د ننني اصطلاح اړوند په ماډرن جامو کې نه دی! ښوزلتوب د بدمرغۍ او شتمني د نېکمرغۍ نښه نه ده.

الله سبحانه و تعالی فرمايي:

﴿فَأَمَّا الْإِنسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ۝ وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ ۝﴾

"خو د انسان حال دا دی چې د هغه رب کله هغه په ازمېښت کې واچوي او هغه ته عزت او نعمت ورکړي؛ نو هغه وايي چې زما رب زه د عزت خاوند کړم او کله چې يې په ازمېښت کې واچوي او د هغه روزي پر هغه ورتنګه کړي؛ نو هغه وايي زما رب زه ذليله کړم."

وړتياوې خپله د انسان ارزښت څرګندوي، که څه هم ښه څادر، ښې څپلۍ او ښې جامې ونه لري.

﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ﴾

"په حقيقت کې د الله تعالی په اند په تاسې کې تر ټولو زيات عزتمن هغه څوک دی، چې په تاسې کې تر ټولو زيات پرهېزګاره وي."

زموږ له موضوع سره د دې خبرې تړاو دا دی چې نېکمرغي په دنګو

مانیو او شتمنیو کې نه ده، بلکې په دې کې ده چې د انسان زړه پر ایمان او د الله تعالی پر خوښی ډاډه شي.

الله جل جلاله فرمايي:

﴿فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَآ أَوْلَادُهُمْ﴾

"د دوی د مالونو، شتمنۍ او د دوی د اولادونو د زیاتوالي په لیدو مه غولېږه!"

د الله تعالی پر لورنه او مهربانۍ خوښ اوسه، دا تر هغه څه چې دوی يې راټولوي ډېر غوره دی.

له دې امله ځان قضاء اوقدر ته وسپاره! او که دا کار ونه کړې؛ نو څه به وکړې، هېڅ هم نشې کولای، ځکه نه اسمان ته ختلای شې او نه په ځمکه کې تونل ویستلای شې؟! او که دغه کار هم وکړې؛ نو بیا هم د قضا او قدر په وړاندې درته هېڅ ګټه نشي رسولای.

هواري يې څه دي؟

هو! هواري يې دا دي چې: (رضينا وسلمنا)

﴿أَيْنَ مَا تَكُونُوا يُدْرِككُّمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشَيَّدَةٍ﴾

"پاتې شو مرګ؛ نو چېرته چې یاست هغه په هر صورت درتلونکی دی، که تاسې په هر څومره محکمو کلا ګانو کې هم اوسئ."

زما په ژوندانه کې تر ټولو سخت ساعت هماغه و، چې ډاکټر راغی او ما ته يې زما د ورور محمد رحمه الله د لاس غوڅولو خبره وکړه! دغه خبر که څه هم پر ما تر اسماني تندر کم نه و؛ خو ما خپل زړه ته د الله تعالی پردغه وينا ډاډ ورکړ چې:

﴿مَآ أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۗ وَمَن يُؤْمِن بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ﴾

''هېڅ یو مصیبت هېڅکله نه راځي؛ خو د الله تعالیٰ په اذن سره، څوك چې پر الله تعالیٰ ایمان ولري الله تعالیٰ د هغه زړه ته هدایت وربښي.''

دا او دغسې نور آیاتونه مې ولوستل او روح مې ارام شو، ځکه چې له ایمان پرته بله چاره نشته!

الله تعالیٰ فرمایي:

﴿أَمْ أَبْرَمُوٓا۟ أَمْرًا فَإِنَّا مُبْرِمُونَ ۝﴾

''ایا دوی پرېکړه کونکي دي او که موږ؟''

﴿وَٱللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰٓ أَمْرِهِۦ﴾

''الله تعالیٰ پر خپل کار لاسبری دی.''

﴿وَإِذَا قَضَىٰٓ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ۝﴾

''الله تعالیٰ چې دکوم کار په اړه اراده وکړي؛ نو هغه د «کن» په لفظ سرته رسوي.''

د قادسیې په پېښه کې خنسا نخعیه رضی الله عنها ته په یوه وار د څلورو زامنو د شهادت خبر ورسېد؛ خو هغې د الحمدلله په ویلو د دغه خبر هر کلی وکړ او د الله تعالیٰ پر قضا یې خوښي څرګنده کړه.

حدیث کې راځي چې څوک د الله تعالیٰ پر پرېکړه خوښ شو، هغه ته به د الله تعالیٰ رضا وړپه برخه شي او څوک چې پرې نا خوښه شو، الله تعالیٰ به هم ورڅخه ناراضه شي.

دغه ډول ستونزې او مصیبتونه باید د الله تعالیٰ په دغه وینا سره استقبال کړای شي:

﴿إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رَٰجِعُونَ﴾

"موږ ټول د الله تعالیٰ مخلوق او د هغه ملکیت یو او هم هغه ته ورستنیږو."

یو شاعر وايي:

"زما نفس د داسې شیانو په اړه واکمن دی چې لمنځه تلونکي دي،
پر دغسې شیانو نو بیا ژړا د څه لپاره؟!"

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُۥ﴾

"هر شی هلاکیږي؛ خو یوازې د الله تعالیٰ ذات پاتې دی."

﴿كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ﴾

"دغه راز پر دغه ځمکه هرڅه فنا کېدونکي دي."

﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ﴾

"بېشکه ته مړ کېدونکی یې او دوی هم مړه کېدونکي دي."

په ناڅاپي توګه که د خپل کور د سوځېدو، د زوی د مړینې او د مال د لمنځه تلو خبر ترلاسه کړې؛ نو باید څه وکړې؟ همدا اوس خپل نفس کابو کړه او ټېښته درته کومه ګټه نشي رسولای، پیښې ته تسلیم شه، پر قضاء او قدر خوښ شه، واقعیت په سړه سینه ومنه! او له دې پرته د دغې حتمي خبرې په اړه نور هیڅ هم نشي کولای او نه درڅخه دغه ډول پیښه مخ اړولای شي!

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَآءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ فَلْيَنظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدُهُۥ مَا

﴿يَغِيظُ ○﴾

"هغه ته په کار ده، چې د يوې رسۍ په وسيله تر اسمانه ځان ورسوي، بيا دې غوڅه کړي، بيا دې وګوري چې ايا د هغه تدبير د يوه داسې شي مخنيوی کولای شي چې د هغه بد ايسي؟"

١٣٥ د څه شي په اړه، چې انديښنه لرې، ښايي هغه لمنځه ولاړ شي.

د مرګ له څپېړې بېخي خلاصون نشته، ظالم، مظلوم، پاچا، ګدا، غښتلی، کمزوری، لوی او وړوکی ټول پرې يوه نا يوه ورځ خامخا وهل کېږي! او که ته مرې نو دا څه نوې خبره نه ده، تر تا له مخه ډېر امتونه او ولسونه، پرګنې او قومونه لمنځه تللي او له تا وروسته به هم ځي.

ابن بطوطة وايي، چې په شمال کې يوه داسې هديره ده، چې لږ تر لږه زر پاچايان پکې ښخ شوي؛ ورته څېرمه پر يوه لويه لوحه دا شعر ليکل شوی چې:

وسلاطينُهم سلِ الطين عنهمُ ... والرؤوسُ العظامُ صارتْ عظاماً

د پاچايانو په اړه يې له خاورو څخه وپوښته، چې له غټو سرونو او هډونو سره يې څه وکړل؟!

انسان له دغې فنا نه بې پروا دی او فکر کوي، ګوندې تل به دی وي او تل دغه دنيا!!! خو الله تعالی فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ ۚ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ○﴾

"ای خلکو! له خپل رب څخه ووېرېږئ او باور ولرئ، چې د قيامت

د ورځې زلزله یو لوی شی دی.“

دغه راز فرمايي:

﴿ اقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ ۝ ﴾

”خلکو ته د هغوی د حساب کتاب ورځ «قیمت» را نږدې شوې او دوی د غفلت په حالت کې ډډه کونکي دي.“

١٣٦ اندېښنه د بدمرغۍ لاره ده

د «المسلمون» جریدې د (١٤١٠ه) کال په (٢٤٠) ګڼه کې لیکلي چې په نړۍ کې لس میلیونه انسانان د اندېښنې په رنځ اخته دي! دغه رنځ له نړۍ نه غېږه راچاپېره کړې د ختیځ او لویدیځ ټول شتمن او نېستمن یې سره پکې رانغښتي دي...

د اندېښنې دغه ناروغي په پای کې په انتحار او ځانوژنه اوړي!!

انتحار او ځانوژنه نوم او منصب ته نه ګوري! ځینو شمېرنو دا په ډاګه کړې، چې په نننۍ نړۍ کې د انتحار د قربانیانو شمېر تر دوو سوو میلیونو اوښتی دی؛ یا په بل عبارت په هرو لسو کسانو کې یو تن یې ارومرو اندېښمن دی او خامخا ځانوژنې ته زړه ښه کوي.

اندېښنه د ځانوژنې لپاره د یوه وره پرانستل دي.

الله تعالی فرمايي:

﴿ وَلَا تَقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ ﴾

”او خپل ځانونه مه وژنئ.“

﴿وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ﴾

"او په خپلو لاسونو خپل ځانونه (په سر او مال سره د جهاد په پرېښودو) په هلاکت کې مه غورځوئ."

خبري اژانسونو دا په ډاګه کړې چې د امریکا د متحده ایالاتو پخوانی رئیس "رونا لدریګن" هم د اندېښنې او عصبي فشار له امله د ځمکې تل ته ورسېد.

﴿وَلَوْ كُنتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشَيَّدَةٍ﴾

"که تاسې په هر څومره مضبوطو کلاګانو کې هم اوسئ."

یوازې دا نه، بلکې ستر نړیوال شاعر (صلاح جاهین) هم د اندېښنې له امله مړ شو.

ویل کېږي چې د ستر اروپایي فاتح ناپلیون بونا برت ساه هم د اندېښنو له امله وتلې.

﴿وَتَزْهَقَ أَنفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ﴾

"او د هغو ساګانې په داسې حال کې وباسي، چې هغوی کافران وي."

دغه راز خبري سرچینو دا خبره هم په ډاګه کړې، چې یوه الماني نژاده مور د اندېښنې په رنځ اخته شوه؛ نو خپل درې زامن یې ووژل.

هلته په کال (۱۹۸۱ع) کې د نفسي اندېښنو دکنفرانس رئیس په هغه غونډه کې چې د شیکاګو په ایالت کې جوړه شوې وه اعلان وکړ،چې دلته یوازې په پرمخ تللیو هېوادونو کې د نفسي اضطراب او اندېښنو پر ناروغیو د اخته کسانو شمېر سل میلیونو ته رسېږي!!!

﴿أَوَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ﴾

"ایا دوی نه ګوري، چې هر کال یو دوه ځلې په ازمېښت کې اچول

کېږي؟"

متل دی چې وايي له غره سره سر مه جنگوه!

يو شاعر وايي:

چې څه نشې کولای؛ نو پرې يې ږده! او هماغه څه وکړه چې کولای يې شې.

دغه راز متل دی:

وړه مه وړه کوه!

دغه راز انگليسي متل دی:

اره شوی مه اره کوه!

مانا دا چې له کومو چارو نه فارغ شوی يې، پر هغې بيا ځان مه اخته کوه! ځکه دا هم د نفسي اضطراب او اندېښنو لامل گرځي.

دلته د وزگار او بېکاره خلکو په وړاندې ډېر کارونه شته چې بايد سرته يې ورسوي، لکه:

خيريه کارونه کول، د ناروغانو پوښتنه، د قبرونو زيارت، د دوستانو په بنداړونو کې گډون او داسې نور...

﴿إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ﴾

"ته په منډو ترړو او غورځو پرځو د خپل رب لوري ته ورتلونکی او له هغه سره مخامخ کېدونکی يې."

ای انسانه! ته خپل رب ته د ورتگ هلې ځلې کونکی يې؛ نو ارومرو له هغه سره مخامخ کېدونکی يې.

تاريخ ولوله! او له عبرتناکو کيسو نه پند واخله! د پېغمبرانو او د اصحابو، د وليانو، عالمانو، د شاعرانو او اديبانو کيسې ولوله.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَكُلًّا نَّقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنبَآءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِۦ فُؤَادَكَ﴾

"دا د پېغمبرانو کيسې، چې مونږ يې تا ته اوروو دا هغه شيان دي، چې د هغو په وسيله ستا زړه ډاډه کوو."

﴿لَقَدْ كَانَ فِى قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ﴾

"د مخکنيو خلکو په دغو کيسو کې عبرت دی."

﴿فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾

ته دا کيسې دوی ته اوروه، ښايي چې دوی څه غور او پاملرنه وکړي.

عمر رضي الله عنه فرمايي:

"زه په داسې حال کې سبا کوم چې د تقدير له پرېکړو نه ګټه واخلم"

مانا دا چې پروا نه لري که په هره سورلۍ سپرېږم! که فقر وي؛ نو له صبر څخه کار را خلم او که بډايتوب وي؛ نو له شکر څخه به کار واخلم.

د ابو ذوئب الهذلي د يو کال په اوږدوکې اته زامن په طاعون ناروغۍ باندې مړه شول، څه يې وکړه؟! همدا چې د خپل رب قضا ته يې د منښتې سر ټيټ کړ.

د عروه بن الزبير پښه پرېکړی شوه او په همدغه ورځ يې يو زوی هم مړ شو! نو هغه داسې وويل: الحمدلله، تا راکړی و او تا واخيست.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَجَزَاهُم بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا﴾

"او د هغو د صبر په بدل کې به هغو ته جنت او ورېښمين کالي ورکړي."

﴿سَلَٰمٌ عَلَيۡكُم بِمَا صَبَرۡتُمۡ﴾

"هغو ته به ووایي، چې پر تاسې سلامتیا ده، څنګه چې تاسې په دنیا کې له صبر څخه کار واخیست."

۱۳۷ په استغفار بند قلفونه پرانستل کیږي

شیخ الاسلام حافظ ابن تیمیه وایي:

هره ستونزه چې رامنځته شي؛ نو زر وارې (استغفرالله) ووایم الله تعالیٰ یې ایسته هواره کړي.

الله تعالیٰ فرمایي:

﴿فَقُلۡتُ ٱسۡتَغۡفِرُواْ رَبَّكُمۡ إِنَّهُۥ كَانَ غَفَّارٗا﴾

"ما وویل له خپل رب نه ښښنه وغواړئ، بېشکه چې هغه خورا ډېر ښښونکی دی."

ډېرې ستونزې کله نا کله د انسان په ګټه بدلیږي! الله تعالیٰ چې د انسان په اړه څه پرېکړه کوي، په هغې کې د انسان خیر او ښه وي، زه د تاریخ سترو شخصیتونو ته بېخي حیران یم، چې مصیبتونو، لوږو او ژورو به یې لکه د بارانه د څاڅکو هر کلی کاوه!

وګورئ د اسلام ستر پیغمبر ﷺ د بدر په ستره تاریخي پېښه کې له خپلې څغرې سره د جګړې په ډګر کې ولاړ داسې فرمایي:

﴿سَيُهۡزَمُ ٱلۡجَمۡعُ وَيُوَلُّونَ ٱلدُّبُرَ﴾

"ډېر ژر به دغې ډلې ته ماتې ورکړ شي او دوی ټول به شا اړوونکي تښتېدونکي ولیدل شي."

د احد په غمجنه پېښه کې یې تر ټپي کېدو وروسته خپلو یارانو ته وویل، زما تر شا کتارونه جوړ کړئ، د خپل رب حمد او ثنا ووایو.

هو! دا نبوي همت و، چې تر اسمانه لوړ و او همدغه نبوي عزم و چې غرونه یې لړزول.

قیس بن عاصم المنقري یو ډېر حلیم سړی و!

یوه ورځ یې خلکو ته کیسه کوله، چې یو سړی راغی او ورته یې وویل:

زوی دې وژل شوی او پلانۍ ښځې دې زوی وواژه! کیسه یې لا پای ته نه وه رسېدلې، چې خلکو ته یې وویل: زما زوی ته غسل او کفن ورکړئ او د جنازې د لمانځه لپاره بیا ما ته غږ وکړئ!

الله تعالی فرمایي:

﴿وَالصَّٰبِرِينَ فِى الْبَأْسَآءِ وَالضَّرَّآءِ وَحِينَ الْبَأْسِ﴾

" د تنګسې او غمونو په وخت کې او د حق او د باطل په جګړه کې صبر وکړي."

عکرمه بن ابي جهل رضي الله عنه د مرګ له سکراتو سره مخ و، چې اوبه ورته وړاندې شوې، هغه وویل چې حارث بن هشام ته یې ورکړه، هغه وویل: پلانکي ته..... هغه وویل: پلانکي ته آن تر دې چې ټول صحابه رضی الله عنهم تږي شهیدان شول.

پوه او هوښیار هماغه څوک دي، چې داسې فکر وکړي چې ټول خلک د ده په حق کې نه دي، اورمرو به یې مخالفت رامخ ته کېږي! دی باید مطلقاً پر چا تکیا ونه کړي! له خلکو سره اړیکې او ملګرتیا خپل ځانته حدود لري، چې له هغې نه باید تجاوز ونشي او په هماغو حدودوکې د قربانۍ لپا

ره ځان چمتو کړي.

د رسول الله ﷺ د لور زوی حسین بن علي رضي الله عنه ووژل شو؛ خو امت پرې تندی هم تریو نه کړ او نه یې پرې څه وویل، بلکې قاتلانو یې د سر په غوځولو د تکبیر او تهلیل نعرې وهلې او فکر یې کاوه چې ګنې ستره مېړانه او بری یې ترلاسه کړ.

د یوه شاعر په وینا:

ای د محمد د لور بچیه! دوی ستا به وینو لړلی سر د تکبیرونو په بدرګه راوړ او دا یې یوه لویه کارنامه وبلله! دا په داسې حال کې، چې دوی په حقیقت کې تکبیرونه او تهلیلونه ژوبل کړي او وژلي یې دي.

هلته احمد بن حنبل رحمه الله زندان ته بیول کېږي او په زندان کې په تازینو وهل کېږي، لنډه دا چې په مرګ مشرف شي؛ خو چا یې هم ملګرتیا ونه کړه.

هلته شیخ الاسلام ابن تیمیه نیول کېږي او پر کچره سپور مصر ته بیول کېږي؛ خو د خلکو هغه ډله او ټپله نه تر سترګو کېږي، چې جنازې ته یې سوب شوې وه، ځکه دلته ټاکلي حدود دي، چې تر هغې اخوا یو پل هم څوک نشي کېښودلای، یانې دغه د تقدیر پرېکړې دي څوک یې نشي بدلولای.

الله تعالی فرمایي:

﴿وَلَا يَمۡلِكُونَ لِأَنفُسِهِمۡ ضَرّٗا وَلَا نَفۡعٗا وَلَا يَمۡلِكُونَ مَوۡتٗا وَلَا حَيَوٰةٗ وَلَا نُشُورٗا﴾

"په خپله د خپل ځان لپاره هم دڅه ګټې یا زیان واک نلري، نه د وژلو وس لري نه د ژوندي کولو، نه مړه شوي بیا راپاڅولی شي."

همدا راز الله تعالی فرمایي:

﴿ يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ○ ﴾

"ای پیغمبره! ستا لپاره او ستا مؤمنانو پیروانو لپاره خو یوازې الله تعالیٰ کافي دی."

﴿ وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ ﴾

"ای محمده! پرهغه خدای توکل وکړه چې ژوندی دی او هېڅکله مړکېدونکی نه دی د هغه له ستاینې سره د هغه پاکي بیان کړه. د خپلو بندګانو له ګناهونو څخه یوازې د همغه باخبرتوب کافي دی."

بیا فرمایي:

﴿ إِنَّهُمْ لَنْ يُغْنُوا عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ﴾

"د الله تعالیٰ په مقابل کې هغوی تا ته هېڅ په درد نشي خوړلای."

دغه راز فرمايي:

یو شاعر وايي:

د الله تعالیٰ پر رسۍ منګولې کلکې کړه، ځکه چې همدغه یو قوی رکن دی، که نور ټول ارکان له تا سره ټګي او خیانت وکړي.

۱۳۸ په لګښت کې له اقتصاده کار واخله

نبي کريم ﷺ فرمايي:

الاقْتِصَادُ فِي النَّفَقَةِ نِصْفُ الْمَعِيشَةِ [۲۱]

۲۱: شعب الإيمان (۸ / ۵۰٤)

"په لګښت کې له اقتصاده کار اخیستل نیم ژوند دی."

یو شاعر وایي:

مال راټول کړه، ځکه چې په مال عزت او درناوې ترلاسه کېږي او په دغه صورت کې؛ نو بیا ته کاکا او ماما ته هېڅ اړتیا نه لرې.

هغه فلسفه ناسمه ده، چې تا د مال په لګولو کې اسراف (بد خرځۍ) ته اړ باسي، ځکه دغه د جوګیانو او صوفیانو خرافات دي او سپېڅلی اسلام تا پاک کار او د پاک مال تر لاسه کولو ته رابولي او بیا یې په پاک ځای کې د لګولو امر کوي.

د اسلام ستر پېغمبر ﷺ فرمایي چې:

نِعم المالُ الصالحُ في يدِ الرجلِ الصالحِ

"د یوه نېک سړي په لاس کې صالح مال خورا ښه خبره ده."

هغه چې د غمونو او اندېښنو لامل ګرځي هغه درانه قرضونه او بېوزلتوب دی! ایا تاسې د داسې شتمنۍ په تمه یاست، چې ستاسې د سرغړونې لامل ګرځي او یا د داسې بېوزلتوب، چې له الله تعالیٰ څخه په غفلت کې پرېوځئ.

د اسلام ستر پېغمبر ﷺ به فرمایل:

اللَّهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِوَالْفَقْرِوَكَادَ الفقر ان يَكُونَ كُفراً

"ای الله! تا ته له کفر او بېوزلتوبه پناه دروړم،ځکه چې نېستي انسان کفر ته اړ باسي."

د ابن ماجه په حدیث کې دي:

ازْهَدْ فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللَّهُ وَازْهَدْ فِيمَا عِندَ النَّاسِ يُحِبُّكَ النَّاسِ

"په دنیا کې له زهد نه کار واخله؛ نو د الله تعالیٰ به خوښ اوسې، دغه راز د خلکو د شتمنیو په اړه زاهد اوسه؛ نو خلکو ته به خوښ

اوسي.''

دغه حديث کې يو څه ضعف ليدل کېږي.

دلته يې مانا دا ده، چې شريف النفس او مستغني اوسه؛ نو الله تعالیٰ به دې غني او شتمن کړي.

په يوه بل حديث کې راځي، چې که خپل وارثان بډايان پرېږدې، تر دې غوره دي، چې بېوزله يې پرېږدې او خلکو ته اړوي.

يو شاعر وايي:

د مال په وسيله ترکومې اندازې چې زما وس وي د خلکو هماغه حقوق ادا کولای شم کوم چې تلف شوي.

يو بل شاعر وايي:

د (واخله) ټکی د (راکړه) تر ټکي ډېر غوره دی.

په حديث شريف کې هم همدغه خبره په دې ټکيو کې بيان شوې:

اليدُ العليا خيرٌ من اليدِ السُّفلى

''برنی لاس تر ښکتني لاس غوره دی.''

پورتنی لاس هماغه چې ورکړه کوي، ښکتنی لاس غوښتونکي لاس ته ويل کېږي.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ﴾

''د هغو د استغناء په ليدو بې خبره خلك ګومان کوي چې دوی شتمن دي.''

ياني دا چې د روزۍ لپاره د انسانيت په وړاندې چاپلوسي نکوي.

﴿أَيَبْتَغُونَ عِندَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا﴾

"ایا دا خلك د عزت لاسته راوړو لپاره هغو ته ورځي؟ په داسې حال کې چې هر راز عزت یوازې د الله تعالیٰ لپاره دی."

ابن الوردي په یوه شعر کې وایي:

زه د یو چا لاس ښکولو ته لېوال نه یم، تر دغه کار ما ته د هغه لاس پرېکول غوره دي، که څوک ما نازوي نو زه یې غلامي کوم او که نه نو ما ته له دغه کاره شرم راځي.

۱۳۹ له غیرالله سره اړیکې مه ساتئ!

دا چې د مرګ او ژوند، د خیر او شر او د روزۍ واک یوازې له الله جل جلاله سره دی؛ نو بیا له خلکو نه وېره د څه لپاره؟!

ډېر خلک ما لیدلي چې غمونه او اندېښنې یې له همدې امله لاسته راوړي، چې د الله تعالیٰ په خپه کولو یې خلک خوشحاله کړي او همدا د توحید په عقیده کې یو ډول کمزوري ده.

یو شاعر وایي:

دا چې ژوند تریخ دی نو کاش چې! ته خوږ وای؛ دا چې خلک خپه دي، کاش چې ته خوښ وای، که د ښتونې محبت پر مفهوم وپوهېږې؛ نو هر څه به اسان شي، ځکه د خاورې پر سر چې څه دي ټول خاورې دي.

شیخ الاسلام ابن القیم رحمه الله د سینې د پراختیا په برخه کې یو لړ مسایلو ته اشاره کړې، چې موږ یې دلته راوړو:

۱: توحید دی:

توحید د خپلو صفاتو له امله د سینې په پراختیا کې لوی رول لري؛ ځکه

چې د مشرک ژوند له سره د اعتبار وړ نه دی.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا﴾

"او څوك چې زما له "ذکر" د نصیحت له درس، نه مخ واړوي د هغه لپاره به په دنیا کې تنګ ژوند وي..."

﴿أَفَمَن شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِ﴾

"ایا نو هغه څوك چې الله تعالیٰ د هغه سینه د اسلام لپاره پرانستله او هغه د خپل رب خوا ته په یوه رڼا باندې روان دی."

۲: ګټور علم دی:

کوم علماء چې نبوي میراث په لاس کې لري د هغوی سینې د هر چا په پرتله پراخه وي.

﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

"ښه وپوهېږه! چې له الله سبحانه و تعالیٰ پرته بل هېڅوك د عبادت وړ نه دی."

۳: نېک عمل دی:

چې په زړه کې رڼا، په مخ کې ځلا او په روزۍ کې پراختیا را پیدا کوي.

٤: مړنتوب او اتلولي ده:

زړه او نور بدني غړي سره غښتلي او پیاوړي کوي او د رحمن ذات طرف ته يې ژر اړوي، په دغه صورت کې بیا هغه ته پېښې او حوادث څه ارزښت نه لري.

٥: له ګناهونو ډډه کول دي:

ځکه چې ګناهونه خرابی، تیارې او وحشت رامنځته کوي.

یو شاعر وايي:

ما لیدلي چې ګناهونه ژوندي زړونه وژني او په میراث کې رسوايي او سپکاوی د انسان په برخه کوي.

٦: له ډېرو خبرو، خوړو، خوب او اختلاطه ډډه کول:

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَالَّذِيْنَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُوْنَ ۝﴾

"او دوی له بې ګټې چارو څخه ډډه کوي."

دغه راز فرمايي:

﴿مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ اِلَّا لَدَيْهِ رَقِيْبٌ عَتِيْدٌ ۝﴾

"هېڅ داسې لفظ د هغه له خولې نه راوزي، چې د هغه د محفوظ ساتلو لپاره یو حاضر باش څارونکی ورسره موجود نه وي."

په غمونو اخته یو ناروغ یو طبیب د اضطراب او اندېښنې په اړه وپوښت؛ هغه ورته په ځواب کې ووی، چې په دغه نړۍ کې هر خوځښت د الله تعالیٰ په اذن منځته راځي، هېڅ غم مه کوه!.

متنبي شاعر وايي:

د وړوکي انسان تر سترګو وړوکی شی هم غټ راځي او د غټو خلکو په سترګو کې غټ شیان هم واړه ښکاري.

١٤٠ د ازادۍ خوند

شیخ راشد په خپل کتاب (المسار) کې وایي:
هغه څوک چې درې سوه شپېته ورځې، یوه ډبه غوړي او شپاړس سوه خرماوې ولري؛ نو داسې کس هېڅوک نشي غلام کولای، همدا راز په سلفو کې له یوه تن نه نقل دي، چې که څوک په اوبو او سپوره ډوډۍ اکتفاء وکړي؛ نو له الله جل جلاله نه غیر به د هیڅ چا غلامۍ ته نه غاړه کېږدي او نه به پرې د چا احسان بار وي
یو شاعر وایي:
ما د خپلې تمې غلامي وکړه؛ نو له خپلواکۍ یې لرې وغورځولم؛ خو که قناعت مې کړی وای؛ نو اوس به اصیل او ازاد وم.

١٤١ سفیان ثوري او خاورینه تکیه

د حج پر مهال په مزدلفه کې نامتو حدیثپوه سفیان ثوري د ځان لپاره له خاورو یو بالښت جوړ کړ او هغه ته به یې ډډه وهله! چا ورته ووی، چې د نړۍ یو لوی حدیثپوه او خاورو ته ډډه وهل؟ هغه یې په ځواب کې وویل:
دغه خاورینه تکیه ما ته د خلیفه منصور تر ورېښمینو بالښتونو ډېره غوره ده.
الله تعالی فرمایي:
﴿قُل لَّن يُصِيبَنَآ إِلَّا مَا كَتَبَ ٱللَّهُ﴾

"دوی ته ووایه: موږ ته هېڅکله څه (ضرر یا ښېګڼه) نه رسېږي مګر هغه چې الله تعالیٰ لیکلي دي.

درواغجنې ژمنې او ناوړه اټکلونه شیطاني وهمونه دي، چې ډېر خلک یې په اندېښنو کې غورځولي دي."

﴿اَلشَّيْطٰنُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَ يَاْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَآءِ ۚ وَ اللّٰهُ يَعِدُكُمْ مَّغْفِرَةً مِّنْهُ وَ فَضْلًا ؕ وَ اللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيْمٌ ۖۙ﴾

"شیطان تاسې له بېوزلۍ نه وېروي او شرمناك چلن غوره کولو ته مو هڅوي؛ خو الله تعالیٰ خپل بخشش او پېرزوینې ته تاسې هیله من کوي، الله تعالیٰ د ډېر پراخ لاس خاوند او پوه ذات دی."

۱۴۲ د چا کنځاوې درته هېڅ زیان نشي رسولای

د امریکا د متحده ایالاتو پخواني رئیس: (ابراهم لنکن) وايي:

له ګډوډو او کنځاوو ډک لیکونه چې ما ته راستول کېږي زه یې پاکټونه هم نه پرانېزم، پاتې خو لا دا چې ځواب ورته ووایم! ځکه که زه په دې ځان بوخت کړم؛ نو خپل ولس ته هېڅ نشم وړاندې کولای.....

الله سبحانه و تعالیٰ فرمايي:

﴿فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ﴾

"ښه نو دوی په خپل حال پرېږده!."

﴿فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ ۝﴾

"ته (د دغو خلکو پر بابېزه چارو) له شریفانه تېرېدنې څخه کار واخله."

﴿فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلٰمٌ﴾

"له دوی نه مخ واړوه او ووایه، چې سلام دی تاسې ته (ستاسې له شره سلامتیا غواړم)"

حسان وايي:

دا باک نه کوي که ما ته څوک مخامخ ډنډوره غږوي او یا پېشې شا کنځل کوي.

یانې دا چې د رذیلو او سپکو خلکو پر ناوړه خبره د عزتمنو او درنو خلکو د بریت یو وېښته هم نشي کږېدلای.

یو امریکایي قوماندان خپلو اتباعو او پلویانو ته (چې تل به یې ورته ستغې او سپورې ویلې) وینا کوله:

وروسته له دغو غورځو پرځو زه په دې وپوهېدم، چې د یو چا پر ناوړه خبرو د چا عظمت او پرتم نشي نړېدلای او نه مضبوط دېوالونه نړولای شي.

یو شاعر وايي:

اوس شاعران له ما نه څه غواړي؟ زما عمر خو له څلوېښتو کالو هم واوښت.

د عیسی علیه السلام وینا ده:

"له خپلو دښمنانو سره هم ناوړه چلن مه کوئ"

۱۴۳ په کایناتو کې ښکلا وګاره!

د کایناتو دغه غوړول شوي کتاب ته ځیر کېدل د سینې په پراختیا کې رول لري.

الله تعالٰی د خپل بې ساري قدرت په اړه فرمايي:

﴿هٰذَا خَلْقُ اللّٰهِ فَاَرُوْنِیْ مَاذَا خَلَقَ الَّذِیْنَ مِنْ دُوْنِهٖ﴾

"دا خو دي د الله تعالٰی پیدا کول، اوس ما ته راوښییئ، له هغه پرته دغو نورو څه پیدا کړي دي؟."

دغه راز فرمايي:

﴿قُلِ انْظُرُوْا مَاذَا فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ﴾

"دوی ته ووایه: په اسمانونو او ځمکه کې څه دي هغه په غړېدلو سترګو وګورئ."

دغه راز فرمايي:

﴿فَاَنْۢبَتْنَا بِهٖ حَدَآئِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ﴾

"بیا موږ د هغو په وسیله هغه ښایسته باغونه زرغون کړل."

وړاندې به موږ د کایناتو په اړه هغه خبرې راوړو چې د الله تعالٰی پر عظمت او حکمت دلالت کوي.

﴿قَالَ رَبُّنَا الَّذِیْۤ اَعْطٰی كُلَّ شَیْءٍ خَلْقَهٗ ثُمَّ هَدٰی ۝﴾

"هغه ذات دی چې هر شي ته یې د هغه خپل ساختمان ورکړ، بیا یې ورته لار وښودله."

يو شاعر وايي:

د قضاء په کتاب کې مې هغه څه ولوستل، چې په خپل کتاب کې مې نه و لوستي.

يو شاعر وايي:

وفي كلِّ شيءٍ لهُ آيةٌ ... تدلُّ على أنَّه الواحدُ

"په هرڅه کې د هغه د قدرت نښې ځلانده دي او د هغه پر وحدانيت دلالت کوي."

﴿أَفَلَا يَنظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ﴾

"نو ايا دوي اوښانو ته نه ګوري چې څنګه پيدا کړی شوي دي"

اين ستاين وايي:

که څوک کايناتو ته ځير شي؛ نو پوه به شي، چې د کايناتو خالق څه د شطرنج لوبه نه ده کړې بلکې:

﴿الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ﴾

"هغه چې هرڅه پيدا کړي ډېر ښه يې پيدا کړي دي."

﴿مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾

"موږ دا په حقه پيدا کړي دي."

دغه راز فرمايي:

﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا﴾

"ايا تاسې انګېرلې وه، چې موږ تاسې بابېزه پيدا کړي ياست."

١٤٤ په حرص کې څه ګټه نشته

د اسلام ستر پیغمبر ﷺ فرمایي:

لنْ تموتَ نفسٌ حتى تستكمل رزْقها وأجلَها

''هیڅ یو سا کښ تر هغې نه مري، چې رزق یې بشپړ شوی نه وي.''

الله تعالیٰ فرمایي:

﴿وَكُلُّ شَيْءٍ عِندَهُۥ بِمِقْدَارٍ ○﴾

''د هر شي لپاره یې یوه اندازه ټاکلې ده.''

پیغمبر ﷺ فرمایي:

ما يصيبُ المؤمنَ منْ همٍّ، ولا غمٍّ، ولا وصبٍ، ولا نصبٍ، ولا مرضٍ، حتى الشوكةُ يُشاكُها، إلا كفَّر اللهُ بها منْ خطاياهُ

''هر مصیبت، غم، اندېښنه، لوږه او ژوره چې یو مسلمان ورسره مخ کېږي، ان تر ازغي پورې، چې دی یې له خپلې پښې وباسي، الله تعالیٰ یې له امله د هغه ګناهونه لمنځه وړي.''

ابن المعز وایي:

پر الله تعالیٰ له توکل نه بله ښه سورلي نشته او څوک چې پر الله تعالیٰ اعتماد کوي تر دې چټک سفر بل نشته.

متنبي په خپلو حکیمانه شعرونو کې وایي:

ستا په بدن کې سا شته؛ نو له زمانې سره په بې پراویۍ مخ کېږه! او کوم شی چې تا ته خوښي ببښي هغه تل نشې پاتې کېدای او نه غم کوم غایب

لوټلای شي!

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿لِّكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ﴾

"دا هر څه د دې لپاره دي) چې تاسې ته که هر زيان وي، چې پر هغه باندې زړه ماتي نشئ او څه چې الله تعالیٰ تاسې ته درکوي پر هغه ونه غوړېږئ."

١٤٥ د نېکمرغۍ عناصر

امام ترمذي وايي:

که څوک په وجود روغ او د يوې ورځې خواړه ولري؛ نو داسې دې يې وګڼي، چې د ټولې نړۍ شيان او ښکلاوې ور سره دي.

الله تعالیٰ د خپل پېغمبرﷺ په اړه فرمايي:

﴿وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي﴾

"او خپل نعمت مې پر تاسې پوره کړی دی."

هغه کومه لورنه وه، چې د پېغمبرﷺ په اړه بشپړه شوې وه؟ ايا هغه ماده وه او که کاغذ؟! ماڼۍ وې او که کورونه؟! سره زر وو او که سپين زر؟! پېغمبرﷺ د دغو څيزونو په اړه څه واکمني نه درلوده!

دغه قدرمن پېغمبرﷺ د ختمو په يوه داسې کوټه کې ويده کېده، چې پر چت يې د خرماوو لښتې پرتې وې، د يو څو کيلو وربشو په بدل يې له يوه يهودي سره خپله ځغره ګرو کړې وه؛ درې ورځې وږی ګرځېده او درې

خرماوې يې هم نشوې ترلاسه کولای.

ما په دغه اړه په خپله قصيده کې داسې ويلي:

ته له دغې نړۍ نه په داسې حال کې رخصت شوې چې د څو کيلو وربشو په بدل دې له هغه سره د ځغرې د ګروۍ نېټه هم لا پای ته نه وه رسېدلې!!!

هم ته د يتيمۍ پر مانا او مفهوم ښه برابر وې؛ تر دې چې ته د پلار مړو او مور مړو د يو ښه کفيل په توګه وپېژندل شوې، ستا لپاره د سترو مانيو په پرتله د خټو کوټه او يا د علم سمڅ بس ده! تا د فضايلو مضبوط برجونه جوړ کړل او له شانداره خېمو نه د فضايلو ستر مرکزونه.

الله تعالی فرمايي:

﴿ وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَىٰ ﴾

"او اورمرو ستا لپاره وروستی دور له لومړي دور څخه ډېر ښه دی."

﴿ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ ﴾

"او ډېر ژر به ستا رب تا ته دومره درکړي چې ته خوشحاله شې."

﴿ إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴾

"(ای پېغمبره!) بېشکه موږ تا ته کوثر درکړی دی."

۱۴۶ مقام او منصب

مقام او منصب د نړۍ په ژوندانه کې د ستړيا يو ستر عامل دی، څومره چې لوړ مقام ته رسېږې؛ نو هومره به نېکانو نه لرې وځې.

ابن الوردي وايي:

د نړۍ جاه او جلال خو زما د مخ پوستکی هم را نری کړ، د رذیلو خلکو دارمدار زښت زيات ور بولم.

د امارت غوښتنه مه کوه! تی ورکونکي ښځه ترتي بېلونکي غوره ده.

﴿هَلَكَ عَنِّي سُلْطَٰنِيَهْ ۝﴾

"زما ټول حکومت لمنځه لاړ."

يو شاعر وايي:

فرض کړه دغه ټوله نړۍ تا ته ورړيا په لاس درغله! خو پایله يې تر زوال پرته نور څه کېدای شي!

﴿وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَٰلِ وَالْإِكْرَامِ ۝﴾

"او يوازې ستا د رب جليل او کريم ذات باقي پاتې کېدونکی دی."

يوه نېک سړي خپل زوی ته په نصيحت کې داسې وويل:

بچيه! مشرۍ ته زړه مه ښه کوه، ځکه مشري له دردونو او تکليفونو ډکه وي! مشري مه غواړه، ځکه په مشرۍ کې له کنځاوو، نيوکو، تا ويلو ما ويلو سره مخامخ کېدل دي.

د يو شاعر په وينا:

هغه څوک چې قدرت ته ورسېږي، که څه هم عدالت او انصاف وکړي؛ خو بيا به يې هم نيم خلک پر دښمنۍ راپورته کېږي.

١٤٧ راځئ چې لمانځه ته ولاړ شو

الله سبحانه و تعالی فرمايي:

﴿وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَوٰةِ ۚ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَٰشِعِينَ ۝﴾

"په صبر او لمانځه سره مرسته وغواړئ، په دې کې شك نشته چې لمونځ يو ډېر سخت کار دی؛ خو هغو امر منونکيو بندګانو ته سخت نه دی."

د اسلام د ستر او قدرمن پيغمبر ﷺ مبارک عادت دا و، چې څه ستونزه به ورپيښه شوه؛ نو بلال رضي الله عنه ته به يې امر وکړ، چې:

أرِحنَا بها يا بلالُ

"ای بلاله! (په لمانځه) مو دمه کړه!"

جُعلت قرَّةُ عيني في الصلاةِ

"زما د سترګو يخوالی په لمانځه کې نغښتی دی!"

حافظ ابن حجر العسقلاني په مصر کې د يوې کلا لور ته ورغی، هلته غلو راونيو، چې غلو راونيو؛ نو له واره پر لمانځه ودرېد، چې پدې ډول الله تعالی د غلو له ګوانښ او شره وساته.

ابن عساکر او ابن القيم ويلي دي چې:

يو نېک سړی شام ته روان و، په لار کښې يو وسله وال غله راونيو او د مرګ ګواښونه يې ورته وکړل! هغه ورته وويل، چې که ته همدومره وخت راکړې، چې فقط دوه رکعته لمونځ وکړم، په دې ډول هغه پر لمانځه ودرېد او

د الله تعالیٰ دغه وینا یې چې:

﴿أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ﴾

"څوك دی چې د بېکس بېوس دعا اوري."

په مکرر ډول ولوسته... نو له اسمانه يوه پرښته له يوې برچې سره راغله او غل يې وواژه او ويې ويل، چې زه د هماغه چا استازی يم چې د بېوسه او بې کسه پلوي او ملاتړ کوي.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَوٰةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا ۖ لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا ۖ نَّحْنُ نَرْزُقُكَ ۗ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَىٰ﴾

"خپلې کورنۍ ته د لمانځه توصیه وکړه او په خپله هم د هغه پابند اوسه موږ له تا نه کومه روزي نه غواړو، روزي خو موږ تا ته درکوو او د عاقبت ښېګڼه د پرهېزګارۍ لپاره ده."

﴿فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَوٰةَ فَاذْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ ۚ فَإِذَا اطْمَأْنَنتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَوٰةَ ۚ إِنَّ الصَّلَوٰةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَٰبًا مَّوْقُوتًا﴾

"بيا کله چې له لمانځه څخه وزګار شئ؛ نو د ولاړې او ناستې او ملاستې په هر حالت کې الله تعالیٰ يادوئ او کله چې ډاډه شئ نو پوره لمونځ ادا کړئ لمونځ په حقيقت کې يو داسې فرض دی چې د وخت له پابندۍ سره پر مؤمنانو لازم کړای شوی دی."

دغه راز هغه څه چې د سينې په پراختيا او د اندېښنو په لمنځه وړلو کې ستر رول لري، هغه پر پيغمبر ﷺ درود ويل دي.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۝﴾

''ای مؤمنانو! پر پیغمبر درود اوسلام ووایاست.

په حديث شريف کې راځي چې''

مَنْ صلَّى عليَّ صلاةً واحدةً صلَّى اللهُ عليهِ بها عَشْراً

''څوک که پر ما يو ځل درود ووايي؛ نو الله تعالیٰ به پرې لس ځله درود ووايي.''

په يوه بل حديث کې راغلي دي چې:

أكثِروا من الصلاةِ عليَّ ليلة الجمعةِ ويوم الجمعةِ، فإنَّ صلاتكمْ معروضةٌ عليَّ

''تاسې د جمعې په شپه او ورځ پر ما باندې زيات درود وايئ، ځکه چې ستاسې درود ما ته وړاندې کولای شي.''

صحابه وو وپوښتل: زموږ درود او سلام تا ته څه ډول وړاندې کولای شي چې ستاسې هډونه به هم خاورې شوي وي؟!

هغه ﷺ وفرمايل:

''الله تعالیٰ پر ځمکه د انبياوو جسدونه خوړل حرام کړي دي.''

شيخ اسلام حافظ ابن تيميه رحمه الله وايي چې:

بشپړ درود همدغه ابراهيمي درود دی چې:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ وَعَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ

حَمِيدٌ مَجِيدٌ

یو شاعر وايي:

ستا په محبت کې موږ ټول ارزښتمن شیان هېرکړل، ځکه چې تر ټولو ارزښتمنه متاع یوازې هم ته يې، ستا په محبت کې پر موږ پړه غورځول کېږي؛ خو موږ د هیڅ ډول پړې او ملامتیا پروا نه ده کړې.

١٤٨ صدقه او خیرات سینه پراخوي

د صدقې او خیرات ورکول نېکمرغي جلبوي او غمونه لرې باسي.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿أَنفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَٰكُم﴾

"زموږ له درکړي مال او شتمنۍ نه لګښت وکړئ."

دغه راز فرمايي:

﴿وَٱلْمُتَصَدِّقِينَ وَٱلْمُتَصَدِّقَٰتِ﴾

"ریښتیني نارینه او ریښتونې ښځې."

د اسلام ستر پیغمبر ﷺ فرمايي:

بخیل او سخي هماغو دوو سړیو ته ورته دي، چې دوه چپنې یې اغوستې وي! سخي سړی تل سخاوت کوي او له دغه امله یې پر چپنه او زغره کې هم پراخي رامنځته کېږي، تر دې چې د تنګسیا هیڅ نښه او اثر یې پاتې نشي! او بخیل چې خپل لاس کلک نیولی وي، تر دې چې چپن او زغره یې پرې هومره ورتنګه شي چې سا یې ورخپه کړي.

الله جل جلاله فرمايي:

﴿ وَ مَثَلُ الَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمُ ابْتِغَآءَ مَرْضَاتِ اللهِ وَ تَثْبِيْتًا مِّنْ اَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ اَصَابَهَا وَابِلٌ فَاٰتَتْ اُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ ۚ فَاِنْ لَّمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ ﴾

"د دې پر خلاف کوم خلك چې خپل مالونه يوازې د الله تعالیٰ د خوشالولو لپاره په ډاډه زړه او ثبات لګوي، د هغو د لګښت مثال داسې دی، لکه چې په کومه هسکه کې يو بڼ وي که شېبه باران پرې وورېږي؛ نو دوه چنده مېوې نيسي او که جړی‌پرې ونه ورېږي هم نو يوه ربنې‌پرخه ورته کافي وي تاسې چې هرڅه کوئ الله تعالیٰ د هغو ليدونکی دی."

﴿ وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُوْلَةً اِلٰى عُنُقِكَ ﴾

"مه خپل لاس تر غاړې تړه او مه يې بېخي داسې غځولی پرېږده، چې پړ او بېوسی پاتې شې."

﴿ اِنْ تُقْرِضُوا اللهَ قَرْضًا حَسَنًا يُّضٰعِفْهُ لَكُمْ وَ يَغْفِرْ لَكُمْ ﴾

"که تاسې الله تعالیٰ ته حسنه پور ورکړئ؛ نو دوه چنده اجر به يې درکړي او ښښنه به هم درته وکړي."

حاتم وايي:

قسم پر عالم الغيب ذات! هماغه چې خاورې شوې هډوکي را ژوندي کوي، چې کوم کمينه او لييم پر ناشولته خبره خوله ونه خوځوي، د اشتهامنو خوړو موجوديت کې مې بيا هم خپله خېټه راټوله کړې اوسي.

۱٤۹ وقفه

شیخ الاسلام ابن القیمرحمه الله فرمايي:

ټول عارفان او ولیان په دې خبره همغږي دي، چې رسوايي همدا ده چې الله تعالیٰ یو انسان خپل نفس ته وسپاري او د دوارو تر منځ اړیکې پرې شي! او توفیق دا دی چې الله تعالیٰ یې خپل ځان ته حواله کړي، له هغه سره مل او ملګری شي، په دې ډول بندګان د توفیق او د نه توفیق ترمنځ اوړي او راوړي، بلکې په یوه ساعت کې دننه دننه خپله برخه هم له دې څخه اخلي او هم له هغې څخه، یانې د الله تعالیٰ په توفیق سره د هغه اطاعت کوي او شکر یې پر ځای کوي، بیا یې نافرمانۍ او مخالفت ته ملا تړي، چې د ده د خذلان لامل ګرځي؛ نو کله چې یو بنده له دغه ډول دریځ سره پر خپله اړتیا وپوهېږي، چې د سترګو په رپ کې هم د الله تعالیٰ توفیق ته اړتیا لري او که د الله تعالیٰ توفیق یې لاس نیوی ونکړي؛ نو د هغه د ایمان هسک به پر ځمکه راپرېوځي او یوازې د اسمانونو رب یې ژغورلای شي.

۱٥۰ قرآن یو برکتي کتاب دی

د الله تعالیٰ کتاب ښه په فکر او دقت سره لولئ، ځکه دا د هدایت او نور کتاب دی، په دې کې د سینو د ناروغیو درمل شته.

علماء فرمايي، چې د قرآن کریم تلاوت هم مبارک دی او عمل کول پرې لا د نېکمرغۍ لامل کېږي.

یوه ورځ زه ډېر غمجن وم؛ نو قران مجید مې پرانست او په تلاوت یې

بوخت شوم، الله تعالیٰ هغه غم زما له زړه نه وویست او زما سینه يې له خوښيو ډکه کړه.

۱۵۱ شهرت په ترلاسه کولو ټینګار مه کوه!

هغه چې د زړه سپېڅلتیا او ټیکاو ته ستر ټکان ورکوي شهرت طلبي او د خلکو خوښي لاسته راوړل دي، چې دا د ښو خلکو صفت نه دی، ښه خلک هماغه دي چې:

﴿لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا﴾

"چې په ځمکه کې خپله لويي نه غواړي او نه د فساد کولو اراده لري."

يو شاعر وايي:

نوم ورکي خلک له همدې پلوه ژوند او روحاني ځواکمني لاسته راوړي، چې د هغوی شپې په اضطراب او اندېښنو کې نه تېرېږي، ځکه اصول دا دي، چې توند او تيز باد لوړې ونې راغورځي.

په يو حديث شريف کې راغلي دي چې:

"څوک، چې رياکاري کوي او شهرت غواړي فقط همدغه څه به ترلاسه کړي."

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿يُرَآءُونَ النَّاسَ﴾

"خلکو ته د ښودنې لپاره مړ ژوندي پاڅېږي."

﴿وَّيُحِبُّوْنَ اَنْ يُّحْمَدُوْا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوْا﴾

"چې په خپلو کړنو خوشاله دي او هیله من دي په داسې چارو کې یې ستاینه وشي چې په واقع کې هغوی نه دي کړي."

﴿وَلَا تَكُوْنُوْا كَالَّذِيْنَ خَرَجُوْا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَّ رِئَآءَ النَّاسِ﴾

"او تاسې د هغو خلکو غوندې مه کېږئ چې له خپلو کورونو څخه ویاړلي او خلکو ته د ښودنې لپاره راووتل."

یو شاعر وايي:

ثوبُ الرياءِ يشِفُّ عمَّا تحتهُ ... فإذا التحفْت بهِ فإنَّك عاري

"د ریاء جامې څیرې او شلېدلې دي، که ته پرې خپل ځان پټول غواړې؛ نو نشې یې پټولای."

۱۵۲ سپېڅلی ژوند

د نېکمرغۍ د لاسته راوړلو په اسبابو کې پر رب العالمین ذات ایمان او باور لرل پیاوړی رول لري! تر دې پرته نور ټول اسباب او لاملونه د یو چا په واک کې ورکړه دا چې په الله تعالیٰ ایمان نه لري ورته هېڅ ګټه نشي رسولای او هسې دې د هغې په لټون کې ځان نه ستړی کوي

د اقبال لاهوري په وینا:

دکافر پېژندنه په همدې سره ده چې په آفاق کې ورک دی او مؤمن هماغه دی چې افاق په ده کې ورک وي.

دلته سپېڅلی ژوند ترلاسه کول دوه شرطونه لري:

۱: پر الله تعالی ایمان:

۲: نېک عمل:

الله تعالی فرمايي:

﴿كَلَّا لَا تُطِعْهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ۝﴾

"هېڅکله داسې نه ده، د هغه خبره مه منه او سجده وکړه او (د خپل رب) نږدېوالی وګټه."

دغه راز دوې ګټې:

۱: سپېڅلی ژوند په دنیا کې:

۲: سپېڅلی ژوند په اخرت کې:

الله تعالی فرمايي:

﴿لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾

"د دنيا او اخرت دواړو په ژوندانه کې د هغو لپاره زېری زېری دی."

۱۵۳ له ستونزو او پېښو مه وېرېږه!

په حديث شريف کې راغلي چې:

إن الله إذا أحبَّ قوماً ابتلاهم، فمنْ رضي فلهُ الرضا، ومنْ سخط فَلَهُ السخطُ

"الله تعالی چې کوم اولس په دوستۍ نیول غواړي؛ نو په ازمېښتونو کې يې ښکېل کړي، نو څوک چې پرې خوښ شو، الله تعالی به هم ورڅخه خوښ شي او څوک چې پرې غوسه شو؛ نو الله تعالی به هم

پرې غوسه شي.“

١٥٤ د بندګۍ غوښتنې

د ایمان له لوازمو څخه دا ده چې ته باید د قدر په خیر او شر راضي اووسې.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَلَنَبۡلُوَنَّكُم بِشَيۡءٖ مِّنَ ٱلۡخَوۡفِ وَٱلۡجُوعِ وَنَقۡصٖ مِّنَ ٱلۡأَمۡوَٰلِ وَٱلۡأَنفُسِ وَٱلثَّمَرَٰتِۗ وَبَشِّرِ ٱلصَّٰبِرِينَ﴾

”موږ به ارومرو په وېره، خطر، لوږه، د سر او مال په تاوان او د عايداتو په خساره کې په اخته کولو پر تاسې ازمېښت کوو، ای پېغمبره! هغو کسانو ته زېرى ورکړه چې په دې حالاتو کې صبر وکړي.“

د قضاء او قدر په اړه موږ د عبديت په مقام کې قرار لرو، د څه وړانديز کولو حيثيت نه لرو، د هربنده په اړه ازمېښت د هغه د ايمان په اندازه وي.

په حديث شريف کې راغلي دي چې:

أشدُّ الناسِ بلاءً الأنبياءُ، ثمَّ الصالحون

”سخت او درانه ازمېښتونه پر پېغمبرانو راغلي و، بيا پر نېکانو.“

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿فَٱصۡبِرۡ كَمَا صَبَرَ أُوْلُواْ ٱلۡعَزۡمِ مِنَ ٱلرُّسُلِ﴾

”ای پېغمبره صبر وکړه لکه چې اولو العزمو پېغمبرانو صبر کړی دی.“

۱۵۵ له پاچاهۍ نه تر نجارۍ پورې

عباسي خليفه علي بن المامون په يوه ستره او شانداره ماڼۍ کې اوسېده د هېڅ شي کمی ورسره نه و! يوه ورځ يې د ماڼۍ له کړکۍ نه وليدل چې يو خواري کښ به کرۍ ورځ کار کاوه، کله به چې ځاښت شو؛ نو اودس به يې وکړ او د دجلې د سيند پرغاړه به يې دوه رکعته لمونځ وکړ، بيا به يې کار ته دوام ورکړ، ماښام ته څېرمه به خپل کورته لاړ، يوه ورځ خليفه راوغوښت او د ژوند د چارو په اړه يې وپوښت؛ نو ورته جوته شوه، چې دی دوه خويندې او يوه مور لري، هره ورځ روژه نيسي او پر هماغه ورځنۍ کسب کړې روزۍ يې ماتوي!

خليفه ورته وويل: څه شکايت يا څه اړتيا لري؟

هغه ورته وويل: نه (الحمدلله رب العالمين) د دې خبرو په اورېدو سره خليفه ماڼۍ او امارت دواړه پرېښودل او په يو اضطرابي حالت کې دباندې ووت او په خپله مخه لاړ.

څوکاله پس يې مړی په داسې حال وموندل شو چې د خراسان لور ته يې د لرګيو په کوم ټال کې يې نجاري کوله.

هو! دی چې د کومې نېکمرغۍ په لټه کې و هغه يې په امارت او ماڼۍ کې نه، بلکې په نجارۍ کې وموندە.

الله سبحانه وتعالٰی فرمايي:

﴿وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَآتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ ۝﴾

"پاتې شول هغه کسان چې هغوی هدایت موندلی دی الله تعالیٰ هغو ته لا زیات هدایت ورپه برخه کوي او هغو ته د هغو برخه تقوی ورکوي."

ما ته د اصحاب الکهف (د سمڅې د یارانو) کیسه رایاده شي چې:

دوی په سترو سترو ماڼیو کې اوسېدل؛ خو دغه لوی ماڼۍ پرې د کفر له امله ورتنګې شوې، له اضطراب او اندېښنو سره لاس او ګریوان شول، ولاړل او دکوم غره په یوه سمڅه کې یې سره ځانونه خوندي کړل.
الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿وَ اِذِ اعْتَزَلْتُمُوْهُمْ وَ مَا يَعْبُدُوْنَ اِلَّا اللّٰهَ فَاْوٗٓا اِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِّنْ رَّحْمَتِهٖ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِّنْ اَمْرِكُمْ مِّرْفَقًا﴾

"کله چې اوس تاسې له هغو او د هغو له غیر الله معبودانو څخه خپلې اړیکې پرېکړې دي، نو ځئ فلانۍ څمڅې ته پناه یوسئ ستاسې رب به پر تاسې د خپل رحمت لمن پراخه کړي او ستاسې د کار لپاره به لارې چارې برابرې کړي."

د یو شاعر په وینا:

په کوم ځای کې چې یخه او تازه هوا لړېږي هغه ځای ما ته تر قصرونو هم غوره دی.

عربي متل دی چې وايي:

سَمُّ الخِياطِ مع الأحبابِ ميدانُ ...

"د ستنې سپم او سوری له خپلو یارانو سره تر میدان هم پراخه دی"

١٥٦ له احمقانو سره ناسته ولاړه د اندېښنو لامل ده!

امام احمد رحمه الله وايي:

سخت زړي خلک همدغه پر بدعاتو اخته خلک دي او احمقان همدغه د ناوړه لاسوهنو خاوندان دي.

لکه د قرآن کريم په ژبه:

﴿كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُّسَنَّدَةٌ﴾ ﴿لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا﴾

"خو په اصل کې دوی ګواکې د لرګي کُندې دي چې له دېوال سره په مرتب ډول درول شوې وي) (چې په هيڅ خبره نه پوهېږي)."

امام شافعي رحمه الله فرمايي:

احمق سړی چې ما ته څېرمه کېني، زه داسې اټکل کوم چې ځمکه هم هماغه لور ته کږېږي، چېرته چې دی ناست وي.

اعمش به چې سخت زړی او احمق انسان ليده؛ نو دغه مبارک ايت به يې لوسته:

﴿رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ﴾

"(اوس وايي چې) ربه، له موږ څخه دغه عذاب ايسته کړه موږ ايمان راوړونکي يو."

يو شاعر وايي:

په قوم کې د افرادو طول او قصر ته مه ګوره! په دوی کې داسې خلک شته چې بدنونه يې دکچرو او عقلونه يې د چنچنو دي.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله وايي:
له احمقانو سره ناسته او ولاړه، کټ مټ سرې تبې ته ورته ده.
الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ﴾

"او ای محمده! کله چې ته وګورې چې خلك زموږ په ایتونو کې نکتې لټوي نو د هغو له څنګه پاڅېږه."

﴿فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ﴾

"له هغو سره مه کېنئ."

د اسلام ستر پیغمبر ﷺ فرمايي:

مثلُ الجليسِ السيّئِ كنافخِ الكيرِ

"له بدانو سره ناسته او ولاړه د اهنګر بنۍ ته ورته ده چې د سپرغیو له الوتلو څخه يې خوندي پاتې کېدلای نشي."

یو شاعر وايي:

أنت يا هذا ثقيلٌ وثقيلٌ وثقيلْ ... أنت في المنظرِ إنسانٌ وفي الميزان فِيلْ

"زه درته وایم چې ته زما په پرتله ثقیل او بېخي زیات ثقیل يې، په شکل انسان او په تله فیل يې."

شیخ الاسلام ابن القیم رحمه الله فرمايي:

کله چې له کوم ثقیل، سخت زړي او احمق سره مخ شې، نو خپل جسم ورته سپاره او روح ترې جلا کوه او چېرته لرې ترې ځه او یا دا چې ړوند او کوڼ د هغه په وړاندې کېنه، چې الله تعالیٰ تا ته پر هغه بریا

در په برخه کړي.
الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:
﴿وَ لَا تُطِعۡ مَنۡ اَغۡفَلۡنَا قَلۡبَهٗ عَنۡ ذِکۡرِنَا وَ اتَّبَعَ هَوٰىهُ وَ کَانَ اَمۡرُهٗ فُرُطًا۝﴾

"له هغه شخه چې زړه يې زموږ د ذکر په اړه په غفلت کې پروت دی او د خپل هوس پلوي کوي او معامله يې پر افراط او تفريط ولاړه وي له سره پلوي ونه کړې."

۱۵۷ د توحيد مناظر

د ستونزو او مشکلاتو پر مهال د توحيد مناظر له دغو چارو شخه عبارت دي.
۱: د ښښنې منظره:
يانې مسلمان بايد له ښښنې او تېرېدنې نه کار واخلي، له خلکو سره د بدو پر ځای ښه وکړي او په زړه کې چا ته ګوندی ونه لري، له خپلو بدخواوو سره هم خواخوږي ولري.
لکه چې الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:
﴿فَمَنۡ عَفَا وَ اَصۡلَحَ فَاَجۡرُهٗ عَلَی اللّٰهِ﴾
"چا چې عفوه او سوله وکړه؛ نو اجر يې پر الله تعالیٰ دی."
۲: د تقدير او قضاء منظره:
يانې ته پر دې باور ولرې، چې دغه ستونزې او مشکلات د تقدير يوه

برخه ده، بنده سبب دی قضاوت د الله تعالیٰ په لاس کې دی، نو خپل مولا ته ځان تسلیم کړه.

۳: د ګناهونو د کفارې منظره:

او هغه په دې مانا، چې دغه ستونزې او مشکلات په اصل کې ستا د ګناهونو کفاره او د مرتبې د لوړتیا لاملونه دي.

الله تعالیٰ فرمايي:

"هماغه کسانو چې هجرت يې وکړ او له خپلو کورونو څخه وویستل شول او زما په لار کې وربړول شول، قتال يې وکړ او ووژل شول، نو ارومرو به يې موږ ګناهونه لمنځه یوسو".

یو زیات شمېر مسلمانانو ته الله تعالیٰ دغه حکمت ورپه برخه کړی چې اصلا په زړونو کې دښمنۍ او اینه‌ې ته له سره ځای نه ورکوي او عداوتونه په حکیمانه اسلوبو پای ته رسوي.

﴿ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَ بَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ﴾

"چې هغه ډېره ښه وي ته به وګورې له تا سره چې د چا دښمني لوېدلې وه هغه دې لکه صمیمي دوست ګرځېدلی دی."

په حدیث شریف کې راغلي چې:

المسلمُ من سلِم المسلمونُ من لِسانِهِ ويَدِهِ، والمؤمنُ من أمِنَهُ الناسُ على دمائِهم وأموالِهم

"پوره مسلمان هماغه څوک دی، چې نور مسلمانان يې د لاس او ژبې له زیانه خوندي پاتې شي."

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَقُل لِّعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ ۚ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنزَغُ بَيْنَهُمْ ۚ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا﴾

"او ای محمده! زما بندګانو ته ووايه چې له ژبې نه هغه خبره راوباسي چې ډېره ښه وي، په اصل کې دا شيطان دی چې د انسانانو په مينځ کې د فساد اچولو هڅه کوي، حقيقت دا دی چې شيطان د انسان ښکاره دښمن دی."

د يوه شاعر په وينا:

تل خنده رويه او خوښ اوسه، ځکه چې همدغه د يو اصيل انسان د اصالت صفحه او همدغه يې سر ليک دی.

٤: خپله نيمګړتيا منل:

ياني ته پر دې اعتراف وکړې، چې ستا په اړه دغه ناوړه تسلط ستا د ګناهونو پايله ده.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿وَمَا أَصَابَكُم مِّن مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَن كَثِيرٍ﴾

"پر تاسې چې هر مصيبت راغلی دی، ستاسې د خپلو لاسونو له عملونو نه راغلی دی او له ډېرو ګناهونو څخه هغه همداسې تيرېږي."

٥: عاطفه او ترحم کول:

ياني د ظالم د ناوړه عمل په بدل کې غبرګون نه ښايي، بلکې له عاطفې او ترحم نه به کار اخلې، چې هغه د ظلم او اذيت څخه لاس واخلي.

په حديث شريف کې راځي چې:

"له خپل مسلمان ورور سره مرسته وکړه، هغه ظالم وي او که مظلوم."

وګوره ابوبکر صدیق رضي الله عنه ته د هغه لور (عائشې رضي الله عنها) په اړه د "مسطح" له پلوه چې یو ببوزله سړی و اذیت ورسېد، ابوبکر پرې خپله ورکړه بنده کړه، نو الله له بره نه پرېکړه راولېږله چې:

﴿وَ لَا يَأْتَلِ اُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَ السَّعَةِ اَنْ يُّؤْتُوْٓا اُولِي الْقُرْبٰى وَ الْمَسٰكِيْنَ وَ الْمُهٰجِرِيْنَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ۖ وَ لْيَعْفُوْا وَ لْيَصْفَحُوْا ؕ اَلَا تُحِبُّوْنَ اَنْ يَّغْفِرَ اللّٰهُ لَكُمْ ؕ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۝﴾

"له تاسې نه چې کوم کسان د مالي وس او قدرت خاوندان دي هغوی دې د دې خبرې لوړه نه کوي چې له خپلوانو، مسکینانو د الله تعالیٰ د لارې له مهاجرینو سره مرسته ونه کړي، هغوی باید عفوه وکړي او ورڅخه تېر دې شي. ایا تاسې نه غواړئ چې الله تاسې ته ببښنه وکړي؟ او د الله صفت دا دی چې هغه بښونکی مهربان دی."

ابوبکر صدیق وویل: هو! ولې نه! نو بېرته یې د هغه په اړه خپلو ورکړو ته دوام ورکړ.

هلته د عیینه بن حصین او عمر رضي الله عنه ترمنځ څه تاو تریخوالی رامنځته شو او ناندرۍ یې سره وویلې، نو عمر د هغه د وهلو اراده وکړه، دا وخت حر بن قیس د قرآن کریم دغه ایت ورته ولوست چې:

﴿خُذِ الْعَفْوَ وَاْمُرْ بِالْعُرْفِ وَ اَعْرِضْ عَنِ الْجٰهِلِيْنَ ۝﴾

"ای پیغمبره! د نرمۍ او تېریدنې لاره غوره کړه، د ښو چارو ښوونکی اوسه او له ناپوهانو سره مه نښله."

راوي وايي چې د دغه آيت په اورېدو عمر رضی الله عنه پر خپل ځای ټينګ ودرېد.

هلته يوسفعليه‌السلام د خپلو ورونو د ناځونمردانه کړني پر ارتباط هم داسې وويل:

"نن ورځ پر تاسې څه پړه نه غورځوم، الله تعالیٰ دې تاسې وبښي او هغه تر هر چا زيات مهربان دی"

کټ مټ همدغه راز خبره د اسلام ستر پيغمبرﷺ د مکې د قريشو يوې درنې ډلې ته هم کړې وه.

اذْهَبُوا فَأَنْتُمُ الطُّلَقَاءُ

"ورځئ تاسې ازاد ياست."

ابن المبارک رحمه الله وايي:

"که له يو چا سره دوستانه اړيکې ساتې؛ نو د خپلولۍ، صله رحمۍ او شفقت معامله ورسره کوه! او پر يوه وړه تېروتنه څوک تر ستوني کلک مه رانيسه ګنې هيڅ ملګری او دوست به پيدا نکړې"

هندوان وايي:

اتل او قهرمان هماغه څوک دی چې پر خپل نفس قهر وکړي، نه دا چې کوم ښار فتحه کړي.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي﴾

"نفس خو پر بدۍ هڅوونکی دی مګر دا چې پر چا زما د رب رحمت وي."

۱۵۸ وقفه

د یونس علیه السلام په دعا کې د رب العالمین ذات په اړه بشپړ توحید او پر خپلو ګناهونو د یو بنده اعتراف کول بېخي د کمال په درجه کې دي، چې دغه ډول دریځ د غمونو او اندېښنو په لمنځه وړلو کې ستر رول لري او تل د بري په لور اوړي.

۱۵۹ خپل ظاهر او باطن دواړو ته پاملرنه وکړه

پاکې جامې د پاک نفسی نښه ده! ځینې پوهان وايي:
د چا چې جامې خیرنې وي؛ نو زړه یې هم خیرن وي.
امام ترمذي رحمه الله حدیث نقل کړی چې:

إِنَّ اللَّهَ نَظِيفٌ يُحِبُّ النَّظَافَةَ

"الله تعالی سپېڅلی دی او سپېڅلتیا خوښوي."

د مسلم شریف حدیث دی:

إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ

"الله تعالی ښکلی دی او ښکلا خوښوي."

امام بخاري رحمه الله حدیث نقل کړی چې:
پر مسلمان لازم دي چې هره اونۍ غسل وکړي خپل سر او بدن پاک

کړي او دا يې تر ټولو ټيټه اندازه ده! ګنې د ځينو نېکانو عمل دا و چې هره ورځ به يې لامبل، لکه عثمان بن عفان رضي الله عنه نه روايت دی :

هَذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ

"دغه يخې او صفا اوبه د لامبلو او څښلو لپاره ښې مناسبې دي."

له بله پلوه فطري سنت د زيرې پرېښودل، د برېتو لنډول، د نوکانو غوڅول، له بدن څخه د اضافي ويښتو لرې کول، مسواک وهل او د عطرو مښل، خپل ظاهري منظر جوړول ټول هماغه شيان دي، چې د نېکمرغۍ په ترلاسه کولو او د سينې په پراختيا کې رول لري، بيا په تېره د سپينې جامې کارول، په حديث کې راځي چې:

سپينې جامې واغوندئ او خپلو مړو ته يې کفن کړئ.

امام بخاري رحمه الله په دغه برخه کې ترجمة الباب لري:

باب لبس البياض «ان الملائكة تنزل بثياب بيض عليهم عمائم بيض»

پرېښتې له سپينو جامو او سپينو پګړيو سره رانښکته کېږي.

"دغه راز د يادښتونو په يوه وړوکې کتابچه کې د مواعيدو ترتيب، د وخت تنظيم او داسې نور...."

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ﴾ ﴿وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا عِندَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ ۝﴾

"(د هر وخت لپاره يو کتاب دی) (هيڅ شی داسې نشته چې د هغه زېرمې له موږ سره نه وي، او موږ چې هر شی نازلوو په يوه ټاکلې اندازه کې يې نازلوو)"

١٦٠ الله ته پناه یوسه

الله تعالیٰ اعرف المعارف، جلیل القدر او عظیم الشان نوم او ستر حقیقت دی، په دې مانا کې یې لطافت دي.

علماء وايي:

الله تعالیٰ له (اله) څخه اخیستل شوی، په دې مانا چې زړونه ورته میلان کوي او ډاډمني ترلاسه کوي.

همدا لامل دی چې د اسلام ستر پیغمبرﷺ خپلې لور فاطمې رضی الله عنها ته د غمونو زغملو په لړ کې دغه دعا ښوولې وه:

اللَّهِ اللَّهِ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿اَللّٰهُ لَطِيفٌۢ بِعِبَادِهٖ﴾

"الله تعالیٰ پر خپلو بندګانو ډېر مهربان دی."

١٦١ پر الله تعالیٰ توکل کول

پر رب توکل د بنده نېکمرغي او خوښي لا پسې زیاتوي او د هغه پر رعایت، حفاظت او حراست باور ولري.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿اَلَآ اِنَّ اَوْلِيَآءَ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝﴾

”يوه اوسئ چې د الله تعالیٰ پر ولیانو به هېڅ خوف او وېره، غم او اندېښنه نه وي.“

۱٦۲ درې متفق علیه څېزونه

ما د اضطراب، غم او اندېښنې په اړه د هر لیکوال او ادیب، سیاستپوه او تاریخپوه، ښوونکیو او روزونکیو، ختیځوالې او لوېدیځوالې لیکنې او څېړنې له نظره تېرې کړې، نو دې پایلې ته ورسېدم، چې ټول سره په دې خبره متفق دي چې د سینې د پراختیا، شفاء او روغتیا د لاسته راوړلو بنسټ پر درېیو شیانو کېښودل شوی.

۱: له الله تعالیٰ سره اړیکې ټینګول او د هغه عبادت ته چمتو کېدل:

﴿فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ﴾

”نو ته د هغه بندګي وکړه او د همغه په بندګۍ باندې کلك اوسه.“

۲: د ماضي دوسیه بنده کړه او له سره نوی ژوند پیل کړه.

۳: د یوه نامعلوم او غایب مستقبل په لور خپلې هیلې او توقعات شا ته وغورځوه او نن راټینګ کړه.

۱٦۳ ظالم الله ته وسپاره

د ظالم او مظلوم دواړو لپاره همدا خبره بس ده، چې یوه داسې ورځ را روانه ده، چې دوی به د الله تعالیٰ مخې ته ودرېږي او په دغه ورځ به هېڅ

تېرې پر چا نه کېږي، ځکه په دغه ورځ به الله تعالیٰ قاضيوي او ملايک به ګواهي ورکوي.

١٦٤ کسری او بوډۍ

د فارس حکيم بزر جمهور وايي:

يوه ايراني بوډۍ له خپلې يوې چرګې سره دکسرى د ماڼۍ ترڅنګ په يوه جونګړه کې اوسېده، يوه ورځ يې کوم بل ځاى ته د تلو په تکل له خپلې چرګې سره الله په اماني وکړه، چې پناه شوه، نو کسری راولګېد د خپل قصر او باغ د پراخۍ په خاطر يې د بوډۍ جونګړه ړنګه او چرګه يې ور ذبحه کړه!

بوډۍ چې کله راغله او پر خپله ورانه او ويجاړه جونګړه يې سترګې ولګېدلې؛ نو اسمان ته يې وکتل او داسې يې وويل، چې ای زما ربه! زه خو نه وم؛ نو ته چېرته وې؟ ظالمانو زما جونګړه او چرګه دواړه لمنځه وړي؟!

نو الله تعالیٰ له هغې سره انصاف وکړ او له سرغړونکي کسری څخه يې غچ واخيست، هغه داسې چې خپل زوی دی په چاړه وواهه او په ځای يې مړ کړ.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿ أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ ۖ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِن دُونِهِ ۚ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴾

"(ای پېغمبره!) ايا الله تعالیٰ د خپل بنده لپاره کافي نه دی؟ دوی له هغه پرته له نورو څخه تا وېروي، الله تعالیٰ چې څوك په ګمراهۍ کې

وغورځوي د هغه لپاره کوم لا رښوونکی نشته.“

کاش! مور ته ول داسې شو، لکه د آدم عَلَيْهِ السَّلَامُ هماغه زوی چې خپل متجاوز ورور ته يې وويل:

﴿لَئِنۢ بَسَطتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقۡتُلَنِي مَآ أَنَا۠ بِبَاسِطٖ يَدِيَ إِلَيۡكَ لِأَقۡتُلَكَ﴾

”که ته زما د وژلو لپاره لاس پورته کړې نو زه ستا د وژلو لپاره لاس نه پورته کوم.“

په يوه حديث شريف کې راځي چې:

”د الله يو مقتول بنده اووسه خو قاتل نه“

١٦٥ کله نا کله نيمګړتيا هم کمال وي

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ جَآءُو بِٱلۡإِفۡكِ عُصۡبَةٞ مِّنكُمۡۚ لَا تَحۡسَبُوهُ شَرّٗا لَّكُمۖ بَلۡ هُوَ خَيۡرٞ لَّكُمۡۚ لِكُلِّ ٱمۡرِيٕٖ مِّنۡهُم مَّا ٱكۡتَسَبَ مِنَ ٱلۡإِثۡمِۚ وَٱلَّذِي تَوَلَّىٰ كِبۡرَهُۥ مِنۡهُمۡ لَهُۥ عَذَابٌ عَظِيمٞ ۝﴾

”کومو کسانو چې دغه بهتان جوړ کړی دی هغوی ستاسې له منځه يوه ډله ده، دغه پېښه د ځان په باب شر مه ګڼئ، بلکې دا هم ستاسې لپاره خير دی، چا چې په دې کې هر څومره برخه واخيستله هغه هماغومره ګناه راغونډه کړه او چا چې د دې مسووليت لويه برخه پر غاړه واخيستله د هغه لپاره خو لوی عذاب دی.“

ځيني قهرمانانو د يوې عارضي نيمګړتيا له امله د کمترۍ احساس له

ځانه سره پيدا کوي! سره له دې، چې ډېر علماء لکه: سعيد بن جبير، قتاده، بخاري، ترمذي، ابوحنيفه، ازاد شوي غلامان وو، ډېر پوهان او د شريعت دريابونه لکه: ابن عباس، قتاده، ابن ام مکتوم، اعمش او يزيد بن هارون په سترګو ړانده شوي وو.

او له متاخرينو علماوو څخه لکه:

محمد بن ابراهيم الشيخ عبدالله بن حميد، شيخ عبدالعزيز بن باز او داسې نور علماء او مخترعين داسې و چې د چا سترګې نه وې، څوک پر پښو شل و، څوک ګوډ او څوک کاڼه و؛ خو بيا هم د علومو، اختراعاتو او انکشافاتو له پلوه يې د انساني ژوند تورې تيارې پر ځلانده وړانګو بدلې کړې وي.

﴿وَيَجۡعَل لَّكُمۡ نُورٗا تَمۡشُونَ بِهِۦ﴾

"او تاسې ته به هغه نور په برخه کړي چې د هغه په رڼا کې به تاسې ځئ."

دلته دا ضروري نه ده چې يو عالم او داعي دې خامخا نړيوالې شهادت نامې دوکتوره او ماسترې ولري!!!

موږ ډېر علماء او دعوتګر، ښوونکي او روزونکي وليدل چې هېڅ ډول نړيوالې شهادتنامې يا برې ليکونه يې نه درلودل، مګر د علم او ثقافت د ميدان اتلان او شهسواران ګڼل کېدل، د ساري په توګه: شيخ ابن باز، ماک بن نبي، عباس محمود العقاد، طنطاوي، ابو زهره، مودودي، ندوي او داسې نور پوهان!

د دې پر خلاف په نړۍ کې په زرګونو دکتوران او ماستران شته چې له سره يې نوم او نښه نه پېژندل کېږي او نه يې له ډاکترۍ او ماسترۍ نه چا ته څه ګټه رسېدلې، قناعت تر ټولو ستره خزانه ده او هماغه څوک ستر شتمن دي، چې د الله تعالی پر وېش خوښ شو.

ما ته د یو سوداګر په اړه خبر را رسېدلی چې په میلیاردونو ډالر او په لس ګونو ماڼۍ یې درلودې؛ خو په انتهايي درجه کې بدخویه او زړه تنګی و، پایله یې دا شوه، چې له خپلې ښځې او بچیو نه په غربت او جلا وطنۍ کې مړ شو، ځکه چې د الله تعالی پر ورکړه راضي نه و، غوښتل یې دومره مال باید نور هم ولري.

﴿ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ ۝ كَلَّا ۖ إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا ۝﴾

"بیا هغه تمه لري چې زه ورته نور لا زیات ورکړم هېڅکله نه، هغه زموږ د آیتونو دښمن دی."

بخوانیو عربو به د زړه راحت او سوکالي په صحرا او دښتو کې لټوله.

یو شاعر وایي:

د لیوه له غپا او کوکو سره رو... ؛ خو نږدې ده، چې د انسان له اواز ځخه بېخي والوځم او تېښته وکړم.

هلته ابو ذر غفاري رضي الله عنه کلي او ولـ... پرېښود او ربذې نه ووت...

سفیان الثوري وایي:

"زما دا خبره خوښه ده چې د خپل ایمان او عقیدې د ساتنې په خاطر لرې چېرته په سر درو کې ا... وسېږم او هېڅوک مې ونه پېژني"

په یوه حدیث شریف کې راغلي دي:

"داسې زمانه به راشي چې د یو مسلمان غوره مال به همدغه مېږې او وزې وي چې په غرونو او د وورښت په ځایونو کې به یې پیایي، له خپل دین او عقیدې سره به له فتنو نه خوندي پاتي کېږي"

د فساد او فتنې د رامنځته کېدو په صورت کې د یو مسلمان بنده لپاره خوندي لار همدا ده، چې د تېښتې او هجرت لار راخپله کړي، لکه

د عثمان رضي الله عنه د وژل کېدو پر وخت چې عبدالله بن عمر، اسامه بن زید او محمد بن مسلمه رضي الله عنهم دغه کار کړی و.

زه ډېر داسې خلک پېژنم، چې له مال او شتمنیو څخه یې کڅوړې او بانکونه ډک وو؛ خو په ډول ډول غمونو او اندېښنو، فقر او غربت اخته شوي! لامل یې همدا دی چې د الله تعالیٰ له اطاعته یې اعراض کړی، د سترو او غټو ګناهونو ارتکاب یې کړی او په لمانځه کې یې سستي او تمبلي کړې، پایله یې دا شوه، چې الله تعالیٰ یې بدني عافیت ورڅخه سلب کړ او د رزق دروازې پرې ورتنګې کړې او په غمونو یې مبتلا کړي، یوه ستونزه یې لاپای ته نه وي رسېدلي چې پر بله اخته شوی وي.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمایي:

﴿وَأَن لَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَاهُم مَّاءً غَدَقًا﴾

"او (ای پېغمبره! ووایه ما ته دا وحې شوې چې) که خلك په ثبات سره پر سمه لاره تللی وای نو موږ به هغوی ښه خړوبه کړي وو."

زما دا خبره ښه ایسي چې یوه مجربه نسخه په لاس کې ولرم او ستاسې پر ویرجنو ټپونو یې کېږدم!

خو له کومه به یې کړم؟!

هو! د ملت د علماوو او د اسلامي شریعت د پوهانو له روغتون څخه یوه پاکه او صفا نسخه په لاس کې شته او هغه دا چې: د خپل خالق عبادت وکړه، د هغه پر وېش راضي اوسه، د هغه قضاء ته تسلیم شه او خپل امیدونه را لنډ کړه.

نامتو امریکایي ارواپوه «ولیم جایمس» وایي:

موږ انسانان د هغه څه په اړه فکر او اندېښنه کوو چې په واک کې یې نه لرو او هغه چې په واک کې یې لرو شکر پرې نه اوباسو... د خپل ژوند

تیاره اړخ ته ګورو او روښانه اړخ ته یې نه ګورو.

واعوذ با الله من نفس لاتشبع

په یوه حدیث کې راغلي دي:

"چا که په داسې حال کې سبا کړ چې د اخرت فکر ورسره و؛ نو الله تعالی به یې ټولې تیتې او پرکې ځواکمنۍ سره راټولې کړي، بډایتوب او غناء به یې په زړه کې ور واچوي او دنیا به ورته په ګونډو شي او د چا چې ستره موخه او لوی غم همدغه دنیا وي، نو ځواکمني به یې لاپسې تیت او پرک شي، فقر او بې وزلتوب به یې ورته د سترګو په وړاندې ودرول شي او له دنیا نه به هماغومره په لاس ورشي څومره چې ورته لیکل شوي"

الله تعالی فرمایي:

﴿وَ لَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَّنْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضَ وَ سَخَّرَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ لَيَقُوْلُنَّ اللّٰهُ ۚ فَاَنّٰى يُؤْفَكُوْنَ ۝﴾

"که ته له دغو خلکو نه پوښتنه وکړې چې اسمانونه او ځمکه چا پیدا کړي دي، لمر او سپوږمۍ چا ښکېل کړي دي؛ نو ارومرو به ووایي چې الله تعالی، بیا نو دوی له کوم لوري غولول کېږي؟"

۱٦٦ هغوی هم ومنله

مشهور روسي ساینسپوه سخروف په دې خاطر سایبیریا ته وشړل شو، چې له کمونستي الحادي افکارو سره یې مخالفت درلود او دا خبره یې کوله:

یو مافوق الفطرت هستي شته، چې د نړۍ نظام چلوي.

کمونستان وايي:

الله تعالیٰ نشته او ژوند له مادې نه عبارت دی! د دغه روسي ساینسپوه نظر همدا خبره تایدوي چې انسانان د توحید په فطرت پیدا شوي دي.

﴿فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا﴾

"پر هغه فطرت محکم شه! چې پر هغه باندې الله تعالی انسانان پیدا کړي دي."

ملحد انسان په هیڅ ځای کې ځای نه لري ځکه د هغه فطرت معکوس، ضمیر یې مړ، وجود یې بې مقصده دی او اراده یې د الله جل جلاله د نظام مخالفه ده.

دکمونیزم تر سقوط دوه کاله وړاندې په واشنګټن کې د الفکر الاسلامي په معهد کې له یوه مسلمان پروفیسر سره مخ شوم، هغه راته د قرآن کریم د دغو مبارکو آیتونو په لوستو وویل، چې دا پر کمونستانو ډېر ښه تطبیق دي:

﴿وَنُقَلِّبُ أَفْئِدَتَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ○﴾ ﴿بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ○﴾

"موږ په هماغه شان د دوی زړونه او نظر اړوو لکه څنګه چې دوی لومړی ځل پرې ایمان نه و راوړی. موږ دوی د دوی په همدې سرکشۍ کې لا لهانده پرېږدو"

"چې هغه په ناڅاپي ډول پر هغو باندې راځي او هغوی ناخبره وي"

۱٦۷ خو شیبې له احمقانو سره

روسانو چې کله خپله فضايي بېړۍ سپوږمۍ ته ولېږدوله او بېرته راغله، نو يوه بېړيوان يې د روس د کمونست ګوند په مشهوره جريده «برېويدو» کې يوه داسې مقاله وليکله:

موږ خو اسمان ته ولاړو، هلته نه خدای و او نه پرښتې، نه جنت و او نه دوزخ!!

د نوموړي پر دغه خبره استاد "الحسن الزيات" په الرساله مجله کې پرې يوه ډېره ژوندۍ ليکنه وکړه، چې لنډيز يې په لاندې ډول دی:

افسوس! پر تاسې ای خرو! تاسې څه فکر کوئ چې تاسې به خپل رب د عرش د پاسه په ښکاره توګه وګورئ! په جنت کې به په ورېښمينو جامو کې پوښل شوې حورې ووينئ، د کوثر د اوبو شنهار به واورئ! په دوزخ کې به د سوځېدنکيو بوی حس کړئ! ستاسې د دغه حماقت او ضلالت له دې پرته بله څه توجيه کېدلای شي چې ووايو: ستاسې سرونه او ماغزه له خناس کمونيزمه ډک دي او کمونيزم يوه داسې شپه ده چې سبا نه لري، يوه داسې ځمکه ده چې اسمان نه لري، يو داسې عمل دی چې پای نه لري او يوه داسې هڅه ده، چې پايله نه لري.

الله سبحانه وتعالی فرمايي:

﴿لَهُمْ قُلُوبٌ لَّا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا﴾

"د هغوی زړونه شته خو هغوی وربانديې فکر نه کوي. د هغو سترګې شته خو څه وربانديې نه ويني. د هغوی غوږونه شته خو څه

پرې نه اوري."

﴿ أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ ۚ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ ۖ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ۝ ﴾

"ایا ته انګېرې چې له دوی نه زیاتره کسان اوري او پوهېږي؟ دوی خو د څارویو په شان دي بلکې له هغو نه هم ها خوا لار ورکي دي."

عقاد په خپل کتاب: "د ناروغیو مذهب" کې وایي:

سلیم فطرت د اسلام حق دین مني مګر عقلي بیماران او د پوچو افکارو خاوندان الحاد او انکار کوي.

﴿ طُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ۝ ﴾

"او د هغو پر زړونو مهر ووهل شو، ځکه خو هغوی اوس په هېڅ نه پوهېږي."

همداراز الله جل جلاله فرمایي:

﴿ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾

"ایا د الله په باب شك دی، چې د اسمانونو او ځمکې پیدا کوونکی دی؟"

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله وایي:

په ظاهري او ثابت ډول له فرعون پرته هېچا هم له الله نه انکار نه دی کړی، دا په داسې حال کې چې فرعون هم په باطن کې د الله تعالٰی پر ربوبیت معترف و!

همدا لامل و چې موسی علیه السلام فرعون ته ویلي وو:

﴿ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنزَلَ هَٰؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ بَصَائِرَ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ

﴿يٰفِرۡعَوۡنُ مَثۡبُوۡرًا﴾

"ته ښه پوهېږې چې دغه سترګې پرانستونکي نښانې د اسمانونو او ځمکې له رب نه پرته بل چا نه دي نازلې کړي او زما ګومان دا دی چې اې فرعونه ستا هلاکت اوکم بختي راغلې ده."

مګر فرعون د ژوند په وروستیو اضطراري شیبو کې د زړه پر همدغه خبره چیغه پورته کړې وه چې:

﴿اٰمَنۡتُ اَنَّهٗ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا الَّذِیۡۤ اٰمَنَتۡ بِهٖ بَنُوۡۤا اِسۡرَآءِیۡلَ وَ اَنَا مِنَ الۡمُسۡلِمِیۡنَ﴾

"ما ومنله چې له هغه ذات پرته بل حقیقي اله نشته چې پر هغه بني اسرایلو ایمان راوړی دی او زه هم د اطاعت سر ټیټوونکیو څخه یم."

۱۶۸ فقط ایمان د خلاصون لاره ده

په کتاب: (الله یتجلی في عصر العلم) او دغه راز په کتاب: (الطب محراب الایمان) کې دا حقیقت په ډاګه شوی، چه پر الله تعالیٰ ایمان او باور یواځینی شی دی، چه له یوه بنده سره د هغه د غمونو او پریشانیو په ختمولو کې غټه مرسته کوي.

﴿وَمَنۡ یُّؤۡمِنۡۢ بِاللّٰهِ یَهۡدِ قَلۡبَهٗ﴾

"څوك چه پر الله تعالیٰ ایمان ولري الله تعالیٰ د هغه زړه ته هدایت وربښي."

څوک که پر دې وپوهېږي، چې دغه هر څه د الله تعالیٰ د قضاء او تقدیر په بنیاد منځته راغلي دي؛ نو د هغه زړه د رضاء او تسلیم طرف ته اوړي.

الله تعالی فرمائي:

"په دې توګه مومږ له هغوی څخه د هغوی پر اوږو بار او غاړو ته پرتې بېړۍ او ځنځیرونه ښکته کړل"

یو شاعر وائي:

"زه پوهېږم څه چې راته د الله تعالی له طرفه رارسېدلي دي، هغه تر ما د مخه خلکو ته هم رسیدلي دي."

د نفسیانو په اړه لویدیځ مشهور لیکوالان لکه: کرسي مریسون، الکس کاریل او ډیل کارینګي دا خبره مني چې: د غرب لپاره چې په چټکۍ سره ئې د اخلاقو مانۍ نړېږي او پر خپل ژوند ستومانه دي، د ځان ژغورنې د پاره تر دې غیر بله لار نه لري، چې باید پر الله تعالی ایمان راوړي! په لویدیځ کې د انتحاري حوادثو د رامنځته کېدو اصلي سبب الحاد او له الله تعالی نه مخ اړونه ده.

الله تعالی فرمائي:

﴿لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌۢ بِمَا نَسُوا۟ يَوْمَ ٱلْحِسَابِ﴾

"په یقیني ډول د هغو لپاره سخته سزا ده چې د حساب ورځ یې هېره کړه."

﴿وَمَن يُشْرِكْ بِٱللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ ٱلسَّمَآءِ فَتَخْطَفُهُ ٱلطَّيْرُ أَوْ تَهْوِى بِهِ ٱلرِّيحُ فِى مَكَانٍ سَحِيقٍ﴾

"او څوک چې له الله تعالی سره شریک ونیسي؛ نو داسې وګڼه چې هغه له اسمانه راپریووت، اوس به یا هغه الوتونکي په الوځولو وتښتوي یا به یې باد داسې ژور ځای ته یوسي او وبه یې غورځوي، چې هلته هغه ټکوري ټکوري لاړ شي."

د "الشرق الاوسط" جريدې د (۲۱/ ٤/ ١٤١٥ هجري) تاريخ په يوه ګڼه کې د امريکا د پخواني ولس مشر "جورج بوش" په ارتباط وليکل چې:

نومړي څو ځو ځله پر ځانوژنه اقدام کړی.

يوه ورځ يې کوښښ وکړ، چې خپل موټر کومې کندې ته ګذار کړي.

بيايې کوښښ وکړ، چې ځان ځندی کړي.

۱٦۹ کفار هم درجې لري

د امريکا جمهور رئيس «جورج بوش» په خپله خاصه کتابچه کې د «وړاندې سفر» تر سر ليک لاندې يادونه کړې، چه دی د پخواني شوروي اتحاد جمهور رئيس «برژنيف» د جنازې مراسمو ته حاضرشو! بوش وايي:

زه مسکو ته لاړم او هلته مې د برژنيف د جنازې په مراسمو کې ګډون وکړ؛ خو داسې بې خونده او بې رنګه، بې روحه او بې ايمانه جنازه ما په خپل ژوند کې چيرته نه وه ليدلې دا ځکه چه بوش نصراني او برژنيف ملحد او کمونست و.

او الله تعالی په قرآن کريم کې د دوی په اړه فرمايي:

﴿وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُم مَّوَدَّةً لِّلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَىٰ﴾

"او د مؤمنانو لپاره به په دوستۍ کې ډېر نږدې هغه خلك ومومې چې هغوی ويلي وو چې موږ نصارا يو."

همدارنګه فرمايي:

﴿وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ

الْخٰسِرِيْنَ ○﴾

"له اسلام نه غیر چې هر څوك كوم بل دين غوره كړي هیڅکله په ورڅخه قبول نکړای شي او په اخرت کې به هغه ناکام او تاواني وي."

له دې سره ما ته د شيخ الاسلام حافظ ابن تیمیه رحمه الله هغه خبره را یاده شوه چې وايي:

د صوفیانو د "بطاحيه" بيلارې ډلې يو تن شيخ الاسلام ته وویل: څه وجه چې کله موږ دلته تا ته راشو؛ نو زموږ كرامت او عزت بېخي ختم شي او کله چې تاتاریانو ته ورشو؛ نو هلته زموږ کرامت او عزمت ببرته په ډاګه او ځلانده شي؟! ابن تیمیه رحمه الله ورته وویل، چه زموږ او ستاسې مثال سپينو، برګو او تورو اسونو ته ورته دی، موږ سپین یو، تاسې برګ یاست او تاتاريان تک تور دي! برګ چې کله په تورو کې ګډ شي؛ نو سپین ښکاري او کله چې په سپينو کې ورګډ شي نو بيا تور ښکاري! زموږ د اهل السنة والجماعة رڼا او نور بېخي زیات دی، په دلته راتلو تاسې ته ستاسې تیارې او توروالی درښکاره شي او تاسې د دغه لږ نور له امله بیا د كفارو ترمنځ ځلانده ښکارئ.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمائي:

﴿وَ اَمَّا الَّذِيْنَ ابْيَضَّتْ وُجُوْهُهُمْ فَفِيْ رَحْمَةِ اللّٰهِ ؕ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ○﴾

"پاتې شول د ځلانده څېرو خاوندان، هغوی به د الله تعالیٰ د رحمت په غیږ کې ځای ومومي او د همېشه لپاره به هغوی په همدې حالت کې اوسېږي."

۱۷۰ پولادي عزم

یو مسلمان محصل د علم حاصلولو لپاره لندن ته لاړ، هلته له یوې اتالوۍ کفري کورنۍ سره یې استوګنه غوره کړه، د دې لپاره چې انګلیسي ژبه ژر او ښه زده کړي! دا چې محصل ديندار او پرهېزګاره سړی و، سهار به لمانځه ته وختي راپورته کېده او لمونځ به یې کاوه.

په دغه کور کې یوه بوډۍ ښځه وه، چې دې به یې همېشه څاره! یوه ورځ یې ورته وویل:

_ دا ته څه کوې؟

_ ما ته زما دین او ایمان امر کوي، چې دا کار وکړم!

_ که لږ ناوخته راپورته کېږې؛ نو خوب به دې پوره کېږي!

_ که زه ناوخته راپاڅم؛ نو زما رب بیا زما لمونځ نه قبلوي.

بوډۍ د سر په ښنډولو وویل:

"داسې اراده ده، چې اوسپنې ماتوي"

دغه محصل په کافرانو کې هم خپل دین ښکاره کړه او خپله کلکه اراده یې ورښکاره کړه او هغوی یې هک پک کړل او موږ ته ګوره، چه مسلمانان هم یو او په اسلامي هېوادونو کې اوسېږو؛ خو بیا هم لمونځونه قضا کوو او هیڅ پروا یې نه کوو؛ نو دا څومره حیرانوونکې خبره ده.

۱۷۱ د الله تعالی طرف ته

کله چې تورتم زیات شي، توپان را والوځي، تندرونه په ګړزاري لاس

پورې کړي او له هر طرفه د مرګ ګواښونه متوجه شي، نو انساني فطرت راوينښ شي او د ځان د خلاصون لپاره الله تعالیٰ ته پر زاريو او دعاګانو لاس پورې کړي او کله يې چې هدف حاصل شي؛ نو بېرته پر خپله پخوانۍ ډډه کوږ شي.

﴿يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَهُوَ خَٰدِعُهُمۡ﴾

"له الله تعالیٰ سره د غولونې کار کوي په داسې حال کې چې په حقيقت کې الله تعالیٰ هغوی په غوليدنه کې غورځولي دي."

مګر دغه وخت د فرعون شاګردانو ته بيا هيڅ هم په لاس نه ورځي.

فرعون ته الله جل جلاله وفرمايل:

﴿ءَآلۡـَٰٔنَ وَقَدۡ عَصَيۡتَ قَبۡلُ وَكُنتَ مِنَ ٱلۡمُفۡسِدِينَ ۝﴾

"(ځواب ورکړ شو) اوس ايمان راوړې! په داسې حال کې چې له دې نه لږ مخکې پورې؛ خو دې نافرماني کوله او له فساد کوونکيو څخه وې."

کله چې عراق پر کويټ يرغل وکړ او اشغال يې کړ، دا وخت د انګلستان لومړۍ وزيره "ميرمن ټيچر" د امريکا د "کلورادو" په ايالت کې وه، سمدستي راپاڅېده او کليسا ته وتښتيده او هلته پر سجده پريوته! دا د دې دليل دی چې انسانان اصلاً په ايماني فطرت پيدا شوي دي.

كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ

"هر ماشوم په اسلامي فطرت پيدا کېږي"

۱۷۲ د روزۍ پر ځنډېدو مه خپه کېږه

هغه چې د رزق په اړه د خپلې برخې د ترلاسه کولو په خاطر بېړه او عجله کوي داسې ده لکه یو څوک چې په لمانځه کې تر امام دمخه سلام ګرځوي.

امور او ارزاق دا مقدر دي، د انسان تر پیدا کېدو پنځوس زره کاله وړاندې لیکل شوي.

دلته د هیچا په وس پوره نه ده ترڅو د الله تعالی پرېکړه وړاندې او یا وروسته کړای شي.

عمر رضي الله عنه دعا کړې:

ای الله! د فاجر د چټکۍ او هڅې او د باوري کس له بې همتۍ او تمبلۍ څخه تا ته پناه دروړم.

څومره په زړه پورې او زبردسته دعاء!

هلته ولید بن مغیره بن، امیه بن خلف او عاص بن وائل خپل مالونه د اسلام د ستر پیغمبر ﷺ او حق دین سره په دښمنۍ کې مصرفول.

الله تعالی فرمایي:

"ډېر ژر به دوی خپل مالونه صرف کړي؛ خو افسوس به وکړي او د ناکامۍ څپېړه به یې هم پرمخ ولږېږي"

مګر افسوس د یو شمېر مسلمانانو پر حال هم چې د ایمان د عمارت او د فضیلت د ودانیو د استحکام او سر لوړۍ په برخه کې مال د مصرفولو په اړه له بخل او کنجوسۍ نه کار اخلي!

﴿وَمَن يَبۡخَلۡ فَإِنَّمَا يَبۡخَلُ عَن نَّفۡسِهِۦۚ﴾

"او هغوی چې بخیلي کوي په حقیقت کې خپله له خپل ځان سره بخیلي کوي."

د «ګوالډ مایير» په ځاني کتابچه کې د «اینډې» تر سر ټکي لاندې دا خبره په ډاګه شوې چې هغې د خپل ژوند په یوه مرحله کې پوره شپاړلس ساعته مسلسل کار کاوه؛ د خپل باطل هدف د تحقق لپاره یې له بن ګوریان سره ملګرتیا ټینګه کړه او بالاخره د یو یهودي ریاست په رامنځته کولو بریالۍ شوه! افسوس زموږ د یو شمېر ځوانانو په اړه چې که د یو کار په سرته رسولو کې یې امین وګرځوې، نو یو ساعت کار هم په صحیح توګه نه کوي! فقط په لهو لعب، خوراک څښاک او خوب وخت ضایع کوي.

الله تعالیٰ فرمایي:

"(دا پر تاسې څه شوي کله چې درته وویل شي چې د الله تعالیٰ په لاره کې ووځئ نو خپل ځانونه د ځمکې سره لیمخی کړئ؟!)"

عمر رضي الله عنه د کارونو په سرته رسولوکې ډېر هڅانده و؛ شپه او ورځ به یې کار کاوه، ښځې یې ورته وویل: ایا تاسې خوب نه کوئ؟؟ هغه وویل: که د شپې خوب کوم؛ نو خپله ضایع کېږم او که د ورځې خوب کوم؛ نو رعیت ضایع کېږي.

"موشي دایان" د خپلو یادښتونو په کتابچه کې د "تورې حکمت" تر سر ټکي لاندې په ډاګه کوي چې: شپه او ورځ په کارونو کې مصروف او مشغول، له یوه هېواد نه بل هېواد ته او د بل نه بل ته سفرونه، غونډې او اجتماعات او داسې نورې هلې ځلې! زه وایم افسوس د بیزوګانو او سرکوزو د ورونو پر هڅو او ګړندیو ګامونو او د یو شمېر مسلمانانو پر عجز او تمبلۍ.

د یو شاعر په قول:

موږ د لقیطه کورنۍ د شیبان زاو زاد پاخه لټان یو؛ که زه د مازن د

خاوندانو څخه واي، نو زما اوښ به نه لټ کېده.

عمر رضي الله عنه د لټۍ او تمبلۍ پر ضد سخته مبارزه کړې! يو شمېر ځوانان په جومات کې اوسېدل ورغی او وېي وهل او ورته يې وويل: ووځئ او روزي ولټوئ، ځکه چې آسمان سره زر او سپين زر نه ورروي! بېکاري او لټي وسوسې او رواني ناروغۍ رامنځته کوي او نېکمرغي لمنځه وړي، له دې امله په ځانو کې خوښي او نشاطات را پيدا کړئ.

الله تعالی فرمايي:

(وَقُلِ اعْمَلُوا)(فَانتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ)(سَابِقُوا) او (وَسَارِعُوا)

(دوی ته ووايه چې تاسې عمل کوئ) (نو په ځمکه کې خواره شئ) (وځغلئ) (پر هغه لاره په منډه منډه وځغلئ).

او داسې نورې بېلګې...

شيخ راشد په خپل کتاب: «د ژوند جوړول» کې وايي:

ډېر خلک په ظاهره ژوندي ښکاري؛ خو په حقيقت کې مړه دي او د ژوندانه په راز له سره خبر نه دي، امت څه چې د خپل مستقبل لپاره هېڅ هم له ځانه سره نه لري.

﴿رَضُوا بِأَن يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ﴾

"هغوی په کور ناستو کسانو کې شاملېدل غوره کړل."

﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾

"له مسلمانانو څخه هغه کسان چې بې عذره په خپلو کورونو کې ناست دي او هغه کسان چې د الله تعالی په لار کې په سر او مال جهاد کوي، د دواړو حيثيت يو شان نه دی."

هماغه توريوستي ښځه چې د رسول اللهﷺ په جومات کې به يې جارو وهله، هغه د خپل ژوند په راجوړولو او پر همدغه عمل جنت ته د تلو وړ وګرځيده.

دغه راز هماغه غلام چې رسول اللهﷺ ته يې منبر جوړ کړ او د نجارۍ مزدوري يې لاس ته راوړه، هغه هم خپل ژوند جوړ کړی و!
الله سبحانه وتعالى فرمايي:

﴿وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ﴾

"له دې پرته نور څه نشته چې هغوی پر خپل ځان تکليف تېروي او لګښت کوي."

د امريکا په متحده ايالاتو کې په ۱۹۸۵ م کال يو شمېر اسلامي دعوتګرو ته اجازه ورکړه، چې د هغوی بنديخانو ته وردننه شي او له زندانيانو سره وګوري؛ چې د دغه کار د ډېرو امريکايي مجرمانو، قاتلانو د اسلام راوړلو او هدايت لامل شو او په خپلو ټولنو کې يې د نورو د هدايت لپاره کار وکړ...!

دلته د حوادثو او پېښو په وړاندې له يو مسلمان سره دغه دوه دعاګانې چې د اسلام د ستر پيغمبرﷺ له مبارکې خولې څخه نقل شوي په زړه پورې مرسته کولای شي:

اللَّهُمَّ اهْدِنِي وَسَدِّدْنِي [راوه مسلم]

اللَّهُمَّ أَلْهِمْنِي رُشْدِي ، وَأَعِذْنِي مِنْ شَرِّ نَفْسِي. [رواه ابوداود]

د يو شاعر په وينا:

که له يو بنده سره د الله تعالى مرسته نه وي؛ نو د هغه اجتهاد او هلې ځلې ناسمې هم ثابتېدلای شي.

د دغې نړۍ پر ژوندانه حرص او ټينګار او سترې سترې ارزوګانې،

انسان له ډول ډول اندېښنو او رنځونو سره مخ کوي.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَ لَتَجِدَنَّهُمْ اَحْرَصَ النَّاسِ عَلٰى حَيٰوةٍ ۚ وَ مِنَ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا ۚ يَوَدُّ اَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ اَلْفَ سَنَةٍ ۚ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهٖ مِنَ الْعَذَابِ اَنْ يُّعَمَّرَ ؕ وَاللّٰهُ بَصِيْرٌ ۢ بِمَا يَعْمَلُوْنَ ۝﴾

"ته به ارومرو دوی له بل هر چا نه د ژوند حريصان ومومې آن تر دې چې دوی په دې کار کې له مشرکانو نه هم وړاندې شوي دي د دوی هر يو دا غواړي چې کاشکې زرکاله ژوند وکړي په داسې حال کې چې اوږد عمر خو دوی له عذابه لرې غورځولای نه شي څه عملونه چې دوی کوي الله تعالیٰ هغه ويني."

۱۷۳ د ژوند ارزښتمنې شېبې

د مصر نامتو عالم طنطاوي د خپل يادښت په کتابچه کې ليکلي دي، چې زه په ژوند کې له دوو اريانوونکيو پېښو سره مخ شوی يم:

۱: يو هغه مهال چې ما د لبنان په سمندرګي کې لمبل؛ نو بې هوښه شوم، روغتون ته يوړل شوم؛ نو زه الله تعالیٰ ته په زارو وم، چې لږ نور وخت راکړه، چې نېکۍ پکې وکړم او نېکۍ مې ډېرې شي.

۲: د حج په تکل له يوه کاروانه سره مل شوم؛ خو کله چې سعودي ته ورننوتو؛ نو په دښته کې مو لار ورکه کړه، تر درېيو ورځو پورې په دغه صحرا کې سر وهلي بر وهلي سرګردانه يو خوا او بل خوا ګرځېدو، تر دې چې له لوږې مو مرګ په خپلو سترګو وليد، نږدې وه چې له لوږې مړ وای،

ما په دغه وخت کې د رخصتۍ خطبه پیل کړه، په دې خاطر، چې نېکۍ مو یو څه ډېرې شي، د همدغې وینا برکت و، چې د ټولو ایمان تر عروجه ورسېد.

١٧٤ غوره بدله

ام سلمة رضي الله عنها وايي چې:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " مَا مِنْ مُسْلِمٍ تُصِيبُهُ مُصِيبَةٌ، فَيَقُولُ مَا أَمَرَهُ اللهُ: {إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ} [البقرة: ٦٥١]، اللهُمَّ أْجُرْنِي فِي مُصِيبَتِي، وَأَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا، إِلَّا أَخْلَفَ اللهُ لَهُ خَيْرًا مِنْهَا "، قَالَتْ: فَلَمَّا مَاتَ أَبُو سَلَمَةَ، قُلْتُ: أَيُّ الْمُسْلِمِينَ خَيْرٌ مِنْ أَبِي سَلَمَةَ؟ أَوَّلُ بَيْتٍ هَاجَرَ إِلَى رَسُولِ اللهِ صلى الله عليه وسلم، ثُمَّ إِنِّي قُلْتُهَا، فَأَخْلَفَ اللهُ لِي رَسُولَ اللهِ صلى الله عليه وسلم » [٢٢]

"ما له نبي ﷺ ښخه اورېدلي دي، چې ویل یې، هېڅ یو داسې مسلمان نشته، چې هغه ته مصیبت ورسېږي او هغه پرې {إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ} او اللهُمَّ أْجُرْنِي فِي مُصِيبَتِي، وَأَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا ووايي؛ نو الله تعالیٰ به ورته تر دې غوره بدله ورکړي، امه سلمة رضی الله عنها وايي، کله چې زما مېړه ابو سلمه رضي الله عنه مړ شو؛ نو زما دا ګومان هم نه و، چې ګوندې تر هغه غوره به هم څوک وي، ځکه دا لومړنی کور و، چې نبي ﷺ ته یې هجرت کړی و؛ نو ما بیا هم دا کلمات وویل؛ نو

٢٢: صحيح مسلم (٢ / ٦٣١)

الله تعالیٰ ما ته نبي ﷺ په نکاح را کړ."

همدا راز ابوهریرة رضي الله عنه فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضى الله عنه، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: " مَا كَرَبَنِي أَمْرٌ إِلَّا تَمَثَّلَ لِي جِبْرِيلُ عليه السلام، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، قُلْ: تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا «هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ، وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ»

"ابو هريرة رضي الله عنه وايي نبي عليه السلام فرمايلي دي، چې زه هېڅ يو کار نه يم غمجن کړی، مګر جبريل عليه السلام به راتله او ما ته به يې ويل، چې ای محمده ﷺ! دا کلمې وايه:

تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا."

۱۷۵ د ښو چارو په ترسره کولو خوښي ترلاسه کيږي

د حاتم طايي په ديوان کې دغه خبره زما ډېره زياته خوښه شوې چې وايي: که شرارت پرېښودل ستا درد دوا کولای شي؛ نو ولې يې نه پرېږدې؟!.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ﴾ ﴿وَدَعْ أَذَاهُمْ﴾

له هغو سره غرض مه کوه) (د هغو د ضرر رسولو هېڅ پروا مه کوه!.

له خلکو سره د خیر رسوني مینه او ولوله الهي ډالۍ او بختوره ورکړه ده.

عبدالله بن عباسرضي الله عنهما د الله تعالی پر دغه لورنه داسې اعتراف کوي:

"په ما کې درې خویونه دي، یو دا چې په هر ځای کې باران وشي؛ نو زه پرې خوښېږم او د الله تعالی شکر پرې کوم، که څه هم هلته زما کوم اوښ او پسه نه وي .

دویم دا چې په هرځای کې دکوم عادل قاضي په اړه څه واورم؛ نو دعا ورته کوم؛ که څه هم زما هېڅ کومه قضیه ورته نه وي وړاندې شوې.

دریم دا چې د الله تعالی کتاب پر کوم آیت پوهېدلی یم؛ نو غواړم، چې ټول خلک پرې زما په څېر وپوهېږي"

یو شاعر وایي:

فلا نزلتْ عليَّ ولا بأرضي ... سحائِبُ ليس تنْتَظِمُ البلادا

"هغه بارانيٰ وریځ، چې ټولو ښارونو او سیمو ته عامه نه وي یوازې یې د خپل ځان لپاره نه غواړم."

۱۷٦ ګټور علم او زیاني علم

اصلاً علم په دوه ډوله وېشلای شوی:

۱: ایماني علم.

۲: کفري علم.

الله تعالی د خپلو دښمنینو په اړه فرمایي:

﴿يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَوٰةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَٰفِلُونَ﴾

"دوی یوازې د دنیا د ژوند په ظاهري اړخ باندې پوهېږي او له اخرت نه په خپله هماغوی غافل دي."

بیا د دوی په اړه فرمايي:

"د دوی علمي رسد او درک فقط همدومره دی"

او داسې نورې بېلګې.....

په همدې ترتیب الله تعالٰی د یهودو د پوهې په اړه فرمايي:

﴿كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا﴾

"د هغو مثال د هغه خره په څېر دی، چې کتابونه پرې بارکړای شوي وي."

دغه راز فرمايي:

﴿وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ﴾

"او د خپل نفس پیروي یې وکړه؛ نو د هغه حالت د سپي په څېر شو.

دغه ډول علم، علم دی؛ خو لارښوونه نشي کولای."

برهان دی؛ خو روغتیا ښښونکی نه دی.

حجت دی؛ خو قاطع نه دی.

نقل دی؛ خو صادق نه دی.

کلام دی؛ خو حق نه دی.

ښوونه ده؛ خو د سر غړوني لور ته.

پاملرنه ده؛ خو د سر غړوني لور ته.

تاسې ووایئ، چې د دغه ډول علم خاوندان به څنګه نېکمرغي ترلاسه کړي؟!

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿فَاسْتَحَبُّوا الْعَمٰى عَلَى الْهُدٰى﴾

"هغوی د لارې لیدو پر ځای (د ګمراهۍ) ړوند توب غوره کړ."

هو! کوم علم او پوهه، چې د الله تعالیٰ د معرفت په لور منتج کېږي، همدغه ایماني علم او پوهه ده، چې خاوند یې د لویې برخې واکمن بلل کېږي.

الله جل جلاله فرمايي:

﴿وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا﴾

"او چا ته چې حکمت ورکړ شي، هغه ته په حقیقت کې ستر دولت ورکړ شو."

ماپه واشنګټن کې د کانګرس لوی کتابتون ولید، چې د هر هنر، د هر ولس د تمدن او کلتور له لکونو کتابونو څخه ډک و؛ خو په تاسف سره باید ووایو، چې دغه ستر کتابتون د یوه داسې ولس په واک کې و، چې له خپل پالونکي او پیدا کوونکي منکر دي.

الله تعالیٰ د دوی په اړه داسې فرمايي:

﴿وجعلنا لهم سمعا وابصارا وافئدة فما اغنى عنهم سمعهم ولا ابصارهم ولا افئدتهم من شئ﴾

"دوی ته موږ داسې زړونه، سترګې او غوږونه ورکړي وو، چې هیڅ ګټه یې دوی ته ونشوه رسولای."

چمن تک شین دی؛ خو پسه ناروغ دی او نه څري!

اوبه ښې خوږې دي؛ خو د خولو خوند تریخ او بد دي!

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

"د قدرت ځومره نښې مو هغوی ته په ډاګه کړې؛ خو ورځخه مخ اړولی"

۱۷۷. پراخه معلومات او ژور فکر

هغه چې د سینې په پراختیا کې رول لري، زیاته پوهه، ژوره څېړنه، پراخه کلتور، ژور فکر، پراخه نظر، د مقاصدو ادراک او د حقائقو انکشاف دی.

الله سبحانه وتعالی فرمايي:

﴿وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَآبِّ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَٰلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَٰٓؤُا إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ۝﴾

"او په همدې ډول د انسانانو، ځناورو او څارویو رنګونه هم بېلابېل دي، حقیقت دا دی چې د الله تعالی له بندګانو نه یوازې عالمان له هغه نه وېرېږي. بېشکه الله تعالی لاسبری او بښونکی دی."

دغه راز فرمايي:

﴿بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ كَذَٰلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّٰلِمِينَ ۝﴾

"اصلي خبره دا ده چې کوم شی چې د دوی د علم په احاطه کې نه دی راغلی او د کوم شي راتلونکی چې د دوی تر نظر لاندې نه ده راغلې دوی هغه (ارومرو په اټکلي ډول) دروغ وګڼه په همدې ډول خو له دوی نه مخکې خلکو هم د دروغو نسبتونه کړي دي؛ نو وګوره

د هغو ظالمانو څه عاقبت شو.''

عالم هماغه دی، چې پراخه سینه او پراخه ظرفیت، پرېمانه علم، ډاډمن زړه ولري.

یو شاعر وايي:

په زیات انفاق او صرف کولو سره مال لاپسې زیاتېږي او د لاس په نیولو کمېږي.

یو غربي مفکر وايي:

زما پر میز باندې یوه دوسیه پرته ده، چې پر پښتۍ یې لیکل شوي دي:

په دغه دوسیه کې زه خپلې ټولې هغه خطاګانې او تېروتنې، چې د ځلرویشتو ساعتو په اوږدو کې له ما څخه صادرېږي لیکم.

زه وایم:

له تا نه مخکې دغه کار سلفو علماوو هم له خپل ځان سره د محاسبې په شکل کړي.

الله جل جلاله فرمايي:

﴿وَلَآ أُقۡسِمُ بِٱلنَّفۡسِ ٱللَّوَّامَةِ ۝﴾

''او نه، زه قسم خورم په ملامتوونکي نفس باندې.''

حسن بصري رحمه الله وايي:

یو مسلمان باید د خپل شریکوال په اړه له خپل ځان سره محاسبه وکړي.

ربیع بن خیثم به له یوې جُمعې نه تر بلې پورې خپلې ټولې خبرې لیکلې، که ښه خبره به یې پکې ومونده؛ نو د الله تعالیٰ شکر به یې پرې کاوه او که ناوړه خبره به یې پکې تر سترګو شوه؛ نو له الله تعالیٰ نه به یې بښنه وغوښته.

له سلفو علماوو نه یو تن وايي:

د څلوېښتو کالو راهیسې زه د خپلې یوې ګناه په اړه له الله تعالیٰ څخه بښنه غواړم.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوا وَّقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ۝﴾

"او د هغو دا حال دی، چې ورکوي هر څه چې ورکوي او زړونه يې له دې فکر نه لړزېږي، چې د خپل رب لور ته زموږ ورګرځېدل دي."

۱۷۸ له ځانه سره حساب وکړه!

له ځانه سره د یادښتونو یوه جیبي کتابچه ولرئ او په هغې کې خپل ګناهونه لیکه او تر ویده کېدو له مخه يې د سمون او اصلاح په هڅه کې اوسه.

عمر رضي الله عنه فرمايي:

حَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا [۲۳]

"له خپل ځانه سره ښخوا تر دې محاسبه وکړئ، چې له تاسې سره حساب وشي او ښخوا تر دې چې هغه وتلل شي په خپله يې وتلئ."

درې ډوله خطاګانې زموږ په ورځني ژوند کې تکرارېږي:

۱: د وخت له لاسه ورکول.

۲: بې ګټې خبرې کول.

۲۳: سنن الترمذي ت شاكر (٤ / ٦٣٨)

۳: وسوسو او وهمونو ته ارزښت ورکول.

نامتو عربي شاعر امرء القيس وايي:

"زړو غونډيو! هر سهار تاسې ته سلام کوم، وواييء، چې د تېرې زمانې خلک روغ رمټ دي او که څنګه؟ روغ رمټ خو به هماغه خلک وي چې لورنې پرې شوي، غمونه يې لږ او شپې يې نېکمرغه وي."

د اسلام ستر پېغمبر ﷺ خپل تره ته د دنيا او اخرت د نېکمرغۍ د لاسته راوړلو په خاطر دغه دعا ښودلې وه.

اللهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ

"اى الله! له تا نه د ښښنې او بشپړ صحت غوښتونکی يم."

او دا په رښتيا هم، چې يوه هر اړخيزه او روغتيا ښوونکې دعاء ده.

په حديث شريف کې دي:

له بدګومانۍ نه ځان وساتىء، ځکه بدګوماني تر ټولو غټ دروغ دی.

(۲) د يو چا نيمګړتياوې مه پلټىء (۳) څارګري مه کوئ (٤) له يو بل نه د بې ځايه مخکې کېدو هوس مه کوئ (٥) حسد مه کوئ (٦) کينه مه کوئ (۷) غيبت مه کوئ.

دا هغه اووه ناوړه زهرجن شيان دي، چې د امت کتارونه ړنګوي او ټولنه زيانمنوي؛ نو له دې امله ترې ډېر ځان ساتل پکار دي او د هغه ښه صفت راخپلول پکار دي، چې ټولنه پرې جوړېږي او هغه دا دی، چې:

كُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا [24]

"د الله تعالٰی بندګانو سره ورونه شئ."

۲٤: صحيح البخاري (۸ / ۱۹)

۱۷۹ دفاعي سامان آلات ترلاسه کړئ

د انسان نېکمرغي په دې کې ده، چې پر الله تعالیٰ د توکل ترڅنګ وسایل او اسباب هم په کار واچوي.

سیدالمتوکلین ﷺ به په غزا ګانو کې له ځانه د دفاع لپاره زغره کاروله!

یوه صحابي وپوښتل، چې ای د الله تعالیٰ رسوله! یوازې توکل وکړم او که خپله سورلي هم چمتو کړم؟!

هغه ﷺ ورته وفرمایل، چې خپله سورلي چمتو کړه او بیا توکل وکړه.

د اسبابو ترلاسه کول او پر الله تعالیٰ توکل کول د توحید اصل او روح دی.

بې اسبابو توکل کول له دین څخه ناخبري ده او یوازې پر اسبابو تکیا له توحید څخه نا خبري ده.

ابن الجوزي رحمه الله وايي:

یوه سړي له احتیاطه کار وانخیست، خپل نوک یې پرېکړه، په بدو واوښت، لنډه دا چې ورڅخه مړشو.

یوه سړي په بې احتیاطۍ سره پر خره باندې د سپرېدو هڅه وکړه، خره په خېټه کې وواهه؛ نو مړ شو.

مشهور مصري لیکوال "طه حسین" خپل ډرېور ته وویل:

تېز مه ځه، چې په وخت ورسېږو.

د یو شاعر په وینا:

کله نا کله چټکتوب د ښوېدو لامل شي او صبرناک خلک بیا هم هدف ته رسېږي، یانې احتیاطي تدابیر کارول، ځان ساتنه او وقایه د تقدیر منافي عمل نه دی، بلکې دا هم له تقدیر څخه ګڼل کېږي.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَلْيَتَلَطَّفْ﴾

"او بايد چې لږ په هوښيارۍ او نرمۍ سره کار وکړي."

دغه راز:

تَقِيْكُمُ الْحَرَّ وَسَرَابِيْلَ تَقِيْكُمْ بَاْسَكُمْ

"او تاسې ته يې داسې پوښاکونه در په برخه کړي چې تاسې له ګرمۍ نه ساتي او ځينې نور پوښاکونه چې په خپل منځي جګړو کې ستاسې ساتنه کوي."

۱۸۰ خلک راخپل کړه

د يوه انسان د نېکمرغۍ لپاره يو شرط دا هم دی، چې داسې ځواکمني په ځان کې پيدا کړي، چې د خلکو عاطفه او مينه ځانته جلب کړي.

ابراهيم عليه السلام فرمايلي وو:

﴿وَاجْعَلْ لِّيْ لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْاٰخِرِيْنَ﴾

"او په وروسته نسلونو کې ريښتيانی نومياليتوب راپه برخه کړه."

د موسی عليه السلام په اړه الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَاَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِّنِّيْ﴾

"ما له خپل لوري نه پر تا مينه خوره کړه."

په يو حديث کې راځي چې:

إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ العَبْدَ نَادَى جِبْرِيلَ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلاَنًا فَأَحْبِبْهُ، فَيُحِبُّهُ جِبْرِيلُ، فَيُنَادِي جِبْرِيلُ فِي أَهْلِ السَّمَاءِ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلاَنًا فَأَحِبُّوهُ، فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ، ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ القَبُولُ فِي الأَرْضِ [۲۵]

"كله چې يو بنده د الله تعالیٰ خوښ شي؛ نو جبريل ته غږ وکړي، چې (ای جبریله!) الله تعالیٰ له پلانکي بنده سره مينه کوي؛ نو ته هم ورسره مينه ولره؛ نو جبريل هم ورسره مينه پيل کړي، بيا جبريل عليه السلام اسمان والاوو ته غږ وکړي، چې الله تعالیٰ له پلانکي بنده سره مينه لري، تاسې هم ورسره مينه وکړئ؛ نو په دې ډول د اسمان والا هم له دغه بنده سره مينه شروع کړي، ان تر دې چې په دنيا کې هم د خلکو تر سترګو ښه راځي"

په حديث کې دا هم راغلي دي چې:

أنتم شهداءُ اللهِ في الأرض

"تاسې په ځمکه کې د الله تعالیٰ ګواهان یاست."

او

وألسنةُ الخلْقِ أقلامُ الحقِّ

"د خلکو نیکخویه ژبې د حق قلمونه دي"

د محبت او دوستانه اړيکو د پراختيا په سترو عواملو کې بشاشت، نرمي او ښه خوی اساسي رول لري.

په حديث شريف کې راځي چې:

من يُحرم الرفق، يُحرم الخيرَ كلّه

۲۵: صحيح البخاري (٤ / ١١١)

"څوک چې له نرمۍ څخه بې برخې دی، هغه له بشپړ خیر نه بې برخې دی."

هوښیاران وایي:

مار هم له سوړې نه په نرمۍ راویستل کېدای شي.

غربیان وایي:

شات ترلاسه کړه؛ خو کټوری پسې مات نکړې.

۱۸۱ وګرځه او د الله تعالٰی د قدرت نښې وګوره!

د بېلابېلو هېوادونو او ښارونو لیدل خوښي او نېکمرغي جلبوي.

د قرآن کریم یو شمېر آیتونه هم دغې خبرې ته داسې اشاره کوي، لکه چې الله تعالٰی فرمایي:

﴿قُلْ سِيرُوا فِى الْأَرْضِ﴾

"دوی ته ووایه، د ځمکې پر مخ وګرځئ راوګرځئ"

دغه راز فرمایي:

﴿فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ﴾

"نو تاسې په ځمکه کې وګرځئ."

﴿حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ﴾

"ان تر دې پورې چې کله هغه د لمر پرېواته تر حده ورسېده."

﴿لَآ أَبۡرَحُ حَتَّىٰٓ أَبۡلُغَ مَجۡمَعَ ٱلۡبَحۡرَيۡنِ أَوۡ أَمۡضِيَ حُقُبٗا﴾

"زه به تر هغه خپل سفر پای ته ونه رسوم، چې د دواړو سیندونو یو ځای کېدو حد ته ونه رسېږم، که نه نو زه به تر ډېره وخته پورې همداسې روان یم."

په دې اړه پیاوړي عربي شاعر ابو تمام وايي:

په شام کې مې مېرمن او په بغداد کې مې ارزو، زه په خپله په رقمتين او په فسطاط کې مې همسايه او ګاونډيان استوګن دي.

۱۸۲ غم او اندېښنه

غم او اندېښنه دواړه خور و ورور دي او دواړه روح ته زحمت ورکوي، په دواړو کې فقط همدومره توپير دی، چې اندېښنه د راتلونکي په اړه وي او غم پر تېرو وي، يا د محبوب له لاسه په ورکولو منځته راځي، چې دغه دواړه پر روح د پلکونو ګذارونه کوي، له دغو دواړو نه د خلاصون لپاره لاندينۍ دعا سبا او بېګا وظيفه کول پکار دي:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، اللَّهُمَّ أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي، اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي، وَآمِنْ رَوْعَاتِي، وَاحْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ، وَمِنْ خَلْفِي، وَعَنْ يَمِينِي، وَعَنْ شِمَالِي، وَمِنْ فَوْقِي، وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي [٢٦]

٢٦: سنن ابن ماجه (٢ / ١٢٧٣)

يو شاعر وايي:

الله تعالیٰ ستا په اړه خپلې زړې او نوې لورنې نه دي ګڼلې، له دې امله ځان پر رنځونو او غمونو مه اخته کوه. ځکه چې رنځونه او غمونه همېشه نه وي، ښايي دغه توره شپه په رڼا سبا بدله شي او الله تعالیٰ درته د رحمت په نظر وګوري.

۱۸۳ د جنت قيمت

د دنيا ټول سره او سپين زر، چې راټول کړې؛ نو د يوې اوښکې ارزښت نلري، لکه په حديث شريف کې دي، چې:

دنيا او هر هغه څه، چې په دنيا کې دي پرته د الله تعالیٰ له ذکر، عالم او طالب نه نور ټول شيان لعنتي دي، دا د ميلونونو پيسو ځمکې او جايدادونه، ښکلې ماڼۍ لوړ بيه موټرې او داسې نور ټول شيان که سره راټول کړی شي؛ نو بيا هم د مرګ ټاکل شوی وخت يوه لحظه هم نشي تمبولای.

حسن بصريرحمه الله فرمايي:

د ځان ارزښت له جنت پرته بل هېڅ شی نشي پوره کولای، ځکه د مؤمن ځان ډېر ارزښتمن دی؛ خو له بده مرغه ځينې خلک پر يوه موټي خاورې سر وبايلي، ځکه دا خلک د مال او شته پر ختمېدو ژاړي؛ خو د نېکۍ له لاسه په وتلو نه خپه کېږي، د ايمان په نيمګړتيا هم نه خپه کېږي او دوی به د قيامت په ورځ وپوهېږي، چې دوی په څومره سپکو شيانو خواشيني ښکاره کوله او پرې اندېښمن کېدل.

په ابن کثير تفسير کې دي: رسول اللهﷺ فرمايي، چې يو دوزخي به زر کاله ژړا او چيغې وهي، چې يا منانه! او ای حنانه! نو الله تعالیٰ به زر کاله

وروسته جبریل عليه السلام ته وفرمايي، چې لاړ شه وګوره دا څه وايي، جبریل عليه السلام چې ورشي، وبه ګوري، چې ټول دوزخيان سرکوزي، په ژړا او فریاد سر دي؛ نو بېرته به الله تعالیٰ ته ورشي او د دوی حال به ورته واوروي؛ نو الله تعالیٰ به جبریل عليه السلام ته امر وکړي، چې لاړ شه د دوزخ په پلاني ځای کې پلانی کس دی، هغه راوله، جبریل عليه السلام به لاړ شي او هغه کس به راولي؛ نو الله تعالیٰ به يې وپوښتي، چې په څنګه ځای کې وې؟ دوزخي به عرض وکړي، چې د اوسېدو لپاره ډېر بد ځای دی؛ نو الله تعالیٰ به ورته وفرمايي، چې دا بېرته خپل ځای ته ورولئ؛ نو دوزخي به په ژړا عرض وکړي، چې ای ارحم الرحمینه! کله چې تا زه له دوزخه راوويستم؛ نو ته داسې ذات نه يې، چې بېرته به مې هغه ځای ته ورستون کړې، ځکه ډېر رحیم ذات يې او زه له تا نه د لورنې هیله من یم، چې ته به پر ما لورېږې اوس پر ما ولورېږه، ځکه تا چې زه له دوزخه راوويستم؛ نو زما هیله پیدا شوه، چې بېرته به مې نه ورستنوې او زه پر دې راتو ډېر خوشحاله شوم؛ نو ارحم الرحمین الله تعالی به هم پرې ولورېږي او امر به وکړي، چې زما بنده پرېږدئ.

امام غزالي وايي:

داسې وخت را روان دی، چې خلک به له پنځو شیانو سره مینه کوي او پنځه شیان به له پامه وغورځوي:

۱: له دنیا سره به مینه کوي او اخرت به له پامه وغورځوي.

۲: له مال سره به مینه کوي او حساب کتاب به له پامه وغورځوي.

۳: له مخلوق سره به مینه کوي او خالق به هېر کړي.

٤: د ګناه له شیانو سره به مینه کوي او توبه به هېره کړي.

٥: له دنګو دنګو ماڼیو سره به مینه کوي او قبر به هېر کړي.

١٨٤ ريښتوني مينه

د الله تعالیٰ وليان شئ، چې نېکمرغي مو په برخه شي او تر ټولو نېکمرغه خلک هماغه دي، چې له الله تعالیٰ سره مينه کوي او د هغه لپاره مينه کوي.

رسول الله ﷺ د علي رضي الله عنه پر سر تاج کېښود، په دې معنی، چې دا له الله تعالیٰ سره مينه کوي او الله تعالیٰ له ده سره مينه کوي.

همدا شان يوه صحابي له سورة اخلاص سره ډېره مينه لرله او په هر لمانځه کې به يې لوسته، ځکه چې دغه سورة د الله تعالیٰ له صفتونو څخه ډک دی؛ نو رسول الله ﷺ ورته وفرمايل، له دې سورة مينې ته جنت ته ننويستې.

تاسې ته ښکاره ده، چې قارون له مال سره، فرعون له واکمنۍ سره مينه لرله او د دې په مقابل کې صحابه وو له الله تعالیٰ او د هغه له رسول الله ﷺ سره مينه لرله، تاسې ته په دواړو مينو کې د ځمکې او اسمان توپير په ډاګه دی.

١٨٥ د ځانوژنې پېښې

په امريکا کې هر کال (٣٠٠) پوليسي چارواکي ځانوژني او له ١٩٨٧ م کال را په دېخوا خبره تر دغه شمېرې هم اوښتې.

دولت د دغې کار د څارنې لپاره يوه کمېټه جوړه کړه، چې د دغو ځانوژنو لامل معلوم کړي، په پايله کې يې خبرندويانو د دې دوه لاملونه وښودل:

١: د ناوړه پېښو او غير عادي حالاتو په ليدو سره خپل عصبي توازن له لاسه ورکوي.

۲: له دوی سره وسله په لاس کې وي، چې له امله يې دوی هر وخت ځان وژلای شي.

۱۸۶ د راحت بنسټونه

دوکتور حسان شمسي پاچا د «اهلا و سهلا» د مجلې په یوه مقاله کې لیکي:

تقدیر لیکل شوی، هرڅه د تقدیر د پرېکړې پر بنسټ ترسره کېږي! د روزۍ دروازې له اسمانه پرانستل کېږي؛ له الله تعالیٰ پرته د بل چا واک پکې نه چلېږي، نه یې څوک چا ته ورکولای او نه یې څوک له چا اخیستلای شي، بس دغه هر څه د یو الله تعالیٰ په واک کې دي.

ماضي له خپلو غمونو سره لاړه او بېرته نشي راستنېدلای! مستقبل په یوه غیبي نړۍ کې پټ دی او تر اوسه لا نه دی راغلی! له خلکو سره ښېګڼه او احسان کول زړه ته سرور او سینې ته پراختیا ببښي.

ما د شعر په ژبه داسې ویلي چې:

فعلام تَحْرِقُ أدمُعاً قد وُضِّئتْ ... ويظلُّ يُقْلِقُ قلْبَك الإرهابُ

وكِّلْ بها ربّاً جليلاً كلّما ... نام الخليُّ تَفتَّحتْ أبوابُ

ته دا ترمې ترمې اوښکې د څه لپاره څڅوې؟؟ ستا زړه د ترهګرۍ له امله له اندېښنو سره مخ کېږي؛ معامله همداسې الله تعالیٰ ته پرېږده او وګوره چې د برې دروازې څنګه پرانستل کېږي.

۱۸۷ مجازي مينه

له مجازي عشق نه ځان وساتئ، ځکه چې دا زړه غمجنوي او د عصبي ناروغيو لامل کېږي؛ نو د مسلمان نېکمرغي په دې کې ده، چې له دې ناروغۍ نه ځان په ډډه وساتي

۱۸۸ د مجازي عشق لاملونه

۱: کله چې زړه د الله تعالی له مينې، عبادت او ياده تش وي؛ نو مجازي مينه پر دغه تشيال قبضه کوي.
۲: د نظر ناسمه کارونه، ځکه شريعت د نظر ساتنې په اړه ډېر ټينګار کړی، چې په لومړي ګام کې يې له ناوړه شي څخه را وژغوري او خبره پسې ونه غځېږي.
۳: د الله تعالی په عبادت کې کمی زياتی کول.

پر همدغو پورتنيو نصيحتونو عمل کولو باندې انسان له دغې ناروغۍ نه خلاصېدای شي، ځکه يوسف عليه السلام هم د همدغو اصولو پر بنسټ له دې ناوړه ناروغۍ څخه خوندي شوی و؛ نو له دې امله پکار ده، چې موږ او تاسې له الله تعالی نه پر غوښتنې سربېره د خپل نظر واګې په واک کې ولرو، پر چا چې مين شوي يو له هغه سره ليدنه، کتنه او هغه ته ورتلل پرېږدو، د خپل محبوب له چمه کډه وکړو، ځان په نېکو چارو کې بوختول او نکاح کول د دغې ناروغۍ له ښکېلا که انسان خلاصوي.

۱۸۹ د ورونو حقونه

که تاسې خپل ورونه په ښو نومونو رابلئ؛ نو په دې سره هغوی خوښېږي او په خوره ټنده ستاسې خبرې ته غوږ نیسي او پر دې سربېره له یوه مسلمان ورور سره په خوره ټنده مخ کېدل صدقه هم ده، یانې په دې کې دوې ګټې دي، چې یوه یې دنیوي او بله یې اخروي او نبي کریم ﷺ فرمايي:

لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا، وَلَوْ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهٍ طَلْقٍ [27]

"نېکي سپکه مه ګڼئ هغه که له یوه ورور سره په ورين تندي مخ کېدل ولې نه وي (یانې دا نېکي هم سپکه مه ګڼئ، چې له مسلمان ورور سره په خوره ټنده مخ شې."

۱۹۰ الله تعالٰی رازق دی

په خټه کې چینجي ته، په اوبو کې ماهي ته، په هوا کې مرغانو ته او پر ځمکه انسانانو ته روزي څوک ورکوي؟؟ دا ټوله د هماغه رازق ذات لورنه ده، چې مسلمان او کافر ټولو ته روزي ورکوي او د زر ډوله مخلوق ته خپل خپل خواړه ورکوي.

ابن الجوزي وايي، په یوه ونه کې یوه ړنده مرغۍ ناسته وه، چې هره ورځ به یوې بلې مرغۍ ورته خواړه راوړه او په خوله کې به یې ورکول.

همدا شان مریم علیها السلام ته یې په محراب کې ډول ډول بې موسمه مېوې

۲۷: صحيح مسلم (٤ / ٢٠٢٦)

ورکړي دي؛ نو ځکه په روزۍ پسې مه سرسامه کېږئ، دا خو يې ستاسې په تقدير کې ليکلي دي، چې دومره څه به خورې او هومره، چې دې په تقدير کې ليکل شوي دي، هغه به ارومرو در رسېږي او چې په تقدير کې دې نه وي، که څومره منډې ترړې هم پسې ووهې؛ نو په لاس نه درځي.

۱۹۱ د لمانځه ګټې

لمونځ د زړه په غښتلتوب او پياوړتوب کې ستر رول لري او دا لويه نېکمرغي ده، چې د انسان زړه او روح له الله تعالیٰ سره نښلوي.

لمونځ د عبادت پر دروازې د ورننوتو شرف دی، د لمانځه له برکته د بدن ټول غړي روغ جوړ وي، دنيوي ستونزې او مشکلات په لمانځه سره هوارېږي، له ګناهونو نه انسان منع کوي، په زړه کې رڼا او په مخ کې ځلا پيدا کوي، د لمانځه له برکته وجود سپک او تازه وي، په لمانځه سره په روزۍ کې برکت وي او له ناروغيو نه د خلاصون لار ده.

همدا راز لمونځ پرېښودل څه وړه خبره نه ده، دا يوه داسې ګناه ده، چې ناوړه اغېز يې په دې دنيا کې هم انسان په خپله غېږه کې رانيسي او په اخرت کې هم لمونځ پرېښودونکي ته سخت عذاب ورکړ کېږي، الله تعالیٰ دې موږ او تاسې له بېلمانځۍ نه وساتي او په جمع جومات سره دې د لمانځه توفيق راکړي ـ امين

۱۹۲ مه ډارېږه!

موسی علیه السلام په خپل ژوندکې درې ځلې ډار شوی و.

۱: هغه مهال کله، چې د فرعون بلوسګر پاچا ماڼۍ ته ننوته؛ نو الله تعالی ورته وفرمایل:

﴿لَا تَخَافَآ إِنَّنِي مَعَكُمَآ أَسۡمَعُ وَأَرَىٰ ۝﴾

"مه وېرېږئ، زه له تاسې سره یم، هرڅه اورم او وینم".

نو هر مسلمان ته پکار ده، چې دا خبره په مغزو کې کېنوي، چې الله تعالی له مورږ سره دی؛ نو ځکه له دنیوي شیانو څخه وېرېدل نه دي پکار.

۲: کله چې د فرعون جادوګرو خپل جادو ښکاره کړ، موسی علیه السلام وېره وانګېرله؛ نو الله تعالی ورته وفرمایل:

﴿لَا تَخَفۡ إِنَّكَ أَنتَ ٱلۡأَعۡلَىٰ ۝﴾

"مه وېرېږه، همدا ته به لاسبری شې".

۳: هغه مهال، کله چې موسی علیه السلام خپل اولس له ځانه سره واخیست او مخې ته یې دریاب راغی؛ نو اولس ورته وویل، چې مخې ته مو دریاب او شا ته مو د فرعون لښکرې دي؛ نو موسی علیه السلام ورته وفرمایل:

﴿إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهۡدِينِ ۝﴾

"له ما سره زما رب دی. هغه به هرو مرو را ته لارښوونه وکړي."

الله تعالی ورته وفرمایل:

﴿أَنِ ٱضۡرِب بِّعَصَاكَ ٱلۡبَحۡرَۖ فَٱنفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرۡقٖ كَٱلطَّوۡدِ ٱلۡعَظِيمِ ۝﴾

"ووهه په خپلې همسا سره سمندر، په ناڅاپي ډول سمندر وچاوده او د هغه هره ټوټه د یو لوی غره په څېر شوه."

۱۹۳ له څلورو شیانو ډډه وکړه

له څلورو شیانو ډډه وکړه، ځکه چې دغه شیان ژوند تباه کوي.

۱: د الله تعالیٰ پر تقدیر ناخوښي.

۳: پر ګناهونو زړورتوب او توبه نه کارل.

۳: له خلکو سره په زړه کې کینه ساتل او د غچ په فکر کې اوسېدل.

٤: د الله تعالی له ذکر نه لرې والی.

۱۹٤ پر خپل رب ډاډمن اوسه

د الله تعالیٰ په اړه سکون او ډاډ د انسان په راحت اوسوکالۍ کې ډېر غټ رول لري.

الله تعالیٰ د خپل کتاب په څو ځایونو کې په دې اړه داسې فرمايي:

﴿فَأَنزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ﴾

"له دې امله یې پر هغو ډاډینه نازله کړه."

﴿فَأَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ﴾

"نو الله تعالیٰ پر خپل پیغمبر او مؤمنانو باندې ډاډینه نازله کړه."

﴿فَأَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ﴾

"نو الله تعالیٰ پر خپل پیغمبر باندې ډاډينه نازله کړه."

﴿فَأَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ﴾

"په هغه وخت کې الله تعالیٰ له خپل لوري نه پر هغه د زړه ډاډينه نازله کړه."

ډاډ او سکون د زړه ثبات ته ويل کېږي، کټ مټ همدغه د اطمنان او ډاډمنی، يو ډول حالت دی چې د ايمان خاوندان ورسره مخ کېږي.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ ۖ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ ۚ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ﴾

"الله تعالیٰ ايمان راوړونکيو ته په دنيا او اخرت دواړو کې د يوې ثابتې وينا پر بنسټ ثبات په برخه کوي او الله تعالیٰ ظالمان بېلارې کوي، د الله تعالیٰ واك دی چې څه غواړي کوي يې."

۱۹۵ دوه ګټورې خبرې

امام احمد بن حنبل رحمه الله فرمايي، چې دوه خبرو راته ډېره ګټه رارسولې ده.

۱: کله چې د قرآن مجيد مخلوق ګڼلو فتنه راولاړه شوه او د پاچا په امر زندان ته ولېږل شوم؛ نو په زندان کې يو شرابخور راغی او راته يې ووی، چې ای احمده! ثابت قدم اوسه، ځکه په دې زندان کې به ته د دين په خاطر په تازينو وهل کېږې او ما ته ګوره، چې په همدې زندان کې څو څو وارې د شراب څښنې په سر په تازينو ووهل شوم او زه بيا هم پر دغه خپله ګناه

کلک پاتې یم؛ نو ته خو باید پر خپله عقیده کلک پاتې شې او پر ستونزو زغملو صبر وکړې، ځکه چې دغه هر څه د دین په خاطر دي.

۲: کله چې زندان ته بیول کېدم؛ نو چا را باندې غږ وکړ، چې ای احمده! پروا ونه کړې، ځکه له مرګ سره به له واره جنت ته درومې.

امام احمدرحمه الله د دې دواړو پېښو په اړه لیکي، چې دې خبرو ما ته ډېره ګټه رارسولې.

د هر عمل غبرګون د قدرت قانون دی او دا فکر ناسم دی، چې دا بدلمني او لغړتوب به ګوندې غبرګون نلري، دا چې نن ټولنیز ژوند تباه کېږي، د ښځې او مېړه سره کور نه جوړېږي، بچي د خپل مور و پلار خبرې ته غوږ نه ږدي، ورور د ورور د وینو تږی دی، پېغلې په کور زړېږي او څوک یې پوښتنه نه کوي، واده شوې ښځې له طلاقو سره مخ کېږي او داسې نور؛ نو دا ټول د لغړتوب او بد لمنۍ غبرګون او پایلې دي، چې ټولنه یې زیانمنه کړې او لا یې پسې زیانمنوي، الله تعالٰی دې موږ او تاسې له دغسې زیانونو وساتي.

دا ټول مصیبتونه، رسوایۍ، کرکې، جنګ او نښتې او نوې نوې مرګونې ناروغۍ څه تصادف نه دي، بلکې د همدغو ناوړو عملونو غبرګون دی، چې نن ورسره ټولنه مخ ده، دا څه پوهه نه ده، چې لاس پر لاس کېږدو او بې وسه ننداره‌چیان له ځانه جوړ کړو، بلکې عقلمندي دا ده، چې له دغو ستونزو نه ځانونه خلاص کړو او دا هر څه هله شوني دي، چې لومړی له دغو ګناهونو نه توبه اوباسو او دغه چټلتیا له خپلې ټولنې لرې وغورځوو او بیا له خپل رب نه د بقرې سورة په وروستي آیت دعاګانې وغواړو؛ نو ان شاء الله، چې الله تعالٰی به مو له دغه عذابه خلاص کړي.

۱۹۶ د مصیبتونو ګټې

۱: کله چې زړه د اندېښنو په زندان بندي شي؛ نو الله تعالیٰ انسان ته په اخلاص سره د دعا غوښتو توفیق ورکوي.

علماء لیکي، چې الله تعالیٰ پر خپل یوه نېک سړي څه مصیبت راوست او ملائکو ته یې وویل، زه غواړم، چې د خپل دغه نېک بنده غږ واورم (یانې له درده زړېږوی یې اورېدل غواړم)

۲: بله ګټه یې دا ده، چې په دې سره د انسان کبر لمنځه ځي.

۳: په ستونزمنو شېبو کې د انسان په زړه کې نرمي او شفقت پیدا کېږي.

٤: په مصیبت سره د انسان ګناهونه بښل کېږي.

٥: درجې یې پرې لوړېږي.

او د صبر له امله، چې الله تعالیٰ په اخرت کې د ثواب کومې خزانې وربښي هغه؛ خو لا نورې دي.

۱۹۷ علم هدایت، درملنه او روغتیا ده

ابن حزم الاندلسي په خپل کتاب «د نفسونو درملنه» کې لیکلي دي چې د پوهې ګټه دا ده، چې له نفسونو نه وسوسې، غمونه او اندېښنې لرې کوي.

طالب العلم باید د ځان لپاره یو مهالوېش ولري، څه وخت د حفظ تکرار لپاره، څه وخت د عمومي مطالعې، استنباط، تالیف او تربیت لپاره او یو څه وخت د تامل او تدبر لپاره ځانګړی کړي.

عربي شاعر وايي:

فكُنْ رجُلاً رِجْلُه في الثَّرى ... وهامةُ هِمَّتِهِ في الثُّريَّا

"يو داسې سړی شه، چې که پښې يې پرځمکه وي؛ نو د همت سر يې تر اسمانه رسېدلای وي."

جلال الدين سيوطي په خپل کتاب «الارج فى الفرج» کې د علماوو د يناوو په لړ کې دا خبره کړې چې:

په غمونو او اندېښنو کې خوښي او نېکمرغي رامنځته کېدلای شي.

مصيبتونه کله نا کله په عجايباتو منتج کېږي او داسې خوښي او نېکمرغي رامنځته کړي، چې انسان يې اټکل هم نشي کولای.

د يوه شاعر په وينا:

قسم ستا په لوړ شان، انسان پر دې نه پوهېږي، چې د زمانې له حوادثو څخه څنګه او څېرته خوندې پاتې شي؟! خو ډېر ناوړه خطرناک شيان شته، چې انسان به ترې خبر هم نه وي؛ خو الله تعالیٰ يې ورڅخه خوندي وساتي.

۱۹۸ نېکمرغي خدايي ورکړه ده

څومره داسې خلک دي، چې پر ډېر لږ څه ګوزاره کوي او دومره ګټي، چې خوري يې؛ خو که دوی وپوښتل شي؛ نو خوشحاله ښکاري، د روغتيا او د زړه د سکون له پلوه ډېر ډاډمن برېښي، دا ځکه چې دوی د ژوند پر راز پوهېدلي او خپل فکر يې د نن لپاره په کار اچولی، نه دا چې په تېرو ژاړي او نه ورسره د راتلونکي فکر وي.

اوس لږ هغو خلکو ته هم ځیر شئ، چې په ښکلیو او دنګو ماڼیو کې ژوند کوي، د تګ راتګ لپاره ښه لوړ بیه ګاډي لري؛خو بیا هم په رواني ناروغیو اخته دي، تل اندېښمن ښکاري او په دوی کې ډېر داسې وي، چې لېوني شي؛ نو تاسې وواياست، چې کله مو دا خبره اورېدلې، چې کوم نېستمن لېونی شوی وي او په رواني ناروغیو اخته شوی وي؟ نه!

۱۹۹ ښه یادښت د اوږده عمر زېری دی

د یو مسلمان بنده نېکمرغي په دې کې هم ده، چې هغه دویم ډول عمر او ژوند هم لري! هغه دا چې د خلکو ترمنځ یې خورا په ښه توګه یادونه کېږي او خوښي د هماغه چا پر حال چې په خلکو کې په ښه او نېک نامه مطرح وي، سره له دې چې د دغه منصب، شرف او مقام په لاس ته راوړلو یې مالي مصرف نه دی شوی، یوازې پر خپل ښه خوی، ښه صنعت او ښه کړنه یې دغه ډول بې مثاله ژوند، شرف او مقام لاس ته راوړی.

د شاعر په وینا:

د خوښۍ پر وخت د نورو خلکو په نسبت هماغه څوک د مرستې او یارۍ مستحق دي، چې د غمونو او اندېښنو پر وخت یې ستا ملګرتیا کړې وي، درانه او شریف خلک له مصیبتونو څخه تر نجات وروسته بیا هم د خلکو په یاد وي.

۲۰۰

ستري مرثيې

دلته درې داسې قصيدې شته چې د هغې په باب ويل کېداى شي:

همېشنى او ژوندى تاريخ لري، مشهور وزير ابن بقيه د عضد الدولة له خوا ووژل شو! ابو الحسن الانباري د هغه په اړه يوه اوږده او ويرجنه قصيده وويله چې موږ يې فقط يوه نمونه دلته راخلو.

عُلُوٌّ في الحياةِ وفي المماتِ ... لحقٌّ تِلْك إحدى المُعجزاتِ

"په ژوند او مرګ دواړو کې سرلوړي ترلاسه کول تر معجزې کمه نه ده."

محمد بن حميد الطوسي په جهاد کې شهيد شو، ابو تمام پرې مرثيه وويله...

او دا يې هم يوه بيلګه:

كذا فليجلَّ الخطبُ وليَفْدَحِ الأمرُ ... فليْس لِعَيْنٍ لم يفِضْ ماؤها عُذْرُ

"دغه راز دغه پېښه وړه نه بلکې لويه او ستره وګڼه، دا چې کومې سترګې پرې اوښکې توى نه کړي نو هېڅ غذر نه لري."

د تاريخ د مشهور سپه سالار «قتيبه بن مسلم» په کورنۍ کې يو زړه سواندى شتمن چې تل به يې بېوزلان پر خپلو شتمنيو پالل مړشو.... يو شاعر د هغه پرمړينه دغه ويرجنه قصيده وويله:

مضى ابنُ سعيدٍ حين لم يبق مشرِقٌ ... ولا مغرِبٌ غلاَّ لهُ فيهِ مادحُ

"ابن سعدي په داسې حال کې له نړۍ نه رخصت شو، چې په ختيځ او

لوېديځ کې يې بې شمېره خلک په ښه نامه يادوي.“

هلته ابو نواس نامتو عربي شاعر د مصر د امير ”خصيب“ تاريخ ليکي او د زمانې په جرېده کې يې نوم داسې ثبتوي.

إذا لم تزُرْ أرض الخصيبِ ركابُنا ... فأيَّ بلادٍ بعدهنَّ تزورُ

”که مو د خصيب سمېې ته ورنشو؛ نو چېرته ولاړ شو؟! يو داسې سړی چې له سخاوت سره غبرګ روان و.“

۲۰۱ له دغه درباره هېڅوک هم بېنوا نه ځي

کله چې ته په دې وپوهېږې، چې په اسما ـ کې يو داسې فرمانروا شته چې هغه عادل، منصف او غوره فيصله کـ ـکې دی؛ نو هم ته د دوی وړ يې، چې د هغه د ژمنو او وعدو سره سم نې ـمرغې او وياړ لاس ته راوړې.

وګوره دغه يوه مجرمه ښځه يې سپي ـ په اوبو ورکولو وبښله.

هغه بله يې پيشو ته د عذاب په ورکولو دوزخ ته ولېږدوله.

امام بخاري رحمه الله مرفوع حديث نقل کړی چې:

څلوېښت عادتونه داسې دي چې پر هغې باندې د عمل کولو په صورت کې انسان جنت ته د تلو وړ ګرځي.

تر ټولو لوړ او ښه عادت يې چا ته د شيدو لپاره وزه ډالۍ کول دي.

الله سبحانه وتعالى فرمايي:

﴿فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُۥ ۝ وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا

﴿يَرَهُ۝﴾

"بیا چا که د ذرې هومره نېکي کړې وي وبه یې ګوري (۷) او چا که د ذرې هومره بد هم کړې وي؛ نو وبه یې ګوري (۸)."

پر همدغه بنسټ هڅه وکړه، چې د يو غم ځپلي په غم او اندېښنه کې ځان ورشريک کړې، بېوزله ته څه ورکړه، د مظلوم په خوا کې ودرېږه، وږي په خېټه موړ کړه، تږي ته اوبه ورکړه، د ناروغ پوښتنه وکړه، د يو مسلمان په جنازه کې شريک شه، د مېلمه هرکلی او درناوی وکړه، د مشر احترام او پر کشرانو شفقت وکړه، له ګاونډي سره ښېګڼه وکړه، مسلمانانو ته له زيان رسونې ډډه وکړه!

دا هماغه ښايسته معاني لوړ اخلاق او غوره صفات دي، چې نېکمرغي او سعادت رامنځ ته کوي، سينه پراخه کوي او غمونه له مينځه وړي.

۲۰۲ خپل تاريخ پخپله وليکه!

سخته ګرمي وه او په حرم شريف کې د ماسپښين د لمانځه په انتظار ناست وم؛ چې يو سپين ږيرى سړى راولاړ شو او خلکو ته يې د زمزم اوبو په ورکولو پيل وکړ، يوه ته د اوبو ګلاس ورکړه او بل ته يې ورکړه، تر دې چې ډېر خلک يې خړوب کړل، خوله يې پر تندي را روانه وه، خلک په انتظار کې وو چې خامخا بايد د دغه بوډا له لاس اوبه وڅښي او هغه هم د موسکا په بدرګه خپل دغه خيريه عمل ته دوام ورکړ ما د هغه صبر او له نېکۍ سره د بې کچه مينې په اړه زښت زيات تعجب وکړ او وپوهېدم چې خير رسونه اسان کار دی چې الله يې چا ته اسانه کړي!

وګوره هلته ابوبکر رضي الله عنه د رسول الله صلی الله علیه وسلم د پلوۍ او ساتنې په خاطر خپل ځان د بلا په خوله کې ورکړ.....!

پیاوړی قومندان ابوعبیده بن الجراح رضي الله عنه د اسلامي لښکر د راحت او سوکالۍ په خاطر خپله پیره کوي او شپه په ویښه تېروي.....!

د عدالت ستر علمبردار عمر فاروق رضي الله عنه د رعیت د ښې او بدې د معلومولو په خاطر د مدینې په لارو کوڅو کې ګرځي او خلک ویده پراته وي.

د اسلام د ستر پېغمبر مینن ابوطلحه د احد په غزا کې خپل ځان د غشو، تورو او برچو په خوله کې ورکوي! چې پېغمبر صلی الله علیه وسلم محفوظ او خوندي پاتې شي.....!

عبدالله بن المبارک په خپله ... او نورو ته روژه ماتې ورکوي.

یو شاعر وايي:

داسې وګړي د اسمان د ستورو په ... ځلانده او د سباوون په څېر رڼا او روښانه دي.

الله سبحانه وتعالی فرمايي:

﴿وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا﴾

"او د الله په مینه کې مسکین، یتیم او بندي ته خواړه ورکوي."

په قرآن کریم کې سوچ وکړه

د قرآن کریم په لوستو انسان ته د الله تعالی رحمت متوجه کېږي، د الله تعالی رسول به دې ته ډېر لېوال و، چې د بل له خولې قرآن کریم واوري، صحابه کرامو ته به یې ویل، چې قرآن راته واوروئ!

له دې امله موږ ته هم پکار ده، چې په ورځ کې څه نا څه وخت د الله د کلام لوستو ته ورکړو، څکه زموږ کرۍ ورځ په دنیوي منډو ترړو کې

تېره شي، ځکه مو ذهن ګډوډ او روح مو ستړی وي او دا حقيقت دی، چې د الله تعالیٰ له ياد پرته په بل څه کې ډاډ او سکون نشته.

لکه ابن مسعود رضي الله عنه وايي چې ما ته نبي کريم ﷺ وفرمايل:

«اقْرَأْ عَلَيَّ»، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، آقْرَأُ عَلَيْكَ، وَعَلَيْكَ أُنْزِلَ، قَالَ: «نَعَمْ» فَقَرَأْتُ سُورَةَ النِّسَاءِ حَتَّى أَتَيْتُ إِلَى هَذِهِ الآيَةِ: فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَّ جِئْنَا بِكَ عَلَىٰ هَٰؤُلَاءِ شَهِيدًا﴿٤١﴾ [النساء: ٤١]، قَالَ: «حَسْبُكَ الآنَ» فَالْتَفَتُّ إِلَيْهِ، فَإِذَا عَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ.

"يوه ورځ را ته رسول الله ﷺ وفرمايل، چې پر ما قرآن ولوله (ياني ما ته يې واوروه) نو ما عرض وکړ، چې زه پر تاسې قرآن ولولم، سره له دې چې پر تاسې نازل شوی!؟ ويې فرمايل هو! نو ما د نساء سورت تلاوت پيل کړ، تر دې چې دغه آيت (فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَّ جِئْنَا بِكَ عَلَىٰ هَٰؤُلَاءِ شَهِيدًا) [النساء: ٤١] ته ورسېدم؛ نو ويې فرمايل بس که! ما وليد، چې سترګې يې په اوښکو لمدې وې."

رسول الله ﷺ يوه شپه د جومات تر څنګ تېرېده، په جومات کې يې د قرآن کريم د تلاوت غږ واورېد؛ نو ورته ودرېده او تلاوت يې اورېده، سهار يې تلاوت کوونکي ياني ابو موسى الاشعري رضي الله عنه ته وفرمايل: « بېګا ما ستا قراءت ته غوږ ايښی و، ابو موسی ووی يا رسول الله! که زه خبر وای، چې ته زما تلاوت ته غوږ يې؛ نو ما به نور هم په خواږه غږ لوستی و.

قرآن کريم د زړونو پاچا او پر روح هيبت اچوونکی دی او ډېر اغېز لري.

فضيل ابن عياض رحمه الله يو نوميالی تابعي دی، ده چې کله دغه لاندينی آيت واورېد؛ نو له ډېره هيبته را پرېووت او مړ شو.

﴿وَقِفُوهُمْ إِنَّهُم مَّسْئُولُونَ ۝﴾

"او دوی معطل کړئ له دوی نه پوښتنه کېږي."

همدا راز عمر رضي الله عنه د دې لاندیني آیت په اورېدو ټوله میاشت په ناروغۍ کې تېره کړه.

﴿وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كُلِّمَ بِهِ الْمَوْتَىٰ﴾

"او څه به شوي وای که کوم داسې قرآن نازل کړای شوی وای، چې د هغه په زور سره غرونه خوځېدلي وی، یا ځمکه څیرې شوې وای، یا مړي له قبرونو راوتلي غږېدلي وای؟"

همدا شان عبدالله بن وهب د جُمعې پر ورځ پر یوه لار تېرېده، چې د یوه کوچني له خولې یې دا آیت واورېد:

﴿وَإِذْ يَتَحَاجُّونَ فِي النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنتُم مُّغْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِّنَ النَّارِ ۝﴾

"او هغه وخت یاد کړه، چې دوی به په دوزخ کې یو له بل سره جګړه کوونکي وي، په دنیا کې چې کوم کسان کمزوري وو هغوی به تکبر کوونکیو ته ووایي چې "موږ ستاسې تابع وو اوس ایا دلته به تاسې د دوزخ د اور له کړاوه څه لږ ډېر موږ وژغورئ؟"

نو د دې آیت په اورېدو یې درې ورځې ناروغي تېره کړه او پر څلورمه ورځ په حق ورسېد.

خو د دې زمانې خلکو ته ګوره، چې لاس یې په کار کې ننبتي وي؛ خو بیا یې هم غوږ ته سندرې لګولې وي، چې یو خو له دې امله کار بې برکته وي او بل ګناهګارېږي هم او ځیني داسې وي، چې له کاره ستړي راشي؛ نو

په کور کې په کراره غږ ځانته سندرې ولګوي، څه فکر کوئ چې د ګناه په کار به سړی ګنې دمه شي!؟ بلکې نور یې هم طبیعت ګډوډېږي؛ خو که د دې پر ځای یې تلاوت اورېدای؛ نو ډاډ به یې هم تر لاسه کولای او له ګناه نه به هم خلاص وای.

۲۰۳ موږ ټول د نېکمرغۍ په لټه کې یو خو.....!

اسکافي عالم او پوه د "لطف التدبیر" په نامه یو په زړه پورې کتاب لیکلی او په خپل دغه کتاب کې یې د مشرۍ او نېکمرغۍ ترلاسه کولو لپاره هر لور ته د فکر نیلی ځغلولی..... .!

د دغه کتاب له مطالعې نه درې د پاموړ ټکي په لاس راغلل:

۱: د چا نهایي هدف چې له الله جل جلاله پرته بل څه وي؛ نو ګټې به یې پر تاوان، خوښۍ به یې پر غم او نېکمرغي به یې پر بدمرغۍ اوړي.

الله سبحانه وتعالٰی فرمایي:

﴿سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ﴾

"نو هغوی به موږ په تدریجي ډول په داسې شان له تباهۍ سره مخامخ کړو چې هغوی خبر قدرې هم نه وي."

پرکومو کړو وړو لا رو چې خلک روان دي هغه له سره اسلامي شریعت سره سمون نه خوري او نه په هغې سره څوک نېکمرغي ترلاسه کولای شي!

۳: ډېر داسې خلک هم شته چې دنیا او اخرت یې دواړه له لاسه وتلي دي او لا دا ګومان کوي، چې ګوندې ښه کار یې کړی؛ خو هېڅ ډول نېکمرغي

يې په برخه نشوه! او لامل يې هماغه له نبوي منهجه سرغړونه ده، چې دنيا او اخرت د نېکمرغۍ تضمين کوي.

۲۰٤ جنت او دوزخ

يوې نړيوالې ورځپاڼې يوه ورځ دا خبر خپور کړ، چې د فرانسې لومړي وزير ځان وواژه او د ځان وژنې لامل يې دا ښوول کېده، چې په ډېرو ورځپاڼو کې پرې نيوکې شوې وې، چې ده يې د زغم تاب نه لاره او ځنګ به يې لرلی وای، ځکه له دې خوار سره؛ خو نه ايمان و او نه د زړه سکون؛ نو ځکه يې ځان وواژه، که له ده سره ايمان وای ياني که دا مؤمن وای او شريعت ورسره وای؛ نو شريعت به ورته لارښوونه کړې وای، چې:

﴿وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ﴾

"د دوی پر حرکتونو مه ځورېږه او مه د دوی په دسيسو زړه تنګی کېږه."

﴿وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا﴾

"او خلك چې کومې خبرې جوړوي پر هغو صبر وکړه او په شرافتمندانه ډول له هغو نه بېل شه."

ځينې خلك د اندېښنو هواری د ويالې پر غاړه د موسيقۍ په اورېدو، په څه لوبه کې بوختېدل او د واورې د ورښت په سيل کې ګڼي؛ خو دا د هغه چا وړانديزونه دي، چې له دين نه لرې وي او هېڅ اشنايي ورسره نه لري، مؤمنان له اندېښنو نه د خلاصون لار د اذانه او اقامت تر منځه په جومات کې کېناستل او له خپل ريښتيني خالق نه دعاګانې غوښتل بولي او وايي:

چې پر تقدير خوښ شه، له ذکر او توکل نه کار واخله.

۲۰۵ الم نشرح لک صدرک

پورتنی کلام پر رسول اللهﷺ نازل شو او د هغه په حق کې په ټوله مانا متحقق شو، پيغمبرﷺ پراخه سينه او ډاډه زړه، د انسانانو په نسبت صله او عاطفه درلوده!!!

دغه پيغمبرﷺ "رحمة للعالمين" دی د هغه په فضيلت کې دغه خبره بېخي کفايت کوي چې:

﴿شَاهِدًا وَّمُبَشِّرًا وَّنَذِيرًا ۙ وَّدَاعِيًا إِلَى اللهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُّنِيرًا ۝﴾

"موږ ته شاهد او زېرى وركوونكى او وېروونكى لېږلى يې (٤٥) او د الله تعالٰى په اجازه د هغه لوري ته بلونكى او بله ډيوه مو وګرځولې (٤٦)."

"هغه چې د نبوي رسالت سره سمون نه خوري د يو شمېر مناطقه و زنديقيت او د يو شمېر صوفيانو حماقت، د متكبرينو رذالت او داسې نور فاسد افکار او خيالات دي چې له حقيقتونو سره پر جګړه بوخت او د اسلام د ستر پيغمبرﷺ له تګلارې څخه منحرف شوي"

الله تعالٰى فرمايي:

"نو الله تعالٰى مؤمنانو ته د هغه څه په اړه چې دوی پکې اختلاف کاوه هدايت او لارښونه وکړه، په دې توګه الله تعالٰى چې چا ته وغواړي د سمې لارې لارښوونه کوي"

۲۰٦ د ښه ژوندانه مفهوم

یو عقلمن وايي که ته د زندان د وسپنیزو پنجرو ترشا په ولچکو او زولنو تړلی بندي يې؛ نو هم اسمان ته کتلای شې او له اسمانه یو خوږبویه ګل راشوکولای او بویولای شې او پر ځای ناست خپل صحت روغ ساتلای شې؛ خو د دې پر عکس که په یوه ښکلې ماڼۍ کې ناست يې او د خپل شتو په چروت کې ډوب او ښځې او بچیو ته غوسه يې؛ نو په دې سره دې روغتیا لا پسې زیانمنېږي.

په دې دواړو حالتونو کې ښه ژوند د لومړني حالت دی، که څه هم زندان کې دی او د دویمني حالت ژوند ښه نه دی که څه هم په یوه ښکلې ماڼۍ کې ولې نه دی.

د دې مانا دا شوه، چې نېکمرغي له کومې زمانې پورې تړلې نه ده او نه په کوم ځای پورې ځانګړې ده، بلکې یوازې په ایمان کې نغښتې ده، زړه د الله تعالیٰ د نظر ځای دی او کله چې زړه پر الله ډاډمن وي؛ نو بیا پکې د نېکمرغۍ چینې راخوټېږي.

امام احمد بن حنبل رحمه الله نېکمرغه ژوند تېر کړی، سره له دې چې په خپل لاس ګنډل شوې او پیوند شوې جامې به يې اغوستې، درې ختمینې کوټې يې درلودې، چې په هغې کې يې استوګنه کوله، د زیتون له تیلو سره به يې وچه مړۍ خوړله، یوه جوړه څپلۍ يې اولس کاله وکارولې، زیاتره وخت به روژه و، په میاشت کې به يې فقط یو ځل غوښه موندله؛ خو بیا هم دومره مېړنی او همت ناک و، چې په یو یو حدیث پسې به يې نړۍ ګز و ګام کوله، بیا هم خوښ او نېکمرغه و! په مقابل کې يې د نړۍ واکمنان مامون الرشید، واثق، معتصم او متوکل، له سرو او سپینو زرو او لښکرو سره په دنګو دنګو

ماڼيو کې اوسېدل؛ خو ژوند يې په خرپړتيا کې تېريده، ډاډمني او نېکمرغي يې نه درلوده.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمه الله نه کورنۍ درلوده او نه کور، نه مال او نه منصب، د بنو اميه د جومات ترڅنګ يې يوه ختمينه کوټه درلوده، په هغې کې اوسېده او پر يوه مړۍ ډوډۍ به يې کرۍ ورځ تېروله، يوازې دوه جوړه جامې يې درلودې، زياتره وخت به په جومات کې ويده کېده! دی وايي:

زما جنت زما په سينه کې دی، زما وژل زما لپاره شهادت او بندي کول مې خلوت دی، جلا وطني راته سياحت دی او دغه ټولې خبرې يې د ايمان پر مټ کولې، په زړه کې يې د ايمان د بوټي ريښې کلکې وې.

۲۰۷ نېکمرغي څه ده؟

رسول الله ﷺ فرمايي:

"په دې نړۍ کې د يوه لاروي په څېر ژوند وکړه"

نېکمرغي په مال او شتمنۍ کې نشته، نه د قارون په خزانو کې او نه د فرعون په پاچاهۍ کې نغښتې ده، بلکې نېکرغي د صحابه وو په ژوند کې وه، څکه هغوی يوازې دنيا ته پام نه کاوه، بلکې په د يني چارو بوخت وو.

نېکمرغي څه بانکي رسيد نه دی، چې له کوم بانک نه تر لاسه کړای شي او نه کوم ښاروی دی، چې په مېله کې وپېرل شي او نه کوم خوږ بويه ګل دی، بلکې نېکمرغي خپله له ايمان او دين څخه راوتلې شی دی، موږ په موټرو او ښکليو ماڼيو کې نېکمرغي لټوو، سره له دې چې دغه ټولې اسانتياوې د انديښنو زېږنده دي.

د نړۍ ستر خواخوږيﷺ ته وګورئ، چې هغه څومره په غریبۍ کې ژوند کړی؛ خو سره له دې یې هم په داسې نېکمرغیو کې ژوند تېر کړی، چې یوازې الله تعالیٰ پرې ښه پوه دی.

سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه خپله ښځه، بچي او ګډې وزې له ځانه سره واخیستل او له ښاره ووت، په یوه دښته کې استوګن شو، یانې له دنیوي ستونزو او اندېښنو نه یې کډه وکړه، بله ورځ یې له ښاره یو زوی ورغی او ورته یې وویل پلاره! ته دلته ناست یې او هلته د شتمنیو پر وېش سره خلک نښتي دي؛ نو سعد رضي الله عنه ورته وفرمایل زه ستا له شره الله تعالیٰ ته پناه وروړم او ما له رسول اللهﷺ نه اورېدلي وو، چې الله تعالیٰ داسې کس خوښوي، چې نومورکی غني او پرهېزګار وي.

۲۰۸ سپېڅلې خبرې الله تعالیٰ ته پورته خېژي

له صحابه وو سره د ښو خبرو خزانې وې چې د اسلام ستر پېغمبرﷺ ورته ښوولې وې، هره خبره یې تر دغې ټولې نړۍ غوره وه.

د ابوبکر رضي الله عنه د غوښتنې په ځواب کې ورته دغه دعا ښيي.

اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَاغْفِرْلِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الغَفُورُ الرَّحِيمُ

"ای الله! بېشکه ما پر ځان ډېر تېری کړی دی او له تا پرته بل څوک د ګناهونو ښښنه نشي کولای؛ نو ته ما ته له خپل لوري ښښنه وکړې او پر ما ولورېږې، بېشکه ته ښښونکی او لورand ذات یې."

علي رضی الله عنه ته دا دعا ښيي چې:

اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي

"ای الله! ته بښونکی يې او بښنه خوښوې؛ نو ما ته بښنه وکړه."

۲۰۹ د الله تعالیٰ رانيول خورا سخت دي

د يو بنده تر ټولو سخت او ناوړه دريځ دا دی چې پر نورو ظلم کوي او پر حقوقو يې خېټه اچوي، ځکه يې الله تعالیٰ هم کلک رانيسي، وګوره عامر بن طفيل غوښتل، چې پيغمبر ﷺ ووژني، پيغمبر ﷺ هغه ته ښېرې وکړې، په سبا له ورځ مړ شو او لمنځه ولاړ.

اربد بن قيس د پيغمبر ﷺ د وژلو هڅه وکړه، هغه ورته ښېرا وکړه، پر اوښ سپور پر آسماني تندر ولګيد، سره له اوښه وسوزېد او لمنځه ولاړ.

حجاج بن يوسف د سعيد بن جبير رحمه الله پر وژلو اقدام وکړ، هغه ورته په دغه لنډ وخت کې ازار وکړ چې:

ای الله! تر ما وروسته يې پر بل چا مه مسلطوه! هماغه و چې حجاج د لاس په څه ناروغۍ اخته شو او دغې ناروغۍ يې ټول بدن ته سرايت وکړ، د غوايي په څېر ځړېږوي به يې کول، لنډه دا چې پر همدغه حالت کې مړ شو.

سفيان ثوري د منصور له وېرې حرم ته لاړ، منصور هم ورپسې رهي شو، سفيان د کعبې غلاف کلک راونيو او منصور ته يې ښېراوې وکړې، منصور مکې ته تر دننه کېدو له مخه په لار کې د ميمون د کوهي ترڅنګ مړ شو.

حمزه البسوني د جمال ناصر په زندان کې پر محکومو مسلمانانو سخت ظلمونه کول اوورته به يې ويل:

(العياذ بالله)

ستاسې خدای چېرته دی چې هغه هم په زولنو وتړم!

الله سبحانه وتعالی فرمايي:

﴿سُبْحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا﴾

"هغه پاك دی او له هغو خبرو نه ډېر پورته او لوړ دی چې دوی يې کوي."

همدغه موذی انسان له قاهرې نه د باندې سکندرې ته روان و چې موټر يې ټکر وکړ، وسپنه يې په سرکې ننوتله او په ځای مړ شو.

د عبدناصر يو بل جلاد په لس ډوله ناروغيو اخته شو او په طبابت کې يې هيڅ درملنه ترلاسه نشوه، آخر هم په زندان کې مړ شو.

الله سبحانه وتعالی فرمايي:

﴿الَّذِينَ طَغَوْا فِى الْبِلَادِ ۝ فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ۝ فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ۝﴾

"دا هغه کسان وو چې د نړۍ په هېوادونو کې يې ډېره زياته سر غړونه کړې وه (۱۱) او په هغو کې يې ډېر زيات فساد خورکړی وو (۱۲) په پای کې ستا رب پر هغو د عذاب دُره راکوزه کړه (۱۳)."

په حديث شريف کې راځي چې:

"د مظلوم له ښېرو او ازار نه ډډه وکړئ، ځکه چې د الله تعالی او د هغه ترمنځ څه پرده نه وي"

په خراسان کې له يوه نېک سړي نه څو اشرفۍ چا پټې کړې هغه په ژړا لاس پورې کړ، فضيل ابن عياض ورته وويل: ولې ژاړې؟؟ هغه ورته ووی ژاړم؛ خو په دې چې د قيامت په ورځ به الله تعالی ما او دغه غل سره يو

ځای کړي، نو په هغه مې زړه دردېږي.

۲۱۰ ستا د دروازې مخې ته زه ولاړیم

په نیویارک کې د ملګرو ملتونو د ودانۍ د لویې دروازې پر سر یوه لوحه ځړول شوې چې پر هغې د نړیوال شاعر سعدي شېرازي دا قطعه (چې وروري او اتحاد ته پکې بلنه شوې) په انګلیسي ژباړل شوې.

''زه چې کله د خپل محبوب دروازې ته ورسېدم، نو ما ته یې وویل: څوک یې؟ ما ورته وویل: زه یم

هغه بیا وویل: د محبت پر مانا نه یې پوهېدلی چې تا زما او د ځان ترمنځ توپیر وکړ!

ما وویل: یو کال پس راغلم او ستا دروازه مې په عاجزۍ سره ټک ټک کړه او ته وایې چې څوک یې، زه وایم ګوره! دننه هم ته یې او دباندې هم ته یې، چېرته چې زه ګورم؛ نو هلته ته یې!

هغه ووی: اوس د محبت په قدر او قیمت وپوهېدم، دننه راځه. ...''

د یوه بنده لپاره حتمي ده چې باید یو داسې دوست ولري چې په غمونو او اندېښنو، لوږو او ژورو کې ورسره شریک اووسي.

الله تعالیٰ د موسی علیه السلام د غوښتنې په اړه داسې یادونه کړې:

﴿وَاجْعَل لِّي وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِي ۝ هَارُونَ أَخِي ۝ اشْدُدْ بِهِ أَزْرِي ۝ وَأَشْرِكْهُ فِي أَمْرِي ۝ كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيرًا ۝ وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا ۝﴾

''او زما لپاره زما د خپلې کورنۍ نه یو مرستیال وټاکه (۲۹) هارون چې زما ورور دی (۳۰) د هغه په وسیله زما ملا پیاوړې کړه (۳۱)

او هغه زما په کار کې برخه وال کړه (۳۲) چې موږ ښه ستا پاکي بيان کړو (۳۳) او ښه ستا يادونه ستاينه خپره کړو (۳٤).“

د يو شاعر په وينا:

خامخا بايد يو نږدې غمخور ولرې، چې تا ته داد درکړي او درد دې دوا کړي.

الله سبحانه وتعالی فرمايي:

﴿ بَعۡضُهُمۡ أَوۡلِيَآءُ بَعۡضٖ ﴾

”دوی په خپلو منځو کې سره ملګري دي.“

﴿ كَأَنَّهُم بُنۡيَٰنٞ مَّرۡصُوصٞ ○ ﴾

”چې ګواکې هغوی يو محکم کړی شوی دېوال دی.“

﴿ وَأَلَّفَ بَيۡنَ قُلُوبِهِمۡ ﴾

”او د مؤمنانو زړونه يې يو له بله سره ولګول.“

﴿ إِنَّمَا ٱلۡمُؤۡمِنُونَ إِخۡوَةٞ ﴾

”مؤمنان خو يو د بل ورونه وي.“

د نېکمرغۍ له اسبابو نه دا هم دي، چې ته يو داسې ملګری پيدا کړې چې تا ته په خپله ملګرتيا کې يوه نېکمرغي او ګټه در ورسوي.

قدسي حديث دی الله سبحانه وتعالی فرمايي چې:

”چېرته دي زما په اړه دوه تنه دوستان چې نن يې د خپل رحمت په سيوري کې راونغاړم“

په بل حديث کې راځي چې:

”او هماغه دوه کسان چې محبت او دوستي يې دواړه د الله تعالی په

خاطر وي"

۲۱۱ امن شرعاً او عقلاً مطلوب دی

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُم مُّهْتَدُونَ﴾

"امنيت د هماغو کسانو لپاره دی او پر سمه لاره برابر هماغه کسان دي، چې ايمان يې راوړی او خپل ايمان يې پر ظلم نه دی ملوث کړی."

په حديث شريف کې راغلي دي:

"د چا په کور کې چې امن وي، بدن يې روغ وي او د ټولې ورځې لپاره خواړه په کور کې ولري؛ نو دا داسې ده ګواکې ټوله نړۍ ورته پرانستل شوې وي."

په کور کې امن هله وي، چې د کور ټول وګړي له ګناه او ګمراهۍ نه ځان ساتي او په ټول امت کې به هله امن راځي، چې ټول د مينې په دسترخوان سره راټول شي او پر نياو او انصاف خپلې چارې رواني کړي، په شريعت عمل پيل کړي.

دا دنيا خومره لولۍ او مکاره ده، يو اړخ يې سموې؛ نو بل اړخ يې خرابېږي، کله چې مال د سړي لاسته راشي؛ نو بدن يې ناروغي او اندېښنې په مخه کړي او چې ښه حالت تر لاسه کړي؛ نو مرګ يې ګرېوان راونيسي او همدا دنيوي ژوند دی.

لکه تاسې دې پېښې ته وګورئ:

د اعمش په نامه يو شاعر رسول الله ﷺ ته راته، چې په خپل شعر کې د ده ستاينه وکړي، په لار کې له ابو سفيان سره مخ شو، هغه ورته وويل سل اوښان به درکړم او بېرته له همدې ځايه ستون شه، پېغمبر ته مه ورځه، ده ورسره ومنله، سل اوښان يې ترې واخيستل او بېرته ستون شه، په لار کې له اوښه راپرېووت او مړ شو، دين او دنيا يې دواړه تباه او برباد شوو.

۲۱۲ دنيوي جاه او جلال لمنځه ځي

ښتيونې او حقيقي نېکمرغي هماغه ده، چې تل او بشپړ وي، دوام يې په دغه او هغه نړۍ دواړو کې وي، محاسن يې په غمونو او اندېښنو لمنځه نه ځي!!

نعمان بن المنذر (د عراق ولس مشر) تر يوې ونې لاندې کېناست او د شرابو پياله يې پر سر رواړوله! د هغه وخت نامتو حکيم «عدي بن زيد» هغه ته په يوه ټکي نصيحت وکړ او ورته يې وويل:

پاچا سلامت! پوهېږې چې دغه ونه څه وايي؟

پاچا: نه ! وايي؟

عدي بن زيد ورته د شعر په ژبه وويل:

زموږ په چاپېريال کې ډېرو لارويانو اړولي او ارغواني شراب يې څښلي، بيا زمانې پرې لوبې کړې او همدغه د زمانې حال دی کله څنګه او کله څنګه!

د دغو شعري بېلګو په اورېدو نعمان په چورت کې ډوب شو او لاړ شراب خوري يې پرېښوده او همداسې مکدر او اندېښمن پاتې شو تر دې

چې مړ شو.

هلته د ایران شاه رضا د فارس حکومت د دوه نیم زره کلن تلین په ویاړ او حکومت د نفوذ او توسیع په مناسبت د هېواد په یوه ستره بقعه کې یو ویاړلی مجلس ترتیب کړ..... زمانه چا ته ډېر وخت نه ورکوي، فقط د بېګا او سبا په موده کې يې تغر ورټول کړ او جلا وطن کړی شو.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَآءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَآءُ﴾

"ستا چې چا ته خوښه شي حکومت ورکوې او له چا نه چې وغواړې اخلې يې."

په دې توګه له خپلو قصرونو څخه لېرې په محروميت او افلاس کې مړ شو او چا پرې اوښکې هم توی نکړې.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿كَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنّٰتٍ وَّ عُيُوْنٍ ۙ وَّ زُرُوْعٍ وَّ مَقَامٍ كَرِيْمٍ ۙ وَّ نَعْمَةٍ كَانُوْا فِيْهَا فٰكِهِيْنَ ۙ﴾

"څومره يې پرېښودل باغونه، چينې، (۲۵) کښتونه او ځلانده محلونه (۲۶). څومره ژوندني وسايل، چې هغوی پکې مزې چړچې (کولې له هغوی نه وروسته پاتې شول) (۲۷)."

کټ مټ حال د "رومانیا" د جمهور رئیس "چار ویسکي" هم چې پوره دوه ویشت کاله يې حکومت وکړ اویا زره ګارډ يې درلودل، بالاخره ولس يې ورته په غوسه شو قصر يې ورمحاصره کړ او سره له محافظينو يې ټوټې ټوټې کړ.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَّنْصُرُوْنَهُ مِنْ دُوْنِ اللهِ ۚ وَ مَا كَانَ مِنَ الْمُنْتَصِرِيْنَ ○﴾

"بیا د هغه د مرسته کوونکیو هیڅ کومه ډله نه وه، چې د الله تعالیٰ په مقابل کې د هغه مرستې ته راغلې وای او نه یې خپله مرسته بخپله وکړای شوه."

دې ته ورته د فلپین جمهور رئیس "مارکوس" هم ستره واکمني او ځواکمني لاس ته راوړه! له دغې ځواکمنۍ څخه په ناوړه ګټه اخستنې سره خپل ولس له سخت ذلت او سپکاوي سره مخ کړ!

الله تعالیٰ هغه ته داسې سزا ورکړه، چې ټوله واکمني او ځواکمني یې له لاسه ورکړه، له خپل هېواد، اهل او کورنۍ نه وشړل شو او پر هیڅ کوم ځای کې ورته پناه ګاه ترلاسه نشوه؛ او پر یو بدمرغه مرګ مړ شو، ولس یې په خپل هېواد کې د قبر لپاره هم ځای ورنکړ.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿فَكُلًّا اَخَذْنَا بِذَنْبِهٖ﴾

"په پای کې موږ هر يو د هغه په ګناه سره ونيوه."

۲۱۳ د فضايلو اکتساب د نېکمرغۍ معراج دی

له بنده نه دا مطلوب ده چې بايد نېکمرغي، امن او راحت کسب کړي، د نيکو صفاتو او ښو کارونو په لور ځغاسته وکړي.

په حديث شريف کې راغلي دي چې:

«د هغه څه په اړه چې تا ته یې خیر او ګټه رسېږي حرص ناک اووسه او له الله تعالیٰ نه مرسته وغواړه»

یو صحابي له رسول الله ﷺ نه غوښتنه کوي، چې په جنت کې هم له هغه سره ملګری اوسي!

هغه ورته وايي:

«د ډېرو سجدو په لګولو سره زما مرسته وکړه! ځکه هره سجده چې ته لګوې په هغې سره الله تعالیٰ ستا یوه یوه درجه لوړوي»

یو بل یې د نېکۍ د یوې لویې دروازې د پرانستلو په اړه ورڅخه پوښتي، په خواب کې ورته وايي چې: تل باید ستا ژبه د الله تعالیٰ پر ذکر لونده اوسي.

د یو بل په ځواب کې وايي:

چا ته کنځل مه کوه، څوک پر خپل لاس مه وهه او که څوک درته کنځل وکړي، نو د کنځاوو ځواب پر کنځلو مه ورکوه، هېڅ ډول نېکي وړه او سپکه مه ګڼه، که څه هم له خپلې سلواغې نه اوبه د بل بوکې ته ور واوړې.

مهم کارونه چټکتیا او اقدام ته اړتیا لري.

په حدیث کې راځي:

«تر فتنو دمخه د نېکۍ په لور ځغاسته وکړئ»

الله سبحانه وتعالیٰ فرمایي:

«د رب له لوري مغفرت او جنت ته ځغاسته وکړئ»

٢١٤ نېکۍ ته انتظار او په ترسره کولو یې ډیل مه کوئ!

د یوه شاعر په وینا:

د انسان د زړه تیګان او ټکان هغه ته همدا خبره په ډاګه کوي چې ژوند د دقیقو او ثانیو په حساب دی.

عمر بن خطاب رضي الله عنه هلته په وینو کې لت پت پروت دی، بل لور ته یې یو ځوان ولیده چې اوزار او جامې یې په ځان پسې پر ځمکه راښکلې، هغه ته یې داسې وویل: وراره! جامې دې له ځمکې نه در پورته کړه، چې په دې کې ستا د رب په اړه تقوی هم ده او د جامو نظافت هم.

وګورئ د مرګ په سکراتو کې د عمر فاروق رضي الله عنه امر بالمعروف او نهی عن المنکر!

٢١٥ جنتونه او نعمتونه هلته دي، نه دلته

خوښه مو نه ده، چې تل ژوندي ګرځندي، نېکمرغه او زلمي اووسئ؟ که غواړئ یې؛ نو دغه سعادت دلته نشي ترلاسه کېدای، ځکه دغه نړۍ لهو او لعب فنا او زوال دی!

یو شاعر د ځوانۍ په دوره کې په بېوزلتوب او مفلسۍ کې ژوند کاوه...! روپۍ یې غوښتلې ترلاسه یې نه کړې...... ښځه یې غوښتله! ویې نه

مونده...... کله يې چې د سر ويښته سپين او هډونه يې سست شول، نو له هر لوري مال او دولت ورته راغی؛ نو دا شعرونه يې وويل:

"دغه شيان ما هماغه وخت غوښتل کله چې شل کلن زلمی وم اوس تر اوياو واوښتلم؛ نو ګورم چې د ترکو غرځو ته ورته او نازولې پېغلې را نه طوافونه کوي!

خلک راته وايي: مور ستا د ځرېرويو له امله خوب نشو کولای.

زه ورته وايم: څه وکړم چې اتيا کلن يم؟!"

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿وَمَا هَٰذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ﴾

"او دغه د دنيا ژوند هېڅ نه دی مګر يوه لوبه او زړه خوښونه."

۲۱٦ د الهي منهج دښمنان

ما د ملحدينو او کمونستانو شعري او نثري کتابونه ولوستل... نهايي بې حياء او بې ادبه خلک دي...زه پر دې وپوهېدم چې هغه انسان چې د الهي منهج او رسالت په اړه د مسوولیت احساس ونه لري، هغه د انسان په جامه کې يو څاروی دی چې د سړي او يا ښځې په څېره کې تبارز کوي.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ ۚ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ ۖ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا﴾

"ايا ته انګېرې چې له دوی نه زياتره کسان اوري او پوهېږي؟ دوی

خو د څارويو په شان دي، بلکې له هغو نه هم ها خوا لار ورکي دي.“

زه وایم دغسې خلک څنګه کولای شي نېکمرغي ترلاسه کړي سره له دې چې د دوی او د الله تعالیٰ ترمنځ د تړاو رسۍ شلېدلې ده؟! او د الله تعالیٰ د رحمت پراخه او پرانستې دروازې يې په ځانونو پسې تړلې دي.

څنګه کولای شي نېکمرغه اوسي چې الله تعالیٰ يې په غوسه کړی؟!

او څنګه راحت موندلای شي چې له الله تعالیٰ سره پر جګړه بوخت دي؟!

زه وایم که توبه ونه باسي نو ستره بدبختي یانې د جهنم اور يې په برخه دی.

پخواني کمونستان دي او که اوسني، د دوی ترمنځ مشترکه اصل همدا دی چې دوی د الله تعالیٰ په وړاندې په بې ادبۍ او ملنډو راولاړ شوي، انساني او اخلاقي ارزښتونه يې تر پښو لاندې کړي.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾

”نو ستاسې څه ګومان دی، غوره انسان هغه دی چې هغه د خپلې ودانۍ بنسټ د الله تعالیٰ په وېره او د هغه د رضا په غوښتنه ايښې وي، يا هغه چې خپله ودانۍ يې د يوه کمره په کاواکه لغم خوړلې غاړه ودرولې وي او له هغه سره نيغ په نيغه د دوزخ په اور کې وغورځېږي؟ الله تعالیٰ داسې ظالمانو ته هېڅکله لاره نه ښيي.“

د دغو بدمرغو کمونستانو لپاره که توبه ونه باسي د حل يوازينۍ لار همدا ده، چې له غمونو او اندېښنو نه د خلاصون په موخه ځانونه په خپله ووژني!

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿هَاَنْتُمْ اُولَآءِ تُحِبُّوْنَهُمْ وَ لَا يُحِبُّوْنَكُمْ وَ تُؤْمِنُوْنَ بِالْكِتٰبِ كُلِّهٖ ۚ وَ اِذَا لَقُوْكُمْ قَالُوْٓا اٰمَنَّا ۖۚ وَ اِذَا خَلَوْا عَضُّوْا عَلَيْكُمُ الْاَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ ؕ قُلْ مُوْتُوْا بِغَيْظِكُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌۢ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ۝﴾

"تاسې له هغو سره مينه کوئ؛ خو هغوی له تاسې سره مينه نه لري سره له دې چې تاسې ټول اسماني کتابونه منئ، کله چې هغوی له تاسې سره يو ځای کېږي؛ نو وايي چې موږ هم (ستاسې پېغمبر او ستاسې کتاب) منلی دی؛ خو چې کله درڅخه بېلېږي؛ نو بيا ستاسې پر خلاف له ډېر قهر او غضب نه خپلې ګوتې چيچي، هغو ته ووايه چې د خپلې غوسې په تاو کې ومرئ، الله تعالیٰ آن د زړونو په پټو رازونو پوهېږي."

دغه راز فرمايي:

﴿وَ اِذْ قَالَ مُوْسٰى لِقَوْمِهٖ يٰقَوْمِ اِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ اَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوْبُوْٓا اِلٰى بَارِىِٕكُمْ فَاقْتُلُوْٓا اَنْفُسَكُمْ ؕ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِىِٕكُمْ ؕ فَتَابَ عَلَيْكُمْ ؕ اِنَّهٗ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ ۝﴾

"در ياد کړئ چې کله موسی (له دې نعمت سره درستون شو نو) خپل قوم ته يې وويل چې ای خلکو! تاسې په خدايي سره د خوسکي په نيولو پر خپل ځان سخت ظلم کړی دی، نو تاسې د خپل خالق په وړاندې تو به وباسئ او په خپلو کې سره ووژنئ، په همدې کار کې ستاسې د خالق په وړاندې ستاسې ښه توب دی، په هغه وخت کې ستاسې خالق ستاسې توبه قبوله کړه، چې هغه ښه توبه قبلوونکی او د رحمت خاوند دی."

۲۱۷ د دې نړۍ حقیقت

د نېکمرغۍ تله او د شیانو تقدیر ټول د الله تعالیٰ په کلام کې شته او هماغه الله سبحانه وتعالیٰ د شیانو تقدیر لیکي، لکه چې فرمايي:

﴿وَ لَوۡ لَاۤ اَنۡ يَّكُوۡنَ النَّاسُ اُمَّةً وَّاحِدَةً لَّجَعَلۡنَا لِمَنۡ يَّكۡفُرُ بِالرَّحۡمٰنِ لِبُيُوۡتِهِمۡ سُقُفًا مِّنۡ فِضَّةٍ وَّ مَعَارِجَ عَلَيۡهَا يَظۡهَرُوۡنَ ۝۳۳ وَ لِبُيُوۡتِهِمۡ اَبۡوَابًا وَّ سُرُرًا عَلَيۡهَا يَتَّكِــُٔوۡنَ ۝ وَ زُخۡرُفًا ؕ وَ اِنۡ كُلُّ ذٰلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الۡحَيٰوةِ الدُّنۡيَا ؕ وَ الۡاٰخِرَةُ عِنۡدَ رَبِّكَ لِلۡمُتَّقِيۡنَ ۝﴾

"که دا وېره نه وای، چې ټول خلك به د يوې کړنلارې پیروان شي؛ نو موږ به په رحمن الله باندې د کافر کېدونکیو د کورونو چتونه او د هغوی زینې، چې هغوی ورباندې بامونو ته خېژي، د سپینو زرو کړځولي وو ـ او همدارنګه د هغوی دکورونو دروازې او د هغوی تختونه، چې هغوی ورباندې تکیه وهونکي کېني (هم د سپینوزرو کړځولي وو) او د سرو زرو، دا هر څه خو محضې د دنیوي ژوندانه متاع ده او اخرت ستا د رب په وړاندې صرف د پرهېزګارو خلکو لپاره دی."

د نړۍ حقیقت دا دی، چې دغه ټولې دنګې او ښکلې ماڼۍ بې ارزښته او سپکې دي، ځکه که دې شیانو د غوماشي د وزر هومره ارزښت هم لرلی؛ نو الله تعالیٰ به کافر ته ترې یو ګوټ اوبه هم نه وای ورکړې.

عمر رضي الله عنه فرمايي چې یو ځل زه نبي کریم ﷺ ته ورغلم په داسې حال کې، چې هغه پر څمکه ویده و؛ نو زما سترګې راډکې شوې او ورته مې عرض

وکړ، چې ای د الله رسوله! ﷺ د قیصر او کسری راحت او هوسایني ته ګوره، چې څومره هوسا ژوند لري، سره له دې چې هغوی کافر دي او ته، چې په ټولو انسانانو کې غوره انسان يې، داسې پر څاورو ویده يې؛ نو نبي کریم ﷺ وفرمایل، چې ای عمره! په دې کې څه شکمن يې او ته دا نه خوښوې، چې ستاسې لپاره اخرت او د دوی لپاره دنیا ده.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَوٰةَ الدُّنْيَا وَ زِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ۝ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ ۖ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝﴾

"کوم خلك چې يوازې د همدې دنيا د ژوند او د هغې د ښکلاوو غوښتونکي وي د هغو د کړو وړو ټوله مېوه موږ همدلته ورکوو او په دې کې له هغو سره هېڅ کمی نه کېږي.

خو په اخرت کې د دغه راز خلکو لپاره له اوره پرته نور څه نشته (هلته به معلومه شي چې) څه چې هغوی په دنيا کې کړي دي، هغه ټول خاورې ايرې شول او اوس د هغو ټول کړه وړه محض باطل دي."

که تاسې د الله تعالیٰ له معرفت سره اشنايي او په عبادت کې بوخت اوسئ؛ نو تاسې ته د نېکمرغۍ کيلي په لاس درغلې ده، که څه هم تاسې په يوه جونګړه کې اوسېږئ او که تاسې په يوه ښکلې ماڼۍ کې د مزدورانو ترمنځ ژوند کوئ او ټولې هيلې مو پوره وي خو که تاسې د ګمراهۍ پر لار روان یاست؛ نو دغه شیان تاسې ته نېکمرغي نشي دربښلای او په داسې حال کې به ستاسې اخرت تباه وي او له نېکمرغۍ نه به بې برخې یاست.

۲۱۸ د نېکمرغۍ کيلي

چې خپل الله دې وپېژانده او د هغه په ورانديې دې د بندګۍ سر ښکته کړ؛ نو نېکمرغي، خير او برکت ټول ستا په څولۍ کې در پرېووت، که څه هم ته په کومه جونګړه اوکوډۍ کې استوګنه ولرې؛ خو د سرغړونې په صورت کې که ته په ماڼيو کې هم اووسېږې؛ خو پر دې باوري شه، چې ستا پای به ډېره ترخه وي، ځکه چې تا لا تر اوسه پورې د نېکمرغۍ کيلي لاس ته نه ده راوړې.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوأُ بِالْعُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ﴾

"بيا هغه د خپل قوم پر خلاف سر غړاوی وکړ او موږ هغه ته دومره خزانې ورکړې وې، چې د هغو کليګانې د قوي کسانو يوه ټولي ايله بيله په ګرانه پورته کولای شوې."

۲۱۹ او دې خلکو څنګه ژوند کاوه؟

راشه د يوه ډېر غوره صحابي علي بن ابي طالب رضي الله عنه د ژوند له چارو نه ځان خبره کړه، چې هغه لا د پېغمبر ﷺ د تره زوی او زوم دی!

يوه سهار مېړه او مېرمن (علي او فاطمې) د څه خوړو لټه وکړه؛ خو څه يې ترلاسه نه کړل، علي د يخنۍ له امله يوه چپنه واغوستله او د مدينې

په اطرافو کې د خوارۍ مزدورۍ په لټون پسې ووت! چا ورته ووی چې پلانکی یهودي څه زراعتي باغ لري! علي رضي الله عنه هلته ورغی او باغ ته د یوې ورې فرعي دروازې له لارې وررننوت! یهودي ورته وویل، چې ای بانده‌واله! راځه له ما سره مزدوري وکړه او هغه دا چې د دغو سلواغو په وسیله له دغې څاه نه اوبه راوباسه او دغو ونو بوټو ته یې اچوه؛ د هرې سلواغې په بدل کې به در ته یوه دانه خرما درکوم!

علي رضي الله عنه له نوموړي یهودي سره د همدغه تړون له مخې څه موده دغه سخت او زړه چاودی کار وکړ، تر دې چې لاسونه یې وپړسېدل، ځکه چې مخکې به هغه یهودي دغه کار په اوبښ کاوه! علي رضي الله عنه به کرۍ ورځ کار وکړ، بېګا ته به یې چې د سلواغو په بدل کومې خرماوې ترلاسه کړې وې؛ د الله تعالیٰ په استازي به ورغی څه به یې ترې هغه ته ورکړې او څه لږې شان خرماوې به یې خپلې مېرمن "فاطمې" ته له ځانه سره یوړې! همدغه د دوی د ژوند چارې وې؛ خو هغوی پر دې پوهېدل او داده وو، چې کور یې له نېکمرغیو او خوښیو ډک دی.

نېکمرغي د قارون او هامان سره نه وه! ځکه یو ژوندی پر خاورو ننووت او بل یې لعنتي شو!

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿ اِعۡلَمُوۡۤا اَنَّمَا الۡحَیٰوةُ الدُّنۡیَا لَعِبٌ وَّ لَهۡوٌ وَّ زِیۡنَةٌ وَّ تَفَاخُرٌۢ بَیۡنَکُمۡ وَ تَکَاثُرٌ فِی الۡاَمۡوَالِ وَ الۡاَوۡلَادِ ؕ کَمَثَلِ غَیۡثٍ اَعۡجَبَ الۡکُفَّارَ نَبَاتُهٗ ثُمَّ یَهِیۡجُ فَتَرٰىهُ مُصۡفَرًّا ثُمَّ یَکُوۡنُ حُطَامًا ؕ وَ فِی الۡاٰخِرَةِ عَذَابٌ شَدِیۡدٌ ۙ وَّ مَغۡفِرَةٌ مِّنَ اللّٰهِ وَ رِضۡوَانٌ ؕ وَ مَا الۡحَیٰوةُ الدُّنۡیَاۤ اِلَّا مَتَاعُ الۡغُرُوۡرِ ۝ ﴾

"ښه وپوهېږئ چې د دنیا دغه ژوند له دې پرته بل څه نه دي چې یوه لوبه، ساعت تېری، ظاهري زیب، سېنګار او ستاسې په خپلو منځو

کې یو پر بل باندې ویاړېدل او په مال او اولاد کې یو پر بل باندې د مخکې کېدلو هڅه کول دي د دې مثال داسې دی لکه چې یو باران وشو نو په هغه سره د را پیدا کېدونکیو نباتاتو په لیدلو سره بزګران خوشاله شول. بیا همغه کښت پځېږي او ته وینې چې هغه ژیړ شو. بیا هغه بوس ګرځي. د دې پر عکس اخرت هغه ځای دی چې هلته (د دنیا غوښتونکیو لپاره) سخت عذاب دی او (د اخرت غوښتونکیو لپاره) د الله تعالیٰ مغفرت او د هغه رضا ده. د دنیا ژوند د غولونې له متاع پرته بل څه نه دی."

هو! نېکمرغي د بلال، سلمان او له عماره رضی الله عنهم سره وه!

یو یې حق ته د اذان او بلنې کار سرته رساوه.

بل یې په صداقت سره د وروری الله چارې سمبالولې.

او بل یې له حق سره ژمنه ټینګ ولاړ و.

الله تعالیٰ د دغسې کسانو په اړه فرمايي:

﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَنَتَجَاوَزُ عَن سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ ۖ وَعْدَ الصِّدْقِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ﴾

"له دغه ډول خلکو څخه موږ د هغو ډېر ښه عملونه قبلوو او د هغو له بدیو څخه تېرېږو، دوی به په جنتیانو کې شامل وي د هغې رینښتیانې وعدې سره سم چې له هغو سره کېږي."

۲۲۰ د صبر او ثبات په اړه د پوهانو ویناوې

د صبر حیله په هغه ځای کې وکاروئ، چې نورې حیلې پرې نه خېژي.
که چا صبر تعقیب کړ، کړکه به هغه تعقیب کړي (؟)
کله خیر د شر له لوري راځي او کله شر د خیر له لوري راځي.

۲۲۱ د الله تعالی په اړه اټکل بې ګټې نه وي

په قدسي حدیث کې راځي چې الله سبحانه وتعالی فرمايي:

أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي، بِي فَلْيَظُنَّ بِي مَا شَاءَ

"زه د خپل بنده له اټکل سره سم یم، څنګه چې غواړي؛ نو هماغسې دې زما په اړه ګومان وکړي."

ځینې لیکوالان وايي:

تمه د صبر ماده او د هغه مرستیال دی.

دغه راز د تمې لامل د الله تعالی په اړه ښه اټکل دی، چې خورا ښې ګټې له ځانه سره لري.

موږ یو شمېر داسې بېوزله خلک ولیدل، چې د سخیانو په پرتله یې ښه اټکلونه درلودل او له اټکلونو سره سم له دربارونو نهیلي نه دي تللي؛ نو د اکرم الاکرمین ذات په اړه ښه اټکل په پایله کې به څوک څنګه ورڅخه نهیلی ولاړ شي؟!

الله سبحانه وتعالی فرمايي:

﴿إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَالُكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ۝﴾

"تاسې چې له الله تعالی پرته کومو ته بلنه ورکوئ، هغوی خو صرف بندګان دي، لکه څنګه چې تاسې بندګان یاست، له هغو نه دعاګانې وغواړئ وګورئ، دوی دې ستاسې د دعاوو ځواب درکړي که د دوی په باب ستاسې انګیرنې صحیح وي."

۲۲۲ د صبر مېوه خوږه وي

عبدالله بن مسعود رضي الله عنه فرمايي:

"خوښي او نېکمرغي په يقين او خوښۍ کې وي، غم او اندېښنه په شک او غوسه کې وي)

ابان بن تغلب وايي ما له يوه داسې بانډوال نه واورېدل، چې ويل يې:

په انساني ارزښتونو کې تر ټولو ارزښتمن شی د ستونزو په وړاندې صبر کول او ځان پر دې خبره ډاډمنول دي، چې دغه ستونزه ارومرو پای لري! له دې امله پر الله تعالی توکل وکړه او ښه ګومان پرې ولره.

اصمعي له يوه بانډوال نه واورېدل، چې هغه داسې وويل:

د خير په ځای کې له شره وډار شه او د بدۍ په ځای کې د نېکۍ تمه کوه.

يو شاعر وايي:

کله چې الهي عنايت ستا څارنه او ساتنه کوي، نو ډاډه زړه ويده شه، ځکه چې ټول حوادث او پېښې بيا په امن تېرېږي.

قطري بن الفجاءة وايي:

د جنګ په ورځ هېڅوک هم نه شا ته تګ کوي او نه له مرګه وېرېږي، ما ته نه ګورې، چې ښي او کيڼ لور ته د تورو او برچو تر منځ ولاړ يم، زما يې دومره وينه توی کړه، چې د اس زين او واګي مې هم پکې لامده شول، بيا زه د جګړې له ډګر څخه په داسې حال کې راستون شوم، چې بصيرت او اقدام مې لاپسې پياوړی شو.

ځينې پوهان وايي:

هوښيار سړی د مصيبت پر مهال خپل ځانته په دوو خبرو ډاډ ورکولای شي.

۱: پر پاتې څه د خوښۍ څرګندونه.

۲: له ستونزې نه د خلاصي هيله او تمه کول.

همدا راز ناپوه سړی د ستونزو پر مهال له دوو شيانو څخه پوزې ته راځي.

۱: بې شمېره او سر سري هيلې او اميدونه تړل.

۲: د مچ له وزرو نه ځانته غر جوړول.

حسن بن سهل د ستونزو په اړه داسې وايي:

انسان له ګناه څخه پاکېږي، له غفلت څخه بېدارېږي، ثواب ته وړاندې کېږي، الله تعالیٰ پر لورنو وياړمن کېږي.

ځينې داسې خلک هم شته، چې د همېشني ژوند د لاسته راوړلو لپاره د مرګ په لټه کې وي.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿ ٱلَّذِينَ قَالُوا۟ لِإِخْوَٰنِهِمْ وَقَعَدُوا۟ لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا۟ ۗ قُلْ فَٱدْرَءُوا۟ عَنْ

﴿ أَنفُسِكُمُ ٱلۡمَوۡتَ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ۝ ﴾

"دا هماغه خلك دي چې په خپله؛ خو كېناستل او د هغو ورونه خلك چې وجنګېدل او ووژل شول، د هغو په باب يې وويل چې كه هغو زموږ خبره منلې واى، نه به وو وژل شوي، دوى ته ووايه چې كه تاسې په خپله دغه خبره كې رښتيني ياست؛ نو چې كله مو خپل مرګ راشي هغه وګرځوئ."

۲۲۳ د اندېښنو د معمولي ګڼلو په اړه د پوهانو وېناوې

يو هوښيار سوداګر وايي:

كه ګټه مې ونه كړه او روغ رمټ كور ته راورسېدم؛ نو دا ستر غنيمت دى.

ځان سلامت كړه، نو په لكونو به ترلاسه كړې.

د ځمكې د ابادۍ او ودانۍ په اړه مه نهيلى كېږه، كه څه هم ډېره زمانه پرې وتلې وي.

په كوم نهر كې چې اوبه تللې وي، په هغه كې بيا هم تلاى شي.

انګليسي مفكر تامس تيوس وايي:

هوښياران او مذهبي خلك د قدرت او نعمت پر وخت ښه مال مصرفوي او د مصيبتونو پر وخت ښه صبر كوي.

۲۲٤ مه خپه کېږه! که مال نه لرې، ستا ارزښت په بل څه کې دی

علي بن طالب رضي الله عنه وايي:
د هر انسان ارزښت د هغه په عمل پورې تړاو لري.
د علم ارزښت په عمل کې دی، لږ وي او که ډېر...!
د شاعر ارزښت په شعر کې دی، ښه وي او که بد ..!
له دې امله انسان باید کوښښ وکړي، چې نېکې چارې، علم او حکمت، صبر او استقامت ولري او خپل ارزښت خوندي وساتي.

۲۲٥ مه خپه کېږه، د کایناتو کتاب ته ځیر شه

په کایناتو کې عجایباتو ته ځیرتیا له عجایباتو سره مخ کېدل دي.
امام بخاري رحمه الله له جابر بن عبدالله انصاري رضي الله عنه نه روایت نقل کړی، هغه فرمايي:
"د اسلام ستر پيغمبر صلی الله علیه وسلم موږ د ابو عبیده بن جراح تر قومندې لاندې د قریشو د یوه سوداګریز کاروان د را لاندې کولو په تکل یوې سریې ته ولېږلو!
د خوراک لپاره فقط یو کوډی خرماوې له موږ سره وې، چې ابو عبیده به موږ ته ترې لږې لږې راکولې، بیا به مو پسې اوبه وڅښلې، چې تر بېګا پورې به پرې زموږ په ګرانه ګوزاره کېده، تر دې چې د ونو پاڼې به مو

راشندلي، هغه به مو لمدې کړې او بيا به مو وخوړلې! همداسې د يوه لښکر په دود د بحر پر غاړه روان و، ګورو چې د عنبر په نامه يو لوی کب زموږ پر وړاندې پروت دی! دا وخت موږ د سختې لوږې له امله د بل هر څه په پرتله دغه کب ته اړتيا درلوده.

د حديث راوي وايي:

دا وخت موږ درې سوه کسان و، هم هلته مو د کب په خوا کې واړول او له هغه څخه مو خوراک پيل کړ، ښه غوړ او چاغ شوو، د غټو غويانو په اندازه مو ټوټې ټوټې کړ! ابو عبيده موږ د يارلس کسه د هغه په يوه سترګه کې سره ځای کړو! د هغه يوه پښتۍ يې را واخيستله او ويې دروله، بيا يې يو غټ اوښ کته کړ او يو اوږد سړی يې پرې سپور کړ او تر پښتۍ لاندې يې تېر شو! او پښتۍ ته يې سر ونه رسېده او د هغه څه غوښه مو مدينې ته هم له ځانه سره يوړه! کله چې موږ رسول اللهﷺ ته دغه خبره وکړه؛ نو هغه داسې وفرمايل، چې دغه د الله تعالٰی درکړه وه، چې تاسې ته يې درکړه، که څه غوښه يې لرئ، موږ ته يې هم را کړئ؟!

راوي وايي چې:

بيا موږ رسول اللهﷺ ته هم د هغه له غوښې نه څه برخه واستوله او هغه وخوړه"

الله سبحانه وتعالٰی فرمايي:

﴿الَّذِيٓ أَعۡطَىٰ كُلَّ شَيۡءٍ خَلۡقَهُۥ ثُمَّ هَدَىٰ﴾

"زموږ رب هغه ذات دی، چې هر شي ته يې د هغه خپل ساختمان ورکړ، بيا يې ورته لار وښودله."

ابو داؤد په خپل کتاب (السنن) کې د زراعت په اړه په يو حديث کې وايي: ما په مصر کې يو بادرنګ په لوېشتو کړ، چې پوره د يارلس لوېشتې

وخووت! يو ترنج مې وليد چې پر دوو برخو ويشل شوی و، د دوو اندېيو په شان پر اوښ بار و.

الله سبحانه وتعالىٰ فرمايي:

﴿الَّذِىٓ أَعۡطَىٰ كُلَّ شَىۡءٍ خَلۡقَهُۥ ثُمَّ هَدَىٰ ۝﴾

"زموږ رب هغه ذات دی، چې هر شي ته يې د هغه خپل ساختمان ورکړ، بيا يې ورته لار وښودله."

زغلول النجار د کايناتو په اړه په يوه محاضره کې وويل:

دلته داسې ستوري شته چې د برق هومره سرعت لري خو په زرګونو کاله وشول، چې لا تراوسه هم ځمکې ته نه دي رارسېدلي.

الله سبحانه وتعالىٰ فرمايي:

﴿فَلَآ أُقۡسِمُ بِمَوَٰقِعِ ٱلنُّجُومِ ۝﴾

"نو داسې نه ده، زه د ستورو د پرېوتلو په ځايونو باندې قسم خورم."

د "الاخبار" جريدې د (۲۷ / ۹/ ۱۹۵۳) کال په (۳۹٦) ګڼه کې داسې وليکل:

" نن سهار مهال د پاريس ښار ته (اونا) د يوه فاتح په بڼه د لسګونو پليو او سپرو پوليسو په بدرګه راغی.

هو! (اونا) يو نر وژی ستر او ضخيم کب و چې اتيا زره کيلو ګرامه وزن يې درلوده او په يوه لويه ټرېله کې يې د پاريس ښار ته دننه کړ، ننداره چيان کولای شي تر يوې مياشتې پورې يې ننداره وکړي؛ خو منتظمين او پوليس سره دې موافقې ته ونه رسېدل، چې د کب ننداره چيانو لپاره د اورګاډي د تم ځای د پاسه سړک باندې ځای جوړ کړي، په دې خاطر چې هسې نه سړک ښکته کېني!

د نوموړي کب عمر ايله بيله اتلسو مياشتو ته رسېده؛ خو سره له دې هم شل متره اوږد او اتيا زره ګرامه دروندوالی يې درلود.

تېرکال د سپتمبر په مياشت کې د نروژ په اوبو کې يو کب ښکاره شوی؛ په اروپايي هېوادونو کې يې د ګرځولو راګرځولو لپاره يو دېرش متري ټريله چمتو کړای شوه.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿الَّذِيٓ أَعۡطَىٰ كُلَّ شَيۡءٍ خَلۡقَهُۥ ثُمَّ هَدَىٰ﴾

"زموږ رب هغه ذات دی، چې هر شي ته يې د هغه خپل ساختمان ورکړ، بيا يې ورته لار وښودله."

مېږتون په اوړي کې د ځان لپاره خوراکي ذخيره برابروي، کله چې کومه دانه شنه او زرغونه شي؛ نو منځ يې دوه ټوټې کړي.

مار چې کله په صحرا کې خواږه ونه مومي، نو د لرګي په دود نېغ ودرېږي، کله چې کوم الوتونکی پرې کښېني؛ نو خوله ور واچوي.

﴿الَّذِيٓ أَعۡطَىٰ كُلَّ شَيۡءٍ خَلۡقَهُۥ ثُمَّ هَدَىٰ﴾

عبدالرازق الصنعاني وايي:

ما له معمر بن راشد البصري نه اورېدلي، هغه ويل، چې ما په يمن کې د انګورو يو داسې وښکالی وليد، چې د کچرې د يوه پېټي هومره دروند و.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿وَٱلنَّخۡلَ بَاسِقَٰتٖ لَّهَا طَلۡعٞ نَّضِيدٞ﴾

"او د هسکو دنګو خرماو ونې مو پيدا کړې، چې د هغو له مېوو نه ډک وږي يو د بل د پاسه پراته وي."

همدا راز فرمايي:

﴿وَفِي الْأَرْضِ قِطَعٌ مُّتَجَاوِرَاتٌ وَجَنَّاتٌ مِّنْ أَعْنَابٍ وَزَرْعٌ وَنَخِيلٌ صِنْوَانٌ وَغَيْرُ صِنْوَانٍ يُسْقَىٰ بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفَضِّلُ بَعْضَهَا عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الْأُكُلِ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾

"او په ځمکه کې بېلا بېلې سيمې دي چې يو له بلې سره نښتې دي د انګورو باغونه دي، کښتونه دي، د کجورو ونې دي چې له هغو نه ځينې يو ستوې دي او ځينې غېرګې، ټولې په يو اوبو خړوبېږي؛ خو موږ د ځينو خوند ډېر ښه کوو او د ځينو لږ، په دغو ټولو شيانو کې د هغو خلکو لپاره ډېرې نښانې دي چې له پوهې نه کار اخلي."

كمال الدين الادفوي المصري په خپل كتاب "الطالع السعيد الجامع لابناء الصعيد" کې وايي:

ما په خپله سيمه "ادفو" کې د انګورو يو وښکالی وليد، چې اته رطله (يا نږدې شل كيلو ګرامه) وزن يې درلود او د يوې دانې وزن يې زموږ د سيمې د لسو درهمو سره برابر و.

﴿قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ﴾

"موسی عليه السلام ځواب ورکړ، زموږ رب هغه ذات دی چې هر شي ته يې د هغه خپل ساختمان ورکړ، بيا يې ورته لار وښودله."

ستر پوهان وايي:

په كايناتوکې كرار كرار توسيع منځ ته راځي، لکه څنګه چې ربړ غځېږي.

الله سبحانه وتعالی فرمايي:

﴿وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ﴾

"او اسمان موږ په خپل قدرت سره جوړ کړی دی او موږ د دې وس

لرو."

او دغه راز به ځمکې اطراف را لنډ او په سمندرونو کې به وسعت رامنځته شي.

الله تعالیٰ فرمایي:

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا﴾

"ایا دغه خلك نه ګوري چې موږ پر دغې سیمې را روان یو او د هغې دایره له هرې خوا راتنګوو؟"

﴿قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ﴾

"موسی علیه السلام ځواب ورکړ، زموږ رب هغه ذات دی چې هر شي ته یې د هغه خپل ساختمان ورکړ، بیا یې ورته لار وښودله."

د "الفیصل" مجلې د (۱٤۰۲) هجري کال په (٦۲) ګڼه کې دکرنب "ګلبي" چې (۲۲) کیلو ګرامه وزن او یو متر قطر یې درلود یو انځور خپور کړ دغه راز د پیاز یوه غوټه چې ۳، ۲ کیلو ګرامه وزن او ۳۰ سانتي متر قطر یې درلود.

۲۲٦ یا اله العلمین

الله سبحانه وتعالیٰ فرمایي:

﴿قُلِ اللَّهُ يُنَجِّيكُم مِّنْهَا وَمِن كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنتُمْ تُشْرِكُونَ﴾

"ووایه، الله تعالیٰ تاسې ته له هغې او له بل هر کړاو څخه نجات درکوي بیا تاسې نور له هغه سره شریکان ګڼئ."

همداراز فرمایي:

﴿ أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ ۖ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِن دُونِهِ ۚ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴾

"(ای پیغمبره!) ایا الله تعالیٰ د خپل بنده لپاره کافي نه دی؟ دوی له هغه نه پرته له نورو څخه تا وېروي په داسې حال کې چې الله تعالیٰ څوك په ګمراهۍ کې وغورځوي د هغه لپاره کوم لارښوونکی نشته."

بیا الله تعالیٰ فرمايي:

﴿ قُلْ مَن يُنَجِّيكُم مِّن ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً لَّئِنْ أَنجَانَا مِنْ هَٰذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴾

"ای محمده ﷺ! له دوی نه پوښتنه وکړه، د بېديا او سمندر په تيارو کې څوك تاسې له خطرونو څخه ژغوري؟ څوك دی چې له هغه څخه تاسې (د کړاو په وخت کې) په زاريو او په پټه پټه دعاوې غواړئ؟ چا ته وايئ چې که تا له دې بلا څخه موږ وژغورلو؛ نو موږ به ارومرو شکر ويستونکي اوسو؟"

د ادم علیه السلام په اړه فرمايي:

﴿ ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ ﴾

"بيا د هغه رب هغه غوره کړ او د هغه توبه يې قبوله کړه او هغه ته يې لارښوونه وکړه."

د نوح علیه السلام په اړه فرمايي:

﴿ وَنُوحًا إِذْ نَادَىٰ مِن قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴾

"او همدغه نعمت موږ نوح علیه السلام ته ورکړ، ياد کړه هغه وخت چې له

دغو ټولو ته مخکې هغه موږ ته غږ کړی و، موږ د هغه دعا قبوله کړه او هغه او د هغه کورنۍ ته مو له لوی کړاو نه نجات ورکړ."

د ابراهیم عليه السلام په اړه فرمايي:

﴿قُلۡنَا يَٰنَارُ كُونِي بَرۡدٗا وَسَلَٰمًا عَلَىٰٓ إِبۡرَٰهِيمَ ۝﴾

"موږ وويل: ای اوره پر ابراهيم باندې يخ شه او سلامتيا جوړ شه."

د يوسف عليه السلام په اړه فرمايي:

﴿وَقَدۡ أَحۡسَنَ بِيٓ إِذۡ أَخۡرَجَنِي مِنَ ٱلسِّجۡنِ﴾

"د هغه د ښو پېرزوينه ده، چې هغه زه له زندانه راوويستلم."

د داؤد عليه السلام په اړه فرمايي:

﴿فَغَفَرۡنَا لَهُۥ ذَٰلِكَۖ وَإِنَّ لَهُۥ عِندَنَا لَزُلۡفَىٰ وَحُسۡنَ مَـَٔابٖ ۝﴾

"هله نو موږ د هغه قصور وبښه او په يقيني ډول زموږ په وړاندې د هغه لپاره د نږدېوالي مقام او غوره عاقبت دی."

د ايوب عليه السلام په اړه فرمايي:

﴿فَكَشَفۡنَا مَا بِهِۦ مِن ضُرّٖ﴾

"او له هغه څخه مو د هغه تکليف ايسته کړ."

د يونس عليه السلام په اړه فرمايي:

﴿وَنَجَّيۡنَٰهُ مِنَ ٱلۡغَمِّ﴾

"او له غم نه مو هغه وژغوره."

همدا شان د پېغمبر ﷺ په اړه فرمايي:

﴿إِلَّا تَنصُرُوهُ فَقَدۡ نَصَرَهُ ٱللَّهُ﴾

''که تاسې د پېغمبر ﷺ مرسته ونه کړه؛ نو هېڅ پروا نشته، الله تعالیٰ د هغه مرسته کړې ده.''

﴿ أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَىٰ ﴾

''ایا هغه ته یتیم ونه میندلې او بیا یې هستوګنځی درته برابر کړ؟''

﴿ وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَىٰ ﴾

''او ته یې لار نابلدی ومیندلې او بیا یې لارښوونه درته وکړه.''

﴿ وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَىٰ ﴾

''او ته یې بېوزلی ومیندلې او بیا یې شتمن کړې.''

وګورئ هر پېغمبر چې الله تعالیٰ رابللی؛ نو له واره ورته د الله تعالیٰ مرسته رارسېدلې؛ نو تاسې هم خپل اله العلیمن راوبلئ، یقیناً هغه به ستاسې دعاګانې هم قبولې کړي، ځکه چې په خزانو کې کمی نه راځي.

۲۲۷ مه خپه کېږه! ورځې هسې هم د ارهټ منګوټي دي

ابن زبیر، محمد بن الحنفیه د مکې د عارم په زندان کې بندي کړ! د «عزة کثیر» پرې شعرونه وویل، په دې مانا چې د دنیا ځلا د دنیا پالو لپاره تل نشي پاتې کېدای او نه یې ضربه او شدت همېشنی وي، دا تر یوې مودې پورې دي، بیا ختمېږي.

څو پېړۍ وروسته ما پر دغه خبره فکر وکړ؛ نو د ابن زبیر الحنیفه او د

عارم زندان راته تش د خوب لیدل وو، چې تېریګر او مظلوم، بندیوان او بندیان یې ټول سره د مرګ پر درنو څپېړو وهل شوي.
الله سبحانه وتعالىٰ فرمايي:

﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هَلْ تُحِسُّ مِنْهُم مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا﴾

"او له دوی نه مخکې موږ څومره قومونه هلاك كړي دي، نو نن چېرته ته د هغو د کوم يوه نښه نښانه مومې، يا يې کښبهار هم چېرته اورې؟."

په خلکو کې هر ښکرور به يوه ورځ ارومرو د ښکر غورځونې ناوړه پای ويني.

۲۲۸ د پرېکړې ورځ را روانه ده

په حديث شريف کې راځي چې:

لَتُؤَدُّنَّ الْحُقُوقَ إِلَى أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، حَتَّى يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجَلْحَاءِ، مِنَ الشَّاةِ الْقَرْنَاءِ

"هر څا ته به خپل حقونه په بشپړه توګه سپارل کېږي، تر دې چې د بې ښکرو څاروی لپاره به له ښکرور څخه غچ اخيستل کېږي."

د يوه شاعر په وينا:

"ای کبرجنه! لږ خو د قيامت منظرو ته فکر وکړه، په کومه ورځ چې اسمان بې دريغه ولړځول شي، دا چې بې ګناه د دغې منظرې په ليدو

لړځېږي، نو د زړو ګنهاګارانو به څه حال وي؟!)

۲۲۹ په خپګان دې دښمن خوشحالېږي

په غم او اندېښنه دې دښمن خوشحالېږي، له دې امله اسلام خپلو پلویانو ته وایي:

خپل دښمن وویروئ، لکه چې فرمایي:

﴿تُرۡهِبُونَ بِهِۦ عَدُوَّ ٱللَّهِ وَعَدُوَّكُمۡ﴾

"چې په دې وسیله د الله تعالیٰ پر دښمنانو، پر خپلو دښمنانو او پر هغو نورو دښمنانو هیبت راولئ."

د احد په ستره تاریخي غزا کې ابو دجانه د مجاهدینو په کتارونو کې په ډېر ویاړ او تکبر سره ګرځېده؛ نو رسول الله ﷺ یې په اړه وویل:

"که څه هم دغه ډول کړنه د الله تعالیٰ ښه نه ایسي؛ خو په دغسې یو ځای کې ورڅخه ګټه اخیستل پکار دي"

د اسلام ستر پېغمبر ﷺ خپلو ملګرو ته امر وکړ، چې دښمن ته د ځواک په ښوولو سره له بیت الله نه د طواف په جریان کې د ترمل او پهلوانۍ بڼه غوره کړي.

د یو شاعر په وینا:

د دښمن تر خوښۍ پرته انسان ته هر غم او اندېښنه اسانه او سپکه برېښي او د دښمن د ناخوښۍ لپاره هر غم او اندېښنه پرسړه سینه ګالي.

يو بل شاعر وايي:

زه د دښمن په وړاندې پر غمونو او اندېښنو ډېر صبر کوم او دښمن ته ښکاره کوم، چې زه د زمانې لوړو او ژورو ته غاړه بږدم.

د اسلام ستر پېغمبرﷺ فرمايي:

"ای الله! زما دښمنان او حاسدين پر ما مه خوشحالوه!"

دغه راز فرمايي:

"ای الله! د دښمنانو له خوښۍ څخه تا ته پناه دروړم"

د پېغمبرﷺ د يارانو کړنلاره هم دا وه، چې له حوادثو او پېښو سره د مخ کېدو په صورت کې به يې له صبر او زغم نه کار اخيسته او دښمن ته به يې د خوښۍ موکه په لاس نه ورکوله.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿وَكَأَيِّن مِّن نَّبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ﴾

"له دې نه مخکې ډېر پېغمبران داسې تېر شوي دي چې د هغو په ملګرتيا کې ډېر خدای پالونکي وجنګېدل، د خدای په لار کې چې کوم غمونه پر هغو راغلل هغوی پرې زړه ماتي نه شول، هغوی کمزوري ښکاره نه کړه، هغوی (د باطل په وړاندې) سرکوزي نشول، الله همداسې زغمونکي خوښوي."

۲۳۰ نېک فالي او بد فالي

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿فَأَمَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ فَزَادَتۡهُمۡ إِيمَٰنٗا وَهُمۡ يَسۡتَبۡشِرُونَ ١٢٤ وَأَمَّا ٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٞ فَزَادَتۡهُمۡ رِجۡسًا إِلَىٰ رِجۡسِهِمۡ وَمَاتُواْ وَهُمۡ كَٰفِرُونَ﴾

"کومو کسانو، چې ايمان راوړی دی د هغو په ايمان کې؛ خو په واقع کې (هر نازلېدونکي سورت) زياتوالی راوستی دی او هغوی پرې خوشاله دي _ البته د کومو خلکو په زړونو کې، چې د منافقت ناروغي لګېدلې وه، د هغو پر پخوانی پليدی (هر نوي سورت) يوه بله پليدي زياته کړه او هغوی د مرګ تر شېبو پورې په همدې کفر کې اخته پاتې شول."

ډېر داسې خلک، چې هغوی په زړونو کې بد فالي نېولې وه؛ خو الله تعالیٰ د هغوی په برخه خوښي ليکلې وه، لکه چې فرمايي:

﴿وَعَسَىٰٓ أَن تَكۡرَهُواْ شَيۡـٔٗا وَهُوَ خَيۡرٞ لَّكُمۡۖ وَعَسَىٰٓ أَن تُحِبُّواْ شَيۡـٔٗا وَهُوَ شَرّٞ لَّكُمۡ﴾

"کېدای شي چې يو شی تاسې ته ناکاره وي او هماغه ستاسې لپاره ډېر غوره وي او کېدای شي، چې تاسې يو شی خوښوئ او هماغه ستاسې لپاره بد وي."

ابو درداء رضي الله عنه فرمايي، چې درې شيان د خلکو بدې شي؛ خو زما خوښ دي:

۱: بېوزلتوب: ځکه چې هغه بې چارګي ده.
۲: ناروغي: ځکه چې په دې سره ګناهونه رژېږي.
۳: مرګ: ځکه چې هغه له الله تعالی سره د لیدنې کتنې لویه وسیله ده.
خو خلک له دغو درېواړو شیانو وېرېږي او بد یې ګڼي، لکه چې الله تعالی د یهودو په اړه فرمايي:

﴿وَ لَتَجِدَنَّهُمْ اَحْرَصَ النَّاسِ عَلٰى حَيٰوةٍ ۚ وَ مِنَ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا ۚ يَوَدُّ اَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ اَلْفَ سَنَةٍ ۚ﴾

"ته به ارومرو دوی له بل هر چا نه د ژوند حریصان وموموې، آن تر دې چې دوی په دې کار کې له مشرکانو نه هم وړاندې شوي دي، د دوی هر یو دا غواړي چې کاشکې زر کاله ژوند وکړي."

۲۳۱ ای انسانه!

ای اندېښنو ځپلیه او له ژوند نه تر خولې راغلیه انسانه!! باور وکړه، چې سوبه او کومک بېخي نږدې دی او تر تنګسې وروسته اسانتیا شته! له تا نه د الله تعالی مینه راتاو شوې ده او ته پکې سم پټ یې، راتلونکې دې روښانه دی او د الله تعالی ژمنه تر سره کېدونکې ښکاري.

ای انسانه! اوس د دې وخت رارسېدلی، چې شک ته په یقین سره ماتې ورکړې او پر خپل ضمیر د حق څادر وغوړوې، ځکه تیاره مخ په ختمېدو او سبا صادق راختونکی دی، د اندېښنو توږې وریځې مخ په ټولېدو او د الله تعالی رحمت را روان دی.

ای هغه انسانه! چې زړه دې اندېښنو په مخه کړی، ګورې نه چې ورو

وروغيبي مرسته دې لمن رانيسي، بس دی خپلې اوښکې سترګې پاکې کړه او زړه دې ډاډه کړه، ځکه الهي عافيت درنه راتاو دی، چې په هغې سره به دې تنده ما ته شي، ډاډمن به شې، ځکه ستا معامله له داسې رحمن او رحيم ذات سره ده، چې پر خپل مخلوق ډېر لوراند دی.

ډاډه اوسه! ستا پايلې ښې او ګټورې دي، تردغه بېوزلتوب وروسته بډايتوب، تر بېلتانه وروسته وصال او تر بې خوبۍ وروسته درووند خوب دی.

زه هغو ټولو انسانانو ته چې نېستۍ او ناروغۍ په مخه کړي دي، دا زېرى وركوم، چې مه ورخطا کېږئ! ډېر ژر به مو ګېډې له روزۍ ډکې شي، تنګسه به لمنځه ولاړه شي او ناروغي به مو په روغتيا بدله شي.

پر انسان د الله تعالیٰ دا حق دی، چې پر هغه ښه ګومان ولري او د هغه د پېرزوينې انتظار وکړي، ځکه هر کار د هغه يوه (كن) لفظ ته اړ دی.

۲۳۲ د الله تعالیٰ پېژند ګلوي

د الله تعالیٰ معرفت، له هغه سره مينه، د هغه ذکر، له هغه وېرېدل، پر هغه توکل، خپلې ستونزې هغه الله تعالیٰ ته سپارل، په دنيا کې جنت او د الله تعالیٰ د معرفت لرونکيو لپاره ژوند دی او له دې خلکو نه په نړۍ کې نور غوره بندګان نشته او هغه څوک چې زړه يې له الله تعالیٰ پرته په بل چا پورې تړلی وي؛ نو د داسې خلکو لپاره هر دنيوي اسان کار هم ګرانېږي.

علامه ابن قيم رحمه الله فرمايي:

زه پر داسې کس ډېر تعجب کوم، چې پر خپل صورت نازېږي، کبرجن مزل کوي او خپل لومړنی حالت يې له پامه غورځولی وي.

د انسان لومړنی حالت؛ خو هغه یوه نمړی ده، چې د اوبو یو ګوټ ورسره مل شوی، یا داسې وګڼئ، چې یوه مړی ډوډی، چې څه مېوه، د غوښې پوټی، یوه پیاله شېدې او داسې نور څه سره یو ځای شوي او په معده کې پخ شوي او بیا له هغې نه د مني یو څاڅکی جوړ شوی او بیا هغه د انسان په بدن کې ځای پر ځای شوی، بیا دغه څاڅکي ته شهوت خوځښت ورکړی او له دغې لارې د مور تر رحمه رسېدلی او هلته تر یو څه مودې پاتې کېدو وروسته یې دغه شکل او صورت موندلی، چې اوس یې دومره کبرجن کړی او دا خو د انسان لومړنی حالت و اوس یې انتها ته هم لږ ځیر شئ!

خاورو ته به ورځي، دغه ښکلی بدن به یې د چینجو خوراک شي، لنډه دا چې خاورې به شي او بیا یې تېزه هوا دغه د بدن خاره یو خوا او بل خوا والوځوي ، سره له دې، چې ډېر کله داسې هم کېږي، چې خلک د بل مړي د ښخولو لپاره د زاړه مړي د بدن خاوره راوباسي او بل چېرته یې وغورځوي.

دا د بدن حال و اوس روح ته راشئ، که روح د ادابو په ګانه ښسولل شوی او خپل خالق یې په سمه توګه پېژندلی و او د هغه حقونه یې پر ځای کړي وو؛ نو د بدن کمی زیاتی ورته زیان نشي اړولای؛ خو که پر خپل جهالت او ناپوهۍ ولاړ پاتې شوی وي؛ نو بیا به د هغه حال تر بدو هم بدتر وي.

۲۳۳ داسې غمځپلي

د تاریخ په اوږدو کې تر ټولو ډېر درانه افتونه د برامکه و پر کورنۍ راغلي، دوی ډېر سوکاله ژوند درلود، هر څه ورکړه ډېر او تېر و؛ خو له داسې آفت سره مخ شول، چې کیسې یې د نورو لپاره عبرت شوې!!!

هارون رشید د نعمتونو په بڼ کې په ورېښمنه بړستن کې پورت و، چې

د سبا او بېگا ترمنځ د خپلو نږدې خلکو له خوا پرې يرغل وشو او هارون رشيد يې کلک ونيو، مانۍ او کورونه يې ور ړنگ کړل، پردې يې ورڅيرې کړې، وينزې او مرييان يې ورڅخه واخيستل، د وينو لښتي يې وبهول، ښځې او ماشومانو يې پرې وژړل!

﴿فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ﴾

"نو عبرت واخلئ ای د بينا سترگو لرونکيو."

يو شاعر وايي:

په دنيا کې انسان له ډول ډول حوادثو او پېښو سره مخ کېږي، ياني غم، خوښۍ، نېکمرغۍ، بدمرغۍ، خوارۍ او دربدرۍ او داسې نورو حالاتو سره مخ کېږي او په دې فاني نړۍ کې څوک هم په يوه حال نه پاتې کېږي.

همدغه ډول دغو خلکو هم ورځ په کورو کې تېره کړه؛ خو شپه يې گور ته يوړه! په دې ترتيب هارون راولگيد جعفر بن يحی البرمکي يې په دار وځړاوه او بيا يې په اور وسوزاوه، پلار او ورور يې ورله زندان ته واچول او د هغوی شتمني يې لوټ کړه.

ابو جعفر منصور راولگېد محمد بن عبدالله الحسن يې په وواژه او د هغه سر يې له څارونکي ربيع سره خپل پلار عبدالله الحسن ته زندان ته ولېږه، کله يې چې سر د هغه په وړاندې کېښود؛ نو داسې يې وويل:

ای ابا القاسم! الله دې درباندې ورحمېږي، ته له هغو کسانو څخه وې، چې د الله تعالی پر ژمنه دې وفا کړې او د هغه احکام دې سرته رسولي!

بيا يې د شاعر په دغه شعر استناد وکړ چې وايي:

يو داسې زلمی و،چې د عزت توري له ذلت څخه ژغورلی و او همدغه وياړ د هغه لپاره بس دی، چې له ناوړه چارو څخه يې ځان ساته.

بيا يې د منصور حاجب او پيره ته په کتو وويل: درځه او ملگري ته دې

ووايه، چې زموږ د بدمرغۍ او ستاسې د عيش او عشرت ډېره موده وشوه! د دغې معاملې او وروستۍ پرېکړې موعد به زما او ستا ترمنځ د الله تعالیٰ په وړاندې وي!

خو اوس له هغوی هېڅوک هم نشته، نه هارون شته او نه منصور، نه جعفر شته او نه ربيع، نه قاتل شته او نه مقتول، نه آمر شته او نه مامور....!

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿قَالَ عِلْمُهَا عِندَ رَبِّي فِي كِتَٰبٖۖ لَّا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنسَى﴾

"موسی علیه السلام وويل، د هغې علم زما له رب سره په يوه ليکنه کې ساتل شوی دی زما رب نه غلطي کوي، نه کوم شی هېروي."

د دغو ناخوالو په اړه يحی بن خالد البرمکي وپوښتل شو، چې د دغو ناخوالو لامل څه و؟ هغه يې په ځواب کې وويل، چې ښايي د کوم مظلوم ښېرې او آزار و، چې د تورې شپې په تور تل کې يې د الله تعالیٰ تر دربار پورې تلل کړي او موږ ورڅخه خبر نه وو!

پر عبدالله بن معاويه بن عبدالله غم او آفت نازل شو؛ د زندان تورو کوټو ته ورسېد او داسې يې وويل:

"موږ له دنيا نه په داسې حال کې ووتو، چې موږ د دنيا خلک و، چې اوس د زندان په تورو خونو کې ځانونه نه مړه بولو او نه ژوندي".

د فارس يوه واکمن، يو حکمت پوه بندي کړ، هغه ورته له زندانه داسې ليک راولېږه، چې د زندان هره شېبه ما خلاصون او تا د مصيبت کندې ته راکاږي! زه د آزادۍ په انتظار يم او ته د مصيبت او آفت په انتظار کې اوسه.

د اندلس پاچا "ابن عباد" چې کله په عيش، عشرت، لوفرۍ، خرمستۍ او زنا بازۍ کې د سر تر وېښتو پورې غرق او له سمې لارې څخه واوښت!

د اندلس نصرانيانو له دغه فرصت نه په ګټه اخيستنې د ده پر ضد مانورې

پيل کړي! يوه ورځ يې د مغرب له يوسف بن تاشفين نه د نصراني دښمنانو په مقابله کې مرسته وغوښته؛ يوسف بن تاشقين له بحره راپورېووت او د ابن عباد مرسته يې وکړه! ابن عباد هغه ته په خپلو قصرونو او باغچو کې درنه ملمستيا ورکړه، خو ابن تاشقين د زمري په څېر د هغه د ماڼيو او باغونو پر ځای ښار او له ښاره د باندې کتل، ځکه چې د هغه په زړه کې يو څه ګرځېدل، هيله يې درلوده، چې هغه بايد پلې کړي! هماغه و چې درې ورځې وروسته يې له خپل درانه او لوی لښکر سره د ابن عباد پر کمزوري حکومت يرغل وکړ او هغه يې له پښو وغورځاوه، د ابن عباد ماڼۍ او باغونه يې په ورانوکندوالو بدل کړل، ابن عباد يې پر بند محکوم او له ځانه سره يې د "اغمات" ښار ته چې په افريقا کې موقيعت لري بوت!

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿إِن يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ ۚ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنكُمْ شُهَدَاءَ ۗ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴾

"اوس که تاسې ټپي شوي ياست؛ نو له دې نه مخکې ستاسې دښمنه ډله هم همداسې ټپيان شوي دي، دا د زمانې خوږې ترخې دي، چې موږ يې د خلکو ترمنځه اړوو را اړوو، پر تاسې دا پړاو، ځکه راوستل شو، چې الله تعالیٰ دا کتنه غوښتله، چې په تاسې کې رښتيني مؤمنان څوک دي او د هغو خلکو انتخابول يې غوښتل چې په واقعي توګه (د رښتينولۍ) شاهدان وي؛ ځکه چې ظالمان د الله تعالیٰ نه خوښېږي."

ابن تاشقين د اندلس نظام او د چارو واګې په خپل لاس کې واخيستل! هغه دعوه درلوده، چې د اندلس خلکو دی راغوښتی و، چې دغه نظام بدل او لمنځه يوسي.

د ورځو په تېرېدو سره د عباد لونه ورېږ تړې يبله پښې او په ژړا بې ستړکې سرې له خپل پلار سره د ليدنې او کتنې لپاره د زندان تر دروازې ور ورسېدلې! پلار يې چې کله د خپلو لونو بېوزلتوب چيغې او نارې واورېدلې؛ نو له هغوی سره سم په ژړا شو او دا قصيده يې وويله:

فيما مضى كُنت بالأعيادِ مسرورا ... فساءك العيدُ في أغمات مأسورا

ابن عباده! په تېرو وختونو کې تا اخترونه هم نمانځلي؛ خو اوس د (اغمات) اختر په رنځونو اخته او اندېښمن کړې.

د قصيدې تر پايه...

بيا د ابن اللبانه په نامه شاعر ابن عباد ته ورغی او دا قصيده يې وويله:

تَنَشَّقْ رياحين السَّلامِ فإنَّما ... أصُبُّ بها مِسْكاً عليك وحَنْتَما

"د امن او سوکالۍ خوږ بوی، بوی کړه، ځکه چې په دغسې يوه فضاء کې به زه ستا پر سر د مښکو شراب در واړوم."

د قصيدې تر پايه...

امام ترمذي له عطاء نه د عائشې رضی الله عنها روايت نقل کړی، چې هغه د خپل ورور عبدالله پر قبر ور تېرېده؛ نو سلام يې پرې واچاوه او داسې يې وويل،چې ای عبدالله! زما او ستا مثال داسې دی، لکه متمم چې وايي:

وكُنَّا كندْماني جُذيْمَةَ بُرهةً ... من الدهرِ حتى قِيل لنْ يتصدَّعا

"تر يوې مودې پورې موږ داسې په مينه او محبت سره همغاړي وو، چې خلکو به اټکل کاوه، ګنې د دوی دوستانه به سره ختمه نشي."

د قصيدې ترپايه....

بیا یې وژړل او الله په اماني یې ورسره وکړه.

عمر رضي الله عنه به متمم بن نویره ته ویل، چې ای متممه! زما د خپل نفس پر واکمن قسم، چې زما دا خبره ښه ایسي، چې زه شاعر وای او د خپل ورور "زید" مرثیه مې ویلې وای! هغه تر ما له مخه اسلام منلی، له ما نه مخکې یې هجرت کړی او له ما مخکې وژل شوی، بیا عمر رضي الله عنه وژړل.

بنو الاحمر په اندلس کې له زوال سره مخ شول، ابن عبدون د هغه د مصیبت په اړه دا مرثیه وویله:

الدَّهْرُ يفجعُ بعد العَيْنِ بالأثرِ ... فما البكاءُ على الأشباحِ والصُّورِ

زمانه د هر شي اثر لمنځه وړي؛ نو بیا پر تشو سیورو او صورتونو ژړا د څه لپاره؟!

د قصیدې تر پایه...

۲۳٤ د خوښۍ ګلان

پر تقدیر خوښېدل د ایمان له ګلانو څخه یو داسې ګل دی، چې په دې سره انسان تر لوړو پوړیو رسېدلای شي او د انسان عقیده او یقین په دې سره غښتلتیا مومي او بشپړه بنده ګي همدا ده، چې د الله تعالیٰ له لوري پر راغلې پرېکړه بشپړه خوښي ښکاره کړي، ځکه که مصیبت نه راتلای؛ نو درجې به پر څه لوړېدای؟ او که د مصیبت پر مهال هغه څه کېدای، چې ستا زړه یې غواړي؛ نو بیا د صبر، توکل څه مانا او له دعا سره ملې اوښکې به له سترګو په څه توېدای.

۲۳۵ چې له مور خوشحاله دي مور هم ترې خوشحاله یو

د الله تعالیٰ پر تقدیر د خوښېدو یوه ګټه دا هم ده، چې ته په هر حال کې له الله تعالیٰ نه خوشحاله یې؛ نو الله تعالیٰ به درنه راضي شي.

که بنده پر لږه روزۍ صبر او شکر وکړي؛ نو الله تعالیٰ هم له هغه نه په لږو نېکو چارو تر سره کولو رضا کېږي، په دې لړ کې تاسې د الله تعالیٰ نېکانو بندګانو ته وګورئ، که د هغوی نېکۍ لږې هم وي؛ نو بیا هم الله تعالیٰ له هغوی نه رضا کېږي، ځکه هغه هم د الله تعالیٰ په لږه ورکړه رضا وي، د منافق پر عکس، چې که هغه ته الله تعالیٰ ډېر څه ورکړي، هغه بیا هم له الله تعالیٰ نه خوشحاله نه وي؛ نو ځکه الله تعالیٰ هم له منافقانو څخه نه رضا کېږي.

۲۳۶ پر تقدیر ناخوښي بدمرغه دي

پر تقدیر ناخوښي ځان په لوی لاس د غمونو او اندېښنو غېږ ته غورځول دي او په دې سره پر الله تعالیٰ بد ګومانې پیدا کېږي او له دې بدمرغۍ نه د خلاصون لار دا ده، چې پر تقدیر رضا شې او په دنیا کې ځان ته د جنت ور پرانیزې، یانې له خوښیو څخه برخمن شې، ځکه د زړه خوښي په دې کې

نشته، چې پر تقدير غوسه شې، بلکې پر تقدير خوښېدو کې نغښتې ده، ځکه تقدير د هغه رحيم او کريم ذات د تدبير پايله ده، چې څوک هم پرې څه نيوکه نشي کولای.

ما ته د يوه ملحد فيلسوف ابن الروندي کيسه را په زړه شوه، چې د يوه نالوستي او ناپوه؛ خو بې کچې شتمن سړي په ليدو يې وويل، چې زه فيلسوف يم او په بېوزلتوب کې ژوند کوم او دغه ناپوه او چټل انسان په بډايتوب او شتمنۍ کې ژوندکوي، دغه وېش؛ خو له پيله تر پايه بې انصافي ده، دا څه ډول تقدير دی؟؟ پايله يې دا شوه چې دغه بدمرغه ملحد لاپسې په بدمرغۍ ککړ شو او حالت يې لاپسې بد تر شو.

۲۳۷ د رضا ګټې

د الله تعالیٰ پر پرېکړه خوښي دغه ګټې په ځان کې لري.

اطيمنان او ډاډ مني رامنځته کوي.

د شکونو او شبهو مخنيوی کوي، زړه ته سکون، قرار او پاېښت وربښي.

د الله تعالیٰ او د هغه د رسول پر ژمنو باور او ډاډ رامنځته کوي.

لکه چې الله تعالیٰ فرمايي:

﴿هَٰذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ۝﴾

"دا هماغه څه دي چې الله تعالیٰ او د هغه رسول له موږ سره د هغه وعده کړې وه. د الله تعالیٰ او د هغه د رسول خبره بېخي رښتيا وه، دغې پېښې د هغو ايمان او غاړه ايښودل لا زيات کړل."

۲۳۸ له خپل رب سره جګړه مه کوه!

د الله تعالیٰ پر پرېکړه د خوښۍ په څرګندولو انسان د خپل رب له جګړې نه خلاصیږي.

ابلیس د الله تعالیٰ پر پرېکړه خوښ نشو، بلکې انکار او سرغړونه يې وکړه؛ نو د هغه د ابدي بدمرغۍ، ذلت او سپکاوي لامل شوه.

۲۳۹ د الله تعالیٰ حکم پلي او پرېکړه يې عادلانه ده

پر انسان د الله تعالیٰ حکم پلی او پرېکړه يې عادلانه ده، لکه چې په حديث شريف کې راځي چې:

مَاضٍ فِيَّ حُكْمُكَ، عَدْلٌ فِيَّ قَضَاؤُكَ

"ستا حکم زما په اړه پلی او پرېکړه دې پر عدالت ولاړه ده."

څوک چې د الله تعالیٰ پر عدالت راضي نه وي، هغه بېشکه ظالم دی، ځکه چې الله تعالیٰ احکم الحاکمين ذات دی او ظلم يې پر خپل ځان حرام کړی دی.

الله تعالیٰ له ظلم نه منزه او پاک دی، البته خلک خپله پر ځانونو تېری کوي، همدغه راز انسان ته د هغه د ګناه له امله سزا ورکول، چې پر ډېرو اسرارو او مصالحو باندې ولاړ دی او تر الله تعالیٰ پرته بل څوک پرې نه پوهیږي.

۲٤۰ سلامتيا په رضا کې ده

د الله تعالیٰ پر پرېکړه خوښي د انسان لپاره د سلامتيا دروازه پرانيزي، چې په دې سره زړه له تنګۍ او بېلارۍ پاکوي او له عذابه به هماغه ځوک خوندي وي، چې روغ زړی راشي، هغه ځوک چې له شکونو، شبهو د شيطان له خورو کړو لومو نه روغ راوځي او زړه يې د الله تعالیٰ له مينې ډک وي:

پېغمبر ﷺ فرمايي:

"د ايمان په خوند هماغه ځوک وپوهېده، چې د الله تعالیٰ پر ربوبيت، د اسلام پر ديانت، د محمد ﷺ پر رسالت خوښ شو"

د الله تعالیٰ پر پرېکړه ناخوښي انسان ته د الله تعالیٰ او د هغه پر پرېکړو، قدرت، حکمت او پوهه په اړه د شکوکو او شبهو ور پرانيزي، چې انسان پکې د الله تعالیٰ له عذابه خلاصون نشي ترلاسه کولای.

۲٤۱ رضا او خوښي امن او سوکالي رامنځته کوي

کوم زړه چې پر تقدير خوښ وي؛ نو هغه زړه غني او ډاډمن هم وي، ځکه چې الله تعالیٰ دغسې زړونه د خپلې مينې، انابت او توکل لپاره ځانګړي کوي او پر تقدير ناخوښ زړه له راحت او سوکالۍ نه بېخي بې برخې کوي، له ستونزو او کړاوونو سره يې مخ کوي.

الله سبحانه وتعالٰی فرمايي:

﴿وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا فَتَعْسًا لَّهُمْ وَ اَضَلَّ اَعْمَالَهُمْ ۝﴾

پاتې شول هغه کسان، چې کافران شوي دي؛ نو د هغو لپاره هلاکت دی او الله تعالٰی د هغو عملونه بېلارې کړي دي.

۲۴۲ د رضا ثمره شکر دی

د رضا ثمره شکر کول دي او همدغه شکر د ایمان تر ټولو لوړ مقام او اصل حقیقت دی! ځکه چې د ټولو منزلونو غایه د الله تعالٰی شکر کول دي او څوک چې د الله تعالٰی پر ورکړه او لورنو خوښ نه وي؛ نو شکر يې هم نشي کولای او ناشکره انسان له هغو خوښيو بې برخې وي، چې د یوه شکر کوونکي انسان په برخه وي.

د دې پر عکس د غوسې ثمره او پایله کفر دی، ځکه چې پر نعمتونو کفر انسان پر منعم (الله تعالٰی) هم کفر ته رسوي، یعنې لومړی انسان د الله تعالٰی د نعمتونو ناشکري کوي او بیا همدغه ناشکري ان تر دې پولې ورسېږي، چې انسان پر الله تعالٰی کافر شي، ځکه هغه انسان د الله تعالٰی د نعمتونو شکر کولای شي، چې په ټولو حالاتو کې له الله تعالٰی خوښ وي؛ خو چې یو څوک په هر حال کې له الله تعالٰی نه خوښ نه وي؛ نو شکر به څه وکړي او همدغه ناشکري انسان د کفر لور ته راکاږي او عقیدوي فساد له همدغه ځایه راپیلېږي، ځکه هر سړی د خدایۍ کوښښ کوي، بلکې له الله تعالٰی نه هم د مخکې کېدو په هڅه کې وي او خپله خبره عملي کول غواړي،

لکه چې الله تعالیٰ مؤمنان له دغه خویه داسې ژغورلي:

﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

"ای مؤمنانو! د الله تعالیٰ او د هغه د رسول په مخکې مه وړاندې کیږئ او له الله تعالیٰ نه ووېرېږئ، الله تعالیٰ د هر څه اورېدونکی او پوهېدونکی دی."

۲۴۳ پر تقدیر ناخوښي د شیطان ښکار دی

شیطان هغه مهال انسان په اسانۍ ښکار کوي، کله چې انسان له تقدیره خپه او د نفساني هیلو په لومه کې ګښېوځي!

که یو انسان د یوه ناخوښه کار په اړه درې خبرو ته پاملرنه وکړي نو ستونزه به یې حل شي:

۱: پر دې خبره پوهه، چې الهي مقدرات پر الهي مصلحتونو ولاړ دي.

۲: د دغو ستونزو په زغملو ستر اجرونه او ثوابونه ترلاسه کیږي.

۳: تقدیر او امر کول د الله تعالیٰ کار دی، د بنده کار فقط منل او غاړه کېښودل دي، پکې د چون چرا واک نه لري.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ﴾

"ایا ستا د رب د رحمت وېش دوی کوي؟."

۲۴۴ رضا نفسي هوا لمنځه وړي

رضا نفسي هوا له زړه نه لرې کوي؛ ځکه چې خوښ انسان خپله خوښي د خپل رب ارادې ته تابع کړې وي، هماغه چې د ده په اړه يې لري! ځکه چې د الله(رضا او د نفس غوښتنه دواړه په يوه زړه کې نشي ځايدلای.

د يو شاعر په وينا:

که زما د حاسد په وينا ته خوښيږې؛ نو زموږ د تېونو پروا مه کوه فقط ته خوشحاله اوسه!.

الله تعالی فرمايي:

﴿قَالَ هُمْ أُولَآءِ عَلَىٰٓ أَثَرِى وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَىٰ ۝﴾

"هغه عرض وکړ: هغوی زما تر شا را روان دي ما تلوار وکړ ستا حضور ته راغلم ای زما ربه، تر څو چې ته له ما څخه خوشاله شې."

۲۴۵ وقفه

نبوي ارشاد دی چې:

تَعَرَّفْ إِلَى اللَّهِ فِي الرَّخَاءِ يَعْرِفْكَ فِي الشِّدَّةِ

القدر للفريابي مخرجا (۱ / ۱۳۲)

تعرف د (ر) په شد سره دې ته وايي، چې الله تعالی ته په اطاعت او شکر سره، په امن، سوکالۍ، خوښۍ، نېکمرغۍ او روغتيا کې ځان ورنږدې کړه؛

نو الله تعالیٰ به در ته په تنګسو کې ځان در نږدې کړي، په دې معنی چې غمونه او اندېښنې لوړې او ژورې به دې یوې خوا ته کړي.

۲٤٦ د خلکو په تېروتنو سترګې پټوه!

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ۝﴾

ای پېغمبره! د نرمۍ او تېرېدنې لاره غوره کړه، د ښو چارو ښوونکی اوسه او له ناپوهانو سره مه ښلېه.

که د چا ښېګړې ډېرې او بدګنې لږې وي؛ نو د هغه پرېښودل نه دي پکار، ځکه چې دغه لږې بدګنې یې د ښېګنې ور دي!

حکیم کندي وايي:

دا چې انسان له څلورو ډولو عناصرو رغبنت موندلی دی؛ نو ته څنګه کولای شي په یوه دوست کې یو ډول عادتونه او خویونه ترلاسه کړې؟!

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ ۚ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ ۚ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنتُمْ أَجِنَّةٌ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ ۖ فَلَا تُزَكُّوا أَنفُسَكُمْ ۖ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَىٰ ۝﴾

هغه کسان، چې له لویو لویو ګناهونو او ښکاره څرګندو ناوړو افعالو څخه ډډه کوي؛ خو دا چې څه قصور ترې صادر شي په دې کې شك نشته چې ستا د رب د بښنې لمن ډېره پراخه ده هغه پر تاسې له هغه

وخت نه ښه پوهېږي، چې کله هغه له ځمکې نه تاسې پيدا کړئ او کله چې تاسې لا د خپلو ميندو په ګېډو کې اومه ماشومان (جنين) وئ. نو د خپل نفس د پاکۍ دعوې مه کوئ، همغه ډېر ښه پوهېږي، چې ريښتينې پرهېزګار څوك دى.

ستا لپاره همدا بس دي، چې په ملګري کې فقط مثبت اړخ ولټوې.

ابو درداء رضي الله عنه فرمايي:

د يوه دوست ملامتول تر دې غوره دي، چې ببخي يې له لاسه ورکړې، څکه له تا سره پوره دوستۍ ته څوک چمتو دی؟!

همدغه معنى او مفهوم شاعرانو هم اخستى:

ځيني حکماء وايي:

بشپړ انصاف غوښتل هم بې انصافي ده.

ځينې نور بيا وايي:

موږ له ځانونو څخه خوښ نه يو؛ نو له نورو به څه خوښ شو؟!

نابغه وايي:

"که د يو چا تيت و پرک حالت ته ورجوړ نه کړې؛ نو څوک به دې د تل لپاره دوست پاتې نشي"

جعفر بن محمد خپل زوي ته وايي:

"بچيه! ستا په دوستانو کې که يو څوک ډېر ځله له تا نه خپه شي؛ خو بيا هم ستا په اړه څه ناوړه خبره ونکړي، نو له دغسې کس سره دوستي راټينګه کړه."

حسن بن وهب وايي:

"د دوستۍ حق دا دی، چې د دوستانو په تېروتنو سترګې پټې کړې."

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَ مَا خَلَقْنَا السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَآ اِلَّا بِالْحَقِّ ؕ وَ اِنَّ السَّاعَةَ لَاٰتِيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيْلَ ۝﴾

"موږ اسمانونه او ځمکه او د هغو تولې هستۍ له حق نه پرته پر کوم بل بنسټ نه دي پيدا کړي او د پرېکړې ساعت ارومرو راتلونکی دی؛ نو ای محمده ﷺ! ته (د دغو خلکو پر بابېزه چارو) له شريفانه تېرېدنې څخه کار واخله."

ابن رومي وايي:

(دا دنيا ده او دا يې خلک چې په سترګو کې يې لږه څه خړ پړتيا منځ ته راشي؛ نو ها د چا خبره آسمان په تيږو ولي، کله چې ته په خپله بشپړ نه يې، نو له نورو څنګه د بشپړتيا او کمال غوښتنه کوې، دا څنګه انصاف دی؟!

يو شاعر وايي:

له هرې زمانې سره زموږ تړاو پاتې دی؛ خو زموږ بېلتون د پسرلي بارانه ته ورته دی، چې وېره ول ډېر او ورول لږ کوي؛ د هر چا له غوسې نه الله تعالیٰ ته پناه ور وړم، پرته د محبوب له نازونو او نخرو څخه، ځکه چې دا د هغه فطرت دی.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَ لَوْ لَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهٗ مَا زَكٰى مِنْكُمْ مِّنْ اَحَدٍ اَبَدًا﴾

"که پر تاسې باندې د الله تعالیٰ مهرباني او رحم او کرم نه وای؛ نو له تاسې څخه هيڅ يو نه شو تزکيه کېدلای."

يو شاعر وايي:

ايا ته د يوه داسې بشپړ انسان په لټه کې يې، چې له هر ډول عيبه

پاک وي؟! څه فکر کوې، چې د عود لرګی تر دود او لوګي پرته خوشبويي ورکولای شي؟!

﴿فَلَا تُزَكُّوٓا أَنفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَىٰٓ﴾

"نو د خپل نفس د پاکۍ دعوې مه کوئ، همغه ډېر ښه پوهېږي، چې رېښتينی پرهېزګار څوك دی."

۲۴۷ روغتيا او وزګارتيا

کوښښ وکړه چې خپله روغتيا او وزګار وخت په خوشو تشو کې له لاسه ورنه کړې! روغتيا غنيمت وګڼه او وزګار وخت په کار راوله، ځکه چې تل سړی د کار جوګه نه وي او نه له لاسه وتلی وخت بېرته را ګرځېدای شي.

عمر رضي الله عنه فرمايي:

"راحت د سړيو لپاره غفلت او د ښځو لپاره بيا را پارول دي"

بزر جمهور وايي:

که کار کول زيار ګالل دي؛ خو وزګارتيا فساد دی.

يو حکيم وايي:

"له يوازې توب او وزګارتوبه ډډه وکړه، ځکه چې دا عقل فاسدوي او هوارې شوې لانجې بېرته را پاروي"

يو اديب وايي:

خپله ورځ بې ګټې مه تېروه او وخت له لاسه مه ورکوه، ځکه عمر تر دې

ډېر لږ دی چې یو انسان یې په بې ګټو چارو ضایع کړي او خپله شتمني په داسې لارو چارو ولګوي، چې نه یې کې دیني او نه دنیوي ګټه وي.

تر دې هم بلیغه خبره د عیسی ابن مریم علیه السلام ده چې وايي:

نېکۍ چارې درې دي: خبرې، کتل او چوپتیا.

که څوک خپله خوله د الله تعالی په یاد نه خوځوي ؛ نو بیا یې خبرې بې ګټې دي.

که څوک د پند په سترګه نه ګوري؛ نو غلطي کوي.

بې فکره چوپتیا د وخت بربادول دي.

۲٤٨ الله تعالی د مؤمنانو دوست دی

بنده د خپلې کمزورتیا او بېوزلتوب له امله یو مولا ته اړتیا لري؛ نو ښکاره خبره ده، چې الله تعالی او مولا باید ځوا کمن، پوه او مرستندویه وي او دا ټول صفتونه یوازې په الله تعالی کې شته، ځکه په دې نړۍ کې به تاسې ته هېڅ داسې شی تر سترګو نشي، چې تاسې ته راحت او ډاډ دروبښي پرته د الله رب العزت له ذات نه، ځکه هماغه ذات دی، چې وېره په ډاډ او ناروغي په روغتیا بدلوي او له الله تعالی پرته بل هېڅوک ناروغي راوستونکی او ناروغي لرې کوونکی نشته؛ نو له دې امله بل لور ته متوجې کېدل هم نه دي پکار او نه په ستونزمنو حالاتو کې کوم پیر، درویش، قبر او زیارت ته تګ پکار دی، ځکه دا د هغوی له وسه پوره نه ده.

۲۴۹ د نېکمرغۍ پر لور

نېکمرغي او برى تر لاسه کول يو لړ نښې او علامې لري چې په تعقيبولو يې انسان ارومرو د برې تر پړاوه رسېږي.
خومره چې د انسان په پوهه کې پراختيا رامنځته کېږي، هومره پکې د عاجزۍ او مهربانۍ ماده پياوړې کېږي، خپل وزن او ارزښت زياتوي.
لکه چې الله تعالی فرمايي:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قِيلَ لَكُمۡ تَفَسَّحُواْ فِي ٱلۡمَجَٰلِسِ فَٱفۡسَحُواْ يَفۡسَحِ ٱللَّهُ لَكُمۡۖ وَإِذَا قِيلَ ٱنشُزُواْ فَٱنشُزُواْ يَرۡفَعِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمۡ وَٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَ دَرَجَٰتٖۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ خَبِيرٞ ۝ ﴾

"اى مؤمنانو، کله چې تاسې ته وويل شي چې په خپلو مجلسونو کې ځاى پراخ کړئ نو ځاى پراخ کړئ الله تعالی به تاسې ته پراختيا درکړي او کله چې تاسې ته وويل شي چې پاڅېږئ؛ نو پاڅېږئ! له تاسې نه چې کوم کسان ايمان لرونکي دي او کومو کسانو ته، چې علم ورکړ شوى دى، الله تعالی به هغوى ته لوړې درجې په برخه کړي او تاسې چې څه کوئ الله تعالی پرې ښه خبر دى."

خومره چې يې پر خپل علم عمل زياتېږي، هومره پکې له الله تعالی نه د وېرې او تمې ماده پياوړې کېږي او د خپل ځان مراقبې او محاسبې ته چمتو کېږي.

خومره يې چې مال زياتېږي، هومره يې سخاوت هم زياتېږي دغه ډول خلک د الله تعالی عيال، هغه ته ګران او محبوب وي.

او د بدمرغۍ نښې دا دي چې:

څومره چې يې علم زياتېږي، تکبر او غرور يې هم ورسره زياتېږي، علم يې نافع او ګټور نه وي.

څومره يې چې علم زياتېږي خلکو ته په سپکه او ځان ته په درنه سترګه ګوري، فکر کوي چې يوازې همدی به برى او نجات ترلاسه کړي او پاتې ټول خلک به هلا کېږي.

څومره يې چې عمر زياتېږي هومره يې حرص هم زياتېږي، فکر کوي چې حوادث او پېښې به يې له خپل ځای څخه هم ونه خوځوي.

څومره يې چې مال زياتېږي، هومره ورسره بخيل او کنجوس کېږي.

څومره چې يې جاه او جلال زياتېږي، هومره تکبر او غرور ته لاس اچوي!

په حديث کې راځي چې:

- ”کبرجن به د قيامت په ورځ د ذرو په شکل کې راټول کړای شي او خلک به پرې پښې ږدي.

۲۵۰ عزت او کرامت هم ازمېښت دی

پاچاهي، واک او شتمني هم يو ازمېښت دی!

الله تعالیٰ د خپل نبي سليمان عليه السلام په اړه (کله چې يې د بلقيس تخت د ځان په وړاندې ولید) داسې وويل:

﴿قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَٰبِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَن يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ ۚ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِندَهُ قَالَ هَٰذَا مِن فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ ۖ وَمَن شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۖ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ ○﴾

''له کوم سړي سره، چې د کتاب يو علم و هغه وويل ''زه ستا د بڼو له رپېدو نه مخکې هغه درته راوړم''. څنګه چې سليمان عليه السلام هغه تخت له خپل ځان سره ايښودل شوی وليده، ويې ويل دا زما د رب فضل دی ترڅو، چې هغه ما وازمايي چې زه شکر کوم او که د نعمت ناشکري کوم او څوك چې شکر کوي د هغه شکر په خپله د همغه لپاره ګټور دی او که څوك ناشکري وکړي نو زما رب بې نيازه او د کرم خاوند دی.''

نو نعمتونه او لورنې د الله تعالیٰ له لوري ازمېښت دی، چې په دغه ازموينه کې برى فقط په شکر او منښې سره تر لاسه کېدای شي.

الله سبحانه وتعالیٰ فرمايي:

﴿لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ﴾

''که تاسې شکر و باسئ؛ نو پر تاسې به لا زياته پېرزوينه وکړم.''

۲۵۱ همېشنۍ خزانې

همېشنۍ خزانې هماغه دي چې خپل خاوندان يې له فاني نړۍ نه تلپاتې کور ته له ځانه سره يوړلای شي او هغه عبارت دي له:

ايمان، اسلام، احسان، تقوی، هجرت، جهاد، توبې او اخلاص څخه.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿لَيْسَ الْبِرَّ اَنْ تُوَلُّوْا وُجُوْهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ وَ لٰكِنَّ الْبِرَّ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَ الْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَ الْمَلٰٓئِكَةِ وَ الْكِتٰبِ وَ النَّبِيّٖنَ ۚ وَ اٰتَى الْمَالَ عَلٰى حُبِّهٖ ذَوِي الْقُرْبٰى وَ الْيَتٰمٰى وَ الْمَسٰكِيْنَ وَ ابْنَ السَّبِيْلِ ۙ وَ السَّآئِلِيْنَ وَ فِي الرِّقَابِ ۚ وَ اَقَامَ الصَّلٰوةَ وَ اٰتَى الزَّكٰوةَ ۚ وَ الْمُوْفُوْنَ بِعَهْدِهِمْ اِذَا عٰهَدُوْا ۚ وَ الصّٰبِرِيْنَ فِي الْبَاْسَآءِ وَ الضَّرَّآءِ وَ حِيْنَ الْبَاْسِ ؕ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ صَدَقُوْا ؕ وَ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُتَّقُوْنَ ۝﴾

"نېکي دا نه ده، چې تاسې خپل مخونه ختيځ لوري ته واړوئ، يا لوېديځ لوري ته، بلکې نېکي دا ده چې انسان، الله تعالیٰ او د قيامت ورځ او پرښتې او د الله تعالیٰ نازل کړای شوي کتابونه او د هغه پېغمبران د زړه له کومې ومني او د الله تعالیٰ په مينه کې خپل ګران مالونه په خپلو خپلوانو، يتيمانو، مسکينانو، پردېسانو، دروېزګرو او د مريانو په ازادۍ مصرف کړي، لمونځ قايم کړي، زکات ورکړي او نېکان هغه کسان دي چې کله وعده وکړي تر سره يې کړي او د تنګسې او غمونو په وخت کې او د حق او د باطل په جګړه کې صبر وکړي همدا رېښتوني او همدا پرهېزګار خلک دي."

۲۵۲ لوړ همتونه

لوړ همت دی، چې انسان پر سمه لار روانوي او تر لوړو پړاوونو يې رسوي! ستر خلک هماغه دي، چې د لوړ همت، ستر مقصد او غوره هدف په ګانه سمبال وي! څکه چې همدغه همت د انسان په شخصيت کې د

ایجابي او سلبي صفاتو مرکز دی! ستر همت انسان د علم او عمل په ډګر کې دروي او په رګونوکې يې د شهامت وينې په جريان راولي، له غوړه مالۍ او چاپلوسۍ نه يې په کلکه ژغوري!

دلته بايد دا خبره هېره نه کړو، چې همت او تکبر په خپلو کې د ځمکې او آسمان توپير لري! ستر همت د يو اصيل او خپلواک زړه پر مفرق يو بې مثاله تاج، د سپېڅلتيا او طهارت ښکارندوی او د پېغمبرانو ميراث دی او تکبر د ناروغۍ هماغه درد دی، چې انسان د هلاکت کندې ته ور غورځوي.

يو شاعر وايي:

زيار او زحمت وګاله! ځکه چې يوه سترګه په بل غوره او يوه ورځ به د بلې لپاره باداره شي.

۲۵۳ ناروغي او درمل

سقراط وايي: د ګټورو شيانو له ډېرښت نه د زيانمنوونکيو شيانو لمنځه وړل ډېر ګټور دي او همدا راز دا هم ويل کېږي، چې د خوراک، څښاک په کمولو کې روغتيا نغښتې ده.

په دې لړ کې پوهان وايي، که څوک روغتيا غواړي؛ نو لږ او پاک خواړه دې وخوري، د غرمې تر خوراک وروسته دې لږ غوندې خوب وکړي او د ماښام تر خوړو وروسته دې لږ غوندې وګرځي او له ويده کېدو نه مخکې دې بيت الخلا ته ولاړ شي.

يوه حکيم ليکلي دي، که څوک د اوږد ژوند هيله من وي؛ نو د غرمې او ماښام ډوډۍ دې وختي خوري او له خپلې ښځې سره دې کوروالی کم

کړي.

اپلاتون وايي، څلور شيان بدن ويلې کوي او کله يې لمنځه وړي:

نېستي، د خپلوان بېلتون، تل غوسه، نصيحت ته غوږ نه کېښودل.

يو کس وپوښتل شو، چې ستا د روغتيا راز په څه کې دی؟ هغه يې په ځواب کې وويل، چې زه د دوو وختونو خوراک په ګېډه کې نه يو ځای کوم او هغه څه نه خورم، چې ما ځوروي.

سقراط وايي:

څلور شيان بدن زيانمنوي:

ډېرې خبرې، ډېر خوب، ډېر خوراک، او زياته جماع، ځکه ډېرې خبرې دماغو ته ټکان ورکوي، ډېر خوب د مخ ځلا زيانمنوي، ډېر خوراک بدن سستوي او تمبلي پکې را پيدا کوي او زياته جماع بدن کمزوری کوي.

څلور شيان بدن نړوي:

غم، انديښنه، لوږه او بې خوبي

څلور شيان بدن ته خوښي وربښي:

رواني اوبه، محبوب، مېوه او شنه مناظر.

څلور شيان په سترګو تياره راولي:

يبله پښې مزل، شپه او ورځ په غوسه کې اوسېدل، زياته ژړا او زيخ (رقيق) ليک لوستل.

څلور شيان بدن غښتلی کوي:

پستې جامې اغوستل، معتدل حمام ته دننه کېدل، خواږه خوړل او خوشبويي بويول.

څلور کارونه مخ توروي:

دروغ ويل، بې شرمي او بې حيايي، له خلکو نه غوښتنه کول، کنځل او

فحش ویل.

څلور شیان د مخ اوبه زیاتوي:

وفا، سخا، حیا او تقوی

څلور شیان دښمني رامنځته کوي:

تکبر، حسد، درواغ او چغل خوري.

څلور شیان رزق پراخوي:

تهجد کول، استغفار ویل، خیرات ورکول، د ورځې په سر او پای کې د الله تعالیٰ ذکر کول.

څلور شیان رزق لمنځه وړي:

د سباوون خوب، پر لمانځه کې سستي، تنګي او خیانت کول.

څلور شیان ذهن کمزوری کوي:

ترشه خواړه، پر شتې خوب کول، غم او اندېښنه کول.

څلور شیان ذهن قوي کوي:

د زړه فراغت، لږ خواړه او ښه خواړه، له ثقلیو خوړو څخه ډډه کول.

۲٥٤ چمتو اوسئ

ویښ مغزه هماغه دي، چې توقف کوي هر کار د پایلې په پامنیوي ترسره کوي او د نظر په وړاندې کولو کې هم ډېر احتیاط کوي، چې پښېمانه نشي، که حق ته ورسېده؛ نو د الله حمد او ثنا او شکر پر ځای کوي او تېروتنه د تقدیر پرېکړه بولي؛ نو ځکه پرې نه خفه کېږي.

٢٥٥

فکر وکړئ

عقلمن او پوه انسان تل ثابت قدم اوسي، د کوتلي نظر خاند وي، له ستونزو سره د مخ کېدو په صورت کې اندېښنه نه کوي ، بلکې فکر کوي او له پوهانو سره مشوره کوي، ځکه چې لنډ او پوخ نظر تر ډېر او خام نظر غوره دی.

علماء وايي:

دا چې په ښښنه او تېرېدنه تېر وځي، تر دې غوره دي، چې د عقوبت او سزا په ټاکلو کې تېروځې.

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿فَتُصۡبِحُواْ عَلَىٰ مَا فَعَلۡتُمۡ نَٰدِمِينَ ۝﴾

"او بيا پر خپلو کړو پښېمانه شئ."

٢٥٦

هوډ

دغه آيتونه، حديثونه، له عبرت او حکمت ډکې کيسې دلته يوازې د يوه نوي ژوندانه د پيلامې لپاره ليکل کېږي، چې ته يو نوی ژوند پيل کړې، بيخي له سره نوی ژوند، يو داسې ژوند، چې د ښې پايلې تمه ترې کېدای شي، چې ته پکې په رښتيوني همت سره له رنځونو او کړاونو خلاص شې!

يو عالم وپوښتل شو، چې يو بنده له ګناه څخه څنګ توبه کولای شي؟!

هغه يې په ځواب کې وويل، چې کلکې او ربښتنې ارادې ته اړتيا لري، همدا لامل دی چې الله تعالیٰ په اولو العزمه خلکو کې د همت ماده هم ايښې وي.

آدم عليه السلام له الوالعزمه پيغمبرانو څخه و ځکه چې:

﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِل لَّهُمْ ۚ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّن نَّهَارٍ ۚ بَلَاغٌ ۚ فَهَلْ يُهْلَكُ إِلَّا الْقَوْمُ الْفَاسِقُونَ ۝﴾

''ای پيغمبره صبر وکړه، لکه چې اولو العزمو پيغمبرانو صبر کړی دی او د دوی په باب بيړه مه کوه. په کومه ورځ چې دوی هغه څه ويني، چې دوی ترې وېرول کېږي؛ نو دوی ته به داسې ښکاره شي، لکه چې په دنيا کې يې د ورځې له يوه ساعت نه زياته استوګنه نه ده کړې. خبره ورسول شوه؛ نو آيا له نافرمانو کسانو څخه پرته به بل څوك هلاك شي؟''

۲۵۷ د دنيوي ژوند حقيقت

د اخرت نېکمرغي په دنيوي نېکمرغۍ پورې تړلې ده، له دې امله هر عقلمن ته پکار ده، چې پر دې پوه اوسي، چې په دې ژوند پسې وروسته يو بل ژوند را روان دی، چې هغه د اخرت ژوند دی، که څه هم ډېر خلک دا فکر کوي، چې بس همدا د دې دنيا ژوند دی او خپلې ټولې هلې ځلې

د دې دنيوي ژوند لپاره کوي، د دې لپاره د مال په راټولولو کې سرګردانه او ډوب وي او په دې دنيا کې د تلپاتې ژوند خوبونهويني او د دوی لويه ناپوهي دا ده، چې په فاني نړۍ پورې يې زړونه تړلي دي، کله چې مرګ راشي؛ نو هر څه ترې دلته پاتې وي او د هغه ژوند لپاره يې هېڅ چمتوالی نه وي کړی او تش لاس هغه حقيقي نړۍ ته روان شي، بلکې د ګناهونو له پنډونو سره ور درومي او د نېکۍ يې څرک نه تر سترګو کېږي.

زه به تاسې ته درې حقيقتونه بيان کړم.

۱: که تاسې پر الله تعالیٰ خوښ نه شئ، د هغه په درکړي روزۍ او تقدير خوښ نه شئ؛ نو پر څه او کله به خوښ شئ؟

۲: تاسې تل له الله تعالیٰ څخه غوښتنې کوئ، چې ای الله تعالیٰ دا راکړه او هغه راکړه، ايا کله مو دا فکر کړی، چې الله تعالیٰ تاسې ته څه درکړي، کله مو پر هغو شکر کړی؟ څه چې يې درکړي، پر هغې شکر نه کوئ او نور غواړئ!؟؟ که تاسې د هغه لږ څه شکر نشئ کولای، چې پر تاسې يې لورولي دي؛ نو پر ډېرو به څنګ شکر وکړای شئ!؟

۳: هغه څه چې الله تعالیٰ تاسې ته درکړي، لکه ښه صفتونه، ښکلا او د څه کار کولو هنر؛ نو تاسې له هغې نه ولې ګټه نه پورته کوئ، په هغې کې پر مختګ ولې نه کوئ او په هغې سره ګټور ژوند ولې نه تر لاسه کوئ؟ ځکه الله تعالیٰ دا ښه صفتونه او هنر زموږ په مغز کې داسې ايښي، لکه خزانه، چې په خاورو کې ښخه وي، هغه که کوم هنرمند را وويسته؛ نو را ويې ويسته، کنه نو ښخه به پاتې شي، ځکه خپله خو نه را برسېره کېږي؛ نو موږ او تاسې ته هم پکار دي، چې خپلو ځانونو ته ځير شو او په ځان کې ښه او ښکلي صفتونه او هنرونه را

برسېره کړو او د خپل پرمختګ د وسیلې په توګه یې وکاروو.

۲۵۸ امن چېرته دی؟

ما د عبدالغني الازدي «پېښدونکي خلک» کتاب ولوست، په رښتیا هم ډېر زړه راښکونکی کتاب دی! نوموړي په دغه کتاب کې له حجاج بن یوسف نه د یوه تښتېدلي سړي په اړه خبرې کړې او د دغې کیسې په لوستو زه پر دې خبره باوري شوم، چې ژوند ډېر پراخه دی او کله نا کله په شر کې هم خیر نغښتی وي.

پیاوړی ادیب ابو عمرو بن العلاء وایي:

د حجاج له وېرې یمن ته وتښتېدم، د صنعاء په ښار کې مې په یوه کور کې پناه واخیسته، د ورځې به پټ او د شپې به ښکاره شوم! یوه ورځ دکوټې بام ته وختم؛ نو وامې ورېدل، چې یوه سړي په لوړ غږ ویل:

خلکو له داسې معاملې نهووېرېږئ، چې پېچلې غوټې یې ارومرو سپړل کېږي! همدغه وخت زما د زړه پېچلې غوټه هم وسپړل شوه... خبر شوم چې حجاج د مرګ خپېړې وهلي دي او زما غم پر خوښۍ بدل شو.

حسن بصري رحمه الله هم د حجاج له تېریو ځان تري تم کړی و، کله چې حجاج له مرګه خبر شو؛ نو د شکر سجده یې وکړه.

ابراهیم النخعي هم له حجاج نه پټ کرځېده، کله یې چې د مرګ خبر ور ورسېد؛ نو له ډېرې خوښۍ یې وژړل.

سعید بن جبیر وایي:

زه له حجاج نه پټ شوم؛ خو له خپل رب نه حیا راغله او بېرته راووتم؛ نو

حجاج کلک ونیولم! لنډه دا چې کله یې د حجاج توره پر سر لاندې باندې کېده؛ نو ويې خندل! حجاج وپوښت، چې ولې دې وخندل؟ هغه يې په ځواب کې وويل، چې ستا زړورتيا او د الله تعالی صبر ته! سبحان الله.

۲۵۹ له ارحم الرحمين ذات سره معامله

هغه حديث به تاسې هم اورېدلی وي؛ خو زما توجه يې ځان ته جلب کړې، چې احمد و ابويعلي، بزار او طبراني نقل کړی چې:

امسا په لاس يو بوډا سړی رسول الله ﷺ ته راغی او ويې ويل: ای د الله پيغمبره! ما په ژوند کې ډېره زياته غداري، ټګي، ظلم او ناروا کړې، ايا زما ګناه د بښلو وړ ده؟

رسول الله ﷺ ورته وفرمايل، چې ايا ته په دې خبره ګواهي ورکوې، چې الله تعالی يک يو دی او محمد ﷺ د الله تعالی استازی دی؟!

هغه وويل، چې هو! نو رسول الله ﷺ ورته وفرمايل، چې ځه الله تعالی تا ته ستا غداري او بد عملي در وبښله.

سړی د الله اکبر الله اکبر په ويلو روان شو او لاړ.

له پورتني حديث نه دغه مسلې لاسته راتلای شي.

د ارحم الرحمين ذات رحمت ډېر پراخه دی.

په توبې سره ګناه ببښل کېږي.

که ګناهونه د غره په اندازه هم وي الله تعالی يې ببښي.

په خپل رب ښه ګمان ولره.

۲٦۰ د نیک فالۍ په لور

د ابن ابی الدنیا په خپل کتاب (پر الله تعالیٰ ښه ګومان) کې یو سل یو پنځوس نصوص او دلایل له قران او حدیثو نه په دې برخه کې راوړي، چې خپل فال نیک کړئ او په الله تعالیٰ ښه ګومان ولرئ.

۲٦۱ د دغې نړۍ ژوند تر ستړتیا پرته نور څه نه دی

د ژوند په خړ پړتیا مه خپه کېږه! ځکه چې ژوند ټول همداسې دی، ځکه خوښي کله نا کله وي، بله دا چې الله تعالیٰ د خپلو ولیانو او دوستانو لپاره د دې نړۍ د ټیکاو په اړه خوښ نه دی، که دغه نړۍ ازماېښت ځای نه وای، نو هېڅ لوږې، ژورې ، درد او ناروغي به یې نه درلودای.
د اسلام ستر پیغمبر ﷺ فرمایلي دي:

الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ، وَجَنَّةُ الْكَافِرِ۲۸

"دنیا د مؤمن لپاره زندان او د کافر لپاره جنت دی."

۲٦۲ انسان پر صفتونو پېژندل کېږي

ستا نېکمرغي په دې کې ده، چې ستا غوره صفتونه پر ناوړو صفتونو

۲۸ : صحیح مسلم (٤ / ۲۲۷۲)

لاسبري وي! نو هله به دې خلک ستايي او په دې صورت کې چې ستا غوره صفتونه پر ناوړو لاسبري وي؛ نو بيا که يو غوره صفت پکې نه وي؛ نو هم خلک به يې در ته منسوبوي او تا به پرې ستايي او ستا غيبت کول به نه خوښوي، سره له دې چې هغه ناوړه صفت به په تا کې وي هم؛ خو بيا به يې هم څوک نه غندي او داسې ډېر شخصيتونه په تاريخ کې تېر شوي، چې د هغوی بدګنې تاريخ نه دي راخيستې، ځکه د هغوی ټولې بدګنې د ښېګنو په سمندر کې ډوبې شوي دي.

۲٦۳ ته همداسې پيدا شوی يې

په حديث شريف کې راځي چې:

كُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ(۲۹)

”هر انسان، چې د کوم کار لپاره پيدا شوی؛ نو هماغه شی د هغه لپاره په قدرتي توګه مسخر شوی دی.“

هغه خلک ناپوه دي، چې ځان د نورو په څېر جوړول غواړي او عقلمن خلک هغه څوک دي، چې ځان پېژني او هغه تشيال (تش ځايونه) ډکوي، چې د دوی لپاره تش پرېښودل شوي وي.

سبويه شيخ ته ګوره، چې د نحوې د علم لوی عالم و، د حديثو په زده کړه کې يې څه خوند نه و؛ خو چې د نحوې علم زده کړې ته کېناست؛ نو مهارت يې وښود، چې په دې لړ کې يې ناشنا ناشنا خبرې وليکلې ان تر دې، چې د دې فن امام شو، دا ځکه چې د ده مغزو په نحو کې کار کاوه؛ نو ځکه

۲۹ : صحيح البخاري (۹ / ۱۵۹)

د حديثو په فن کې پاتې راغی.

همدا شان حسان بن ثابت په اذانه کې خونده نه وه، ځکه چې هغه د بلال بن رباح په څېر نه و.

هوښیاران وايي:

کله چې یو انسان هغه څه زده کول وغواړي، چې مهارت پکې نشي ترلاسه کولای؛ نو دا داسې ده، لکه چې کله نا کله انسان ته په شړه دښته کې له ورایه اوبه ښکاري؛ خو چې کله ورنږدې شي؛ نو هېڅ نه وي، له دې امله پکار ده، چې څوک په څه کې مهارت تر لاسه کولای شي، په هماغه څه کې باید خپل وخت ولګوي، دا نه چې تاسې په سوداګرۍ کې مهارت ولرئ؛ خو خپل وخت په پوځي چارو کې تېر کړئ.

٢٦٤ ښه ذهن سپېڅلتیا ته اړتیا لري

له(BBC) خبري اژانس نه مې د پېژندل شوي لیکوال او د نوبل جایزې ګټونکي ادیب "نجیب محفوظ" په اړه د مرګوني برید خبر واورېد! څه موده وړاندې ما د هغه کتابونه لوستي وو، زه ریان پاتې شوم، چې دا سې یو ځیرکه او ذهین سړی ولې د خیال او حقیقت په توپیر نه دی پوهېدلی؟ همېشوالی له فنا او زوال څخه ستر او لوی دی! آسماني اصول تر انساني اصولو لوی او ستر دي.

الله تعالی فرمايي:

﴿ أَفَمَن يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَن يُتَّبَعَ أَمَّن لَّا يَهِدِّي ﴾

"ښه نو وښيئ، څوك چې د حق خوا ته لارښوونه کوي، هغه د دې

زيات ور دی، چې د هغه پیروي وشي، یا هغه چې په خپله لاره نه مومي.“

په دې مانا چې نجیب محفوظ د خپل فکري او قلمي هنري ځواک په مټ خیالي ډرامې لیکلې وې، د حق او حقیقت لپاره یې کار نه دی کړی.

د نجیب محفوظ د ژوند له مطالعې نه ما ته غټه مسئله دا معلومه شوه چې نېکمرغي دې ته نه وايي، چې د ځان په بدمرغه کولو نور نېکمرغه کړې! دا سمه نه ده، چې ته دې نور خوښ وساتې او خپله دې په غمونو او اندېښنو کې ژوند کوې! ځینې لیکوالان د ځینو نوښتګرو په ستاینه کې وايي چې: په خپله وسوزېدل؛ خو نورو ته یې رڼا ورکړه! بلکې ښه او سمه لار دا ده چې خپله هم په رڼا کې ژوند وکړې او نورو ته هم رڼا ورکړې.

۲۶۵ که ښه شوې؛ نو نړۍ به هم درته ښه ښکاري

مور ته پکار ده، چې د خپلې نېکمرغۍ د بشپړولو لپاره د نړۍ له ښکلا نه په شرعي چوکاټ کې خوند واخلو، الله تعالی پر ځمکه شنه باغونه جوړ کړي، ځکه الله تعالی ښکلی دی او ښکلا خوښوي، ښه خوږ بوی، ښه خواړه او د ښې بڼې په خپلولو سره انسان ډاډمن کېږي.

الله تعالی فرمايي:

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ كُلُواْ مِمَّا فِى ٱلْأَرْضِ حَلَٰلًا طَيِّبًا﴾

”ای خلکو! په ځمکه کې، چې کوم حلال او پاك شیان دي هغه خورئ.“

دغه راز پیغمبرﷺ فرمايي:

په دنيا کې مې درې شيان ښه ايسي: خوږ بوی، ښځې او د سترګو یخواله مې په لمانځه کې دی.

هغه خلک، چې د زهد په معنی کې تېروتي او زهد يې نه دی پېژندلی يعنې، تهجد فرض بولي، واده نه کوي، غوښه نه خوري او يا د تل لپاره روژې نيسي (لکه صوفيان او داسې نور) نو دوی په اصل کې تېروتي دي، ځکه چې زهد دې ته نه وايي، بلکې په دې اړه رسول اللهﷺ فرمايي:

«أَنْتُمُ الَّذِينَ قُلْتُمْ كَذَا وَكَذَا، أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي لَأَخْشَاكُمْ لِلَّهِ وَأَتْقَاكُمْ لَهُ، لَكِنِّي أَصُومُ وَأُفْطِرُ، وَأُصَلِّي وَأَرْقُدُ، وَأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ، فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي»(۳۰)

''... زه کله روژه او کله بوزه يم، کله تهجد کوم او کله يې پرېږدم، واده کوم او غوښه هم خورم او هغه څوک له موږ څخه نه دي، چې له دې سنتو څخه ډډه کوي.''

ډېره نا اشنا خبره ده، چې ځينو خلکو له خپله لاسه پر ځان ځينې داسې شيان حرام کړي، چې الله تعالی پرې نه دي حرام کړي، لکه څوک خرماوې نه خوري، يا خاندي نه او څوک یخې اوبه نه څښي او دې ته زهد وايي، سره له دې چې الله تعالی فرمايي:

﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ﴾

''ای محمدهﷺ! دوی ته ووايه چا د الله تعالی هغه ښکلا حرامه کړې ده، چې هغه د خپلو بندګانو لپاره راويستلې وه او چا د الله تعالی ښېل شوي پاك شيان منع کړل؟.''

۳۰: صحيح البخاري (۷ / ۲)

رسول الله ﷺ شهد خوړلي دي، سره له دې، چې هغه د زهد بنسټګر و، ځکه الله تعالیٰ شهد د خوراک لپاره پیدا کړي دي، لکه چې فرمايي:

﴿يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِّلنَّاسِ﴾

"د دغه مچۍ له خېټې نه په بېلا بېلو رنګونو يو شربت راوځي، چې په هغه کې د خلکو لپاره شفا ده."

همدا راز رسول الله ﷺ ودونه هم کړي دي:

﴿فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُم مِّنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ﴾

"نو کومې (نورې) ښځې چې ستاسې خوښېږي د هغو له دوو دوو، درېيو درېيو، څلورو څلورو سره نکاح وکړئ."

رسول الله ﷺ به د روح او بدن دواړو حقونه ادا کول او د دنيا او اخرت نېکمرغي يې راجمع کوله.

٢٦٦ داسې نه، بلکې داسې

ما دوه پېژندل شوي کتابونه (احيا علوم الدين د ابو حامد الغزالي. قوت القلوب د ابو طالب المکي ولوستل) خو په دغو دواړو کې کتابونو کې د شريعت د ګرانولو هڅه شوې، چې اسان شريعت يې ګران کړی او په دې لړ کې يې کمزوري او له ځانه جوړ شوي حديثونه وړاندې کړي او بيا يې د هغو کمزورو او له ځانه جوړ شويو حديثونو پر بنسټ کړنلاره ټاکلې او دغه اصول يې الله تعالیٰ ته د رسېدو لار بللې.

ما "احيا علوم الدين" له صحيحينو (بخاري، مسلم) سره پرتله کړ؛ نو د

ځمکې او اسمان توپیر پکې و.

دا یو یې له سر نه تر پښو پورې له زیار او زحمت نه ډک دی او دا بل یې پر اسانتیا، فضل او لور ولاړ دی، کله، چې د بخاري پاڼې را واړولې؛ نو نېغ په نېغه یې د الله تعالی پر دغه وینا ودرولم چې:

﴿وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرَىٰ ۝﴾

"او موږ به تا ته د اسانه لارې اسانتیا درکړو."

او د دې پر عکس ابو طالب المکي یې د طلب او هڅې پر ځای د ځنډ، لټې او ځای پر ځای د ناستې تګلاره خپله کړې، زما په فکر دواړه لیکوالان مخلص او خیرخواه خلک دي! خو له قران او سنتو د ناشنایې له امله دغه خلل منځته راغی او بیا دلیل ته اړتیا پېښېږي!؛ نو په دې صورت کې لارښود باید ښه ځیرک او د لارې له لوړو او ژورو سره په ښې اشنایې د لارښوونې چارې پرمخ بوځي!

الله تعالی فرمایي:

﴿مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَن يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِّي مِن دُونِ اللَّهِ وَلَٰكِن كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنتُمْ تَدْرُسُونَ ۝﴾

"د هیڅ انسان دا کار نه دی چې الله تعالی هغه ته کتاب، فرمان او پیغمبري ورکړي او هغه خلکو ته ووایي، چې د الله تعالی پر ځای تاسې زما بندګان شئ، هغه به همدا ورته ووایي، چې الله تعالی پالونکي شئ لکه څنګه چې د دې کتاب غوښتنه ده چې تاسې د هغه زده کړه او ښوونه کوئ."

۲٦۷ خلکو ته سینه پراخه کړه!

د رسول الله ﷺ یو ښکاره صفت دا هم و، چې هغه خپله سینه د خلکو په وړاندې پراخه کړې وه! تل یې خلکو ته پر خوښیو زړې ورکاوه او پر شونډو به یې تل موسکا لیدل کېده! د هغه په شریعت کې اساني او تګلاره کې توسط او منځلاري لیدل کېده.

۲٦۸ پړاو پر پړاو

موږ ته پکار ده، چې د نېکمرغۍ او دین په خپراوي کې له تدریج نه کار واخلو، یاني په تدریجي ډول خلک د نېکمرغۍ او دین لور ته راوبلو، څکه رسول الله ﷺ چې کله معاذ رضي الله عنه یمن ته لېږه؛ نو دغه سپارښتنه یې ورته وکړه، چې تر هر څه له مخه به هغوی ته د شهادت کلمه ور زده کړې او نور به همداسې وار په وار، یعني هر څه به ورته له یوې مخې نه وایې، بلکې چې یو زده کړي؛ نو بیا به ورته بل ښیې، څکه موږ چې کله د مسئلو ښوول ته کېنو؛ نو زموږ غوښتنه دا وي، چې په یوه وار ورته هر څه ووایو او دوی یې هم په یوه وار زده کړي.

تاسې ته به معلومه وي، کله به چې کوم صحابي ته رسول الله ﷺ څه وصیت کاوه؛ نو هغه به په داسې الفاظو سره کاوه، چې یو عام کس به په اسانۍ سره یادولای شو او دومره به یې نه ګراناوه، چې نه به زده کېده او دا زموږ تېروتنه ده، چې کله وعظ او نصیحت ته کېنو؛ نو خپل جیب ورته راتش کړو او هرڅه په یوه وار د اورېدونکیو مخ ته کېږدو او داسې نه وي

پکار، بلکې دا پړاو پر پړاو ښوول پکار وي، چې زده کوونکي ترې ګټه پوره کړي.

٢٦٩ پر وړو وړو نعمتونو هم شکر وکړئ

څوک چې پر وړو نعمتونو شکر نه کوي؛ نو پر لويو نعمتونو به څنګه شکر وکړي؟ که څوک په سخته تنده کې د يخو اوبو پر څښلو شکر نه کاږي؛ نو که الله تعالیٰ ورته د دنيا پراخي ورکړي، بيا هم پرې شکر نه کوي، که يو څوک د تودې ډوډۍ پر خوړو شکر نه کاږي؛ نو هغه که څومره هم خوندور خواړه وخوري شکر پرې نه کوي، ځکه چې د ناشکره انسان لپاره لږ او ډېر نعمتونه يو برابر دي.

ډېر خلک داسې وي، چې له الله تعالیٰ سره يې ژمنه کړې وي، که الله تعالیٰ پرې خپل نعمتونه ولوروي؛ نو دوی به پرې شکر کوي؛ خو چې کله الله تعالیٰ پرې ولوربږي؛ نو نه بيا پرې شکر کوي او نه شا ته ګوري.

که له الله تعالیٰ څخه څه غواړې هغه غواړه؛ خو د هغو نعمتونو شکر کوه، چې په لاس کې يې لرې، ځکه که پردې نعمتونو شکر نشې کولای؛ نو که نور نعمتونه تر لاسه کړې د هغوی شکر به څنګه وکړای شې.

يو ښځې يبله له الله تعالیٰ څخه خپلې غواړي؛ خو پر ښو شکر نه کوي، چې الله تعالیٰ پښې؛ خو راکړي دي او څوک، چې خپلې لري د ګاډي غوښتنه کوي، پر خپليو شکر نه کوي، سره له دې چې شکر وکړي؛ نو نور به در په برخه شي ځکه الله تعالیٰ فرمايي:

﴿لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ﴾

که تاسې شکر وباسئ؛ نو پر تاسې به لا زیاته پېرزوینه وکړم او که د نعمت ناشکري وکړئ؛ نو زما سزا ډېره سخته ده.

۲۷۰ درې ارزښتناکې خبرې

یوه عقلمن پر خپل دفتر درې ډوله لوحې ځړولې وې:

۱: نننۍ ورځ.

یانې همدغه نننۍ ورځ دې ده، خپل ټول فکر دې همدې نننۍ ورځې ته را واړوه، خپل ټول ځواک همدا نن په کار واچوه او د دې په چوکاټ کې ژوند وکړه.

۲: سوچ او فکر.

یعنې د الله تعالیٰ په نعمتونو کې فکر وکړه او شکر پرې اوباسه.

۳: له قهر او غوسې نه کار مه اخله.

دغه درې ګونی وصیت کولای شي، چې په اسانه لار دې تر نېکمرغۍ ورسوي او تاسې باید دغه وصیت خپل ناست ځای ته مخامخ وځړوئ، چې هر ورځې یې ولوستلای شئ.

۲۷۱ ډاډه اوسئ!

د کتاب (الفرج بعد الشدة) تر ډېرشتو څېرکیو زیات بحثونه او څېړنې همدا خبره کوي، چې څومره مصیبت سختېږي؛ نو پوه شئ، چې مصیبت

لمنځه تلونکی، اساني او پراخي راتلونکې ده، ځکه کله چې تیاره ډېره شي؛ نو سبا صادق نږدې وي او همداشان کله، چې دښته اوږده ښکاري؛ نو پوه شه، چې وروسته ترې شنه باغونه شته.

التنوخي په خپل په زړه پورې کتاب کې د غمځپلیو بې شمېره کیسې راخیستې او غمځپلیو ته وایي:

تاسې ډاډمن اوسئ! له تاسې نه مخکې هم پر دغه لاره ډېر خلک تللي دي او دا الهي سنت دي چې:

﴿ وَلَنَبْلُوَنَّكُم بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنفُسِ وَالثَّمَرَاتِ ۗ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ﴾

"او موږ به ارومرو په وېره، خطر، لوږه، د سر، مال او د عاېداتو په تاوان کې په اخته کولو پر تاسې ازمېښت کوو، ای پېغمبره! هغو کسانو ته زېری ورکړه، چې په دې حالاتو کې صبر وکړي."

همداشان فرمايي:

﴿ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ﴾

"په داسې حال کې، چې موږ هغه ټول خلك ازمویلي دي، چې له دوی نه مخکې تېرشوي دي."

دا یوه عادلانه قضیه ده چې الله تعالیٰ په خوښیو او اندېښنو، لوړو او ژورو کې خپل بندګان ازمايي.

حالات پرې، لکه د شپو او ورځو اړوي راړوي، بیا نو د الله تعالیٰ د پرېکړو په اړه اعتراض او ناخوښي د څه لپاره؟؟ او ستا څه په وس پوره ده او څه به وکړی شي؟!

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿ وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنِ اقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ أَوِ اخْرُجُوا مِن دِيَارِكُم مَّا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِّنْهُمْ ﴾

"که موږ هغو ته حکم کړی وای، چې خپل ځانونه ووژنئ، یا له خپلو کورونو څخه ووځئ؛ نو له هغو څخه به ډېرو لږو کسانو پرې عمل کړی وای."

۲۷۲ ثوابي چارې له ناوړه پای څخه ژغورل کوي

ابوبکر امامه رضي الله عنه وايي، چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي:

صَنَائِعُ الْمَعْرُوفِ تَقِي مَصَارِعَ السُّوءِ(۳۱)

"ثوابي چارې انسان له ناوړه پايلې ژغوري."

همداراز په حياة صحابه کې دي، چې حارثه بن نعمان رضي الله عنه په سترګو ړوند شوی و؛ نو هغه له دروازې نه تر کوټې پورې يو پړی (رسۍ) تړلی و، چې کله به څوک سوالګر وره ته راغی؛ نو ده به په ټوکرۍ کې څه را واخيستل او د هغه پړي په مرسته به تر وره لاړ او په خپلو لاسونو به يې سوالګر ته ورکړل.

د کور وګړيو به ورته ويل، چې ته ولې دومره ستونزې ګالې، چې په ړندو سترګو تر وره راځې؛ خو موږ ته يې وايه موږ به يې ور وړو، هغه رضي الله عنه به ورته ويل، چې ما له رسول الله ﷺ نه اورېدلي دي، چې اړ ته په خپل لاس څه ورکړه، انسان له بده مرګه ژغوري.

۳۱ : المعجم الكبير للطبراني (۸ / ۲۶۱)

همدا راز په بل حدیث کې دي:

إِنَّ الصَّدَقَةَ لَتُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ وَتَدْفَعُ مِيتَةَ السُّوءِ(٣٢)

''خیرات د الله تعالیٰ غوسه سړه وي او انسان له بدمرغۍ ساتي.''

٢٧٣ شريعت اسان دى

یو مسلمان په قران او حدیث کې د هرې ګناه د ښښنې په لیدو څومره خوشحالیږي، همدا راز په یوه حدیث کې دي، چې:

كُلُّ أُمَّتِي مُعَافًى إِلَّا المُجَاهِرِينَ

صحيح البخاري (٨ / ٢٠):

''زما د ټول امت ګناهونه ښښل کېږي؛ پرته له هغه چا چې په ډاګیزه ګناه کوي.''

په دین کې له ځانه سختي نه ده پکار او که څوک داسې کوي؛ نو له دین څخه به لاس په سر کېږي، ځکه د اسلام ستر پیغمبر کله نا کله خندلي هم دي، لکه چې الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَأَنَّهُۥ هُوَ أَضۡحَكَ وَأَبۡكَىٰ ۝﴾

''او دا چې همغه وخندول او همغه وژړول.''

ټوکې ټکالې به یې هم کولې؛ خو حق او رښتیا به یې ویل؛ له ام المؤمنین عایشېi سره یې په منډه کې سیالي هم کړې!

صحابه وو ته به یې وعظ او نصیحت کې له لنډون څخه کار اخیسته، له

٣٢ : سنن الترمذي ت شاكر (٣ / ٤٣)

تکلف، تشدد او بې ځایه سختۍ نه یې خلک ژغورلي دي.

٢٧٤ د جهاد پایله

عبادة بن الصامت رضي الله عنه وايي، چې د اسلام ستر پيغمبر ﷺ وفرمايل:

جَاهِدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛ فَإِنَّ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ يُنَجِّي اللَّهُ بِهِ مِنَ الْهَمِّ وَالْغَمِّ (٣٣)

"د الله تعالی په لار کې جهاد وکړئ! ځکه چې دا د جنت له دروازو نه يوه داسې دروازه ده، چې غمونه او اندېښنې پرې لمنځه وړل کېږي."

د غمونو او اندېښنو په لمنځه وړلو کې د جهاد اغېز په وجدان سره معلومېږي، ځکه کله چې باطل پر نفس لاسبری شي؛ نو انسان له غمونو او کړاوونو سره مخ کېږي، له وېرې او ترهې سره لاس او ګريوان شي! خو کله چې جهاد ته ملا وتړي؛ نو په هغه کې تازه والی او ځواکمني را پيدا شي، اندېښنې او غمونه يې لمنځه ولاړ شي.

الله تعالی فرمايي:

﴿قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبْهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِهِمْ وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ ۝ وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ ۗ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝﴾

"له هغو سره وجنګېږئ! الله تعالی به ستاسې په لاسونو هغوی ته سزا ورکړي او هغوی به ذليل او خوار کړي او د هغو په مقابل کې

---

٣٣ : مسند أحمد ط الرسالة (٣٧ / ٣٥٥)

به ستاسې مرسته وکړي او د ډېرو مؤمنانو زړونه به يخ کړي او د هغوی د زړونو تاو به ايسته کړي او چا ته يې، چې خوښه شي د توبې توفيق به هم ورکړي الله تعالیٰ پر هر څه پوهېدونکی حکمت والا دی.“

د جهاد رول د غمونو او اندېښنو په لمنځه وړلو کې ښخې پياوړی دی.

يو شاعر وايي:

په سترګو کې د خځلو په پرېوتو سترګې ترم او د صبر سپينې جامې اغوندم، په تنګسه کې يې له الله تعالیٰ نه غواړم؛ نو اندېښنې مې يوې خوا ته شي، د ډېرو خلکو په وړاندې همداسې کله نا کله لارې وتړل شي؛ خو الله تعالیٰ يې بيرته پرې پرانيزي.

٢٧٥ د الله تعالیٰ د قدرت نښو ته ځير شئ!

يو فيلسوف تر اسلام راوړلو وروسته وايي:

کله چې د الله تعالیٰ د قدرت او ځواکمنۍ په اړه څه شک او شبه را ته پيدا شي؛ نو د کايناتو په کتاب کې د اعجاز او نوښت تورو ته ځير شم؛ نو ايمان مې لاپسې پياوړی او غښتلی شي.

٢٧٦ تجربوي خبرې

قاضي شوکاني وايي:

يوه عالم راته د نصيحت په بڼه وويل، چې له تصنيف او تاليف نه ښخې

لاس مه اخله، يو څه ليکل کوه! که څه هم په ورځ کې يوه يا دوه کرښې ولې نه وي؛ نو زما دا هرڅه د هماغه نصيحت پايله ده، لکه چې وايي له څاڅکو څاڅکو څخه درياب جوړيږي، په رښتيا هم له تېپې ناستې نه لږ کار هم ګټور دی او يو وخت يې کوچ راووځي؛ خو که څوک پر ځای پاتې شي؛ نو ملګري به ترې ډېر لرې وځي، بيا به يې را لاندې کول ناشوني وي، لکه چې په دې اړه يو شاعر وايي:

نه ګورئ، چې د وخت په تېرېدو سره پر ډبره باندې رسۍ سولول هم ا غېز ښندي.

لکه، چې په حديث کې راځي:

أَنَّ أَحَبَّ الأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ أَدْوَمُهَا وَإِنْ قَلَّ. (٣٤)

"الله تعالی ته خوښ عمل هماغه دی، چې په تسلسل سره وي که څه هم لږ وي."

زموږ د دوه زړه توب او نا ارامۍ لامل دا هم دی، چې موږ يو کار يو ځل وکړو، نو بيا يې شا ته وغورځوو او کرار کېنو!

هغه چې ما له ځينو علماوو څخه ېکې لاسته راوړنې کړي د پنځه وخته لمونځونو د وختونو د ترتيب په اړه ده، په دې مانا چې که يو بنده خپل ديني او دنيوي کارونه تر پنځه وخته لمونځونو وروسته پر وختونو باندې وويشي؛ نو ډېره پراخه زمانه او وخت به ترلاسه کړي.

د بېلګې په ډول که يو زده کوونکی خپل مهال وېش داسې ترتيب کړي چې:

١: د سهار تر لمانځه وروسته د قرآن کريم تلاوت، حفظ او نورې زده کړې.

٢: تر ماسپښين لمانځه وروسته عمومي لوست.

٣٤: صحيح البخاري (٨ / ٩٨)

۳: د مازيګر تر لمانځه وروسته دقيق علمي بحثونه.
٤: د ماښام تر لمانځه وروسته له دوستانو او خپلوانو سره ناسته ولاړه.
٥: او د ماسخوتن تر لمانځه وروسته مجله، ورځپاڼه او نور عصري ليک لوست؛ نو دا به غوره او ښه وي.

۲۷۷ د ذهني ناروغيو حل

اصل خبره؛ خو دا ده، چې نن سبا موږ ټول بد حواسه شوي يو او په يوه داسې چاپېريال کې راښکېل يو، چې هېڅ د خلاصون لار نه مومو؛ خو زه بيا هم تاسې ته د الله تعالیٰ او د هغه د رسول ﷺ خبرې دریادوم، ځکه که د خلاصون کوم لورى تر سترګو کېږي؛ نو هغه يوازې له الله تعالیٰ سره دى؛ نو ځکه د الله تعالیٰ لور ته راګرځېدل پکار دي او دا خبره هم ښه په مغزو کې کېنوئ، چې ټولې ناوړه چارې (کوډې ...) ناوړه اغېز لري؛ خو درمل يې شته، لکه مار، لړم او داسې نور ، چې زهر لري؛ خو د هر يوه د زهرو درمل هم شته.

۲۷۸ ستا ارزښت ستا ايمان او اخلاق دى

يو ډېر غريب او فقير صحابي، چې شلېدلې جامې، يبله پښې، څيرې ګرېوان، وږى تږى، بې کوره او بې اوره سړى، چې له حوضونو څخه به يې په لپه اوبه څښلې، په جومات کې به د خرماو پر پاڼو ويده کېده؛ خو د علم او

پوهې خاوند، د الله تعالیٰ په یاد بوخت، په غزاګانو کې برخوال او د لومړي صف لمونځ کوونکی و.

یوه ورځ د اسلام ستر پیغمبرﷺ مخې ته تېرېده، چې رسول اللهﷺ غږ پرې وکړ:

هلکه جلیبیبه! واده نه کوې؟!

هغه ځواب ورکړ، چې ای د الله تعالیٰ رسوله! ما خوار ته به څوک لور خور را کړي؟! په داسې حال کې، چې هېڅ کور، کنډالی نه لرم.

بله ورځ بیا همداسې د رسول اللهﷺ مخې ته تېرېده، هغهﷺ بیا پرې غږ وکړ او هماغه تېره پوښتنه یې ترې وکړه او جلیبیب هم هماغه ځواب ورکړ.

په درېیم ځل هم د دواړو تر منځ هماغه سوال او ځواب صورت وموند؛ نو پیغمبرﷺ ورته وفرمایل، چې لاړ شه پلاني انصاري صحابي ته زما سلام ووایه او زما دا پیغام ورته واوروه، چې خپله لور درته په نکاح کړي.

دغه انصاري له یوې درنې کورنۍ سره تړاو لاره! جلیبیب هلته په رسېدو دروازه ور وټکوله او د رسول اللهﷺ پیغام یې ور واو راوه! انصاري وویل، چې سلام د الله تعالیٰ پر استازي! خو جلیبیبه! څنګه تا ته خپله لور درکړم نه مال، نه جلال، نه کور، نه اور لرې؟؟! ښځې یې دغه خبره واورېده او ویې ویل، چې دا کله کېدای شي! جلیبیب؛ خو نه کور لري او نه اور، نه مال لري او نه حال؟! هلته مسلمانې لور د جلیبیب خبرې او د الله تعالیٰ د استازي پیغام واورېد؛ نو مور و پلار ته یې وویل، چې ایا د رسول اللهﷺ غوښتنه ردوئ؟! نه پر هغه ذات قسم، چې زما سا یې په لاس کې ده، داسې نشي کېدای!

هو! د واده دغه بختور تړون د تقوی پر بنسټ منځته راغی، کور او کورنۍ جوړه شوه!!

هلته په کومه غزوه کې د برخې اخستنې لپاره غږ پورته شو، جلیبیب

بې له ځنډه راولاړ شو او د جګړې ډګر ته يې ځان ورساوه، د اوو تنو کفارو تر وژلو وروسته په خپله هم د الله تعالی په لاره کې پر شهادت ورسېد، دا په داسې حال کې چې دی د الله تعالی او د هغه له رسول څخه خوښ او راضي و.

د اسلام ستر پيغمبرﷺ د وژل شويو کسانو پلټنه وکړه، يارانو يې ورته د يوه يوه نوم واخسته! خو جليبيب چا ته په زړه و؟ هغه خوکوم ځلانده او مشهور سړی نه و! خو د الله تعالی د استازي په ياد و، بې له ځنډه يې وويل، چې جليبيب مې په نظر رانغی. څه ګوري، چې په خاورو کې لت پت د اوو تنو کفارو په منځ کې پروت دی، پر خپلو مبارکو لاسونو يې د هغه له مخ نه خاورې څنډ وهلې او داسې يې ورته وويل، چې اوه تنه کفار دې ووژل او بيا ته هم شهيد شوې! ته له ما څخه يې او زه له تا څخه يم، ته له ما څخه يې، زه له تا څخه يم، ته له ما څخه يې زه له تا څخه يم (يعنې دغه خبره يې ورته درې ځلې وکړه) همدغه د جليبيب لپاره له نبوي دربار څخه ستره ورکړه او لويه جايزه وه.

د جليبيب قيمت او ارزښت د هغه قوي ايمان او له هغه سره د الله تعالی د رسول بې کچې مينه وه! د هغه فقر او بېوزلتوب له هغه څخه دغه شرف او مقام نشي وروسته کولای، هغه د دنيوي او اخروي نېکمرغۍ برې ليک ترلاسه کړه.

الله سبحانه وتعالی فرمايي:

﴿فَرِحِينَ بِمَآ ءَاتَىٰهُمُ ٱللَّهُ مِن فَضۡلِهِۦ وَيَسۡتَبۡشِرُونَ بِٱلَّذِينَ لَمۡ يَلۡحَقُواْ بِهِم مِّنۡ خَلۡفِهِمۡ أَلَّا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ﴾

"څه چې الله تعالی د خپلې لورنې له مخې هغو ته ورکړي دي، پر هغه خوښ او سوکاله، ډاډمن او خوشحاله دي، په دې چې کوم مؤمنان له

هغو وروسته په نړۍ کې پاتې دي او لا تر اوسه پورې هلته نه دي رسېدلي، د هغو لپاره هم څه وېره او کړاو نشته.“

په اوزګارۍ ناستې سره څوک لوړ مقام نشي ترلاسه کولای، بلکې لوړ مقام ترلاسه کول ډېرې سترې سربښندنې ته اړتيا لري او بختور هغه څوک دي، چې خپل ارزښت وپېژني او له امله يې لوړ مقام تر لاسه کړي او نېکمرغه دي هغه څوک، چې دنيوي او اخروي بريا تر لاسه کړي.

۲۷۹ نېکمرغه خلک

د ابوبکر صديق رضي الله عنه په اړه الله تعالی په قران کريم کې فرمايي:

﴿وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى ۝ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى ۝﴾

”او له هغه نه به په د ډه شي ډېر ښه پرهېزګار ـ هغه څوک چې د سپېڅلتيا په خاطر خپل مال لګوي.“

د عمر رضي الله عنه په اړه نبي کريم ﷺ فرمايي:

«دَخَلْتُ الْجَنَّةَ فَرَأَيْتُ قَصْرًا أَبْيَضَ بِفِنَائِهِ جَارِيَةٌ، فَقُلْتُ: لِمَنْ هَذَا الْقَصْرُ؟ « فَقَالَتْ: لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، فَأَرَدْتُ أَنْ أَدْخُلَهُ فَأَنْظُرَ إِلَيْهِ فَذَكَرْتُ غَيْرَتَكَ يَا عُمَرُ «. فَقَالَ عُمَرُh: بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوَعَلَيْكَ أَغَارُ.[۳۵]

”زه جنت ته ننوتم؛ نو يوه سپينه ماڼۍ مې وليده، چې انګړ کې يې يوه وينزه وه، ما پوښتنه وکړه، چې دا ماڼۍ د چا ده، هغې وويل، چې دا

۳۵: مسند ابن الجعد (۱ / ٤۲۵)

د عمر بن خطاب ده، ما غوښتل، چې ور دننه شم او وېې ګورم؛ خو ستا د غیرت له امله ورنه رغلم، عمر رضي الله عنه وویل زما مور و پلار دې تر تا قربان شي، ایا پر تا به غیرت کوم؟ (یعنې ستا په ورننوتو به زه څه غیرت وکړم)''

د عثمان بن عفان رضي الله عنه نېکمرغي د پیغمبر ﷺ په دغه دعا سره:

اللهُمَّ اغْفِرْ لِعُثْمَانَ مَا أَقْبَلَ وَمَا أَدْبَرَ، وَمَا أَخْفَى وَمَا أَعْلَنَ، وَمَا أَسَرَّ وَمَا أَجْهَرَ [٣٦]

ای الله تعالیٰ! عثمان ته د هغه مخکني او وروستني، پټ او ښکاره ټول ګناهونه وبښه!

د علي رضي الله عنه نېکمرغي د پیغمبر ﷺ په دغه وینا سره:

يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، وَيُحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ [٣٧]

یو داسې سړی، چې الله تعالیٰ او د هغه رسول یې ښه ایسي او دی هم الله تعالیٰ او د هغه رسول ته ګران دی.

د سعد بن معاذ رضي الله عنه د نېکمرغۍ په اړه فرمايي:

د ده لپاره د الله تعالیٰ عرش و لړځېد.

د عبدالله بن عمرو الانصاري رضي الله عنه د نېکمرغۍ په اړه فرمايي:

پرته له کوم ترجمان څخه یې نېغ په نېغه له الله تعالیٰ سره خبرې وکړې.

د حنظله رضي الله عنه په اړه فرمايي:

ده ته ملائکو غسل ورکړی.

٣٦: حلية الأولياء وطبقات الأصفياء (١ / ٥٩)

٣٧: صحيح البخاري (٤ / ٦٠)

۲۸۰ بد مرغه خلک

د فرعون په اړه الله تعالیٰ فرمايي:

﴿النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا﴾

"د دوزخ اور دی، چې هغه ته سهار او ماښام (په عالم برزخ کې) هغه وړاندې کولای شي."

د قارون په اړه فرمايي:

﴿فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِهِ الْأَرْضَ﴾

"په پای کې موږ هغه او د هغه کور په ځمکه کې ننویست."

د ولید بن مغیرة په اړه فرمايي:

﴿سَأُرْهِقُهُ صَعُودًا﴾

"زه خو به هغه ډېر ژر پر یوه سخت پېچومې وخېژوم."

د امیه بن خلف په اړه فرمايي:

﴿وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ﴾

"تباهي ده د هر هغه چا لپاره، چې (مخامخ) خلکو ته د پېغور ورکولو او (پسې شا) د بدیو کولو په عادت اخته دي."

د ابو لهب په اړه فرمايي:

﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ﴾

"مات شول د ابي لهب لاسونه او هلاك شو هغه."

د عاص بن وائل په اړه فرمايي:

﴿كَلَّا ۚ سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا﴾

"هېڅکله داسې نه ده، دی چې څه وايي مونږ به هغه وليکو او هغه ته به عذاب لا نور ور زيات کړو."

٢٨١ له ښځو سره ښه چلن کوئ!

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾

"له هغو (ښځو) سره ښه ژوند تېر کړئ."

همداشان فرمايي:

﴿وَجَعَلَ بَيْنَكُم مَّوَدَّةً وَرَحْمَةً﴾

"او ستاسې (ښځې او مېړه) په منځ کې يې مينه او خواخوږي پيدا کړه."

نبوي ارشاد دی چې:

اتَّقُوا اللهَ فِي النِّسَاءِ، فَإِنَّهُنَّ عَوَانٍ عِنْدَكُمْ [٣٨]

"د ښځو په اړه له الله تعالیٰ نه ووېرېږئ، ځکه چې هغوی ستاسې مرستيالانې دي."

همداشان په بل روايت کې راځي:

---

[٣٨]: شعب الإيمان (٧ / ٢٠٤)

فَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا، فَإِنَّهُنَّ عَوَانٍ عِنْدَكُمْ (٣٩)

"د ښځو په اړه له مانه د خير خبرې واخلئ، ځکه چې هغوی ستاسې مرستيالانې دي."

دغه راز فرمايي:

په تاسې کې هغه څوک ډېر ښه دی، چې هغه له خپلې ښځې سره ښه وي او زه تر تاسې زيات له خپلو ښځو سره ښه يم.

تر ټولو نېکمرغه کور هغه دی، چې په مينه محبت او په تقوی ودان وي، الله تعالیٰ په دې لړ کې فرمايي:

﴿ اَفَمَنْ اَسَّسَ بُنْيَانَهٗ عَلٰى تَقْوٰى مِنَ اللّٰهِ وَ رِضْوَانٍ خَيْرٌ اَمْ مَّنْ اَسَّسَ بُنْيَانَهٗ عَلٰى شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهٖ فِيْ نَارِ جَهَنَّمَ ؕ وَ اللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ ۝ ﴾

"نو ستاسې څه ګومان دی، چې غوره انسان هغه دی، چې هغه د خپلې ودانۍ بنسټ د الله تعالیٰ په وېره او د هغه د رضا په غوښتنه ايښې وي، يا هغه چې خپله ودانۍ يې د يو کمره په کاواکه لغم خوړلې غاړه ودرولې وي او له هغه سره نېغ په نېغه د دوزخ په اور کې وغورځېږي؟ الله تعالیٰ داسې ظالمانو ته هېڅکله لاره نه ښيي."

همدا شان د اسلام ستر پيغمبر ﷺ فرمايي:

ښځه له کرېږ پښتۍ نه جوړه ده پام! چې ما ته يې نه کړئ.

نېکمرغه ټولنه له نېکمرغې کورنۍ څخه منځته راځي او نېکمرغه کورنۍ ښځې جوړوي! له دې امله دکورنۍ، ټولنې او دولت په جوړولو کې د ښځې رول بيخي ثابت او پياوړی دی.

---

٣٩ : مسند ابن أبي شيبة (٢ / ٥٧)

۲۸۲ له موسکا څخه یې پیل کړئ

تر ټولو ښه او مينه وړی ملاقات هغه دی، چې کله ښځه او مېړه سره په مسکا مخ کېږي، ځکه مسکا د زړونو خيرى لمنځه وړي او همدې موسکا ته صدقه هم ويل شوې ده، لکه چې فرمايي:

لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا، وَلَوْ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهٍ طَلْقٍ (۴۰)

"له يوه مسلمان ورور سره په ورين تندي مخ کېدل له نېکۍ نه کمه مه ګڼئ."

همدا راز په بل ځای کې فرمايي:

تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ (۴۱)

مسلمان ورور سره په موسکا مخ کېدل هم صدقه ده.

چې دا صفت د اسلام په ستر پيغمبر ﷺ کې ښېښي پياوړی و، هغه ﷺ به له هر چا سره په موسکا مخ کېده.

کور ته په ننوتو کې تر هر څه له مخه سلام اچوئ، لکه چې الله تعالی فرمايي:

﴿فَسَلِّمُوا عَلَىٰٓ أَنفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِندِ ٱللَّهِ مُبَٰرَكَةً طَيِّبَةً﴾

"چې کورونو ته ننوځئ؛ نو خپلو کسانو ته سلام اچوئ، د خير دعا، د الله تعالی له لوري ټاکل شوې، ډېره برکتناکه او پاکه سوتره ده."

۴۰ : صحيح مسلم (۴ / ۲۰۲۶)

۴۱ : سنن الترمذي ت شاكر (۴ / ۳۴۰)

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَإِذَا حُيِّيتُم بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا﴾

"او څوك چې په درناوي سره تاسې ته سلام واچوي؛ نو هغه ته له هغې نه په ښه توګه ځواب ورکړئ، يا لږ تر لږه په هماغه شان."

په همدې ترتيب کور ته د ننوتو پر مهال دغه نبوي دعا لوستل پکار ده:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْمَوْلَجِ، وَخَيْرَ الْمَخْرَجِ، بِسْمِ اللَّهِ وَلَجْنَا، وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا، وَعَلَى اللَّهِ رَبِّنَا تَوَكَّلْنَا. (٤٢)

"ای الله تعالیٰ زه له تا څخه کور ته د خير ننوتل او د خير وتل غواړم، د الله تعالیٰ په نامه ننوځو او د الله تعالیٰ په نامه وځو او پر هغه الله تعالیٰ، چې زموږ رب دی توکل کوو."

د ښځې او مېړه يو بل ته نرمې او خوږې خبرې د دواړو لوريو په نېکمرغۍ کې ډېر غټ رول لري.

وَقُلْ لِّعِبَادِيْ يَقُوْلُوا الَّتِيْ هِيَ اَحْسَنُ

"او ای محمدﷺ! زما بندګانو ته ووايه چې له ژبې نه هغه خبره راوباسئ چې ډېره ښه وي."

په دې معنی که زياتې خبرې کوي؛ نو سړی نه خوا بدی کوي او که لږې خبرې کوي؛ نو مخاطب يې د زياتو خبرو هيله کوي.

ای کاش! چې ښځه او مېړه د يو بل پر ښېګڼو قانع اووسي او د يو بل کمزوري اړخونه ونه پلټي.

که يو سړی د خپلې ښځې ښېګړې وشمېري او منفي اړخونو يې دومره

---

٤٢ : سنن أبي داؤد (٤ / ٣٢٥)

په پام کې ونه نيسي؛ نو ژوند به يې په سوکالۍ او نېکمرغۍ کې تېر شي.

په حديث کې راځي چې:

لَا يَفْرَكْ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً، إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقًا رَضِيَ مِنْهَا آخَرَ

"هيڅ مسلمان مېړه دې له خپلې مسلمانې ښځې نه کرکه او نفرت نه کوي، که د هغې يو خوی يې نه خوښېږي؛ نو پر بل خوی دې ورڅخه راضي او خوښ شي."

د ښځې او مېړه تر منځ اکثره تاو تريخوالي له وړو وړو خبرو رامنځته کېږي، چې دا دې کور نه دی پاک کړی او دا دې ډوډۍ ښه او پر خپل وخت نه ده پخ کړې، کله نا کله پر دې وړو خبرو تاو ترېخوالی ان د طلاقو تر پولې ورسېږي، سره له دې، چې که په سړو مغزو ورته وکتل شي؛ نو دا څه دومره لويې خبرې نه دي؛ نو له ښځو سره له سړو مغزو کار اخيستل پکار دي، ځکه هغه هم انسان دی کمزورې او بېوسه طبقه ده.

احمد بن حنبل رحمه الله وروسته تر دې چې درنه او قدرمنه مېرمن (ام عبدالله) يې وفات شوه؛ نو ده وويل، له دې سره په تېرو څلوېښتو کالو کې زما اختلاف نه دی راغلی.

ځکه کله که ښځه غوسه وي؛ نو مېړه ته پکار دي، چې لږ غلی شي، همدا راز که سړی غوسه شي؛ نو ښځې ته تر هغې چوپتيا پکار ده، چې مېړه غوسه يې سړه شي.

ابن الجوزي په "صيد الخاطر" کې ليکلي دي، چې کله مو ملګری ناخوښه شي او په غوسه کې لګيا وي خبرې کوي؛ نو پروا پرې مه کوئ او مه يې پر دغو خبرو ګرموئ، ځکه د غوسې حالت کټ مټ نشې ته ورته وي او د نشې په حالت کې انسان پر څه خبره پړ نه ګڼل کېږي، ځکه هغه پر دې نه

پوهېږي، چې څه کدې وډې وايي، په دغه حالت کې پرې شيطان سپور وي او پر عقل يې پرده راخوره شوې وي؛ نو ځکه تر څه ځنډه ورته صبر وکړئ او خبرو ته يې تر هغې ارزښت مه ورکوئ، چې راپه سد شوی نه وي، ځکه که په دغه حالت ورسره نښلئ او د هرې خبرې ځواب يې ورکوئ؛ نو دا به داسې وي، لکه چې يو هوښيار او لېونی سره ونښلي او يا يو رک روغ انسان يو بې هوښه انسان رټي؛ نو په داسې حال کې خپله تاسې پړ ګڼل کېږئ، بلکې په داسې حال کې هغه کس معذور وګڼئ او په هره خبره پسې يې غوږ مه وړئ!

۲۸۳ د غچ اخيستنې ولولې پالل، خپل زړه خوړل دي

د تاريخ په کتابونو کې د ډېرو زو رورو کيسې راغلې دي، چې دوی خپل دښمنان او مخالفين له ډول ډول سزا ګانو سره تر مخ کولو وروسته وژلي، چې تر وژلو وروسته يې هم خوا پرې نه ده يخه شوې، ان تر دې، چې د خپلو دښمنانو مړي يې پر دار ځړولي دي، د اريانتيا خبره؛ خو دا ده، چې د مړي په سولی ځېژول څه ګټه لري او مړی پر ځان څه پوهېږي، چې څه ورسره کېږي، ځکه له هغه نه؛ خو ساه ختلې وي؛ خو قاتل له دې کاره خوند اخلي او خپل قار پرې سړوي، ځکه د دوی زړه د غچ اخيستنې له ولولو ډک وي، له همدې امله داسې زړونه، چې دغچ له ولولو ډک وي کله هم سکون او نېکمرغي نشي تر لاسه کولای.

په دې لړ کې يوه نا اشنا خبره دا هم ليکل شوې، چې د عباسي کورنۍ

ځينو خليفه ګانو غوښتل، چې د بنو اميه له ځينو کورنيو څخه غچ واخلي؛ خو پر دې ونه توانېدل تر دې، چې رقيبان اوسيالان يې په خپل مرګ مړه شول او دوی ترې په ژوند غچ وا نه خيستل شو؛ نو کله، چې دوی واکمن شول او د غچ پر اخيستو وتوانېدل؛ نو د خپلو مخالفانو مړي يې له قبرونو راوويستل، پر تازينو يې ووهل، پر کانو يې وويشتل او په دار تر ځړولو وروسته يې په اور وسوځول.

دا خبره له ياده مه باسئ، چې داسې خلک کله هم نشي ښادېدای، ځکه چې تر ټولو ډېر زيان غچ اخيستونکي ته اوړي، ځکه هغه خپل راحت او هوساينه د غچ اخيستنې په اور سوځوي.

۲۸٤ د خوښۍ لار

پر انسان، چې کله څه تېری وشي او يا ورته څوک څه زيان واړوي؛ نو په داسې حال کې تر ټولو ګټور شی رېښتينې توبه ده او په داسې حال کې د انسان د نېکمرغۍ ښه همدا ده، چې ځان ته پام را واړوي، خپلو ګناهونو ته ځير شي، خپلې نيمګړتياوې وپلټي او د خپل زړه په سمولو بوخت شي، کله چې انسان داسې وکړي؛ نو الله تعالیٰ ورسره مرسته کوي او چې الله تعالیٰ يې مرستندويه شي؛ نو د داسې انسان په نېکمرغۍ کې هېڅ شک نه پاتې کېږي.

۲۸۵ صبرناک خلک د الله تعالیٰ د لطف په انتظار کې

دا د اسلام د ستر پیغمبرﷺ هغه لوړ پوړی وینا وال ثابت بن قیس بن شماس رضي الله عنه دی، چې د وینا پر مهال به توري او الفاظ خپله ورته لاس په نامه ولاړ وو، یانې دومره فصیح او بلیغ انسان و، د الله تعالیٰ د رسول اللهﷺ په وړاندې د دین د نصرت لپاره خپل غږ پورته کړ!
کله چې د الله تعالیٰ دغه فرمان نازل شو :

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَرۡفَعُوٓاْ أَصۡوَٰتَكُمۡ فَوۡقَ صَوۡتِ ٱلنَّبِيِّ وَلَا تَجۡهَرُواْ لَهُۥ بِٱلۡقَوۡلِ كَجَهۡرِ بَعۡضِكُمۡ لِبَعۡضٍ أَن تَحۡبَطَ أَعۡمَٰلُكُمۡ وَأَنتُمۡ لَا تَشۡعُرُونَ ۝﴾

"ای مؤمنانو خپل غږونه د پیغمبر پر غږ مه پورته کوئ او مه له پیغمبرﷺ سره په لوړ غږ خبرې کوئ، لکه چې په خپلو منځو کې یې یو له بل سره په لوړ غږ خبرې کوئ، هسی نه چې ستاسې ټول عملونه بابیزه شي او تاسې خبر هم ونه اوسئ."

ثابت بن قیس اټکل وکړ، چې ګوندې دغه ایت زما په اړه نازل شوی، نو د کور په کونج کې ګوښه نشین شو او په ژړا یې پیل وکړ، د اسلام ستر پیغمبرﷺ، چې د هغه لټه وکړه؛ نو یارانو یې د هغه د جریان په اړه خبر ورکړ! هغهﷺ وفرمایل:

(هېڅکله نه! بلکې ثابت بن قیس له جنتیانو څخه دی! په دې ترتیب نذارت د هغه لپاره بشارت شو)

د یوه شاعر په وینا:

داسې خوښي ترلاسه شوه، چې پخوانی غم او ستونزه یې بېخي لمنځه یوړه، غمځپلی تر هغه خپه و، چې یې موسکا پرشونډو وغوړېده.

همدا راز، کله چې د مؤمنانو پر مور عائشه رضي الله عنها، د اسلام دښمنانو تور ولګاوه؛ نو عایشې ابې پوره یوه میاشت په کوور وژړل، نږدې یې ژړا ځیګر پرک ورچولی و، تر دې چې د رب له لوري یې په اړه د سپېڅلتیا او پاک لمنۍ پیغام را نازل شو:

﴿يَّوۡمَ تَشۡهَدُ عَلَيۡهِمۡ اَلۡسِنَتُهُمۡ وَ اَيۡدِيۡهِمۡ وَ اَرۡجُلُهُمۡ بِمَا كَانُوۡا يَعۡمَلُوۡنَ ۝﴾

"کوم کسان چې پر پاك لمنو، ناخبرو مؤمنو ښځو تورونه تپي، پر هغو باندې په دنیا او اخرت کې لعنت وکړای شو او د هغو لپاره لوی عذاب دی."

د دغه فرمان په نازلېدو هغې د الله تعالی حمد، ثنا او شکر پر ځای کړ او مسلمانان د دغې سترې فتحې په ترلاسه کولو زښت ډېر خوښ شول.

دغه راز هماغه درې تنه مسلمانان، چې د تبوک له غزا نه پاتې شوي و، دغه پراخه نړۍ پرې تنګه او زړونه یې ترخولې ته راوختل، ګومان یې وکړ، چې یوازې الله تعالی ته پناه ور وړول د خلاصون لار ده؛ نو رب العلمین ورته د خوښۍ پیغام راولېږه.

۲۸۶ پر هماغه څه ټينګار وکړه، چې ته پرې سودمن کيږې

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمه الله فرمايي:

زه ناروغه شوم، طبيب راته وويل چې ډېره مطالعه او خبرې کول دې روغتيا لا پسې زيانمنوي! ماورته وويل، چې زه خو له دغه کاره نشم صبرېدلای!؛ نو راځه، چې زه ستا د علم (طب) اړوند پرېکړه وکړو! ايا داسې نه ده، چې نفس په خوښېدو ځواکمن کېږي؟؟ هغه په هو! ځواب راکړ؛ نو ما ورته وويل، چې زما نفس په علم خوښېږي! او پر همدې دمه کېږم؛ نو طبيب ورته وويل، چې ستا درملنه زموږ پر وس پوره نه ده.

الله سبحانه وتعالٰى فرمايي:

﴿قُلْ يَتَوَفّٰىكُمْ مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِىْ وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ اِلٰى رَبِّكُمْ تُرْجَعُوْنَ ○﴾

"دوی ته ووايه، د مرګ هغه ملايک، چې پر تاسې موظف کړای شوي دي، ستاسې روح به په بشپړه توګه تر خپلې قبضې لاندې راولي او بيا به تاسې د خبا ب لوري ته وګرځول شئ."

يو شاعر وايي:

ښايي ستا د عتاب عواقب ښه اوسی، ځکه ډېر ځله ناروغي د بدنونو لپاره درملنه وي.

۲۸۷ مور يې دوى او هغوى ټولو ته ورکوو

مور دې ته ډېر اړيو، چې په صبر او استقلال سره له وخت نه ګټه تر لاسه کړو، د ګټورو او نېکو چارو په ترسره کولو کې يو له بل سره مسابقه وکړو! زموږ نېکمرغي به دا وي، چې نورو ته ګټه ورسوو، په خپل چلن سره ټولنې ته يو سر لوړى كولتور وړاندې كړو؛ ځكه چې موږ هسې او بې ګټې نه يو پيدا شوي.

يوه ورځ مې د الزركلي د «الاعلام» پاڼې اړولې، را اړولې:

د ختيځ او لوېديځ د پوهانو، سياستوالو، علماوو، حكماوو، اديبانو او طبيبانو بې شمېره يادښتونه پکې تر سترګو شول.

د دغو ټولو ترمنځ ګډه ځانګړنه دا وه، چې ټول يې قهرمنين، اتلان، نابغه ګان او پوهان ول،د هغوى له سوانحو نه ځرګندېده، چې الله تعالىٰ د خپل مخلوق ترمنځ خپل سنت او قانون پلي كړى او خپله وعده يې ترسره كړې، چې كه څا يوازې د دنيا لپاره كارنامې سره سرته رسولي، هغه ته يې په دنيا كې بشپړه ګټه رسېدلې او شهرت يې هم په برخه شوى!

همدا راز څا كه د اخرت د ګټې لپاره څه ښې چارې سرته رسولي؛ نو پر دنيوي شهرت سربېره د اخرت بې پايه لورنې يې هم په برخه شوي!!

په دغه كتاب كې ځينې داسې قهرمانان او اتلان شته، چې انسانيت ته يې په دغه نړۍ كې ډېرې ګټې رسولې؛ خو د اخرت لپاره يې پوټې كار نه دى

کړي؛ په ځانګړې توګه نامسلمانه خلک! ما ولیدل، چې دوی نور خلک خوښ کړي، خو خپله ځان یې وژلی، ځوک له ستونزو او ربړونو سره مخ شوي.

ما فکر وکړ، چې دا څه نېکمرغي ده، چې زما په وسیله دې ولس نېکمرغه شي؛ خو زه دې په بدمرغۍ کې لالهانده او سرګردانه ژوند وکړم.

ما ولید، چې الله تعالیٰ دغه خلکو ته هغه څه ورکړي، چې دوی غوښتي! په دوی کې یوه یې دا هڅه او هاند کاوه، چې د نوبل جائزه وګټي، هغه یې ترلاسه کړه،

که چا د نړیوال شهرت، سرو او سپینو د لاسته راوړو لپاره هڅه او کوښښ کاوه، هغه یې ترلاسه کړل، په دوی کې د الله تعالیٰ غوره بندګان هم و، چې د اخرت د ګټلو فکر ورسره و او د هماغه لپاره یې هڅې کولې، الله تعالیٰ د دې او هغې نړۍ دواړه ګټې ور په برخه کړې.

﴿يَبۡتَغُونَ فَضۡلٗا مِّنَ ٱللَّهِ وَرِضۡوَٰنٗا﴾

"دوی د الله تعالیٰ فضل او د هغه خوښي غواړي."

سمه او پر ځای خبره دا ده، چې هغه نوم ورکی نېکمرغه کس، چې پر خپل منهج، ولاړ او ثابت وي، تر هغه شتمن ډېر خوښ او نېکمرغه وي، چې پر اصولو تلل نه کوي.

دجزیرة العرب په یوه لویه صحراء د اوښانو یو مسلمان شپون د خپل اسلام له امله تر «ټالټایي» مشهور ناول لیکونکی او ډرامه نګار زر واره غوره دی، ځکه چې دغه شپون ډاډمن او خوښ ژوند کوي، خپل مسیر او تګلاره پېژني! او دغه بل کس په بې خونده ژوند او ناکامې هڅې سره خپل هدف لاسته نشي را وړلای او نه خپل مستقبل پېژني! د دغه ډول ناروغانو ور درمل له مسلمانانو سره دي، چې په دې وروستیو کې انسانیت کشف

کړې، چې پر تقدير ايمان لرل دي، لکه چې يو پوه وايي، که څوک پر تقدير ايمان نه لري، داسې کس په ژوند کې خوښي نشي موندلای او همدغه خبره مې تاسې ته به بېلابېلو سبکونو او ډولونو وړاندې کړه، ځکه چې زه پر تقدير ايمان لرم او دغه خبره مې تجربه کړې، چې پر تقدير ايمان لرل د خوشحاله ژوند تېرولو کيلي ده.

اَن تُومِنُ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ حُلْوِهِ وَمُرِّهِ

۲۸۸ الله تعالیٰ مؤمنانو ته لارښوونه کوي!

دا چې پر تقدير باوري کېدل د يوه انسان په نېکمرغۍ کې څه رول لوبولای شي، د دغې کيسې په لوستو به تاسې ته ښېخې په ډاګه شي.

مشهور امريکايي ليکوال «بودلي» "د صحرا بادونه" او د (The Prophet) يانې رسول الله ﷺ او د څو نورو پېژندل شويو کتابونو ليکوال دی.

نوموړي په ۱۹۱۸ م کال کې په شمال لوېديځه افريقا کې له مسلمانانو سره يو ځای ژوند کاوه، د ځينو مشاهدو په اړه داسې ليکي:

يوه ورځ توند او تېز باد را والوت او د صحرا شګې يې له سپيني (ابيض) بحيرې پورې ويستې او د فرانس د " الرون " په دره کې وشيندلې! ګرمي دومره ډېره شوه، چې زه مې د خپل سر په ويښتو وويرېدم، هسې نه، چې له ښېخه راووځي او ليونی نشم!

خو د عربو پرې هېڅ پروا هم نه وه او نه يې څه ګيله کوله! خپلې اوږې يې خوځولې او ويل به يې، چې دا د تقدير پرېکړه ده، له دې سره به يې خپلو

چارو ته په خوښۍ دوام ورکاوه!

یوه سپین پوستي عرب وویل، چې شکر دی، څه ډېر څه موږ له لاسه نه دي ورکړي، څکه موږ اټکل کاوه، چې هر څه به له لاسه ورکړو، خو! الحمدلله ۴۰٪ څاروي لا زموږ په لاس کې دي، له سره به خپل کارونه پیل کړو!

همدا راز یوه بله داسې پېښه را منځته شوه، چې موږ په یوه ګاډي کې سپاره د صحرا لور ته روان و، چې ناڅاپه د ګاډي یو ټېر وچاوده! له ګاډیوان سره بل اضافي ټېر هم نه و! زښته زیاته غوسه راغله، په فکر او اندېښنه کې ډوب ولاړم، ما خپلو عربو ملګرو ته وویل، چې اوس باید څه وکړو.؟ ملګرو مې راته وویل، چې غوسه ناپوهي ده او هیڅ ګټه نه لري! همداسې پر درېیو ټېرونو مو حرکت وکړ، د لږ واټن په وهلو موټر تیل خلاص کړل! اوس هم عرب هماغه شان ډاډمن و، همداسې یې لار د شعرونو په زمزمه کولو پلې ووهله! له عربو سره اوه کاله د افریقا په صحرا کې د ژوند په ټېرولو ما ته دا ښکاره او جوته شوه، چې د تمدن تر عنوان لاندې د انسانیت له سپکاوي پرته نور څه نشته او هم څه نشي ترلاسه کېدای! زما ژوند په صحرا کې، نه بلکې د الله تعالی په هغه جنت کې و، چې د ډاډ، سکون، رضا او قناعت ټاټوبی و.

که څه هم ډېر خلک به د عربو د تقدیر عقیده مسخره ګڼي؛ خو څوک پوهېږي، چې همدغو عربو حقیقت درک کړی؟!

له عربو سره په ګډ ژوند کې ما ته ډېرې داسې پېښې یاد دي، چې له غمه به یې زما زړه خولې ته راغلو؛ خو عربو به د تقدیر په ګڼلو په خندا او موسکا ورته هر کلی وایه.

زه وایم، چې صحرایي عربو دغه حقیقت د اسلام له ستر پیغمبرﷺ نه

ترلاسه کړی! او نبوي رسالت په همدې کې رانغښتل شوی ، چې انسانان له تیارو څخه رڼا او له سترتیاو څخه د سوکاله ژوند پر لور را اوباسي.

۲۸۹ نه هغه او نه دغه

مطرف بن عبدالله وايي، چې سپرلي دومره تېزه ځغلول، چې سپاره او سپرلۍ دواړه زيانمن شي، تر ټولو ناوړه تګلاره ده.

ډېر ناوړه مسئول او ذمه وار هماغه څوک دی چې په خپل مسوولیت کې له بې ځایه سختۍ او چټکتیا نه کار اخلي.

سخاوت د بخل او اسراف ترمنځ سرحد تشکیلوي.

شجاعت د جبن او سرتېرۍ ترمنځ منځنی موقف دی.

موسکا، د خندا او تریو تندي ترمنځ منځنی حالت دی.

صبر د قساوت او جزعو فزعو ترمنځ د منځلارۍ ټکی دی.

او داسې نورې بېلګې.....

دغه ټولې ناروغۍ درملنه لري او هغه دا چې:

﴿ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۝ ﴾

"موږ ته سمه لاره وښیه (٥) د هغو کسانو لار، چې تا پرې پېرزوینه کړې ده (٦) نه د هغو کسانو لار، چې غضب ورباندې شوی او نه د هغو کسانو لار، چې لار ورکې دي (٧)."

۲۹۰ د صبر توښه

په نړۍ کې تر ټولو ګران شی صبر دی! هغه که د محبوب په اړه وي او که پر غمونو او اندېښنو وي، په ځانګړې توګه هغه مهال، چې کله يې موده لاپسې اوږده شي او نهيلي يې لاپسې زياته شي!!

هو! د صبر موده دومره توښې ته اړتيا لري، چې د دغه سفر واټن پرې ووهل شي او دغه توښه بيا ډول ډول شيانو ته اړتيا لري، لکه:

د مصيبت داسې اټكلول، چې تر دې لويې ستونزې هم راتلای شي.

په دنيا کې يې د عوض او بديل غوښتنه.

د اخرت اجر او ثواب تمه لرل.

۲۹۱ وليان څوک دي؟

د وليانو صفتونه دا دي:

په شوق سره د آذان انتظار کوي.

تحريمه تکبير ته په بيړه درومي.

په لومړني صف کې د لمانځه لېوال وي.

تل د الله تعالیٰ په ياد بوخت وي.

حلال خواړه خوري.

پر مصيبتونو صبر کوي.

خپل زړه پاک ساتي، پر نبوي سنتو عمل کوونکي وي، په بې ځايه

چارو کې ځان نه ښکېلوي، پر لږ څه راضي کېږي، له مسلمانانو سره په ورين تندي مخ کېږي، د مسلمان په غم غمجن کېږي او له خلکو سره ښېګړې کوي.

په لګښت کې منځلاري کوي او په بې ګټې کارونو کې مال نه خرابوي.

د استوګنې لپاره کور، نېکه ښځه، ښه سورلي، دومره شتمني، چې اړتیا له مینځه یوسي؛ نو دا شیان په دنیا کې جنت دی.

۲۹۲ الله تعالی پر خپلو بندګانو لورند دی

په(۱۲۷۶) کال د کب نیونکیو یوه ډله تر درېیو ورځو پورې په دریاب کې په کبانو پسې ګرځېده؛ خو هېڅ یو کب په لاس ورنغی؛ خو د لمانځه قضايي پرې نه وه، ټول لمونځونه يې پر خپل وخت کول، د دوی په خوا کې د کب نیونکیو یوه ډله بله هم وه، چې له سره يې یو لمونځ هم نه کاوه؛ خو کبان يې ښه پراخه نیولي ول، دې لمونځ کوونکې ډلې ولیدل، چې مقابلې ډلې يې بلا شی کبان نیولي دي، سره له دې، چې هېڅ لمونځ نه کوي او موږ سره له دې، چې ټول لمونځونه پر خپل وخت کوو او بیا هم هېڅ یو کب زموږ په دام کې نه نښلي؛ نو شیطان يې په زړونو کې وسوسه ور واچوله؛ نو را روانه ورځ دوی هم د سهار، ماسپښین او مازدیګر لمونځونه پرېښودل او بیا بحر ته راغله او د یوه کب په ښکار کولو بریالي شول، هغه يې له بحر نه راوویست، خیټه يې ورڅیرې کړه او یوه ارزښتمنه ملغلره يې ترې راوویسته! یوه تن يې ملغلره په لاس کې اړوله راړوله او ویل يې چې (سبحان الله!) کله چې موږ د الله تعالی اطاعت کاوه؛ نو هېڅ هم نه و او کله چې موږ د الله تعالی له فرمان نه سرغړونه پیل کړه؛ نو دا هم پکې ترلاسه شوه!! اورمرو په دې کې

څه راز شته! ملغلره يې راواخيسته او ايسته يې بحر ته ورګذار کړه او ويې ويل، چې الله تعالیٰ به موږ ته تر دې غوره بدله راکړي!

خپلو ملګرو ته يې وويل، راځئ چې بل ځای ته ولاړ شو، دلته موږ له خپل رب څخه سرغړونه او نافرماني کړې! له دغه ځايه درې څلور کيلو متره لرې لاړل او هلته يې خيمې ووهلې او بېرته يې خپلو لمونځونو ته دوام ورکړ، بيا د درېيم ځل لپاره بحر ته د ښکار په موخه ورغلل، دا ځل يې د « کنعد « په نامه کب ښکار کړ، چې ګېډه يې ورڅېرې کړه؛ نو يوه زښته لوړ بيه ملغلره يې ترې راوويسته او خپلو ملګرو ته يې وويل، چې (الحمدلله) وګورئ! الله تعالیٰ سپېڅلې روزي راکړه.

الله تعالیٰ فرمايي:

که دوی د الله تعالیٰ او د هغه د رسول پر ورکړه خوښ شوي وای او ويلي يې وای، چې الله تعالیٰ زموږ لپاره بس دی او ډېر ژر به الله تعالیٰ او د هغه رسول زموږ په اړه خپلې لورنې پيل کړي او موږ همدغه الله تعالیٰ ته مينه وال يو؛ نو دا به د دوی لپاره ډېره غوره وای.

۲۹۳ الله له داسې ځای څخه روزي ورکوي چې څوک يې اټکل هم نشي کولای

التنوخي په خپل کتاب: «الفرج بعد الشده» کې يوه کيسه ليکلې، چې له دې ځای سره سمون خوري.

پر يوه سړي د روزۍ دروازې داسې وتړل شوې، چې هېڅ يې هم په کور کې نه درلودل، دوه ورځې همداسې په نهره تېرې کړې، په درېيمه ورځ يې

ښځې ورته وویل، چې ای سړیه! ووځه او زموږ لپاره څه روزي ولټوه! موږ خو نور له لوږې مړو! سړی هماغسې له کوره راووت او د یوې نږدې ګاونډې ښځې کره ورغی او خپل حال یې ورته په ډاګه کړ، ګاونډۍ ورته وویل، چې زموږ په کور کې هم دغه یوکب شته،چې سخا شوی نه وي! دغه سړي ترې کب راواخیست او کور ته یې ترې راوړ، چې د کب خېټه یې ور څیرې کړه، په خېټه کې یې یوه ملغلره راوختله ، چې په زرګونو اشرفۍ وپلورل شوه! ګاونډۍ یې هم له دغه جریانه خبره کړه! خو ګاونډۍ یې وویل، چې ماته فقط د هماغه کب په اندازه برخه راکړئ، زیاته نه! سړی وایي، چې تر دې وروسته زه ډېر شتمن شوم، پراخه کور او پراخه روزي مې برخه شوه.

۲۹٤ هماغه ذات (الله تعالی) د بارانه وروونکی دی

یوه فاضل صوفي راته کیسه کوله، چې له خپلې ښځې او بچیو سره په یوه بېدیا کې اوسېدم! له عبادت، انابت او د الله تعالی یاد پرته مې بله څه بوختیا نه درلوده، داسې وخت راغی، چې زموږ شاوخوا د اوبو چینې وچې شوې، ښي لور او کیڼ لور ته مې د اوبو پلټنه وکړه؛ خو اوبه په لاس رانغلې! همداسې بېرته خپلې ښځې او بچیو ته بېرته راغلم، چې د تندې له امله د مرګ په درشل ولاړ و!

کورته په را رسېدو مې تیمم وواهه، دوه رکعته لمونځ مې وکړ او د خپل رب دربار ته مې لاسونه لپه کړل، د ژړا په بدرګه مې د کایناتو له خالق نه د بارانه غوښتنه وکړه! قسم په الله، زه لا له خپل ځای نه پاڅېدلی نه وم، چې په آسمان کې وریځې راګورې شوې او په شیبو شیبو باران راښکته شو او

زموږ د چاپېریال ټول ډنډونه له اوبو ډک شول؛ نو د الله تعالیٰ په شکر ادا کولو سره مو له دغه الهي رحمت نه پراخه ګټه پورته کړه.

۲۹۵ الله تعالیٰ تر دې غوره عوض ورکړ

ابن رجب لیکلي دي، چې په مکه کې یو زاهد شخص اوسېده، نېستي پرې راغله، شته مال ورسره ختم شو، په بد حال شو ، د لوږې له امله نږدې مړ و، بله ورځ د مکې په کوڅه کې روان و، په لار کې یې یو ډېر لوړ بیه امېل پروت ولید، امېل یې راواخیست او نېغ حرم ته لاړ، حرم ته په رسېدو یې ولیدل، چې یوه سړي د خپل ورک امېل غږ کاوه، چې له ما څخه یو امېل ورک شوی..!

د نوموړي عابد په وینا د امېل د نښې په ښوولو مې امېل هم هماغه کس ته ورکړ، په دې هیله، چې ښايي څه به ما ته هم راکړي! خو سړي امېل واخیست او په خپله مخه روان شو ، هېڅ یې شا ته ونه کتل د روپو ست؛ خو یې لا پر ځای پرېږده.!

عابد وايي ما یې عوض له الله تعالیٰ نه وغوښت، چې ای الله تعالیٰ ما ستا لپاره هغه کس ته د هغه امېل ور وسپاره، ته زما چاره روانه کړې!

دغه زاهد د ساحل لور ته لاړ، هلته په یوه بېړۍ کې سپور شو، ناڅاپه د توپان په رالوتلو سره بېړۍ ټوټې ټوټې شوه، زاهد پر یوه لرګینه تخته سپور شو او یوې جزیرې ته ووت، په دغه جزیره کې یو جومات په نظر ورغی، په جومات کې یې خلک په لمانځه ولیدل، ده هم لمونځ وکړ، تر لمانځه وروسته هلته د قران کریم څه پاڼې پرتې وې، هغه یې راواخیستې او پر لوستلو یې بوخت شو!

د جزیرې خلکو، چې نوی راغلی کس یانې دغه زاهد د قران کریم په لوستو ولید؛ نو ویې پوښت، چې قرآن کریم لوستلای شې؟ ده په هو! ځواب ورکړ؛ نو ځایي استوګنو د خپلو بچیو د لیک لوست او د قران کریم د ښوولو لپاره په ښه تنخوا ونیو، د لېوالتیا ښوولو په صورت کې یې یوه یتیمه نجلۍ یې هم ور په نکاح کړه.

عابد وایي، چې کله مې له نوموړې یتیمې نجلۍ سره واده وکړ؛ نو هماغه امېل چې ما په مکه کې موندلی و، د همدغې نجلۍ په غاړه و!

ما مې ښځه د دغه امېل په اړه وپوښته، چې د دغه امېل کیسه دې راته وکړه!

هغې وویل: دا زما له پلار نه په مکه کې ورکه شوې وه او دکوم سړي لاس ته ورغلې وه، هغه بیا زما پلار ته بېرته سپارلې وه، په دې توګه به زما پلار په سجده کې دعا کوله، چې لور مې همدغسې یوه سړي ته په نکاح کې روزي کړې!

عابد وایي، ما ورته وویل، چې قسم په الله هغه سړی همدا زه یم او الله تعالی ما ته عوض راکړ..

۲۹۶ یوازې له الله تعالی څخه یې غواړه

الله تعالی پر خپلو بندګانو ډېر مهربانه او ورته ډېر نږدې دی او ټوله نیمګړتیا په موږ کې ده، ځکه چې موږ په هغه شان ترې غوښتنه نه ده کړې او کله چې لږه غوندې دعا وکړو؛ نو بیا وایو، چې ډېرې دعاګانې مو وکړې؛ خو هېڅ نه قبلېږي، بلکې موږ ته پکار ده، چې خپل پالونکي ته سر په سجده کېږدو، لومړی یې حمد، ثنا ووایو، تر هغې وروسته پر خوږ

نبي ﷺ درود ووایو او بیا په خشوع او خضوع سره د هغه په ښکلیو نومونو دعا وغواړو؛ نو الله تعالیٰ یې ارومرو قبلوي.

یو کس بهرني هېواد ته تللی و او په هغه هېواد کې قبولي نه ورکوله، تر خپلې وسې ټولې منډې ترړې یې وهلې وې؛ خو ټولې لارې پرې تړل شوې وې، یوه ورځ یوه عالم ته ورغی او خپله ستونزه یې ورته بیان کړه، عالم ورته وویل، چې د شپې را پاڅه، د حاجت لمونځ وکړه او له الله تعالیٰ یې غواړه؛ خو نهیلی کېږه مه! هغه همداسې کار پیل کړ، چې د شپې به را پاڅېده د حاجت لمونځ به یې کاوه او له الله تعالیٰ څخه به یې د ورپېښې ستونزې هوارې غوښته؛ نو یوه ورځ یې یوې وړوکې غونډې دولتي ادارې ته غوښتنلیک ورکړ، څه ورځې پس الله تعالیٰ یې هغه کار د چا له سپارښت پرته وکړ.

همدا راز په بغداد کې یوه وزیر د یوې بوډۍ ښځې ټول مال او شتمني ضبط کړې وه؛ نو بوډۍ په دې هیله د وزیر تر دروازې ورغله، چې ښایي پر زړښت مې ولورېږي او زما له سپینه سره یو څه حیا ورشي؛ خو وزیر د دې د هیلې پر عکس ور پورې خندا وکړه، بوډۍ وویل، چې زه له ښېراوو پرته نور څه نشم کولای، په دې خبره وزیر نور هم په کرس غږ وخندلې او ملنډې یې پرې ووهلې او له ډېره کبره یې ورته وویل، چې که ښېراوې کوې؛ نو د شپې په وروستۍ برخه کې یې وکړه، بوډۍ همداسې وکړل، چې د شپې په وروستۍ برخه کې یې د ښېراوو لپاره خپل پالونکي ته لاسونه لپه کړل، د بوډۍ ښېراوې قبولې شوې او لا څو ورځې تېرې شوې نه وې، چې وزیر له خپلې دندې گوښه کړی شو او په ډک بازار کې په تازینو ووهل شو، په دې وخت کې هماغه بوډۍ یې مخې ته ودرېده او وزیر ته یې وویل، چې ډېر ښه نصیحت دې راته کړې و، چې د شپې په وروستۍ برخه کې راته ښېراوې وکړه؛ نو ودې لیدل د شپې د هغه وخت د ښېراوو اغېز؟

۲۹۷ ارزښتمني شيبې

يو ځل زه د خليج د (ابها) له ايالت څخه پلازمېنې رياض ته د تلو لپاره په الوتکه کې سپور شوم، تر څه ځنډ وروسته غږ وشو، چې د څه تخنيکي ستونزې په رامنځته کېدو به ډېر ژر موږ بېرته (ابها) ته ستانه شو! الوتکه بېرته د (ابها) پر هوايي ډګر ښکته شوه؛ څه ګوتې يې سره پکې وهلې وراني ويجاړې يې راسمې کړې او بېرته الوتنې ته چمتو شوه، دا دی بېرته په هماغه الوتکه کې سپاره او د رياض په لور رهي شو، د رياض نړيوال هوايي ډګر ته په نږدې کېدو د الوتکې زينو ځمکې ته له ښکته کېدو انکار وکړ، پوره يولس ځله يې د ښکته کېدو هڅه وکړه؛ خو پر ښکته کېدو لاسبرې نه شوه! دلته په الوتکه کې د دغه اضطراري حالت په رامنځته کېدو د لويو او وړو چيغې راپورته شوې او پر مخونو يې د رڼو اوښکو سېلابونه روان شول! همداسې چې موږ د ځمکې او آسمان ترمنځ له مرګ سره مخ کېږو! په دغه وخت کې نېک عمل پرته نور هېڅ شی موږ ته دروند او ارزښتمن ښکاره نشو؛ همدغه يوه کلمه د خلکو پر ژبه تکرارېدله چې:

﴿لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ لَا شَرِيْكَ لَهٗ، لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَ هُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ۝﴾

"يوه عمر خوړلي سړي په صادقانه لهجه غږ کړ چې: ای خلکو! خپل رب ته پناه يوسئ! او له هغه نه د خپلو ګناهونو ښښنه وغواړئ!"

کله چې د بودا پر دغه خبره عمل وشو؛ نو ورپسې په يوولسم او دولسم ځل الوتکه د الله تعالی په مرسته روغه او جوړه ځمکې ته ښکته شوه! او وتلي ساګانې مو بېرته په بدن کې وګرځېدې! تابه ويل، چې مړي له قبرونو

څخه راووتل!!!

۲۹۸ په تنګسه کې به څوک پکاریږي؟

په جريدة القصيم کې (چې دا د هغه هېواد لرغوني او پېژندل شوې ورځپاڼه ده) دا کيسه ليکل شوې وه، په دمشق کې يو ځوان د سفر لپاره د الوتکې ټکټ اخيستی و او خپله مور يې خبره کړه، چې پر پلاني وخت زموږ پرواز دی، له ټاکلي وخت نه يو ساعت وړاندې به مې له خوبه راويښ کړې، تر دې وروسته په کټ کې وغځېده او ويده شو ..... مور يې وکتل، چې د هوا حالت ښه نه دی باد او باران ښه زور اخيستی دی، په داسې حال کې که پر الوتکه څه وشي؛ نو هسې نه، چې پر زوی مې الله تعالیٰ مه کړه څه وشي، له دې امله يې د پرواز په وخت کې خپل زوی هماغسې ويده پرېښود، کله چې د پرواز وخت تېر شو؛ نو مور يې وغوښتل، چې خپل زوی راپاڅوي، کله يې چې کټ ته ودرېده او زوی يې وښوراوه؛ نو زوی يې په حق رسېدلی و او د ساه نښه پکې پاتې نه وه!!!

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿قُلۡ إِنَّ ٱلۡمَوۡتَ ٱلَّذِي تَفِرُّونَ مِنۡهُ فَإِنَّهُۥ مُلَٰقِيكُمۡ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَٰلِمِ ٱلۡغَيۡبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ ۝﴾

"دوی ته ووايه، له کوم مرګ نه چې تاسې تښتئ، هغه تاسې ته راتلونکی دی، بيا به تاسې د هغه ذات حضور ته وړاندې شئ، چې په پټ او ښکاره باندې پوهېدونکی دی او هغه به تاسې ته وښيي، چې تاسې څه کول."

ګوره مور یې له قدرتي افت نه ژغورل غوښتل؛ خو مرګ له ستوني ونیوه.

پوهان وایي، مور د نرۍ په ستونزو کې پنځه شیان ډېر ګران ولیدل، په مسافرۍ کې ناروغي، په بوډا توب کې نېستي، د ځوانۍ مرګ، تر بینایي وروسته ړندېدل، تر وصال وروسته بېلتون.

۲۹۹ د مرګ نا اشنا کیسه

د مصر نامتو شیخ علي طنطاوي رحمه الله په خپل کتاب «لیدلي اورېدلي» کې لیکي،چې د شام سیمې تللی وم او هلته په یوه موټر کې سپور شوم، په دې کې ډېر سخت باران راښکته شو، په لار کې یوه کس ګاډیوان ته لاس ورکړ، هغه یې هم راوخېژاوه، د ګاډي مخکنۍ چوکۍ ډکې وې، د ناستې ځای پکې نه و؛ نو هغه کس شا ته په ډیګۍ کې کېناست، په ډیګۍ کې له مخکې نه یو مړی هم پروت و، دا کس پر مړي له پاسه پرېوت او پر مړي غوړېدلی ځادر یې پر ځان راکش کړ، د لارې په اوږدو کې یو بل سړی هم ګاډي ته راووخت او هغه هم ډیګۍ ته ور واوښت، ده فکر کاوه چې د ډیګۍ په کټ کې یوازې مړی پروت دی.

ناځاپه لومړني کس خپل لاس له ډیګۍ څخه را بهر کړ، چې وګوري باران شته او که نه؟! دلته دویمني کس د لومړني کس د لاس په لیدو ګومان وکړ، چې ګوندې دا کوم مړی دی او بیا را ژوندی شو، د ډار له امله یې له روانې لارۍ نه ټوپ کړ، چې په پایله کې یې کوپړۍ پر سرک وشیندل شوه او له مینځه لاړ، دا وه د الله تعالی پرېکړه او تقدیر د دغه سړي په اړه، چې باید په همداسې ومري.

هر انسان تل باید دا خبره په پام کې ولري، چې دی مرګ پر خپل

سرګرځوي؛ خو بیا هم له مرګ نه د تېښتې په هڅه کې وي!

علي بن ابي طالب رضي الله عنه څومره په زړه پورې او ښه خبره کړې:

اخرت مخې ته را روان دی او دنیا شا ته پاتې کېږي! تاسې د دنیا زامن نه، بلکې د اخرت زامن اووسئ! ځکه چې نن عمل شته، حساب نشته او سبا حساب شته؛ خو عمل نشته.

شیخ علي طنطاوي رحمه الله یوه بله پېښه یادوي او لیکي، چې یو ګاډی له سورلیو ډک و؛ خو بیا هم ګاډیوان یو خوا او بل خوا کتل، چې پر لاره کومه سورلۍ ووینې او راوېې خېژوي، په دې کې ناڅاپه ګاډیوان ګاډی ودراوه، ناستو کسانو وپوښته، چې استاده ګاډی دې ولې ودراوه؟ ګاډیوان وویل، چې دغه یو سپین ږیری ولاړ و راومې خېژاوه، خلکو ورته وویل، چې موږ خو یې نه وینو، کوم دی سپین ږیری؟ ګاډیوان وویل دا اوس، چې بره را وخته، دوی لا په همدې خبرو کې و او ګاډیوان هم دومره مزل نه و کړی، چې په حق ورسېد.(یانې ده په اصل کې خپل مرګ یعنې د مرګ ملایک راخېژولی و، ګوره د ده د مرګ پرېکړه شوې وه او فقط څو شېبې یې پاتې وې؛ خو دی لا هم د دنیا حرص په مخه کړی و)

۳۰۰ کله ناروغي هم د شفا ذریعه وي

تاریخپوهان لیکي چې یو کس ګوزن وهلی و، چې له امله یې کلونه په کور ناست تېر کړل، ناروغ کس له درملنې نهیلی شوی و، بله ورځ په کوټه کې ناست و، چې ناڅاپه له چت نه یې پر سر لړم را وغورځېده، په پرلپسې توګه یې پر سر ټکونه ورکول او چیچه یې، په عین حال کې د سرې ټول بدن له پښو نه ترسره پورې ولړزېده او په بدني غړو کې یې ژوند ځپانده شو، په

بدن کې یې خوښي او نشاط سر راپورته کړ، پر پښو ودرېد، دروازې ته ورغی، ور یې پرانست، خپلې ښځې او بچیو ته ورغی، کله چې یې ښځې او بچیو دغه کس پر خپلو پښو ولاړ ولید؛ نو باور یې نه راته؛ خو بس په ړډو ړډو یې ورته کتل او ټول ورته جام شوي او سام نیولي و، چې راپه سد شو؛ نو ویې پوښته، د پوښتنې په ځواب کې هغه کیسه ورته وکړه.

هماغه ذات د ستاینې وړ دی، چې د دغه سړي درملنه یې په دغه ډول تر سره کړه!

ځینو ډاکټرانو ته، چې ما کله د دغې خبرې په اړه یادونه وکړه نو هغوی باوري وګرځوله او ویې ویل، چې د دغه ډول ناروغانو درملنه په همدغه ډول زهرجنو موادو کېدای شي.

۳۰۱ د ولیانو کرامت

له تابعینو نه یو تن صله بن اشیم جهاد ته تللی و، په یوه ځنګل کې پرې شپه راغله، تابعي په نفلو ودرېد؛ نو له کومې خوا نه یو زمری راغی، تابعي تر سلام ګرځولو وروسته، چې زمری ولید؛ نو زمري ته یې وویل، که تا ته زما د وژلو امر شوې وي؛ نو ومې خوره! ګنې له دې ځایه ځه! چې زه خپل لمونځ وکړم د تابعي پر دې خبره زمري لکۍ پر سر را واړوله او پخپله مخه روان شو.

همدا راز (سفینه) د رسول اللهﷺ ازاد شوي غلام ساحل ته څېرمه په ځنګل کې لاره ورکه کړه!

پیغمبرﷺ او د هغه یاران ورځخه لرېوتل! ناڅاپه له یوه وږي زمري سره مخ شو! زمري ته یې وویل، چې ای زمریه! زه د رسول اللهﷺ ازاد شوی غلام ”سفینه“ یم د الله تعالٰی د استازي خدمت کوم! زما ملګري له ما نه

مخکې تللي دي او ما لاره ورکه کړې ده!!

زمرى د لکۍ په ښوررولو له سفينه نه مخکې شو، ان تر دې چې ورکو ملګرو ته يې ور ورساوه، په کتابونو کې د کراماتو په اړه تر دې هم ناشنا پېښې راغلې دي.

۳۰۲ د الله تعالٰی وکالت بس دی

په بخاري شريف کې حديث دی، چې په بني اسراييلو کې يوه ديندراه سړي له بل څخه زر اشرپۍ پور وغوښت، هغه سړي عابد وپوښت، چې کوم شاهد لرې؟ عابد يې په ځواب کې وويل، چې الله تعالٰی زما شاهد دی، بيا يې وپوښت، چې څوک وکيل لرې؟ عابد وويل الله تعالٰی زما وکيل دی.

بيا يې ورته د يوې ټاکلې مودې پر ژمنه زر اشرپۍ پور ورکړ او سړی همداسې رهي شو! په دغه سيمه کې د دوی ترمينځ لوی سيند بهېده! کله يې، چې د پور د لنډولو نېټه را ورسېده، نو پور وړی را روان شو، چې له ژمنې سره سم پور کړې پيسې يې خاوند ته بېرته ورکړي!

د سيند پر غاړه يې د پورې وتلو څه وسيله تر سترګو نشوه، تر اوږده انتظار وروسته يې د دعا لاسونه لپه کړل، چې ای الله تعالٰی ته خبر يې، دغه سړي ته ما ته د شاهد او وکيل په توګه ټاکلی يې، هم ته زما دغه ليک له دغه امانت سره تر هغه ور ورسوه!

بيا يې يو لرګی سوری کړ او زر اشرفۍ يې پکې کېښودلې او په سيند کې يې خوشې کړ!

د الله تعالٰی په امر سره اشرفۍ له نوموړي ليک او لرګي سره نېغ په نېغه حرکت وکړ! بل لور ته د اشرفيو خاوند له ژمنې سره سم د خپلو زرو اشرفيو

د ترلاسه کولو په انتظار کې د سیند پر بله غاړه ولاړ دی هېڅوک یې تر سترګو نشو! په سیند کې یې یو لرګی را روان ولید، فکر یې وکړ، چې څه دغه لرګی؛ خو به کورته یوسم! لرګی یې را واخیست او همداسې کور ته لاړ، چې لرګی یې مات کړ؛ نو له لیک سره زر اشرفۍ یې وموندلې، د اشرفیو په ترلاسه کولو زښت ډېر خوشحاله شو! ځکه چې الله تعالیٰ په دغه معامله کې د شاهد او وکیل په توګه ټاکل شوی و او هغه خپله دنده پر خپل وخت سرته ورسوله!

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾

"او مؤمنان باید یوازې پر الله تعالیٰ ډاډه ولري."

همداشان فرمايي:

﴿وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ﴾

"پر الله تعالیٰ ډاډه اوسئ، که تاسې مؤمنان یئ."

٣٠٣

وقفه

لبید وايي:

کله چې نفس درته څه وايي؛ نو هره خبره یې مه منه.

البستي وايي:

ستړې طبعیت دې لږ دمه کړه، یوڅه ټوکې ټکالې او څه تفریح هم کوه؛ خو فقط په اوړو کې د مالګې هومره.

ابو علي بن الشبل وايي:

د بدن ساتنې له امله روح هم ارام پاتې کېدای شي، که ډيوه روغه وي؛ نو اور به هم بلېږي.

۳۰٤ حلال خواړه د دعا د قبلېدو لامل کېږي

رسول الله ﷺ سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه ته دا دعا کړې وه، چې الله تعالی دې دعاوې قبولې کړه، له همدې امله، چې کله به يې دعا وکړه؛ نو له واره به قبلېده!

عمر رضي الله عنه يو شمېر خلک کوفې ته واستول، چې د سعد بن ابي وقاص د عدالت په اړه معلومات راټول کړي! کله چې د کوفې خلک د نوموړي په اړه وپوښتل شول؛ نو ټولو ډېر وستايه؛ خو کله چې دوی د بنو عبس د کلي جومات ته ورغلل؛ نو يو سړی راولاړ شو او وې ويل، چې تاسې د سعد په اړه ولې ما نه پوښتئ؟ دی خو په هېڅ قضيه کې له عدالت او نياو څخه کار نه اخلي! او له رعيت سره هيڅ ښه چلن نه کوي! د دغه کس د دې خبرې په اورېدو سعد رضي الله عنه وويل: ای الله! که دغه سړی د رياکارۍ لپاره راپورته شوی وي؛ نو ته يې پر سترګو ړوند کړه، عمر يې اوږد کړه او په فتنو کې يې اخته کړې! هماغه و چې د سعد رضي الله عنه د ښېرو له امله يې عمر اوږد شو او ورو ځې يې پر سترګو راکوږې شوې! په دومره بوډا توب کې د ښځو په فتنه ککړ شو، پېغلې انجونې به يې زورولې او دا به يې ويل، چې زه د سعد ازار وهلی يم.

په سير علام النبلاء کې د سعد رضي الله عنه په اړه نقل دي، چې يوه ورځ يوه کس

علي ﷺ ته کنځاوې کولې؛ نو سعد ﷺ دغه کس له کنځاو وژغوره؛ خو هغه له کنځاو منع نشو، سعد ﷺ ورته ښېرې وکړې، په دې کې یو اوښ په منډه راغی او هغه کس یې تر پښو لاندې کړ، ان تر دې چې وېې واژه.
الله تعالی فرمايي:

﴿إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَ الَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَوٰةِ الدُّنْيَا وَ يَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ ۝﴾

"باور ولرئ چې موږ د خپلو پېغمبرانو او مؤمنانو مرسته ارومرو د دې دنیا په ژوند کې هم کوو او په هغه ورځ به یې هم وکړو، چې کله شاهدان ولاړ وي."

حجاج بن یوسف حسن بصري ﷺ د سزا ورکولو لپاره را وغوښت، حسن بصري روان شو..... دا وخت د حسن په ذهن کې فقط د الله تعالی لطف او کرم او په هغه توکل ځای درلود!

لکه څنګه چې هغه د لارې په اوږدو کې دعا وکړه، د الله تعالی نومونه او صفتونه یې الله تعالی ته واسطه کړل! هماغه و چې الله تعالی د حجاج په زړه کې رعب واچاوه؛ نو د حسن بصري په ورسېدو حجاج د هغه هرکلي ته راووت، د هغه یې تود هرکلی وکړ او بیا یې له ځانه سره یو ځای پر خپل تخت کېناوه! ډېر قدر او مېلمستیا یې ورته وکړه (سره له دې، چې له حجاج نه دا ډول تمه لیونتوب و، ځکه هغه به د ژبې پر ځای په توره غږېده)

هو! دا یوازې د رب العالمین ذات تسخیر و، چې د حجاج په څېر یو لوی دیکتاتور یې د یوه زاهد عالم په وړاندې سرکوزی کړ.

۳۰۵ له الله تعالٰی نه خوښ اوسه!

د(رَضِيتُ بِاللّٰهِ رَبًّا، وَبِالإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا) له لوازمو څخه دا هم ده، چې د الله تعالٰی پر حکمونو، قضاء او قدر، خیر او شر، خوږو او ترخو راضي اووسې او دا معنی یې نه ده، چې د هغه پرېکړه ستا د خوښۍ او هیلې اړوند وي؛ نو ښه پرې خوشحاله یې او که ستا د تمې او هیلې خلاف وي؛ نو بیا دې تندی تریو نیولی وي، بلکې که تقدیر ښه او که بد وي، په هر حال خوښېدل پرې د مؤمن صفت دی.

ځوا به چې کله کلیوالو خلکو ټځپله خوښه ژوند کاوه؛ نو که د هغوی له غوښتنو سره سم به حالات روان وو، بارانونه به ټځپل وخت کېدل او فصلونه او مېوې به ښې ډېرې کېدې؛نو دوی به هم مسلمانېدل؛ خو که حالات به پر عکس شول؛ نو هغوی به له اسلامه اوړېدل، چې دا په اصل کې مسلماني نه وه، بلکې د خپلو هیلو پیروي وه.

خوښي یوه داسې دروازه ده، چې د الله تعالٰی نږدې بندګان او دینداره خلک پرې ورننوځي.

د اسلام ستر پیغمبرﷺ د حنین د غزا په پایله کې لاسته راغلي غنیمتونه د عربو پر رئیسانو او مشرانو د دې لپاره ووېشل، چې زړونه یې اسلام ته را مات کړي او دا چې انصار د پاخه ایمان خاوندان وو او رسول اللهﷺ پرې ښه باوري و؛ نو له دې امله یې هغوی ته په غنیمت کې لږه برخه ورکړه، چې بیا رسول اللهﷺ دغه راز هغوی ته په ډاګه کړ او د هغوی د خوښۍ په لپاره یې داسې ورته وویل، چې ایا تاسې پردې خوښ نه یاست، چې دوی خپلو کورونو ته له مېږو او اوښانو سره ولاړ شي او تاسې خپلو کورونو ته د الله تعالٰی او د هغه له رسولﷺ سره ولاړ شئ؟!

یوه اعرابي د الله تعالیٰ د استازي په وړاندې اسلام اعلان کړ، رسول الله ﷺ هغه ته یو څه ورکړل!

اعرابي وویل: په دې خاطر ما له تا سره بیعت نه دی کړی!

د الله تعالیٰ استازي ورته وفرمایل، بیا نو دې د څه لپاره بیعت کړی؟!

هغه خپل ستوني ته په اشارې سره وویل، په دې معنی چې غشي راشي او له مرۍ مې پورې وځي!

رسول الله ﷺ ورته وویل:

(که ته رښتیا وایې؛ نو الله تعالیٰ به هم ستا هدف ترسره کړي)

ګوره! چې همدغه اعرابي په یوه معرکه کې له خپلې غوښتنې سره سم ولړېد او په شهادت ورسېد او د خپل رب لور ته په خوښۍ ورغی.

د اسلام ستر پیغمبر ﷺ ژمنې له خپلو یارانو سره د اجر او ثواب، جنت او د الله تعالیٰ د خوښۍ د لاسته راوړلو پر بنسټ وې، کله به یې وویل، چې که چا داسې کار وکړ؛ نو جنت به یې ځای وي، کله به یې فرمایل، چې که چا داسې کار وکړ؛ نو هغه به په جنت کې زما ملګری وي.

په دې اړه په ترمذي شریف کې حدیث دی:

عمر رضي الله عنه د عمرې د ادا کولو په تکل له رسول الله ﷺ څخه اجازه وغوښته؛ نو هغه ﷺ ورته داسې وفرمایل:

(ای وروره! موږ په خپلو دعاګانو کې له یاده ونه باسې)

دا د یوه پیغمبر خبره ده، چې د خپلې هیلې او هوی پر بنسټ یې نه ده کړې، بلکې دا یوه ډېره ارزښتمنه خبره ده، ځکه عمر رضي الله عنه به فرمایل، چې دا یې داسې خبره راته کړې، چې تر دنیا او مافیها نه راته غوره ده.

سره له دې، چې د محمد رسول الله ﷺ رضا او خوښي د خپل رب او خالق په پرتله تر دې ډېره لوړه ده، چې خلک یې ستایي.

هغه له خپل رب څخه په بدایتوب کې هم خوښ و او په بېوزلتوب کې هم ورڅخه خوښ و.

نبي کریم صلی الله علیه وسلم د قوت، کمزورتیا، صحت او ناروغۍ په ټولو حالاتو کې له الله تعالیٰ نه راضي و.

لکه چې الله تعالیٰ فرمايي:

﴿وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰٓ ۝﴾

"او ډېر ژر به ستا رب تا ته دومره درکړي، چې ته خوشحاله شې."

٣٠٦ د نخلې په سیمه کې

معصوم پیغمبر محمد رسول الله ﷺ له مکې نه وتو ته اړ کړای شو! طائف ته لاړ! هلته ظالمانو پر دروازو غځېدلو کنهلو او بښکنځلو سربېره په تيږو هم وويشت!!!

رسول الله ﷺ له دغې سيمې نه په داسې حالت کې راووت، چې د سر وينې يې په مبارکو پښو بهېدې، کله چې د خلکو له سترګو پناه شو؛ نو د يوې خرما ونې سيوري ته کېناست او داسې دعا يې وکړه:

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ أَشْكُو ضَعْفَ قُوَّتِي، وَقِلَّةَ حِيلَتِي، وَهَوَانِي عَلَى النَّاسِ، أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ، إِلَى مَنْ تَكِلُنِي، إِلَى عَدُوٍّ يَتَجَهَّمُنِي أَوْ إِلَى قَرِيبٍ مَلَّكْتَهُ أَمْرِي، إِنْ لَمْ تَكُنْ غَضْبَانَ عَلَيَّ فَلَا أُبَالِي، غَيْرَ أَنَّ عَافِيَتَكَ أَوْسَعُ لِي، أَعُوذُ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي أَشْرَقَتْ لَهُ الظُّلُمَاتُ، وَصَلَحَ عَلَيْهِ أَمْرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، أَنْ

تُنْزِلَ بِي غَضَبَكَ أَوْ تُحِلَّ عَلَيَّ سَخَطَكَ، لَكَ الْعُتْبَى حَتَّى تَرْضَى، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ(٤٣)

''اى الله تعالىٰ زه فقط تا ته د خپلې كمزورى، بېوسۍ او د خلكو په وړاندې د خپلې بې ارزښتۍ ګيله كوم، اى ارحم الراحمينه ذاته! ته د كمزور پالونكى يې او ته زما پالونكى يې، دا ته ما چا ته سپارې؟ داسې پرديو ته چې له ما سره ډېر توند چلن كوي؟ او كه كوم دښمن ته، چې هغه تا زما د معاملې مالک جوړ كړى دى، كه ته پر ما غوسه نه يې؛ نو زما پروا نشته؛ خو ستا عافيت زما لپاره ډېر پراخه دى، زه ستا د مخ په هغه نور پورې ستا له غضبه پنا غواړم، چې ټولې تيارې يې روښانه كړې او د دنيا او اخرت ټولې چارې پرې سمې شوې، زه يوازې ستا خوښې غواړم، تر دې چې ته راضي شې او له تا پرته بل زورور او طاقت لرونكى نشته.''

٣٠٧ داسې لورنې

الله تعالىٰ فرمايي:

﴿إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ ۝﴾

''مونږ له هغه سره غرونه ايل كړي وو چې سهار او ماښام يې له هغه سره پاكي بيانوله.''

همدغه د مؤمنانو د هيلو او ارزوګانو پاى و او دا هماغه څه دي چې يو رښتونى مؤمن يې غواړي.

٤٣: الدعاء للطبراني (١ / ٣١٥)دا حديث ضعيف دى.

هو! د الله تعالیٰ رضا او خوښي د يو مؤمن په اړه تر دې پرته نور څه کېدلای شي چې:

﴿وَ جَزٰىهُمۡ بِمَا صَبَرُوۡا جَنَّةً وَّ حَرِيۡرًا ۙ مُّتَّكِـِٕيۡنَ فِيۡهَا عَلَى الۡاَرَآٮِٕكِ‌ ۚ لَا يَرَوۡنَ فِيۡهَا شَمۡسًا وَّلَا زَمۡهَرِيۡرًا‌ ۚ وَدَانِيَةً عَلَيۡهِمۡ ظِلٰلُهَا وَذُلِّلَتۡ قُطُوۡفُهَا تَذۡلِيۡلًا ۞ وَيُطَافُ عَلَيۡهِمۡ بِاٰنِيَةٍ مِّنۡ فِضَّةٍ وَّاَكۡوَابٍ كَانَتۡ قَوَارِيۡرَا۠ ۙ قَوَارِيۡرَا۠ مِنۡ فِضَّةٍ قَدَّرُوۡهَا تَقۡدِيۡرًا ۞﴾

"او د هغو د صبر په بدل کې به هغو ته جنت او ورېښمين کالي ورکړي (۱۱۲) هلته به هغوی پر لوړو مسندونو باندې تکيه وهلي ناست وي، نه به يې د اوړي ګرمي په تکليف کړي او نه د ژمي ساړه (۱۱۳) د جنت څانګې به پرې راټيټې شوې سيوري کوونکې وي او د هغه مېوې به هر وخت د هغوی په وس کې وي (چې څنګه غواړي وې شکوي) (۱۱٤) د هغو مخې ته به د سپينو زرو لوښي او د ښيښو ګيلاسونه ګرځول کېږي (۱۱۵) ښيښې هم هغه، چې د سپينو زرو په ډول به وي او هغه به (د جنت منتظمينو) په سمه اندازه برابر ډک کړي وي (۱۱٦)"

۳۰۸ رضا که څه هم پر سپرغيو وي

د بنوعبس کورنۍ له يوه سړي نه اوښ ورک شو،هغه يې لټه پيل کړه، سره له دې چې دغه کس ښه شتمن و!

د لوښو او زامنو، مېږو او وزو، غوايانو او اوښانو شمېر يې نه و، د استوګنې لپاره يې ښه پراخه کور درلود، يعنې ښې پراخه لورنې پرې شوې وې.

د هېڅ کمی ورکره نه و، هر څه ورکره ډېر او تېر، فقط یوې درنې حادثې او پېښې ته یې انتظار درلود.

د یوه شاعر په وینا:

"ای د شپې پر درانه او خواږه خوب ویده انسانه! حادثې او پېښې کله نا کله د سباوون پر مهال دروازې ټکوي"

د شپې یې دکورنۍ ټول غړي په درانه خوب ویده شول؛ خو د کور مشر خوار د ورک شوي اوښ په لټون هماغسې بوخت و!

دلته له بل پلوه الله تعالیٰ د ده پر کورنۍ یو داسې توپاني سېلاب راوست چې غتې غتې ډبرې یې د شګو پشان رغړولې! کور یې له اهل و مال سره په خړ سېلاب داسې لاهو شو، چې هېڅ نوم او نښه یې پاتې نشوه! تر درېیو ورځو وروسته یې، چې کله دکورنۍ مشر راستون شو، نو تر یوې درنې ګډوډۍ او بربادۍ پرته یې نور هېڅ په نظر ورنغله، اریان دریان ودرېد او وې ویل:

ای الله! دا څه پر څه غم او مصیبت واوښتم، زه خو لا په اوښ پسې خپه وم، دا څه وشو!

دغم له پاسه غم یې دا و چې د یوه تښتېدلي اوښ د رانیولو هڅه یې وکړه، په عین حال کې اوښ پرمخ یوه داسې لغته ورکړه، چې په دواړو سترګو یې پرتېپه ړوند کړ، هر څه یې له لاسه ورکړل او د ځان په وېر اخته شو!

څه موده وروسته یو کلیوال راغی او له ځانه سره یې دمشق ته د خلیفه ولید بن عبدالملک دربار ته بوته او ټوله کیسه یې ورته وکړه! هغه وپوښت، چې اوس څنګه یې؟ د دې پوښتنې په ځواب کې ورته وویل، چې له الله تعالیٰ نه په دې حال خوښ یم.

دا هماغه ستره خبره وه، چې د دغه غمځپلي مسلمان له خولې راووته،

چې دا د هغه په زړه کې د الله تعالیٰ د توحید او بې ساري قدرت د جذبې زېږنده وه او هغه څوک چې د الله تعالیٰ پر تقدیر او پرېکړه نه راضي کېږي؛ نو له خپل تاوان پرته هېڅ نشي کولای.

۳۰۹ پرېکړه کول

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿فَبِمَا رَحۡمَةٍ مِّنَ اللهِ لِنۡتَ لَهُمۡ ۚ وَ لَوۡ كُنۡتَ فَظًّا غَلِيۡظَ الۡقَلۡبِ لَا نۡفَضُّوۡا مِنۡ حَوۡلِكَ ۖ فَاعۡفُ عَنۡهُمۡ وَ اسۡتَغۡفِرۡ لَهُمۡ وَ شَاوِرۡهُمۡ فِى الۡاَمۡرِ ۚ فَاِذَا عَزَمۡتَ فَتَوَكَّلۡ عَلَى اللهِ ؕ اِنَّ اللهَ يُحِبُّ الۡمُتَوَكِّلِيۡنَ ۝﴾

"(ای پیغمبره!) دا د الله تعالیٰ لوی رحمت دی چې ته د دې خلکو لپاره ډېر نرم خویه جوړ شوی یې که داسې نه وای او ته توند خویه او سخت زړی وای نو دا ټول به ستا له شاوخوا نه خواره شوي وو د دوی خطاوې وبښه، د دوی لپاره ښښنه وغواړه او د دین په چارو کې هغو ته هم په مشوره کې برخه ورکړه، بیا چې ستا اراده پر کومه رایه ټینګه شي؛ نو پر الله تعالیٰ توکل وکړه، د الله تعالیٰ هغه خلك خوښېږي، چې د هماغه په ډاډېینه کار کوي."

د پرېکړې کولو پر مهال ډېر خلک له اندېښنې او دوه زړه توب سره لاس او ګرېوان وي! انسان باید په ټولو چارو کې مشوره وکړي او له الله تعالیٰ نه خیر وغواړي، تر لږ فکر وروسته دې د ښه ګومان او ښه اټکل پر پلې کولو اقدام وکړي.

د اسلام ستر پیغمبرﷺ پر منبر ناست و، له خپلو یارانو سره یې د احد د

غزا په اړه مشوره وکړه!

هغوی ورته د غزا لپاره له مدينې نه د بهر وتلو مشوره ورکړه! نو رسول الله ﷺ له واره زغره واغوسته او توره يې را واخيسته! يارانو يې ورته وويل، چې ای د الله تعالٰی رسوله! ښايي ته موږ غزا ته اړ کړی يې؟!

که تاسې په مدينه کې پاتې کېدل غواړئ او دا درته غوره ښکاري؛ نو موږ خپلې خبرې بېرته اخلو!

پيغمبر ﷺ وفرمايل، چې له هېڅ يوه پيغمبر سره نه ښايي، چې هغه دې زغره واغوندي او بېرته دې يې مخکې تر دې وباسي، چې الله تعالٰی د ده او د ده دښمن ترمنځ پرېکړه نه وي کړي، يعنې له واره يې د تلو پرېکړه وکړه.

هو! مسئله دوه زړه توب ته اړتيا نه لري، بلکې تصميم او هوډ ته اړتيا لري، ځکه چې بهادري او مشري د پرېکړې پر عملي کولو منځته راتلای شي.

له بله پلوه دوه زړه توب پرېکړې اغېزمنوي، همت سستوي ، تصميم او هڅې شنډوي!

له دې امله دوه زړه توب درمل نه، بلکې يوه ناروغي ګڼل کېږي! دغه راز پيغمبر ﷺ د بدر د سترې تاريخي پېښې په اړه له خپلو يارانو سره مشوره کړې وه.

الله تعالٰی فرمايي:

﴿وَشَاوِرْهُمْ فِى الْأَمْرِ﴾

"او د دين په چارو کې هغو ته هم په مشوره کې برخه ورکړه."

﴿وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ﴾

"خپلې چارې په خپلمنځي مشورې سره سر ته رسوي."

ابوبکر رضي الله عنه عنه د مرتدانو پر خلاف د جګړې په اړه له خپلو ملګرو نه مشوره غوښتې وه! او هغوی د جګړې په نه کولو مشوره ورکړې وه! تر دې چې الله تعالیٰ د دغه جلیل القدر خلیفه سینه د جګړې لپاره پراخه کړه! ځکه دغه جګړه د اسلام سر لوړي او د فتنې لمنځه وړل وو.

ابوبکر رضي الله عنه عنه وویل: زما دې پر هغه ذات قسم وي، چې د هغه په لاس کې زما ساه ده، زه به ارومرو د هغو کسانو پر ضد جنګېږم، چې د لمانځه او زکات ترمنځ توپیر کوي! په الله تعالیٰ قسم که چا رسول الله ﷺ ته له اوښ سره د ګونډې پړی ورکاوه او له ما نه یې وسپماوه؛ نو هم به ور سره جهاد وکړم.

۳۱۰ د مؤمن طبیعت

مؤمن د تل لپاره ثابت قدم او هوډمن وي.

لکه چې الله تعالیٰ فرمایي:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا﴾

"په حقیقت کې؛ خو مؤمنان هغه دي، چې پر الله تعالیٰ او د هغه پر پېغمبر یې ایمان راوړې وي، بیا هغوی څه شك ونه کړي."

او همداشان د کافرانو په اړه فرمایي:

﴿فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ ○﴾

"هغوی په هماغه خپل شك کې سرګردانه دي."

پر دې سربېره خپلې ژمنې ماتوي، تاسې ته پکار ده، چې کله در ته

سمه لار معلومه شي او غالب ګومان دې پرې راشي؛ نو بيا په ډاډه زړه مخ په وړاندې درومه.

يوه کس، چې د ښځې په طلاقولو کې دوه زړی و؛ نو يوه پوه کس ته ورغی او مشوره يې ترې وغوښته، چې بايد څه وکړي، هغه پوه کس وپوښت: له دغه ښځې سره دې څومره کلونه تېر کړي؟

- څلور کاله

- له څلور کالو راهيسې له صبر نه کار اخلې؟

- هو!

- سمه ده، چې له صبر نه کار اخيستل پکار دي؛ خو تر کومه، عقلمن هغه څوک دی، چې د يوه شي په اړه فکر کوي، چې د هغه لپاره څنګه دی ورسره تلل کولای شي، که نه؟ او تر هغې وروسته يې د اقدام په اړه کلک هوډ وکړي.

يو شاعر وايي:

د هغه څه درمل چې ستا زړه يې نه غواړي همدا ده، چې ورڅخه بېل شې، د څېړنو او تجربو په رڼا کې دوه زړه توب او اريانتيا په څلورو مسئلو کې ډېره پېښېږي.

١: د تحصيل او زده کړې پر مهال د تخصص او رشتې غوره کول دي، چې د دوه زړه توب له امله يې ډېر ګرانبيه وخت له لاسه ووځي.

٢: د يو مناسب کار غورول! چې ډېر خلک په دې نه پوهېږي، چې څه ورسره ښايي او څه نه؟!

٣: همدا راز د ځان لپاره د ښځې انتخاب دی، چې ډېر ځوانان يې له دوه زړه توب او اريانتيا سره لاس او ګرېوان کړي، په دې معنی، چې د ښځې په انتخاب کې خپله ومني او که د مور؟ د پلار ومني او که د ورور؟

د تره ومني او که د ترور؟.

٤: د طلاق مسئله ده، چې یو زیات شمېر خلک یې له دوه زړه توب سره مخ کړي! په دې معنی، چې طلاقه یې کړي او که نه، دغه د اوسپنو نینې وچیچي؟!

له دغو ټولو خبرو نه موږ بېرته همدې خبرې ته راګرځو، چې انسان باید ارومرو تصمیم ولري، ټیکاو او هوډ ولري، پرېکړه او پر الله تعالی توکل ولري او په دوه زړه توب سره خپل لوړ همت، ټیکاو او پاېښت له لاسه ورنه کړي!

د سېلابه پشان چټک اقدام، د تورې پشان تېزوالی، د زمانې د تصمیم غوندې تصمیم نیولو سره د دغه شعر مصداق وګرځه چې:

د ډګر اتلان له واره پرېکړه کوي. د پایلو له پامنیوي پرته ډګر ته کېوځي.

۳۱۱ چې څه کړې، هغه به ریبې

ډېره د اریانتیا خبره ده، نورو ته وایو چې له سړو مغزو نه کار واخلئ او خپله اور اخلو، له نورو نه سخا غواړو؛ خو خپله مو په جېب کې لړم پروت وي له وېرې لاس نه ورننکته کوو، له نورو نه وفا غواړو؛ خو خپله وفا نه پېژنو! موږ ته پکار ده، چې له نورو څنګه تمه لرو لومړی باید ځان هغسې جوړ کړو، لکه ابن رومي عربي شاعر وایي:

" ډېره ناشنا خبره ده، چې غواړئ خلک له تاسې سره ښه چلن او غوره اخلاق وکاروي؛ خو خپله په بد اخلاقۍ ورسره مخ کېږئ".

۳۱۲ لومړی پرې خپله عمل وکړه

زموږ نېکمرغي په دې سره بشپړتیا مومي، چې تر هر څه له مخه له خپل خالق سره معاملې سمې کړو، بیا له مخلوق سره!!

بل ته نصیحت کول اسان دي؛ خو خپله پرې عمل کول ګرانه خبره ده، لکه چې الله تعالیٰ فرمايي:

﴿ أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنسَوْنَ أَنفُسَكُمْ وَأَنتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ○﴾

"ایا تاسې نورو ته د ښې لارې غوره کولو لپاره وایاست او خپل ځان هېروئ؟ په داسې حال کې، چې تاسې کتاب لولئ، ایا تاسې له پوهې نه هېڅ کار نه اخلئ؟"

همداشان د هغه چا په اړه په حدیث شریف کې دي:

هغه څوک چې بل ته نصیحت کوي؛ خو خپله پرې عمل نه کوي؛ نو داسې کس به اور ته وغورځول شي او د خره په څېر به پکې تاوېږي، نور دوزخیان به یې پوښتي، چې له تا سره ولې داسې کېږي؟ دا به په ځواب کې وايي، چې ما به تاسې ته نصیحت کاوه ؛ خو خپله به مې پرې عمل نه کاوه.

مشهور واعظ او خطیب ابو معاذ الرازي په ژړا شو؛ نو خلک یې هم وژړول! ښخوانیو سلفو به، چې کله چا ته د خیرات امرکاوه؛ نو لومړی به یې په خپله صدقه ورکوله؛ نو بیا به یې خلکو هم خبره په ښه ډول منله.

۳۱۳ رښتينې راحت په جنت کې دی

الله تعالیٰ فرمايي:

﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي كَبَدٍ﴾

"په حقيقت کې موږ انسان په سختۍ کې پيدا کړی دی."

امام احمد بن حنبل رحمه الله وپوښتل شو، چې انسان چېرته او کله راحت مومي؟

هغه يې په ځواب کې وويل هله، چې لومړی پل يې په جنت کې کېښود، ځکه رښتيني راحت هماغه دی.

جنت ته له ننوتو نه وړاندې هېڅ راحت نشته، ځکه دنيا د راحت کور نه دی، بلکې دنيا؛ خو د حوادثو، دردونو، کړاونو او زړېږوو کور دی.

د يو شاعر په وينا:

د دنيا په فطرت کې خړپړتيا پروت دی او ته يې بيا هم غواړې؟ ته څنګ کولای شې د ورو له کور نه خړپړتيا لرې کړې؟!

راحت په اصل کې د الله تعالیٰ به عبادت کې نغښتی دی، په دې معنی که دې دلته عبادت وکړ؛ نو جنت ته به لاړ شې او رېښتينې سوکالي به دې په برخه شي او دا چې کافر په دې نړۍ کې د خپلو نېکيو بدله غواړي؛ نو وايي، چې:

﴿رَبَّنَا عَجِّل لَّنَا قِطَّنَا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ﴾

"ای زموږ ربه! د حساب له ورځې نه مخکې زموږ برخه موږ ته په بيړه راکړه."

یوه ملګري له ناجیریا نه خبر راکړ، چې مور مې د تهجدو لمانځه ته راپاڅوي؛ نو یوه شپه مې ورته وویل لږ؛ خو مې راحت ته پرېږده!

هغې وویل: بچیه! دغه کار؛ خو ستا د راحت لپاره کوم، چې جنت ته لار شي او هلته خوښ ژوند ولرې.

۳۱۴ له نرمۍ څخه کار واخله نو هدف به ترلاسه کړئ

د نرمۍ په اړه ډېر شواهد، دلایل او تجربې تر مخه تېرې شوې.

په حقیقت کې نرمي هماغه شفاعت ګر دی، چې د اړتیاو په لمنځه وړو کې یې سپارښت نه ردېږي.

ته فکر وکړه، چې د دوو دېوالونو ترمنځ یوه نرۍ لار تللې، چې فقط یو ګاډی پکې ډېر په ګرانه تېرېدای شي! نو اورومرو به ګاډۍ وان پکې له احتیاط او نرمۍ نه کار اخلي؛ خو که څوک په نرۍ لار کې ګاډی څغلوي؛ نو اورومرو به ترې ګاډی له ښي او کیڼ دېواله سره جنګېږي او ګاډی به یې خرابېږي او څومره یې چې تادي وي، هومره به لا پسې ځنډېږي؛ خو که د تېزۍ پر ځای په نرمۍ ولاړ شي؛ نو نه به یې ګاډی خراب شي او نه به ځنډ شي.

همدا راز که مور د کور په برنډه کې په ګلدان کې یو ګل نال کړو او لږې لږې اوبه ورته وراچوو؛ نو ګل ته به یې ګټه رسېږي؛ خو که موږ پرې ستل اوبه په شړک سره ور واړوو؛ نو ګل بوټی به له بېخه راووځي او د ګټې پر ځای به اوبه ورته لا پسې زیان واړوي، سره، له دې چې په دواړو حالتونو

کې بوټي ته اوبه ور اچول کېږي؛ خو لارې چارې يې بدلې دي، يعني په سختۍ سره اوبه ور اچول تازه نال کړي ګل ته زيان او په نرمۍ سره اوبه ور اچول ورته ګټه رسوي.

همدې ته ورته بېلګه دا هم ده، که څوک جامې په کراره اوباسي؛ نو جامو ته يې څه زيان نه اوړي؛ خو که څوک يې درز سره اوباسي؛ نو جامې به يې بې څيرېدو پاتې نشي، لږ تر لږه تنۍ خو به يې ارومرو شلېږي..

د لطيفې په ډول کله، چې د يوسف عليه السلام وروڼو د يوسف عليه السلام کميس راوړ او پلار ته يې دروغ جوړ کړ، چې يوسف عليه السلام رانه شرمښ وخوړ؛ نو دغه دروغ يې داسې ونيول شول، چې په کميس کې له سره لږ ځای هم شلېدلی نه و، ځکه هغوی په نرمۍ سره ترې کميس ويستلی و (يا هغه په خپله خوښه ويستلی و) که شرمښ په رښتيا يوسف عليه السلام خوړلی وای؛ نو کميس به يې څه نا څه شکېدلی، بلکې چړې چړې شوی وای

نبوي ارشاد دی چې:

وَإِنَّ لِنَفْسِكَ عَلَيْكَ حَقًّا

"ستا نفس پر تا حق لري."

دلته د رفقت او نرمۍ په اړه يوه روزه نيزه معادله شته او هغه دا چې: چنچنه د شاتو مچۍ ته ورته نرمي او رفقت نه لري!

په حديث کې راځي، چې مؤمن د شاتو د مچۍ په څېر دی، چې سپېڅلي خواړه خوري او سپېڅلي را پيدا کوي او ډنډر نه ماتوي.

د شاتو مچۍ هېڅکله هم ګل ته زيان نه رسوي، بلکې په ډېر رفقت او نرمۍ يې رس او عرق څټي او خپله موخه تر لاسه کوي؛ خو چنچنه بيا هسې نه ده، ځکه هغه که پر ګل ور غوټه کېږي، ته به وايې بريد پرې کوي، ځکه هر څه يې لمنځه وړي، ډنډر يې ماتوي، پاڼې يې رژوي...

له دې سره ما ته د هغه هندي رسام کيسه را په زړه شوه! چې يوه ډېره ښکلې او په زړه پورې تابلو يې داسې انځور کښلې و، يوه ورېږ او لاهانده چنچنه د غنمو په يوه داسې وږي پورې نښتې وي، چې له دانو ډک دی د وخت پاچا دغه تابلو د خپل دربار يوې ډېږې ته ځړولې وه، چې هر څوک يې په ليدو خوښېږي او له رسام څخه يې مننه کوي! يوه ورځ يو بېوزله او فقير سړی له کومې خوا د مېلمنو په ډله کې دننه ولاړ!

هلته خلکو لوحې ته په کتلو سره خوښي څرګنده وله او له رسام نه يې مننه کوله؛ خو فقير له واره پر دغه لوحې په نيوکې کولو سره وويل، چې دغه لوحه بېخي ناسمه ده! ټولو خلکو ورته په غوسه وکتل، چې ټول خلک يو څه او ته بل څه وايې!

پاچا: تا سره څه فکر او نظر شته؟

فقير: د دغې لوحې رسم او انځور بېخي ناسم دی! ځکه د غنمو په وږي پورې چنچنه نښتې ده او وږی بيا هم هماغسې نېغ ولاړ دی، سره له دې چې چنچنه کله د غنمو پر وږي کېني؛ نو د خپلې بې باکۍ له امله وږی يو لور ته کږوي؛ نو له دې امله دغه انځور ناسم دی!

پاچا او درباريانو ټولو د ده خبره ومنله؛ له دې سره جوخت پاچا امر وکړ، چې لوحه راښکته کړئ او د رسام جايزه دغه فقير ته ورکړئ.

په انساني توکم کې نرمي د هر خير کيلي ده، چې نفسونو ته خوښي او نېکمرغي وربښي.

الله تعالی د خپل ګران پېغمبر په اړه فرمايي:

﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللهِ لِنتَ لَهُمْ ۖ وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ ۖ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ ۖ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللهِ ۚ إِنَّ اللهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾

"(ای پیغمبره!) دا د الله تعالیٰ لوی رحمت دی چې ته د دې خلکو لپاره ډېر نرم خویه جوړ شوی یې، که داسې نه وای او ته تونـد خویه او سخت زړی وای؛ نو دا ټول به ستا له شاوخوا نه خواره شوي وو د دوی تېر وتنې وبښه، د دوی لپاره بښنه وغواړه او د دین په چارو کې هغو ته هم په مشوره کې برخه ورکړه، بیا چې ستا اراده پر کومه رایه ټینګه شي؛ نو پر الله تعالیٰ توکل وکړه، د الله تعالیٰ هغه خلك خوښېږي، چې د هماغه په ډاډېینه کار کوي."

۳۱۵ د زړه خوښي

طه حسین، چې د مصر نامتو ادیب دی د غایب په صیغې سره د ځان په اړه داسې وايي:

(ځان ورته د نورو انسانانو په څېر انسان ښکارېده! ځکه دا هم د هغوی په څېر زېږېدلی، د نورو په څېر ژوند کوي، د نورو په څېر خوښي هم لري، څنګه چې هغوی ګټې او لاسته راوړنې لري، دی یې هم لري)

خو دی هغسې روږدې نشو او زړه یې هسې ډاډمن نشو! د ده، د خلکو او نورو شیانو ترمینځ یوه پرده او واټن مینځ ته راغلې، چې په ښکاره خوښ او نېکمرغه ښکاري؛ خو باطن یې د اندېښنو او ګډوډۍ، ترهې او وېرې په یوه داسې بې پایه دښته کې اوسېږي، چې له سره پوله نه لري! نه څه نښې لري، نه رسنیو ته لاسرسی لري او نه د دې هڅه کولای شي.

شیخ الاسلام ابن تیمیه وايي:

زړه کله ناکله د خوښۍ داسې حالت هم مومي، چې که جنتیان یې وانګېري؛ نو لا به پسې خوښ او وویاړي.

۳۱٦ د نېکمرغۍ لپاره لاندیني اصول په پام کې ولرئ.

ایمان غمونه، اندېښنې او له زړه نه ناوړه اغېز لرې کوي. ایمان د لمونځ کوونکیو محراب او عابدینو د روح غذا ده.

په تېرو پسې مه ګرځه.

تل پر تقدیر راضي او له الله تعالیٰ څخه د روزۍ پر وېش خوښ اوسه.

د الله تعالیٰ یاد زړونو ته ډاډ وربښي، ګناهونه مینځي، الله تعالیٰ پرې له انسان څخه خوشحالېږي او له افتونو څخه د خلاصون لامل دی.

که له چاسره څه ښېګړه وکړې؛ نو له هغه څخه د منني تمه مه کوه او بدل یې یوازې له الله تعالیٰ څخه غواړه.

چې سبا کړې؛ نو د بیګاه انتظار مه کوه او خپل ژوند د همدغې ورځې په چوکاټ کې عیار کړه.

مستقبل تر راتلو پرېږده، چې راشي بیا به ورسره ګورې.

زړه له حسد، کیني او نفاق نه تل پاک وساته؛ نو خوښ او نېکمرغه به یې.

له خلکو سره یوازې د خیر په چارو کې ونډه اخله او له بې ګټې چارو څخه یوازیتوب غوره کړه.

کتاب تر ټولو ښه او غوره ملګری دی، په ملتیا یې وویاړه، په سفر او حضر کې یې له ځانه سره ولره.

له علماوو او نېکانو سره ناسته ولاړه ساته.

د کاینات د نظم په څېر ته هم خپل کور، دفتر، خوراک او ټولې چارې

منظمې کړه.

په ځمکه کړځه، ښېرازې سیمې او باغونه ګوره او د الله تعالیٰ په کایناتو کې فکر کوه.

تل سپورت کوه، له سستۍ او لټۍ څخه ځان ساته او اوزګارتیا هم په کار راوله؛ نو تل به چټک او چالاک اوسې.

د تاریخ کتابونه لوله، له کیسو او نا اشنا پېښو يې پند اخله.

په خپل ژوند کې نوښت رامنځته کوه، ځکه انساني طبیعت نوښت خوښوي.

له چایو، قهوې، چیلم او سګرټو نشيي توکو له کارونې نه ځان ساته.

د خپلو کالیو پر پاکوالي سربېره مسواک او خوشبو کاروئ، چې د شخصیت ظاهري اړخ مو هم زړه راښکونکی وي.

د داسې کتابونو له مطالعې نه ډډه وکړئ، چې د نهیلۍ او بې زړه توب لور ته رابنکل کوي.

دا له یاده مه باسئ، چې الله تعالیٰ ښښونکی او ګناهونه پر نېکیو بدلونکی هم دی.

پر دین، عقل، روغتیا، پاکلمنۍ، روزۍ، بچیو او داسې نورو نعمتونو د الله تعالیٰ شکر اوباسئ.

له هغه چا څخه پند او عبرت واخله، چې نه عقل لري او نه صحت، نه سترګې لري او نه غوږونه، نه پښې لري او نه لاسونه او که دا ټول شیان لري؛ خو په بند کې پراته دي.

په سوچ او فکر سره د قران شریف تلاوت ډېر کوه، د یادولو کوښښ يې کوه، ځکه چې په دې اندېښنې لمنځه وړل کېدای شي.

پر الله تعالیٰ توکل وکړه او خپلې ټولې چارې همغه ته وسپاره او پر پرېکړه

يې خوښ او راضي اوسه.

هغه څوک وښه، چې پر تا يې تېرى کړى، له خپلوانو سره اړيکې مه پرېکوه او که څوک درسره اړيکې پرې کوي؛ نو ته يې ګلکوه.

(لَاحَولَ ولاَقُوةَ إلاّ باللهِ) ډېر وايه، ځکه دا د سينې د پراخۍ، د حالاتو د سمون او د الله تعالی د خوښۍ لامل دی.

که دې استغفار ډېر وويل؛ نو د رزق دروازې به تل ستا لپاره پرانيستې وي.

پر دې؛ خو باور ولره، چې تر هرې تنګسې وروسته راحت او تر هر غم وروسته خوښي شته، ځکه چې حالات پر يوه شان نه پاتې کېږي.

پر الله تعالی ښه ګمان لره او د هغه له رحمت څخه مه نهيلې کېږه!.

خلکو ته خير او ښېګړه ورواندې کړه، په خپله به هم خوښ او نېکمرغه اوسې.

پر چا بدګماني مه کوه، وهمونه او فاسد خيالات شا ته وغورځوه، ځکه چې دا خپله ناروغي ده.

باور ولره، چې يوازې ته پر غم او اندېښنه اخته نه يې، بلکې تر تا پرته هم بلا خلک پرې اخته دي.

باور ولره چې د غمونو او اندېښنو، لوږو او ژورو له امله زړه ژوندی کېږي، د ليدو او اورېدو ځواک پياوړى کېږي، اجر او ثواب لاس ته راځي.

پېښو ته مه تسليمېږه او له ناوړه خبرونو، تا ويلو، ما ويلو نه ډډه کوه.

د لټانو او تمبلو خلکو له ملګرتيا نه ډډه وکړه، چې دا يو ډول رواني ناروغي ده.

په جَمعې سره د لمانځه کوښښ کوه، په ژوند کې به دې خير او برکت وي.

د تکبير اولی را لاندې کولو هڅه کوه؛ نو لمونځ به دې نه بې جَمعې

کېږي.

له ګناهونو نه تل ځان ساته، ځکه چې ګناهونه د مصیبتونو دروازې او د اندېښنو کړکۍ دي.

له هر ډول ګناهونو نه ځان ساته، ځکه چې دا د ټولو غمونو او اندېښنو يواځنۍ زېږنده ده.

خپلو دښمنانو ته ښکنځل، ستغې او سپوري ستا شخصيت زيانمنوي، له دې نه ډډه وکړه.

باور ولره، چې ستا غیبت کوونکی، خپلې نېکۍ تا ته دربښي.

تل زړور، هوډمن او ثابت اوسه، خپل همت او عزم له لاسه مه ورکوه.

له سخا نه کار واخله، ځکه په دې سره سينه پراخېږي او د زړه خړپړتيا پرې لرې کېږي.

د شرارت مخه په نېکۍ سره ونيسه او د خلکو په وړاندې له نرمۍ نه کار اخله، چې دا به ستا دوستان ډېر او دښمنان راکم کړي.

د نېکمرغۍ ترټولو لويه دروازه، چې ته پرې ور دننه شې، هغه د مور و پلار دعاوې او خوا خوږي ترلاسه کول دي.

خپل ځان وپېژنه، له خلکو نه د هغه څه تمه مه کوه، چې په خپله يې نشې کولای.

خپلې ټولې چارې پر يوه وخت مه راټولوه، بلکې له يوه مهال وېش سره سم يوه منظمه تګلاره وټاکه.

هغه چا ته خير شه، چې د بدني ځواک، جاه او جلال له پلوه تر تا کم وي او وپوهېږه، چې ته له ډېرو نه په ډېر څه کې لوړ يې.

ته که له چا سره معامله کوې؛ نو دا باور ولره، هغه که ستا ورور، زوی، ښځه او که هر څوک وي؛ خو بې عیبه نه دی؛ نو دغه ټول په سړه سینه

ومنه.

له الهي ورکړو او لورنو سره لازم او ملزوم اوسه او هماغه کار وکړه، چې له تا سره ښايي.

حلال رزق ولټوه، له حرامو او سوال نه ځان ساته او سوداګري تر وظيفې غوره ده.

لږ ګرځه را ګرځه، چې نوی ژوند او نوې نړۍ وګورې.

يوه وړکۍ جيبي کتابچه هرومرو له ځانه سره ولره، چې د ژوند چارې او د ژوند پېښې پکې يادښت کړې.

له خلکو سره په سلام او رڼه تنده مخ کېږه، چې د هغوی په زړونو کې ځای ولرې.

تر الله تعالیٰ وروسته پر خپل ځان باور وکړه او پر سوکالۍ ونه غولېږې.

د قرارداد او پرېکړې پر مهال له دوه زړه توبه ډډه وکړه، له تصميم او هوډ څخه کار واخله.

د انسانيت د ستر لارښود محمدﷺ په پلیون، رېښتينې او همېشنۍ نېکمرغي ترلاسه کړئ.

روغتونو ته لاړ شه، چې د روغ بدن او ژوند په خوند پوه شې، مرستون ته لاړ شه، چې د عقل په ارزښت وپوهېږې.

له ځانه مچ مه جوړوه، چې د خلکو پر ټپونو ور پرېوځې.

مؤمن پر دې نه خپه کېږي، چې دنيا يې له لاسه ووځي، ځکه دا هسې هم لنځه تلونکې ده.

د لوراند ذات لور ته ځير شه، چې يوه بدلمنه ښځه يې ديوه تږي سپي پر خړوبولو وبښله او د سلو خلکو قاتل يې پر يوه توبه وباښه.

خپل خيالات او تصورات په واک کې ولره، هسې نه چې د غمونو کندې

ته دې ورتېل وهي.

نېکمرغي يوه داسې ونه ده، چې اوبه او غذا، هوا او رڼا يې پر الله تعالٰی ايمان لرل دي.

د سليم ذوق او ښو اخلاقو درلودونکی تر ټولو نېکمرغه دی.

پوهه د سينې پر پراخولو سربېره تنګ نظري لمنځه وړي.

که څوک پوهه ولري او ځان وپېژني؛ نو د هر ژر به د بري په خوند پوه شي.

پوهه، تجربه، ذکاوت، د مال تر سترې خزانې ستر ارزښت لري، ځکه چې پر پوهه خوښي انسانيت او عزت دی.

کله چې مېړه او ښځه يو بل ته غوسه شي؛ نو له صبر او زغم نه دې کار واخلي،ځکه په دې سره به يې ژوند ښه تېر شي.

که څوک نېکه ښځه او د ګوزارې وړ مال ولري ، يعنې بل ته لاس نه نيسي؛ نو په داسې حال دې د الله تعالٰی شکر وکړي، ځکه همدا تر ټولو ستره نېکمرغي ده.

څوک چې د الله تعالٰی پر ربوبيت، د اسلام په دين، د محمد رسول الله ﷺ پر پيغمبرۍ خوښ شو، دی پر الله تعالٰی حق لري، چې له ده نه هم خوښ او راضي شي.

د بري اصول دا دي، چې الله تعالٰی او د چاپېريال خلک درڅخه خوښ شي او د يوه ګټور کار په رامنځته کولو اقدام وکړې.

د ډوډۍ په وسيله نېکمرغي فقط يوه ورځ وي او د سفر نېکمرغي يوه اونۍ او د واده نېکمرغي يوه مياشت او د مال نېکمرغي يو کال وي، البته د ايمان په وسيله نېکمرغي ټول ژوند وي.

نېکمرغي په اوبو، خوړو، خوب او واده نشي رامنځته کېدای، بلکې په عمل سره منځته راځي، هغه عمل چې په سره لمر کې هم انسان ته عظمت

ښښلای شي.

د نېکمرغو او بدایانو ترمنځ فقط یوه ورځ واټن شته، هغوی د پرون خوند هېر کړ او سبا نه ستا او نه د هغوی دی، فقط همدا نننۍ ورځ ده، که تا وګټله او که هغوی؟

شتمني او سوله، دین او روغتیا د نېکمرغۍ تر ټولو سترې خزانې دي.

کله چې پر یوه مصیبت اخته شې؛ نو تر ده د یوه ستر مصیبت تصور هم له ځانه سره ولره، چې دا درته وړوکی ښکاره شي؟؟ او په چټکۍ سره یې په زوال کې فکر وکړې.

هیڅ یو قرارداد او پرېکړه تر هغې مه صادره وه، چې تا یې ټول اړخونه سنجولي نه وي او له باوري خلکو سره دې پرې مشوره نه وي کړې او استخاره دې نه وي کړې، په دغه صورت کې که بریالی شوې؛ نو هدف ته ورسېدې او که نه؛ نو لږ تر لږه پښېمانه؛ خو به نه وې.

که یوه ښځه د ټولې نړۍ واکمني، نړیوال سندونه او برې لیکونه ترلاسه کړي؛ خو که مېړه نه لري؛ نو بیا هم بېوزله او بې چاره ده.

مکمل ژوند همدا دی، چې ځواني دې د لوړو اهدافو لپاره، سړیتوب دې په مقاومت، بوډا توب او سپین ږیرتوب دې په غور او فکر کې تېر شي.

تر سترو مانیو او کورونو یو وړوکی کتاب، چې زړونو ته خوښي ښښلای شي زر ځلې غوره دی.

له الله تعالیٰ ښخه ښښنه او روغتیا غواړه، کله چې دغه دواړه در په برخه شول؛ نو هر خیر دې په برخه دی او له هر شر ښخه دې خلاصون وموند او همدغه ستره نېکمرغي ده.

که یوه مړۍ ډوډۍ، څو دانې خرماوې او یوه پیاله اوبه، له یوه پوزي او له یوه مصحف سره په یوه کوټه کې له ځانه سره ولرې؛ نو نړۍ ته سلام وکړه.

معتدله خندا زړه قوي کوي، سينه پراخوي او اندېښنې لمنځه وړي.

عبادت نېکمرغي او وړتيا خلاصون دی، څوک چې د الله تعالٰی له ياد سره عادي شو؛ نو دا په ښو خلکو کې شمېرل کېږي، ښکلې پرهېزګاره ښځه، پراخه کور، حلاله روزي او نېک ګاونډي، هغه الهي لورنه ده، چې ډېر خلک ترې بې برخې دي.

تر ټولو اهله ملګري يوازېتوب او نېک ملګری تر يوازېتوبه ډېر غوره دی او د الله تعالٰی د قدرت ننداره کتې مټ عبادت دی.

له امن سره وچه ډوډۍ تر هغو شاتو ډېره غوره ده، چې ترهه او وېره ورسره مله وي.

د علم خوښي همېشنۍ ده او د مال خوښي له مال سره لمنځه ځي.

د زړه مرګ د الله تعالٰی د اطاعت په پرېښودلو او د ګناهونو په ارتکاب کې نغښتی دی.

چا چې په خپل کور کې نېکمرغي تر لاسه نکړه؛ نو په بل ځای کې يې نشي ترلاسه کولای، چا که ننۍ ورځ له لاسه ورکړه؛ نو سبانۍ يې هم له لاسه ورکړه.

څلور شيان نېکمرغي جلبولای شي ګټور کتاب، منونکې زوی، ګرانه ښځه، نېک ملګری او له الله تعالٰی سره مينه د دې ټولو عوض دی.

ايمان او روغتيا، شتمني او خپلواکي، سوله او محبت، پوهه او قناعت د هماغه څه لنډيز دی، چې پوهان يې غواړي؛ خو ډېر لږ پيښېږي، چې دغه ټول په يوه کس کې راټول شي.

په نړۍ کې تر ټولو غوره شی ريښتينې ايمان، ښه اخلاق، سليم عقل، جوړ بدن او کافي رزق دی.

نېکمرغه هماغه څوک دی، چې نه فاسق وي او نه ناروغ، نه پوروړی

وي او نه نېستمن، نه خپه وي او نه بندي.

بې خطره هماغه ستا د کور لار ده او ستا لپاره برکتناکې ورځې هماغه دي، چې تا پکې کوم نېک چار ترسره کړی وي.

د ځمکې کره پر سر مه باروه او داسې فکر مه کوه، چې دغه کار به خلکو ته هم وبرېښي! مهمه دا ده چې د يوه زکام پر رسېدو ورځخه ستا او زما د دوارو مرګ هېرېږي.

د مؤمن پر حال تعجب دی، چې هر کار يې د خير وي، که تنګسه کې پرېوځي؛ نو صبر کوي! دا يې هم ګټه ده او که له خوښيو سره مخ شي؛ نو د الله تعالیٰ شکر پرې کاږي، چې دا يې لا پسې سودمن دی.

موسکا د نېکمرغۍ کيلي ده، چې مينه يې دروازه، خوښي يې باغچه، رڼا يې ايمان او امن يې دېوال ګڼل کېږي.

بچي تر ثروت، روغتيا تر شتمنۍ، امن تر استوګنځي او تجربه تر مال ډېر ارزښت لري.

ولې د پاچايانو پر دروازو ودرېږئ، په داسې حال کې، چې ټنډې يې د رب العالمين ذات په واک کې دي؟ مال له نېستمن نه غواړئ او د درد شکايت ټيپي ته کوئ؟!

پرونۍ ورځ مړه، ننۍ ورځ په جريان کې ده او سبا لازېږېدلې نه ده، ته د همدغه ساعت بچی يې، چې د الله تعالیٰ په اطاعت سره ورځخه ګټه واخلې.

شپږ شيان کافي او شافي دي.

دين، علم، شتمني، مروت، عفوه او روغتيا..

ای انسانه! ته دوه سترګې، دوه غوږونه، دوه پښې او دوه لاسونه لرې، ژبه، ايمان، قران او امان لرې بيا نو:

﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝﴾

"نو ای پېریانو او انسانانو! تاسې به د خپل رب کوم کوم نعمتونه درواغ وګڼئ؟"

زموږ ستونزه دا ده، چې حاضر مو له لاسه ورکړی، په ماضي بوخت یو او سبا ته لېوال بیا؛ نو پوهه او ځیرکي کوم خوا ولاړه؟!

د بل په شخصیت کې ویلې کېدل د خپل ځان وژل دي او ډېره ارزانه نېکمرغي، چې د عاقلانو په بازار کې تر لاسه کېږي د بې ګټې خبرو او چارو پرېښودل دي او ډېره ارزښتمنه سوداګریزي همدا ده، چې ته د خلکو او خلک تا ته ښه ښکاره شي!

یو ناوړه ګاونډي تر دې ډېر بد دی، چې یو سړی په نېستۍ کې ژوند وکړي.

تر ویده کېدو مخکې خپل زړه د ښښني پر اوبو اوه ځله ومینځه او د ښښني پر دسمال يې وچ کړه؛ نو د ایمان په خوند به پوه شې.

د غمونو او اندېښنو لامل الله تعالیٰ ته شا کول او دنیا ته مخ کول دي او دا هماغه زندان دی، چې نه پکې ژوند او نه پکې مرګ شته.

له یوه هېواده بل ته په سفر کولو نېکمرغي لاس ته نشي راوړل کېدای، نېکمرغي او سرور داسې ترلاسه کېږي، چې له یوه شعور نه بل ته لاړ شي.

د الله تعالیٰ لورنه پر خپلو بندګانو دا ده، چې د چاپه زړه کې شتمني او بډايتوب ځای پر ځای کړي؛ نو ځان ورته د ټولې نړۍ پاچا ښکاري.

خوښي سولې ته اړتیا لري، مال خیرات ته، جاه و جلال، سپارښت ته، مشري عاجزۍ ته، هرڅوک په خپل کور کې امیر دی او هېڅوک يې له دغه امارت څخه نشي را پرځولای.

همدا راز ژوند فرصت دی؛ خو هله پېژندل کېږي، چې له لاسه وځي او

عافيت د روغمنو خلکو پر سرونو یو داسې تاج دی، چې یوازې ناروغان یېویني.

رسول الله ﷺ فرمایي:

الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ(٤٤)

"بشپړ مسلمان هغه څوک دی، چې نور مسلمانان یې د لاس او ژبې له زیانه خوندي وي. ..."

که له تا سره حسد کوونکی نشته؛ نو په تا کې هېڅ خیر نشته.

که څوک ملګری نه لري؛ نو اخلاق هم نه لري او چې دین نه لري؛ نو مبدا هم نه لري.

دنیا: عافیت دی

ځواني: صحت دی

مروت: صبر دی

عزت: تقوی ده

حسب: مال دی

تر هغې نېکمرغي نشې ترلاسه کولای، چې خپل حس او عقل، خیال او وجدان له هرې ناروا سلطې ازاد نه کړې او د یوه الله تعالی په بندګۍ او اطاعت کې یې ورنه کړې.

هغه څوک نېکمرغه دی ، چې عمر یې اوږد او عمل یې ښه وي! هماغه څوک موفق دی چې پر مال سربېره یې احساسات هم زیات وي، هماغه څوک مبارک دی، چې د پوهې له ډېرښت سره یې پرهېزګاري هم زیاته وي.

د هغه چا بدله چې خلکو ته احترام لري، دا ده چې خپل غمونه هېر کړي او د هغه چا ثواب چې د خپل مولا خدمت کوي دا دی، چې خلک

---

٤٤ : صحیح البخاري (١ / ١١)

باید د ده خدمت وکړي او د هغه چا جایزه چې دنیا ته شا کړي دا ده ترڅو له هره لوري پرې د رزق دروازې را پرانستل شي.

نېکمرغي دا ده، چې ځان د کمال تر پوړۍ ورسوې او کامیابي دا ده، چې د خپلو چارو ګټه ترلاسه کړې.

نیمه شپه را پورته شه په ښه ډول تر اوداسه وروسته دوه رکعته لمونځ وکړه او بیا د رب العلمین لور ته لاسونه لپه کړه او دوه رڼې اوښکې له سترګو راتوی کړه او داسې ووایه، چې ای کریم او جلیل ذاته! پر دې کوټه او ناچله عمل بشپړه مزدوري راکړه.

د الله تعالیٰ قضاء او قدر ټول ګټور دي، ان تر دې، چې معصیت هم په دې اړ، چې پښېمانتیا او توبه ورسره مله وي.

تل «ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ او يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ» وایه؛ نوخوښي، پراخي، نېکمرغي او ډاډمني به په خپلو سترګو ویني.

په دنیا کې هم جنت شته؛ خو که څوک دې دنیوي جنت ته ورنه رغلو؛ نو د اخرت جنت ته هم نشي ورتلای او دنیوي جنت په خوښۍ سره د الله تعالیٰ ذکر او اطاعت کول دي.

د الله تعالیٰ رحمت پراخه دی او دروازې یې پرانستل شوي دي، توبه منل کېږي د توبې په ویستو کې چټکي وکړئ.

﴿مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۝﴾

"ای پیغمبره! ستا لپاره او ستا مؤمنانو پیروانو لپاره؛ خو یوازې الله تعالیٰ کافي دی."

﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا﴾

"الله تعالیٰ د هغو کسانو ملګری دی، چې تقوی غوره کوي."

﴿لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾

"مه خفه کېږه! الله تعالٰی له موږ سره دی."

﴿فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا﴾

"الله تعالٰی ډېر ښه ساتندوی دی."

﴿إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ﴾

"ستا د رب د ښښني لمن ډېره پراخه ده."

﴿وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا﴾

"پر الله تعالٰی ډاډه اوسئ."

﴿فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾

"نو حقيقت دا دی، چې له تنګسې سره پراختيا هم ده."

﴿حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾

"زموږ لپاره الله تعالٰی کافي دی او هماغه ډېر ښه کار ساز دی."

﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا﴾

"ای پيغمبره! موږ تا ته ښکاره فتح درکړه"

﴿وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ﴾

"الله تعالٰی د خلکو له شر نه ستا ژغورونکی دی."

﴿وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا﴾

"او پر تا د الله تعالٰی لورنه ډېره زياته ده."

لاَحَولَ ولاَقُوةَ إلاّ باللّهِ

"له ګناه نه خلاصون او پر اطاعت لاسبري کېدل يوازې د الله تعالیٰ په مرسته کېدای شي."

﴿وَ اُفَوِّضُ اَمۡرِیۡۤ اِلَی اللّٰهِ﴾

"او خپله معامله زه الله تعالیٰ ته سپارم."

﴿لَا تَقۡنَطُوۡا مِنۡ رَّحۡمَۃِ اللّٰهِ﴾

"د الله تعالیٰ له رحمت نه مه نهيلي کېږئ."

﴿اَلَیۡسَ اللّٰهُ بِکَافٍ عَبۡدَہٗ﴾

"ايا الله تعالیٰ د خپل بنده لپاره کافي نه دی؟"

﴿وَّاذۡکُرُوۡا نِعۡمَتَ اللّٰهِ عَلَیۡکُمۡ﴾

"دا مه هېروئ، چې الله تعالیٰ په څه لوی نعمت تاسې سرلوړي کړي يئ."

﴿وَ قَالَ رَبُّکُمُ ادۡعُوۡنِیۡۤ اَسۡتَجِبۡ لَکُمۡ﴾

"ستاسې رب وايي ما وبولئ، زه به ستاسې دعاوې قبولې کړم."

﴿قُلۡ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۚ﴿۱﴾ اَللّٰهُ الصَّمَدُ ۚ﴿۲﴾ لَمۡ یَلِدۡ ۬ۙ وَ لَمۡ یُوۡلَدۡ ۙ﴿۳﴾ وَ لَمۡ یَکُنۡ لَّهٗ کُفُوًا اَحَدٌ ﴿۴﴾﴾

"ووايه هغه الله تعالیٰ دی، يوازې يو، الله تعالیٰ هېچا ته اړ نه دی او ټول هغه ته اړ دي، نه هغه څوك زېږولی دی او نه هغه زېږول شوی دی او هېڅوك د هغه سيال نشته."

﴿مَاۤ اَنۡزَلۡنَا عَلَیۡکَ الۡقُرۡاٰنَ لِتَشۡقٰۤی ۙ﴾

"موږ دآ قران پر تا باندې د دې لپاره نه دی نازل کړی، چې ته په کړاو اخته شې."

﴿لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا﴾

"الله تعالیٰ هیڅ نفس ته د هغه له وسې نه پورته مسوولیت نه متوجه کوي."

﴿وَاعْفُ عَنَّا﴾

"ای الله تعالیٰ موږ ته بښنه وکړه."

رسول اکرم ﷺ فرمایلي دي:

أمتي أمة مرحومة....

"زما پر امت ستره پېرزوینه شوې: الله تعالیٰ یې پالنه او روزنه کړې، پېغمبر یې سید المرسلین، دین یې په ټولو دینونو کې غوره، امت یې په ټولو امتونو کې او شریعت یې په ټولو شروعو کې غوره دی."

همدا شان فرمایي:

"هغه څوک د ایمان پر خوند وپوهېد، چې د الله تعالیٰ پر ربوبیت، د اسلام پر دین او د محمد رسول الله ﷺ پر پېغمبرۍ خوښ شو"

له نننۍ ورځې سره په مخ کېدو یې تود هر کلی وکړه، بیا یې د فرایضو، واجباتو او نورو دندو په ترسره کولو ښه مېلمستیا وکړه، توبه اوباسه او په ګناهونو یې مه خرابوه!

که ماضي در په زړه شي؛ نو نننۍ ورځ یاده کړه او خوښي ترلاسه کړه او چې نننۍ ورځ در په زړه شي؛ نو نننی مثبت عمل هم را په زړه کړه، چې نېکمرغه شې.

عزتمنه لار جومات ته تللي او له امن څخه ډکه لار کور ته تللې ده، څومره دروند او ښه حالت د سجدې دی؛ خو چې د خپل رب په وړاندې وي.

د کافر په ليدو پر اسلام او د فاجر په ليدو پر تقوی او د ناپوه په ليدو پر پوهه او د ناروغ په ليدو پر روغتيا شکر اوباسه.

لمر او سپوږمۍ، وريځې او بادونه، تياره او رڼا، شپه او ورځ ...... دا هرڅه ستا د ګټې لپاره پيدا شوي؛ نو څکه تر تا غوره نه دي! ړوند د سترګو په ارمان وي، چې کاش! څه وګوري، کوڼ د اورېدو،ګونګ د وينا او شل د مزله هيله من وي؛ خو تا ته الله تعالیٰ دغه هر څه در په برخه کړي دي، پر دې د الله تعالیٰ شکر وکړه.

څوک کور لري، ګاډی نه لري، څوک ښځه لري، وظيفه نه لري، څوک اشتها لري، خواړه نه مومي، همدا راز څوک خواړه لري؛ خو خوړلای يې نشي.

جومات د اخرت بازار دی، کتاب د ژوند ملګری، ښه چار د قبر توښه او ښه خوی د عزت تاج دی.

که د غوسې پر مهال پرېکړه وکړې؛ نو پر کړې پرېکړه به ډېر ژر پښېمانه شې؛ خو پښېمانتيا به بيا درته هيڅ ګټه نشي رسولای.

د جونګړې اوسېدونکی بايد پر خپله جونګړه او د شلېدلو جامو خاوند بايد پر خپلو شلېدلو جامو خوښ شي، څکه چې دنګې مانۍ نړېږي او ورېښمينې جامې زړېږي.

ښايي له سفر نه په پاتې کېدو، له ښځې نه په بې برخې کېدو او له دندې نه په ګوښه کېدو کې دې هم ګټه وي!

ډېره تر ونې کلکه او وسپنه تر ډبرې کلکه ده او اور تر وسپنې څواکمن دی او باد تر اور زو رور دی او ايمان تر دې ټولو قوي دی.

هغه څوک، چې پر موقت شهرت تېنګار کوي، د ګټور علم، نېک عمل او د تلپاتې ژوندانه لپاره خواري نه کوي؛ نو دا ډېر بېکاره سړی دی، چې هېڅ ارزښت نه لري.

کله چې د دنیا په محاکمو کې عدالت او نیاو (انصاف) نشي ترلاسه کولای؛ نو خپله دوسیه د اخرت قضا ته وړاندې کړه، ځکه هلته ګواهان ملایک، دعوه خوندي او قاضي په خپله احکم الحاکمین دی.

نوح عليه السلام د حق او دعوت په لار کې نهه سوه پنځوس کاله ستونزې وګاللې، صبر يې وکړ؛ خو له دعوت نه يې لاس وانه خیست، ان تر دې، چې الله تعالی ده ته خلاصون ورکړ او دښمنان يې په سمندري توپان غرق او هلاک کړل.

ابراهیم عليه السلام ته وګورئ، کفارو اور ته وغورځاوه؛ خو الله تعالی ورته داور لمبې سمسوره باغ کړ او د لار ورکي قوم له شر نه يې وژغوره.

موسی عليه السلام ته نه ګورئ، چې فرعون څومره وځوراوه! خو الله تعالی ورسره مرسته وکړه، درياب يې ورته وچ کړ او د ده دښمنان يې ټکې غرق کړل.

عیسی عليه السلام ته وګورئ، چې بني اسراییل يې په دښمنۍ کې تر کوم پړاوه رسېدلي ول، پر مریم عليها السلام او د ده پر پېغمبرۍ يې نیوکې او تورونه ویل، ان تر دې، چې په مرګ يې ورله اسره ونه کړه؛ خو الله تعالی يې مرسته غوښته؛ نو عیسی عليه السلام يې ترې اسمان ته پورته کړ او د ده پر ځای يې دښمنانو په تېروتنې سره د ده په ګومان بل څوک وواژه.

زموږ خوږ پېغمبر ﷺ وګورئ، چې د مکې مشرکینو، یهودو او نصاراوو څومره وځوراوه، له ډول ډول ستونزو سره يې مخ کړ، نه دا چې فقط د هغه ﷺ له پېغمبرۍ يې انکار وکړ او ملنډې يې پرې ووهلې، بلکې د هغه نږدې ملګري يې شهیدان کړل، پاکلمنه ښځه عایشه i يې په ناروا تورنه کړه او ان تر دې، چې پر رسول الله ﷺ يې مرګوني بریدونه او یرغلونه وکړل، مبارک غاښونه يې ورله شهیدان کړل.

د کافرانو له لاسه یې له لورې نه په ګېډه پورې تیرې ترلې.

عمر بن خطاب رضي الله عنه ته وګورئ، چې په محراب کې شهید کړی شو.

عثمان رضي الله عنه ته وګورئ، چې د قران کریم تلاوت ته ناست و او باغیانو شهید کړ.

علي رضي الله عنه جومات ته د تلو پر مهال په لار کې شهیدکړی شو.

حسین رضي الله عنه ناحقه په شهادت ورسول شو.

عبدالله بن زبیر رضي الله عنه د مکې په حرم کې دننه د حجاج بن یوسف له لوري په شهادت ورسول شو.

د اهل السنة والجماعة، ستر امام احمد بن حنبل د حق په لار کې زندان ته واچول شو او پر تازینو ووهل شو.

سعید بن جبیر رحمه الله د حجاج بن یوسف په امر ووژل شو.

د ابوجعفر المنصور په دور کې امام ابو حنیفه رحمه الله په بند محکوم او پر تازینو ووهل شو.

ستر زاهد عالم سعید بن المسیب د مدینې د امیر له خوا پر تازینو ووهل شو.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله زندان ته واچول شو، له خپلې کورنۍ، خپلو، خپلوانو، دوستانو او ملګروان تر دې، چې له کتابونو کتلو هم منع کړی شو.

که موږ د داسې پېښو په لیکلو پیل وکړو؛ نو قلم به مو ملتیا پرېږدي، یعنې په قلم کې به مو رنګ ختم شي؛ خو پېښې به ختمې نشي؛ نو ځکه پر همدې بېلګو بسنه کوو.

کتاب خپرندویه ټولنه